

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Intet andet end støj

Poetik og politik i engelske sørejseberetninger, 1577-1744

Heinsen, Johan

Publication date:
2013

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Heinsen, J. (2013). *Intet andet end støj: Poetik og politik i engelske sørejseberetninger, 1577-1744*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

SPIRIT

Doctoral Programme

Aalborg University
Kroghstraede 1
DK-9220 Aalborg East

Phone: +45 9940 9810

Mail: spirit@cgs.aau.dk

Intet andet end støj: Poetik og politik i engelske sørejseberetninger, 1577-1744

Johan Lund Heinsen

SPIRIT PhD Series

Thesis no. 42

© 2013 Johan Lund Heinsen

Intet andet end støj: Poetik og politik i engelske sørejseberetninger, 1577-1744

SPIRIT – Doctoral Programme

Aalborg University

Denmark

SPIRIT PhD Series

Thesis no. 42

ISSN 1903-7783

Published by

SPIRIT & Department of Culture and Global Studies

Aalborg University

Distribution

Download as PDF on

<http://spirit.cgs.aau.dk/>

Front page lay-out

Cirkeline Kappel

The Secretariat

SPIRIT

Kroghstraede 1, room 2.007

Aalborg University

DK-9220 Aalborg East

Denmark

Tel. + 45 9940 9810

E-mail: spirit@cgs.aau.dk

Homepage: <http://spirit.cgs.aau.dk/>

Intet andet end støj

**Poetik og politik i engelske
sørejseberetninger, 1577-1744**

Copyright. 2013.
Johan Heinsen
Mail: heinsen@cgs.aau.dk

Ph.d.-Afhandling ved Aalborg Universitet
Udarbejdet fra September 2010 til August 2013
Finansieret af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

Vejleder: Torben K. Nielsen

SPIRIT – Doctoral Programme
Aalborg Universitet
Kroghstræde 3
9220 Aalborg Øst
<http://www.spirit.cgs.aau.dk>
Mail: spirit@cgs.aau.dk
Tlf: 9940 8306

Institut for Kultur og Globale Studier
<http://www.cgs.aau.dk>

Trykt hos UniPrint, Aalborg

Omslag: William Dampiers rejseberetning (British Library, Sloane 3236).

Indholdsfortegnelse

Introduktion: Sørejsens uoverensstemmelser	1
I. Sørejsens poetikker	33
Fortællinger om det almene	35
Ordets og fællesskabets teleologi	40
Skibets autoritære poetik	49
Observationens poetik og skibets utidige fællesskab	61
Ekskurs: hadet til rejseberetningen	72
II. Hvor viljen er lov og fornuften i eksil	77
Loven og fællesskabet	78
Imitationens politik	86
Eksemplets fortælling	92
Ekskurs: Pletter på store mænd	102
III. Hydraens tunger	105
Stinkende ord	107
Statsskibe og kirkeskibe	113
... og Drake som genganger	122
IV. Sørøvernes indbildte friheder	133
Dækkets ord	138
... og tungens skandaler	153
Forklaringer	161
Ekskurs: Sørøvermytens samtidighed	169
V. Øjets fortælling	175
Terracentrismen, synet og tungerne	177
At skrive sig til en anden	182
Forfatterens undtagelse fra uvidenhedens regel	185
Autoritetens prøvelser	197
Ekskurs: Fortællinger fra dækket	207
VI. Blunderrata	211
Rogers og sørøverfortællingens materialitet	215
Nytteløse tautologier	228
Pøblens kaptajn	239
Ekskurs: Urings plads i historien	249
VII. Intet andet end støj	252
Hvad mænd er gjort af og hvad de kan sige	255
Tungens reform	265
Ekskurs: X marks the spot	272
Afslutning	281
Resumé	299
English Summary	305
Bibliografi	317

Forkortelser

CSP: Calendar of State Papers

GOS: Gosse Papers, National Maritime Museum, Greenwich

JOD: Journals and Diaries, National Maritime Museum, Greenwich

ADM: Admiralty Collection, National Maritime Museum, Greenwich

CO: Colonial Papers, National Archives, Kew

HCA: High Court of Admiralty, National Archives, Kew

VGK: Vestindisk og Guineisk Kompagni, Rigsarkivet, København

LP: Manuscript Collection, Lambeth Palace Library, London

SLO: Sloane Manuscript Collection, British Library, London

ADD: Additional Manuscripts, British Library, London

Forord

Jeg vil gerne takke alle, som på den ene eller anden måde har bidraget til denne afhandling. Enkelte personer fortjener særligt at blive fremhævet. Jeg vil gerne takke min vejleder Torben Kjersgaard Nielsen for både hans løbende opmuntring, for hans enorme hjælp med afhandlingen og for det store arbejde han lagde i organiseringen af konferencen *Community and the Sea in the Age of Sail*. Mine PhD-medstuderende Martin Ottovay Jørgensen, Maren Lytje og Henrik Gjøde Nielsen fortjener også en tak for sparring, såvel som for at have organiseret konferencen *Challenging Ideas?* Martin skal desuden have en ekstra tak, fordi han under et ophold i New York tog sig tid til en arkivtur på mine vegne. Jeg håber en dag at kunne betale den tjeneste tilbage på lignende vis. Af andre kollegaer bør særligt nævnes Iben Fonnesberg-Schmidt for fine inputs til min oprindelige FKK-ansøgning og Bo Poulsen for mange nyttige henvisninger og gode forslag. Listen kunne fortsætte. Jeg har igennem mine år blandt historikere på AAU lært noget af dem alle, først i deres egenskab af undervisere og vejledere, siden som gode kollegaer. Det er jeg taknemmelig for.

I forbindelse med mit pre-defense vil jeg gerne takke Søren Mentz for hans gode input. Jeg vil også gerne takke National Maritime Museum for at have ladet mig arbejde der i oktober og november 2012. Jeg vil desuden rette en tak til Daniel Lange, der har hjulpet med flere nyttige henvisninger.

Et par af mine gode venner har bidraget direkte eller indirekte til denne afhandling. Christopher Aaby skal have stor tak for hjælp med billedmaterialet. Marc Grønlund har været delagtig i mange utidige argumenter. Og Rasmus Aaen har lyttet utålmodigt, men serveret hæderlige kopper kaffe imens.

Min familie fortjener naturligvis også stor tak. Mine forældre har hjulpet med mangt og meget – ikke mindst afgørende opmuntring, når humøret har været nedadgående. Min kæreste (og strengeste læser) Rikke har med eksemplarisk tålmodighed og skarpe betragtninger været til uendelig stor hjælp. Uden disse mennesker omkring mig var det hele løbet ud i sandet.

Introduktion: Sørejsens uoverensstemmelser

There is a difference between the Voice and Speech
– Aristoteles (1598, 15)

Jeg vil begynde med det billede, hvert af denne afhandlings kapitler er skrevet for at problematisere. Mere end fortællingen om bestemte aktører, specifikke geografier eller udvalgte rejsegerninger er min tekst et forsøg på at dekonstruere en scene, som gang på gang udfolder sig i fortællingerne om de tidligt moderne imperiers maritime historie. Dette er billedet af skibet, der viser os noget, vi måske i dag ville forstå som en politisk scene. Men denne scene er samtidig udviskningen af politik som sådan, hvis vi vover pelsen og tænker det politiske som den anarkiske sfære, der opstår netop i de øjeblikke, hvor magten ikke blot er givet på forhånd – der hvor den ikke har nogen sikker grund eller begyndelse (Rancière 1999; Rancière 2006). Dette skibsbillede vil vise sig i sine mange forskellige former igennem indeværende afhandling.

Et eksempel findes på forsiden af den engelske matematiker, navigator og propagandist John Dees mundrette værk *General and rare memorials pertayning to the Perfect Arte of Navigation*, der første gang udkom i 1577 [fig. 1]. Her ser man et skib med påskriften "Evropa". Det er et statsskib på sin vej. Skibets agterdæk er erstattet af en trone, hvorfra Dronning Elizabeth hæver sig over tre mænd på dækket. Hun har armen strakt frem for sig og er genstand for de tre mænds blikke. Således er dette statsskib scene for en tale. Elizabeths strakte arm er en gestikulation til det folk, hun med sin tale gør til sine subjekter. En oration, der i selve sin form fordeler talen imellem skibets parter. Suverænen taler, imens folket tavst lytter. Derved finder fællesskabet (almenvellet ville Dee givetvis have kaldt det) sit udgangspunkt i forskellen imellem menneskene. Forskellen imellem de, som taler og de, som modtager de funderende, forskelssættende ord.

Et nogenlunde samtidigt statsskibsbillede viser os, hvad der kan læses som den lykkelige konsekvens af en sådan fordeling af talen. På geografen Abraham Ortelius' verdenskort fra atlaset *Theatrum Orbis Terrarum* (1592) finder man i Stillehavet et enkelt skib rejsende imod vest [ill. 2]. På agterdækket ses Magellan

stående med sine navigationsinstrumenter som et billede på den teknologi og viden, der har gjort den europæiske opdagelse af verden mulig. Overalt på skibet er hans besætning i bevægelse, travlt optaget af arbejdet. Nogle mennesker leder, og andre mennesker arbejder. Nogle mennesker bruger hovedet og andre hænderne. Her er der heller ingen uoverensstemmelse eller politik – kun et folk, der tavst lader sig koreografer af styrmandens reservede indsigter, som skibet (berøvet for politik) bevæger sig over Stillehavet.

Disse skibe er billeder på fællesskaber af produktiv forskel. De minder os om de statsskibsfortællinger man finder i den klassiske filosofi. Det måske vigtigste eksempel er i denne kontekst Platons allegori om skibet fra *Staten*. Den illustrerer på en gang en tænkning af et behov, for at fællesskaber funderes i forskelle, men minder os i samme øjeblik om, at skabelsen af en overflade uden strid måske ikke er så let udført en gestus som Dee og Ortelius ønskede sig.

I Platons skibsfortælling illustreres en konflikt imellem velfunderede, enstemmige fællesskaber og kontingente artikulationer af fællesheden. Platons ideelle republik er netop en enhed uden overlap eller forskydninger, og han ville sikkert have glædet sig ved Dees og Ortelius' billeder af den velfordelte tale. Som deres skibe er Platons utopi et fællesskab, hvor hvert menneske har sin plads og kun skal udføre den gerning, som hører til denne plads. En fordeling imellem de, der arbejder og de, der tænker. Imellem tavshed og tale. Og en orden hvor netop disse skel defineres af den vidende, talende filosofkonge. Dette er Platons definition på retfærdighed, der således er grundet i en afgørende forskel imellem menneskene (Platon 2003, 174). Forskellen imellem de, som skal sige ordene og de, som skal lade sig bevæge deraf¹. Der findes en guddommelig orden, der i udgangspunktet udpeger hvem, der er egnede til at udføre hvilke opgaver og indtage hvilke positioner i fællesskabet. Nogle har den viden, der skal til for at kunne lede, imens andre bør kende deres plads som de, der adlyder. Skal enheden nærme sig det gode, skal det ske under ledelse af filosoffen, som ikke har andre motiver end det sande og kan se disse idealer klart for sig. Under dennes ledelse er hverken ordene eller menneskene sammensatte eller mangfoldige (Platon 2003, 25-26, 241). Under dennes ledelse kan fællesskab som på Ortelius' kort koreograferes.²

¹ Som det siges af præsten Joseph Hall: Rejsende er "either followers of the great, or commanders of the meaner sort" (Hall 1617, 52).

² Ortelius' statsskib befinder sig således netop på det punkt, hvor det ikke længere bør lignedes med "polis", men i sin enhed i stedet ligner "oikos". Denne ordning kan således siges at være "økonomisk" – altså kan skibet lignedes med det sted, hvor der ifølge tænkere som Aristoteles hersker naturlige, immanente relationer, der står i modsætning til byens politik. Giorgio Agamben henleder vores opmærksomhed på, hvordan Xenophon ligner økonomiens hus med

Statsskibet er på vej imod dette mål, da Platon lader Sokrates fremsætte dets lignelse. Der er imidlertid et problem. Nogen er kommet filosofien i forkøbet og har etableret en principløs orden af skandaløse ord³. Sokrates fortæller om et skib, hvor besætningsmedlemmerne kappes om roret, selvom de ingen forudsætninger har for at styre skibet. Rederen snyder de igen og igen, imens de plottes imod hinanden uden at sky nogen midler for at nå deres kortsigtede mål. Det kulminerer i æde- og drikkegilder, imens det retningsløse skib nærmer sig dets sikre undergang (Platon 2003, 246-48). Dee og Ortelius ville have genkendt grundpræmissen i fortællingen om dette skandaløse skib fra senmiddelalderens fortællinger om narreskibet, hvor skibet figurerer som billedet på fællesskabet, der er ude af stand til at nå dets mål. Et skib, som blandt andet har fået Michel Foucault til i et par strøtanker at beskrive skibe som "heterotopiske" rum, hvori forskellige verdener mødes (Foucault 1998, 185). Den egentlige forbrydelse i Platons fortælling om dette skandaløse skib er imidlertid knyttet ganske konkret til sømændenes ord, der forgriber sig på selve mulighederne for den sande tale. Styrmandskunsten umuliggøres af de stridende sømænds måde at tale om deres bedrifter på. Den, som kan hjælpe dem til at snyde rederen får nemlig i dette forvirrede fællesskab titlen som en ægte "styrmand" – et sprogligt overgreb på sandheden og den fordeling af talen, som er knyttet dertil. Således gøres en forbrydelse imod et fællesskab, der kun kan reddes af den rette viden, som her blokeres. Iblandt folkets approprieringer og homonymer kan sandheden ikke høres. Rigtig styrmandskunst bliver dermed afskrevet på forhånd, og evnen til at navigere bliver dømt umulig af en besætning, som har gjort principløshed til fællesskabets regel. I en sådan orden ender det med, at den egentlige navigator dømmes som en person uden evnen til at tale – en uduelig "stjernekygger" (Platon 2003, 247). Den sande viden kommer for sent til (sø)folkets mudrede lydbillede. Sandheden deler sit sprog med det falske.⁴

Den franske filosof og idehistoriker Jacques Rancière har kort peget i retning af denne problematik og dens politik i sin læsning af Platon (og denne afhandling følger Rancières pejlinger, der igen læses i en konkret historie om det rejssende fællesskab). Platons anti-maritime polemik (der går igen mange steder

skibet og den gode økonomis resultat med en dans (Agamben 2011a, 18). Dette metaforiske skib, beslægtet med Ortelius', er det, hvor alting har sin rette, naturlige plads.

³ Man finder en kristen version af dette møde imellem den retfærdige, men frustrerede tale og den kontingente, men smertefuldt virkelige tale i Paulus' beklagelser overfor søfolkene, da de lider skibbrud på vej til Rom: "I burde have lyttet til mig, folk, og ikke være sejlet fra Kreta, så havde I været sparet for denne ulykke og det tab" (*Det nye testamente* 1992, 385).

⁴ Wolf (2008, 446) summerer statsskibet som figur i den græske tænkning: "Von Beginn an erscheint das Schiff als Double der Polis, doch im selben Zug gilt es als deren Anders und Perversion".

igennem hans værker f.eks. i *Gorgias*, hvor havet og dets medfølgende heterogenitet er knyttet til Athens politiske problemer) er ifølge Rancière et opgør med demokratiet forstået som en politisk orden, der mangler et fundament udenfor det, dens medlemmer selv kan udsige – et fundament udenfor politik (Platon 1979, 96-8; Rancière 1995, 2)⁵. Statsskibsallegorien tjener det formål at beskrive, hvordan filosofiens sandheder ikke kan høres i en verden, der styres af tilfældet, som det kommer til udtryk i folkets kontingente ord. En situation, hvis konsekvens bliver, at skibet (som billede på det politiske fællesskab) ikke kan nå sit mål i en retfærdig fordeling af talen. Her udebliver Dees og Ortelius' koreografier, der i deres slægtskab til Platons republik bliver modbilleder på en orden, som er politisk. Platons skibsallegori sætter en type tale op imod en anden og bruger denne modsætning til at fremhæve filosofiens sandhed på bekostning af den demokratiske mands ord, der kun udtrykker begæret. Med Rancière kan vi dermed se konturerne af en konflikt imellem to konfigurationer af fællesskabets ord. Den sande autoritet kan italesætte et naturligt og guddommeligt fundament for fællesskabet, men dette fællesskab står overfor en politisk orden, der gennem folkets tunger allerede synes at have konstitueret sig selv på en skandaløs facon (Rancière 1999, 62).

Denne afhandling følger en strid i de engelsksprogede fortællinger om sørejser til Stillehavet fra 1577 til 1744. Det er en strid, jeg vil argumentere udfoldede sig langs den ovennævnte modsætning imellem den orden, der hævder at finde rod i den sande forskel imellem mennesker, men som står overfor og støder sammen med folkets kontingente, anarkiske lydbillede. Denne strid fandt sted både på skibe, men også på siderne af de rejseberetninger, som igennem perioden blev en stadigt mere populær genre. Dens historie følges fra Sir Francis Drakes jordomsejling (1577-1580) til George Ansons emulering og gentagelse af bedriften halvandet århundrede senere (1740-1744).

Hvis det indre øje med disse navne skimter konturerne af en klassisk fortælling om store mænd og deres heltemod, vil forventningerne blive skuffede. Jeg forsøger en ganske anden fortælling end den om opdagelser, personlig karakter og heltemodige bedrifter. En sådan afskrivning kunne lyde som et kald efter en mere jordnær socialhistorie, men denne afhandling er heller ikke den rette historie om skibet, dets folk eller arbejdets socialitet. Jeg forsøger ikke at stabilisere bestemte aktørers fællesskaber om deres socialitet eller kultur. Afhandlingen er heller ikke, som man ligeledes kunne foranlediges til at tro, en redegørelse for

⁵ Platons anti-maritime polemik var i sig selv en del af den periode jeg undersøger. Den engelske præst John Flavel pointerer eksempelvis i en instruktion til sørejsende: "Plato diligently admonisht all Men to avoid the Sea; For (saith he) it is the School-master of all Vice and Dishonesty" (Flavel (1663) 1698, a3)

III. 1. Detalje fra John Dees *General and Rare Memorials pertayning to the Perfect Arte of Navigation* (1577). Dronning Elizabeth ses her som suverænen, der hersker over statsskibet og taler til folket på dækket.

III. 2. Detalje fra Abraham Ortelius' *Theatrum Orbis Terrarum* (1592). Magellan ses på agterdækket med sine navigationsinstrumenter. Imens arbejder folket orkestreret af hans viden.

rejseberetningens litterære former som sådan. I stedet søger jeg en mere specifik fortælling om forholdet imellem skibets fællesskaber og de beretninger derom, som på forskellig vis har floreret i disse skibes samtid. Et forsøg på at koble sørejsens social- og kulturhistorie til sørejsens fortællinger. Fortællingerne om opdagelser og bedrifter deler imod deres vilje en historie med sømandsskrøner, sørøverhistorier og folkets utidige beklagelser. Ligesom Platons uheldige styrmand konfronteres denne histories autoritære stemmer bestandigt med den kendsgerning, at de deler en verden, skibet og dets fortælling med andre. Det er denne strid, der gør, at disse rejser af deres fortællere fik prædikater som “unfortunate”, “difficult”, “vexatious” og “troublesome”.

Jeg ønsker således at fortælle en historie, der er formet af uoverensstemmelser og frustrerede forsøg på netop at skabe en orden i skibets verden, hvori den autoritære monolog ikke længere kunne forpurres af folket og dets homonymer – den orden, hvis ideal Dee og Ortelius præsenterer os for, og som rejseberetningerne ofte har forsøgt at skrive frem. En orden, hvor den tale, der giver form til fællesskabet er reserveret til dens rette taler, der med sit logos kan bringe andre til tavshed. Imod dette ideal vil jeg fortælle om (stats)skibets ufuldkommenhed. Om ængstelige forsøg på at fastslå, hvad ordenes udsigelse betød, hvad der skulle siges og hvem, der skulle sige det – forsøg, der lider under at dele en verden med netop de ord, denne autoritære tale ønsker at gøre tavse. De utidige ord vibrerer igennem skibet og synes at konfrontere kaptajnen på agterdækket med det problematiske fællesskab, han delte med folket på dækket.

På et grundlæggende niveau handler denne afhandling derfor om forholdet imellem rejseberetninger og skibets talende og ofte endda skrivende fællesskab. Endnu mere præcist kan det måske siges, at afhandlingen forsøger at udrede den komplekse historie om forholdet imellem de skibe, der i rejsens hændelser altid viser sig lidt for politiske, og på den anden side en skriftspraksis, fortælletradition og vidensproduktion, der oftest vægrer sig ved denne politik, men som i enkelte enestående øjeblikke approprieres og benyttes til netop at angribe opdelingen imellem tale og tavshed. Det er mit argument, at udforskningen af denne relation imellem skibets fællesskab og rejseberetningerne rejser afgørende spørgsmål om, hvem der kan fortælle historien om det rejsende fællesskab, og hvordan denne historie har kunnet figurere. Det vil blive argumenteret, at disse rejseberetningers figurationer af fællesskabet på forskellig vis kan forstås som forsøg på at regere over netop skibet ved at forsøge at fordele tale og tavshed. Det er i lyset heraf, at vi kan forstå rejseberetningernes tilbagevendende fokus på talen og ordene – et træk ved denne litteratur, som stadig er underbelyst i forskningen, og som selv når det behandles sjældent forstås i lyset af selve skibets

politik⁶. På den måde er afhandlingen en historie om, hvem der i en given historie ses som situationens talere, og hvordan sådanne ind- og eksklusioner brydes omkring, hvad Foucault kaldte for “talens frygtelige materialitet” – den altid smertelige kendsgerning, at sproget kan bruges af hvem som helst, og at talen bliver ved med at skyde frem på trods af forsøgene på at regere den. En fremskydning, der betyder, at opdelingen imellem den, som retmæssigt taler og den, som blot skal lytte i sig selv viser sig at være politisk og kontingent (Foucault 2001, 12).

Den historie jeg forsøger at fortælle foregår både på dækkene af skibe og på siderne i bøger. Det er således en af mine påstande, at disse sfærer ikke bør tænkes som nøje adskilte, hvis vi vil forstå den politik, der præger dem begge. Dette er en af de tilbagevendende faldgruber i både de litteraturhistorier, som behandler sørejseberetningerne og de social- og kulturhistorier, der benytter dem som kilder, der skal renses for fiktioner. Det er min påstand, at denne ide må kompliceres. Der er ikke først den ene og så, adskilt derfra, den anden. Det er imidlertid heller ikke sådan, at rejsens fortællinger uden videre kan føres tilbage til deres ophav hos talere med bestemte klasser, identiteter, historiciteter eller lignende kategorier. Jeg har bevidst forsøgt at undgå sådanne lighedstegn og den måde, hvorpå de etablerer den “rette” historie om talen ved at gøre den til udtryk for noget andet. I sådanne reduktioner ligger altid endnu en opdeling af talen, der eksplicit eller implicit hævder, at bestemte aktører skal tale på bestemte måder, hvorved det politiske logos igen overleveres til historiens selverklærede filosofkonger. Min historie er snarere historien om selve disse figurationer og opdelinger af sproget og dets talere – en politisk historie om antagonismer og utidige talehandlinger gjort af subjekter, der må forstås ligeså meget i lyset af de polemiske scener deres egne taler fremmaner, som de må forstås som produkter af den situation deres ord ofte bryder fra.

Jeg vil derfor forsøge at fortælle om selve de snit, der skal til for at konstituere en historie – om hvem, der tæller som historiens aktører, og hvad deres stemmer tænkes at kunne sætte ord på. Teksternes iscenesættelser af talen vil således blive læst som forsøg på at påvirke en scene, Judith Butler har lokaliseret i konstitueringen af subjekter: “To become a subject means to be subjected to a set of implicit and explicit norms that govern the kind of speech that will be legible as the speech of a subject” (Butler 1997a, 133). Vi finder rejseberetningerne bundet til et maritimt magtsprog i færd med at producere de subjekter som rejsegerningen påkræver. Vi er her i territoriet for noget vi med den strukturalistiske marxisme kan kalde “ideologi” (Althusser 2008). Teksterne forsøger

⁶ Dette var endnu mere sandt, da arbejdet med denne afhandling begyndte. I mellemtiden har Richard Frohocks studie af sørøverfiguren (2012) påpeget, hvordan tidens sørejseberetninger roterer om spørgsmålet om talen.

at tildele sig selv en evne til at reproducere skibets materialitet. Og vi finder ikke mindst (som hos Dee, Ortelius og Platon) denne produktion i færd med at skille den gode fra den dårlige tale for derved (at hævde) at kunne regere over folket. Men samtidig finder vi denne udskillelse forstyrret og ufærdig, da autoritetens logos i sidste ende ikke er forseglet. Fordi sproget, som Butler og Rancière i hver deres kritik og videreudvikling af Althusser har hævdet, kan approprieres. På denne vis er det, der her udfoldes ikke (blot) et møde imellem to allerede konstituerede taler, som er eksterne for hinanden, men (også) et spil om, hvem der kan tale, og hvad, der kan siges. Et spil, som producerer forskellige positioner at tale fra, og et spil, der løbende prøver at sortere sproget fra sig selv eller modsat at nedbryde sådanne adskillelser.

Det afgørende i forsøget på at fortælle historien om dette spil om talen bliver, som Butler kontinuerligt gør os opmærksomme på, at sådanne grænser er omskiftelige. At opdelingerne af sproget har været genstand for strid, og at de ikke opretholder sig selv. Fra en position, der deler denne grundantagelse, peger Rancière på, at konflikter om ord, talere og deres pladser kan ses som politiske uoverensstemmelser om fællesskab, da de vedrører spørgsmålet om, hvem der i en given forestilling om et fællesskab har del i dette og kan tale om det. Denne evne er for Rancière aldrig givet på forhånd, men udspiller sig i konkrete konflikter om hvem, der kan tale – konflikter, hvor de, som hævdes ikke at have evnen til at benytte ordet fra tid til anden gør det (Rancière 1999, 55-57). Sådanne konflikters paradoksalitet fremmaner et brud i en orden af viden, da talen ikke længere fremkommer som ordnet af de skel, hvorigennem stemmerne kan kategoriseres som forståelige eller uforståelige, som tale eller støj: "The disorder of politics is strictly identical to a disorder of knowledge" (Rancière 1994a, 21).⁷

I store dele af denne afhandling vil jeg således med inspiration fra især Rancière forsøge at gribe øjeblikke, hvor de, som ikke tilkendes stemme i en orden

⁷ Rancières tænkning bærer et slægtsskab til de dekonstruktivistiske tendenser i subaltern historieskrivning. Der er eksempelvis klare paralleller imellem hans tænkning og Dipesh Chakrabartys tænkning af det subalterne. Men Rancière synes at insistere mere entydigt på muligheden for en politisk åbning. Yves Citton har sammenstillet Rancières tænkning af politikken med Gayatri Spivaks famøse tænkning af den subalternes manglende evne til at kunne høres: "Rancière thus answers Gayatri Spivak's question: yes, within certain historical junctures, the subaltern can speak. These moments are relatively rare: politics, for Rancière, like thought for Deleuze and Guattari, is the exception, not the rule (which is the retransmittal of the existing police or opinion). But it has occurred in the past, and it may be in gestation around us all the time. Subalterns, however, in Rancière's theatrical politics, never speak directly for themselves: it is they who speak, but they do so from under a mask that they have painted upon their face, from under a costume they have collectively designed from themselves, on a carnivalesque stage they are building with each of their interventions" (Citton 2009, 132).

forvrider denne aritmetik ved selv at bruge de herreløse ord og derved skabe sig selv som talende subjekter (Rancière 1999). Tilsynekomsten af “talens frygtelige materialitet” er således eksistensen af det, som dets tilsynekomsts kontekst febrilsk forsøger at udelukke. En sådan historie kræver derfor et element af anti-historisme, der tillader det utidige eller anakronistiske – det umuliges paradoksale eksistens, som det til forskellige tider har manifesteret sig i det skandaløse talende folk, der trods ethvert argument for deres manglende evne til at tale alligevel gør det.

Sådanne brud kan forstås som politiske begivenheder, der tager form som overskud af tale og ord, der synes at mangle sted eller tilknytning til sin tid (Rancière 1994, 30). Politik i denne specifikke forstand henviser til en forstyrrelse af autoritære fordelinger af taler og talere – af den type opdelinger jeg vil vise sørejsens fortællinger som værende fuld af. Politik er den paradoksale manifestation af det, som ikke burde findes, men som alligevel gør det qua en handling, hvori det tæller sig selv med. Denne handling implicerer altså en selvmodsigende platform. I den politiske handling udøves det, der ikke kan lade sig gøre ved at lade som om, at det alligevel er muligt (Rancière 1999, 29-30 samt 52). Og en sådan udøvelse er knyttet til en bestemt form for “lighed”, som man også finder gå igen i skibets fortællinger og deres paradokser. Dette er ikke lighed som et mål for en social ordning (en lighed, der ifølge historikere som Marcus Rediker præger de maritime subalternes traditioner), men derimod en lighed, der forudsættes i den “umulige” politiske handling. Når den, som ikke har del i en talesituation alligevel bliver taler, kan dette kun gøres med forudsætningen af en lighed imellem den, der udtaler den hierarkiske distribution og den, som heri udelukkes. Dette er en lighed, der kan tænkes som en fiktion, der gøres virkelig ved at udleve den, ved at skabe det fælles rum den forudsætter – ved at lade som om det findes og derved bringe det til virkelighed (53). Denne tænkning af politikken synes særligt vedkommende i konteksten af kolonialismens allestedsnærværende forskels-sætninger. Her kan ligheden kun eksistere såfremt den forudsættes, gøres og “performes”.

Med andre ord er denne afhandling historien om, hvad der i en given historisk situation har befundet sig på hvilken side af den aristoteliske demarkationslinje imellem “stemmen” og “talen” citeret i begyndelsen af denne introduktion⁸.

⁸ En moderne oversættelse af Aristoteles statslære lyder: “Speech is something different than voice” (Aristoteles 1984, 60/1253a). Denne passage og dens differentiering imellem stemme og tale (logos) har været på dagsordenen i de seneste årtiers poststrukturalistiske tænkning af politik. Dette ses eksempelvis hos Agamben (1998), Rancière (1999) og Derrida (2009), 305-334. Aristoteles siger, at alle mennesker har stemmer, men at kun nogle behersker talen. Stemmen udtrykker det dyriske (smerte, glæde). Talen er derimod knyttet til fællesskabet (her byen), hvori den opdeler det retfærdige og det uretfærdige, det nyttefulde og det

“Stemmen” er dyrets og menneskets støjende evne til at udtrykke nydelse og smerte. “Talen” er det, som sætter (visse) mennesker i stand til at være noget andet end dyr igennem evnen til at skabe og intervenere i en fælles sfære. Det afgørende spørgsmål bliver således som Rancière har påpeget, hvad der i en given situation tæller som det ene eller det andet, og hvordan denne linje i sig selv produceres, vedligeholdes og undermineres. Hvem der kan siges at have adgang til det politiske og hvem, der modsat blot er underordnet de “naturlige” forhold, som Aristoteles mener hersker i husholdets økonomi (der igennem denne afhandling har sin klare parallel i det ovennævnte ideal om skibet befriet for politik). Det er i striden om netop denne linje, der deler talerne, at min historie om skibet finder sine begivenheder. Den er således historien om, hvordan denne linje i løbet af skibets historie har fundet forskellige former – en historie, der som det vil blive hævdet, har bundet fortællingen om skibet til skibets mislykkeligheder.

Rejseberetningerne vil blive læst som produktive tekster, der ikke blot (som vi har fået for vane at sige om koloniale tekster generelt) var med til at skabe kolonialismens diskursive taksonomier og deres skel imellem europæeren og dennes anden, men også som tekster, der på en ganske direkte måde stammede fra såvel som interverenerede direkte i rejsens stridige, politiske fællesskab. Rejseberetningen vil derfor blive forstået som en del af skibets magtteknologi, men også som en form, der kunne approprieres til andre mere utidige formål. I den førstnævnte funktion viser rejseberetninger sig ofte markerede af de epistemiske uvisheder, som for nyligt er blevet knyttet mere generelt til kolonialismens arkiver (Stoler 2002a). På den måde var disse tekster således selv del af den politik, som de oftest forsøgte at lukke munden på, og med denne rolle in mente kan de læses som præget af ængstelighed omkring det felt, de forsøger at konstituere på en entydig måde. Vi kan derfor ikke uden videre anerkende den performativitet, disse narrativer gør krav på – deres evne til netop at opdele talen og skabe tavshed. I stedet må vi forsøge at følge Butlers og Rancières tænkninger af selve ordenes virkning som historisk betinget og placere disse tekster i en specifik konflikt.

Rejseberetningerne er således ikke kun interessante kilder, fordi de ofte er vores eneste mulighed for at vide noget om rejsernes hændelser (som det har

nytteløse. Med andre ord den politiske tale, der vedrører det fælles. I de poststrukturalistiske læsninger fremhæves denne forestillings opdelende karakter, hvor nogle mennesker eksisterer udenfor det politiske fællesskab grundet den manglende adgang til talen. I konteksten af kolonialismens historie er det klart, at denne opdeling traditionelt har vedrørt forholdet imellem kolonimagten og dens anden (se eksempelvis Pagden 1995, 20-21). Som sådan går den igennem eksempelvis slaveriets historie. Mit argument i denne afhandling er, at denne demarkationslinje også er del af selve skibets historie.

været argumenteret af eksempelvis Pearson 2009), men også fordi de kan læses i deres relation til disse hændelser – som produkter af og interventioner i skibets fællesskab. Dette kan tolkes som en polemisk påstand i et forskningsfelt, der har en lang tradition for at se rejseforfatteren som en løgner, der ofte digtede uden nogen konkret relation til rejsens hændelser. Imidlertid er det mit argument, at distancen imellem rejseberetteren og skibet selv er et produkt af rejseberetningens historiske konfigurationer som henholdsvis en autoritær og/eller videnskabelig diskurs. Rejseberetningen har forsøgt at splitte sproget i to for igennem en forskel til dækkets tale at kunne bemestre både sit eget og den andens ord. Imidlertid er denne performance ofte markeret af en række ambivalenser og spændinger. Som de koloniale arkiver generelt er således også denne skrift om dækkets tale (og den deri skabte adskillelse imellem disse to kategorier) altid ufærdig.

I det 16., 17. og 18. århundrede var beretninger om sørejser som oftest (men som antydte ikke altid) skrevet fra positioner blandt skibenes højere strata, politiske fortællinger om fællesskaber. De var rejser til fremmede folk, men de var også rejser med “folket” som sådan. Denne afhandling undersøger dette møde imellem rejselitteraturens hierarkiserede sprog og de ord og fortællinger, som fortæltes af og blandt folket på dækket. Som det måske allerede er blevet klart, må denne ligefremme disposition og dens antagelse af to sprogs møde imidlertid øjeblikkeligt kompliceres. Hele denne afhandling kan givetvis læses som en serie af forsøg på at polemisere og forvrænge denne simple modsætning imellem to taler – en høj og en lav, en sand og en falsk. Forskellen imellem de to sprog går på sin vis ikke forud for mødet imellem dem.

Det er mit aksiom, at der i dette møde imellem det, som fra en vinkel ligner forskellige taler (men fra en anden foregår indenfor et og samme sprog) udfolder sig et ud- og begrænsningens spil, hvor (sø)folkets fremkomst som talende og handlende figurer kontinuerligt italesættes og forhandles. Jeg forsøger ikke at hævde, at der udenfor hierarkiets magtsprog (som rejseberetningen ofte udtrykker) findes et andet mere “autentisk” sprog om skibet, hvor sømændene som subjekter konstituerer sig selv autonomt. Dette er derfor ikke endnu en “hidden history” – en trope, som har præget nyere (og på mange måder beundringsværdige) socialhistoriske og marxistiske diskussioner af sømænd og deres verdener (eks. Rediker og Linebaugh 2000). En sådan topografi af det skjulte er imidlertid ifølge Rancière altid en konstruktion af en mesterdiskurs. En konstruktion, der tildeler sig selv en privilegeret adgang til denne skjulte historie, som derfor kun får mening med historikerens evne til at syntetisere de spredte levn fra de, der ikke havde del i historiens forside (Rancière 2004, 49). Jeg vil så vidt muligt undgå en sådan deling (der implicit fastholder en forskel imellem forskellige sfærer af tale) ved at hævde, at der fra en bestemt vinkel kun er en enkelt tale, men at denne tale udfolder sig i en serie af babelske øjeblikke, hvor selve forskelssætning-

gen bidrager til den sproglige autoritet som rejseberetningen i sine ideologiske former tillægger sig selv.

Afhandlingen handler derfor om forskellige forsøg på at fortælle om fællesskabet. Både de, der forsøger at skabe skibet som en operationel socialitet, hvori talen er nøje fordelt og de utidige forsøg, der synes at tale direkte fra fællesskabets aporier.

Titlen *Intet andet end støj* henviser til en tekst af Richard Simson fra ca. 1690, der diskuteres i kapitel 7 og knytter denne politiske historie til fortællingen om "støj". Denne afhandling kan derfor også læses som en historie om, hvad jeg med andre lånte ord vil kalde et "dissonant imperium". Simsons formulering forsøger netop at hævde det princip, jeg her har skitseret – at sproget forsøges opdelt imellem de, som har evnen til at tale og de, som ikke kan det. Hans påstand er simpel: nogle kan tale og andre kan blot udgyde tåbeligheder, fordi de grundet deres plads i verden ikke kender sandheden om det, de forsøger at tale om. Han afmærker noget, som menes umuligt – at sømanden skulle kunne tale om andet end det, hans hænder gør. Det er netop dette regnestykkes historie og dets paradokser jeg forsøger at følge og dekonstruere. Jeg ønsker at vise, hvordan den umulighed Simson afmærker i selve sin umulighed er et produkt af en kontinuerlig fortælling om skibets socialitet – en fortælling, der blandt andet har udfoldet sig i rejseberetningerne. Simsons citat indrammer således min historie og dens forsøg på at forstå fremkomsten af noget, der af sin samtids ører vurderes til at udtrykke "støj", men som samtidig signalerer netop denne aristoteliske linje imellem det politiske logos og det, der ikke kan tælle som "tale".

Denne lydmetafor vækker en formulering fra Montaignes essay om de ædle kannibaler. I den engelske udgave fra 1603 sammenligner Montaigne den nye verden med Platons ideale fællesskab og bemærker om den nye verdens indianere: "The very words that import lying, falshood, treason, dissimulation, covetousnes, envie, detraction and pardon, were never heard of amongst them [indianerne]. How dissonant would hee [Platon] finde his imaginary commonwealth from this perfection?" (Montaigne 1603, 102). Det er netop i de øjeblikke, hvor kolonialismens blik vendes indad som i Montaignes skeptiske betragtninger (behæftet med sine egne dybt problematiske koloniale taksonomier), at dissonansen bliver tydelig i alle disse skadelige taleformer, der afgrænser det ideelle fra det politiske. Indeværende afhandling er i denne forstand historien om et "dissonant imperium" – et ufærdigt fællesskab, hvor talen ikke har fået renset sig selv og dermed opnået denne koreograferede "perfection". "Dissonans" er samtidig en rammende måde at begribe den problemstilling, jeg her prøver at sætte i scene. I musik opstår dissonans, når to toners frekvenser ikke har det rette interval. I dissonansen findes hverken den perfekte enhed, unison, hvor tonerne vibrerer med den samme frekvens, eller på den anden side den harmoniske akkord, når to eller flere toner har den rette afstand til at skabe en genkendelig og

melodisk klang. Med andre ord opstår det dissonante, der skærer som støj i ørerne, når forskellene ikke stemmer præcist som de skal. Når intervallet imellem to lyde ikke er "passende". Det er i denne afhandling selve rejsens fællesskab, der må forstås som dissonant – som en orden, der søges funderet i et afstemt interval imellem dets dele. Et interval, som imidlertid løbende forstyrres af misklange forårsaget af tonernes forskydning. Afhandlingen er derfor netop fortællingen om denne forskel og de lyde, som skærer i ørerne. Og dissonans er med Ann Laura Stoler og Frederick Coopers ord fra en nu klassisk postkolonial programerklæring (om end, de synes at tænke termen mindre bogstaveligt og henviser til andre intervaller) afgørende:

The notion that there was an official hermetic discourse of the colonizer and a set of hidden scripts [...] among the colonized flattens out a more complicated political and production process. We need to ask harder questions about how official accounts were produced, transmitted, classified, and stored. In attending to dissonant voices rather than assuming coherence, we may see beyond an omniscient colonial apparatus to one shot through with conflict [...] (Cooper og Stoler 1997, 21)

Mit håb er, at denne afhandling kan bidrage til at stille de besværlige spørgsmål som Cooper og Stoler har efterlyst.

Før jeg vender mig imod skibets fortælling vil jeg vedkende mig en arv. Det synes passende for en afhandling om et sprog, der hævdes at være "delt" (i dobbelt forstand) at påpege, hvordan denne tekst i sig selv deler et sprog med andre tekster. Jeg skriver videre og taler i munden på tidligere historier. Da afhandlingen imidlertid ikke kan positioneres i en entydig relation til et enkelt forskningsfelt, men derimod er blevet påvirket af en række ganske forskelligartede studier, vil jeg ikke her levere en udtømmende historiografi. Igennem de enkelte kapitler og deres noter vil jeg i stedet føre en løbende dialog, hvor disse forskningsfelter præsenteres mere indgående. I denne omgang vil jeg nøjes med at pege imod de vigtigste pejlemærker, der måske vil kunne indikere, hvordan jeg selv tænker dette studies position i historiografien om sørejser og kolonialisme.

Rejseberetningen har i de seneste årtier været genstand for intens undersøgelse fra forskellige postkoloniale vinkler. Den måske mest dominerende tråd indenfor denne tradition løber fra Edward Saïd til Mary Louise Pratt. Her fokuseres på, hvordan repræsentationer af den "anden" præger rejseberetningerne og indskrives dem i en kolonial verden af diskursiv magt. Pratts tænkning af disse tekster som udtryk for "imperial eyes" går på mange måder igen i denne afhandling, men undervejs har jeg også måttet bryde eller kontekstualisere disse øjne på en måde, som problematiserer den enhed, Pratt (og Saïd før hende) finder i det

blik, de udfolder (Pratt 2008). For studiet af rejseberetningen i denne postkoloniale modus er sørejsen på sin vis en anomali. Postkolonialismens interesse for repræsentationen af det fremmede synes at blive berøvet sine genstande i et rum, hvor der kun er himmel, hav og selve rejsens fællesskab. På den facon er postkolonialismens læsninger afhængige af rejseberetningens fokus på observationen. I denne matrice er havet abjekt. Det er stedet, hvor intet sker⁹. Denne tomhed er symptomatisk for et problem ved disse typer af studier: at de oftest forudsætter et europæisk subjekt, som er foruroligende entydigt og homogent. Mit studie af rejseberetningerne vender sig imod denne abjekte verden for at finde en forvirring, der peger imod spørgsmål om klasse og social agens¹⁰. Jeg er ikke den første, der bemærker, hvordan fokus på observationen medfører, at det rejsende fællesskab overses. I en glimrende artikel om naturalisten Dr. Anders Sparrman har socialhistorikeren Nicole Ulrich bemærket, hvordan den postkoloniale læsning af rejseberetninger har oversat "what travellers have written about the labouring poor on whose labour their transcontinental journeys rested" (Ulrich 2009, 731). Ulrich peger her på, hvordan Saïd og Pratt (som også selv diskuterer Sparrman) har betydet, at vi har mistet blikket for den socialhistorie, som muliggør "imperial eyes". Jeg er enig i denne kritik som min egen teoretisering af observationens poetik til nogen grad lægger sig op ad.

Postkolonialismen selv har især siden midten af 1990'erne forsøgt at gøre op med den monolitiske tænkning af den diskursive magt, som kolonialismen udfoldede sig igennem. Dette har til dels været et opgør med netop Saïd og Pratt, som har måttet vige for en tænkning af forskelssætningen som proces. I forsøget på at vende den nyere postkolonialismes undersøgelser af kategoriseringens magt (og dertilhørende usikkerheder) overfor den koloniserende selv kan afhandlingen ses som (endnu) et forsøg på at besvare Frederick Cooper og Ann Laura Stolars kald om, at "metropole and colony, colonizer and colonized, need

⁹ For denne tradition er sørejseberetningen en "sikker" fortælleform. Pratt samler sådanne fortællinger under termen "survival literature", der defineres som "first-person stories of shipwrecks, castaways, mutinies, abandonments, and (the special inland version) captivities" (Pratt 2008, 84). Om disse fortælleformer generaliserer hun fejlagtigt: "The context of survival literature was "safe" for transgressive plots, since the very existence of a text presupposed the imperially correct outcome: the survivor survived, and sought reintegration into the home society" (85).

¹⁰ Postkoloniale studier har ikke haft den store indflydelse i studiet af netop de rejser, som dominerer denne afhandling, men har i stedet kastet sig grådigt over særligt fortællingerne om Stillehavet i anden halvdel af 1700-tallet. Dette skyldes givetvis manglen på en kolonial "anden" i denne tidlige fase af den nordeuropæiske tilstedeværelse i Stillehavet, hvis kolonisering af andre end spaniere først for alvor tog fart i anden halvdel af 1700-tallet (Finney 1994, 287). De øer disse sørejsende finder er ubeboede, og rejsernes kulturmøder er i stedet møder med folket.

to be brought into one analytic field” (Cooper og Stoler 1997, 15). Ved at vise, hvordan det søfarende fællesskabs fortælling roterer om forsøget på at definere og distribuere talen om netop dette fællesskab, håber jeg at pege på, at skibet er en lokalitet, for hvad Stoler og Cooper har kaldt “tensions of empire”¹¹. Dermed forsøger jeg at bidrage til den nuancering af kolonialismens historie, som i senere år har været med til at sætte dagsordenen. Som det med et vink til Pratt formuleres af Paul Smethurst: “the ‘eye’ is no longer a stable site of observation, and [...] the ‘I’ is no longer a stable site of reflection and judgement” (Smethurst 2009, 4).

Ordet “poetik” bruges i flæng i mange af disse studier (f.eks. Smethursts). Imidlertid vil jeg igennem denne afhandling forsøge at tænke poetik i en konkret relation til, hvad vi i mangel af bedre kan kalde rejsen som en historisk gerning. Dette er en dimension, jeg mener mangler i den postkoloniale horisont. Jeg vil forsøge at forstå poetikken som det element, der prøver at skabe (give form til) det fortalte, hvorved beretningerne rettes imod fremtidige gerninger. En afgørende del af denne formgivning består i den måde, hvorpå poetikken konfigurerer forholdet imellem taleren og talen – og dermed konstituerer en forestilling om det rejsende fællesskabs socialitet. I forsøget på at læse rejsenarrativerne som fortællinger om skibet peger poetikken således imod forsøget på at tildele denne socialitet en form – at distribuere dens stemmer til det, der her fremstår som deres rette plads. Og her er teksterne ofte mere profetiske, end de er tilbageskuende. De er således skrevet fra positioner dybt engageret i rejsens praksis, og dette engagement gør dem ambivalente. Som Ann Laura Stoler har argumenteret, er der netop en betydelig forskel på den epistemiske magt, som i de postkoloniale studier tillægges kolonialismen og de ofte dybt ambivalente praksisser, der udfoldede denne magt (Stoler 2008a; Stoler 2008b). Dette viser sig også i rejseberetningerne, når disse læses i relation til de rejsende fællesskaber, de på en gang fremkommer fra, men imod hvilke de ofte synes rettede i noget, der ligner ængstelige forsøg på at håndhæve den magt-vidensnexus, hvis udforskning i tre årtier har præget den postkoloniale dagsorden.

Forsøget på at læse de koloniale skriftspraksisser som direkte relaterede til sørejsen er fra en helt anden vinkel gjort tidligere af Miles Ogborn, hvis *Indian*

¹¹ Når Stoler i sit overbevisende forsøg på at læse arkiverne “along the grain” for derved at kunne fange dem i deres ufærdighed siger, at “Colonial modernity hinged on a disciplining of one’s agents” er mit projekts sigte at vise, hvordan denne disciplinering er knyttet til rejseberetningens vidensproduktion langt tilbage i kolonialismens historie (før vi meningsfuldt kan tale om en kolonial modernitet) (Stoler 2002, 102). En række postkoloniale studier har i de senere år fra ganske forskellige horisonter lykkedes med at tænke det koloniserende subjekt som ustabil og bundet til spørgsmål om klasse. Se eksempelvis Stoler (2008a); Fischer-Tiné (2009); Anderson (2012).

Ink (2007) argumenterer overbevisende for, hvordan skriften i sin materialitet spillede en afgørende rolle i udførelsen af den tidlige kolonialismes rejsegerninger under East India Company. Ogborns fremhævelse af, hvordan skriften selv rejste og muliggjorde rejsegerningen ved at strukturere rejsens rum og konstituere autoritet har været vigtig inspiration i min egen læsning af rejseberetningerne, der på en lignende måde kan hævdes at have rejst.

Rejseberetninger har de seneste årtier været genstand for intens interesse fra en forskningstradition, der med endnu en vag term kan kaldes nyhistoristisk, men som deler mange træk med de postkoloniale traditioner og i nogen henseender overlapper med disse. Disse studier har hentet inspiration i Mary Campbells og Stephen Greenblatts analyser og har haft indgående interesse for rejseberetningens konventioner og kontekster (Campbell 1988; Greenblatt 1991). Mange af disse analyser har været nyttige pejlemærker i tænkningen af disse teksters relation til deres samtid. Især Mary C. Fullers læsninger af rejseberetninger i Elizabeths England bør her fremhæves (Fuller 1995; Fuller 2008). Imidlertid mangler en afgørende kontekst i dette og lignende studier – selve rejsegerningen¹². Ligesom hos den beslægtede postkoloniale diskursanalyse lykkes det således heller ikke her, at tænke skriften i dens relation til skibets fællesskab.

Også studier af netop de undersøgte rejseberetninger har været vigtige pejlemærker. En del af de specifikke narrativer denne afhandling læser i forlængelse af hinanden er tidligere blevet drøftet som sammenkædede. Af interesse er i denne sammenhæng flere nyere litteraturhistoriske værker (Edwards 1994; Lamb 2001; Frohock 2004; Frohock 2007; Frohock 2012; til mindre grad Thompson 2007). Disse værker læser rejseberetningerne som konstruktioner af et selv, men dette selv synes ikke at eksistere i nogen relation til selve rejsen eller dets fællesskab. Med fare for at lyde fagkonservativ vil jeg således mene, at disse værker mangler en del af den kontekst, hvori de kan (og bør) læses. Derved forsvinder det spørgsmål om fællesskab, jeg argumenterer er afgørende for at kunne tænke disse narrativer i relation til de rejser, hvorom de taler. Jonathan Lamb markerer selv denne forskel, når han erklærer: "In using the word self, I mean to avoid the implications that attach to the word subject. Although the self I talk

¹² Patricia Fumertons nyhistoristiske værk *Unsettled* (2006) kommer måske tættest på, omend denne bog ikke handler om rejser eller rejselitteratur som sådan. Her undersøger hun med inspiration fra Rediker og Linebaugh, hvad hun kalder en "unsettled" subjektivitet iblandt det tidligt moderne Englands arbejdende og særdeles mobile fattige. Hendes case studie af den engelske sømand Edward Barlow og dennes enestående fyldige journal finder sømanden som en rodløs figur med en heterogen subjektivitet, der knytter sig til mobiliteten. Barlows narrativ udtrykker den splittede position imellem legitime og illegitime mobiliteter i det sociale hierarki. Her figurerer sømanden som på en gang defineret igennem sit hverv, men samtidig som "unsettled" (Fumerton 2006, 105).

about is capable of considerable reflexive agility, it is not constituted by reflection, interpellation, or language” (Lamb 2001, 5). Det selv jeg undersøger er netop et subjekt interPELLeret igennem sproget – og et selv, der på forskellig vis performer en evne til selv at interPELLere. Richard Frohock har bedre blik for dialogen med selve rejsens sprog, men hans bakhtinske fundament giver ham en tendens til at gøre selvets beherskelse af sit medium langt mere entydig, end jeg er villig til at argumentere for. Frohocks protagonister synes aldrig for alvor truet af at dele et sprog med den anden, hvormed dialogen foregår. Frohock læser beherskelse, hvor jeg prøver at vise selvsamme beherskelses frustrationer. Frohocks nyeste værk *Buccaneers and Privateers* om konstruktionen af sørøverfiguren i narrativerne er i udgangspunktet mere åbent, og jeg er slående enig, når han i indledningen skriver “Taken together, voyage narratives present not univocal histories but something more like a “grotesque symposium” of competing voices without clear resolution” (Frohock 2012, 6). Desværre forbliver denne lovende betragtning et uopfyldt løfte, for igennem værket læser Frohock stadig primært denne flerhed som et middel, hvormed forfatterne iscenesætter sig selv, uden at blive truet væsentligt derved. Symptomatisk for denne beherskelse mangler Frohock en opmærksomhed på, hvordan disse narrativer har ganske konkrete relationer til selve rejsegerningen og dets urolige fællesskab. Frohock forbliver således også her ved narrativernes (og deres konstruktion af et selv), og den stridige relation (som hans hævde af et symposium synes at love) udebliver. Det bliver således et værk om trykte bøger og en læsende offentlighed, imens skibet langsomt forsvinder i horisonten. Symptomatisk er værket fuld af udeladelelser. Som eksempel nævnes John Strongs rejse og dens narrativer ikke en eneste gang, givetvis fordi disse narrativer forblev utrykte. Dette på trods er der betragtelige ligheder imellem dette værk og dele af mit eget. Frohocks værk understreger således kontinuerligt, hvordan disse narrativer roterer om performances af en lingvistisk magt, som imidlertid sjældent er blevet givet vægt i forskningen. Mit eget arbejde har på mange måder taget udgangspunkt i en lignende betragtning. At der ikke igennem værket er en mere løbende dialog med Frohocks bog skyldes den simple årsag, at den først udkom, da min afhandling forelå i en tidlig manuskriptversion og derfor ikke haft en afgørende indflydelse på mine egne læsninger. Det eneste af mine kapitler, som på en struktureret måde er i indgående dialog med *Buccaneers and Privateers* er derfor det næstsidsste, omhandlende George Shelvockes narrativ om sin jordomsejling.

Philip Edwards værk *Story of the Voyage* (1994) som Frohocks *Buccaneers and Privateers* er inspireret af, og som er en central reference i studiet af sønarrativer er mindre interesseret i selvet og mere interesseret i genren som den udviklede sig til en populær litteratur i 1700-tallet. Edwards’ projekt er erklæret deskriptivt: “My intention is pragmatic, empirical, exploratory; to collect, sort, compare, illustrate; Baconian not Cartesian, heeding above all Bacon’s warning

against the beckonings of the Idols to impose symmetry and pattern where none exists” (Edwards 1994, 3). Dette programmatisk empiriske sigte deles af nogle af de forfattere, som har taget Edwards til sig, blandt andet en god del af de historikere, som i 2009 optrådte sammen i et særbind af *South African Historical Journal* om sørejsens narrativ (Gupta og Titlestad 2009; Pearson 2009; Worden 2009). Edwards indsigtfulde studie er inspirerende, ligesom jeg også har hentet ideer udfoldet hos både Pearson og Worden, hvis studier dog ikke vedrører de narrativer, jeg selv har beskæftiget mig med. Til gengæld er jeg mere skeptisk overfor denne måde at hævde et uteoretisk udgangspunkt. Selvom rejsernes specificitet er afgørende, er netop det politiske spørgsmål et så gennemgående tema, at det ville være en fejl ikke at læse om ikke symmetri så i hvert fald et mønster i disse teksters opdelinger af talen.¹³

Metodisk ligger jeg derfor tættere op af et andet vigtigt værk om sørejsen, dens sprog og dens politik, nemlig den historiske antropolog Greg Denings analyse af mytteriet på Bounty i hans værk *Mr. Bligh's Bad Language* (1992). Denings værk er et af de få, der for alvor har gennemtænkt ideen om skibet som et politisk rum. Værket roterer om teateret som metafor for det performative og er fuld af tråde, som han lader læseren selv drage konklusionerne af. En af de mest spændende af disse tråde vedrører den måde, hvorpå magtens performance er knyttet til skibets verden: “The Ship is much more an outsider’s image, part of other conversations. The Ship, for the insider – in all its spaces, in all its relationships, in all its theatre – was always being re-made, was always in process. Its story had not ended” (Dening 1992, 27). En verden af performance er altid undervejs. Jeg ville derfor ikke ærgre mig, hvis denne afhandling blev læst som en lang forhistorie til Denings studie af de sidste årtier af 1700-tallet. Men der er også afgørende forskelle. At Denings studie netop mangler at inddrage konteksten af fortællinger om de rejser jeg selv beskriver er mindre vigtigt¹⁴. Hvad jeg

¹³ En anden anke imod disse studier er deres periodisering, som oftest trækker imod det 18. århundrede og rejseromanens udvikling. Jeg mener modsat, at det er relevant at prøve at se en kontinuitet imellem renæssancens humanistiske rejselitteratur og oplysningstidens sørøver- og kapernarrativer. Denne kobling er sjældent gjort og endnu sjældnere er konsekvensen heraf diskuteret igennem. Denne forbindelse kaster blandt andet nyt lys over sørøvernarrativerne, som dermed kan placeres i en større konflikt om skibets og rejsens ord.

¹⁴ En i mine øjne uheldig bieffekt af dette fokus på en snæver periode bliver blandt andet, at han læser tidens forsøg på at reformere de almindelige sømænd i anden halvdel af 1700-tallet som udtryk for et nyt disciplinært episteme, som står i modsætning til forestillingen om straffen som det afgørende politiske middel (133-38). Således bliver ideen om forebygning til noget, der præsenterer sig som en nyhed omkring år 1800. Dening henter noget af sit vokabular fra Foucaults *Overvågning og Straf*. En inspiration, der videreudvikles og teoretiseres af Burckhardt Wolf i dennes artikel om forholdet imellem skibet og de forskellige regeringsparadigmer. Wolf følger Foucaults tanker om gouvernementalitetens historie og ser i forestillin-

finder mere ærgerligt er, at hans narrativ giver en følelse af, at den magt han beskriver som ambivalent nok har været splittet, men at den alligevel har været besynderligt alene i sin verden. Jeg er enig, når Dening emphatisk konkluderer, at “arithmetic on a ship was everywhere” (Dening 1992, 82). Men i Denings funktionalistiske distribution af talen er denne aritmetik så dominerende, at den aldrig for alvor forskydes. Således handles der kun, når magtens teaterstykke ikke formår at udøve sig selv med den fornødne autoritet – når den glemmer sit manus. En konstruktion, der i sig selv bekræfter aritmetikken, ved blot at tillade et brud, der hvor magten efterlader et vakuum. Derved forsvinder den uoverensstemmelse som ideen om det ufærdige skib vakte til live. I stedet præsenteres vi for et teaterstykke, hvor der strides om, hvorvidt rollen er blevet spillet ordentligt, men aldrig om rollen eller stykket som sådan. Dening er således, muligvis ufrivilligt, i færd med at fortælle en historie, der er overensstemmende med den magt han ellers så forbilledligt demarkerer, når han siger:

The true degradation within the institution. The ordinary right to negotiate what words, gestures, actions meant was taken out of the hands of the participants and given to one man or group of men who could impose a particular interpretation violently. The easy categorization of behaviour

gerne om skibet som samfund en udvikling, der går fra en tanke om suverænen, som hersker uindskrænket i en form for militær undtagelsestilstand igennem krigsret, og modsat et regeringsparadigme, der regerer igennem en kontingenskalkule og den inddirekte påvirkning af denne igennem forebygning – en form for techne. En udvikling han ligeledes knytter til anden halvdel af 1700-tallet på en måde, der læner sig til Foucaults narrativ om udviklingen af regeringsparadigmet qua eksempelvis statistik (Wolf 2008). Denne opdeling som en kronologisk fortælling er imidlertid forsimplet, da straffen såvel som dens fortællings cirkulation med eksemplaritet også skal forebygge og således regere inddirekte. Rejselitteraturen skulle som jeg vil forsøge at vise netop forebygge, at straffen blev nødvendig – blandt andet ved at fortælle om muligheden for en straf. Teksterne udfolder en politisk forestilling om, at den ulydige tale aldrig må lyde – en tanke man finder i selv de første fortællinger om det politiske skib. Hvor Dening således følger Foucault, følger jeg således Rancière, der bryder med epistemernes kronologiske opsplittethed. Foucault selv har dog også knyttet disciplineringen til en bredere ramme, end den han udfolder i *Overvågning og Straf*. I netop sine forelæsninger om gouvernementalitet siger Foucault således om opdelingen “straffesystem - disciplinering - sikkerhed/biomagt”, at denne ikke må forstås som en entydig historisk kontinuitet, da de “senere former” allerede findes i de første: “I det juridisk-retslige system, det, der fungerede eller i hvert fald dominerede indtil det attende århundrede, er det helt indlysende, at den disciplinerende side langt fra var fraværende, for når man straffede en handling, selv eller især hvis den tilsyneladende var uvigtig og uden konsekvenser, når man pålagde en straf for at statuere et eksempel, var det netop, fordi man ville opnå en opdragende virkning, om ikke på den skyldige selv – for hvis han blev hængt, var opdragelsen af ham ubetydelig – [så i det mindste] på resten af befolkningen” (Foucault 2008, 12-3).

as ‘disobedience’, ‘insolence’, ‘mutinous’ masked all the ambivalences intrinsic to them. It was in the ambivalences that the pain of power was felt and politics began. (118)

Min anke er med andre ord, at Denning aldrig når til denne politiske begyndelse, og dens anarkiske rystelse af selve forudsætningerne for den institution, hvori den unfolds sig. For Denning er en performance således at spille en rolle, der er udlagt på forhånd¹⁵. Min egen historie indeholder også sådanne skuespil, men jeg vil samtidigt forsøge at fange øjeblikke, hvor institutionens manus ikke længere dikterer.

Rejserne til Stillehavet har ligesom narrativerne været læst i forlængelse af hinanden (Cooley 1830; Beaglehole 1966 (opr. 1934); Spate 1983; Bradley 1989; Williams 1994; Williams 1997; Williams 1999). Disse mere traditionelle historiske fortællinger har i mit arbejde med narrativerne været nyttige på mange måder, og særligt Williams’ beskrivelser af rejserne har efterladt sig spor i mine egne. Her har jeg ikke mindst hentet mange referencer. Til gengæld mener jeg, at disse fremstillingers metodiske greb bidrager til at overse en historie om rejsens og dens beretnings politik (se også Heinsen 2011b). I stedet præsenterer disse fremstillinger kildenære gennemgange af, hvad der egentlig skete. Dette ville i sig selv være uproblematisk, hvis ikke disse studier i processen reproducerede de poetikker, de analyserede tekster selv udfolder. Et problem jeg vender tilbage til undervejs.

Disse værker undervurderer konsekvent spørgsmål om konflikt. Antagonismens betydning figurerer til gengæld prominent i en anden gren af den maritime historieforskning, hvorpå denne afhandling også trækker. Her er tale om en specifik afart af den primært anglo-amerikanske forskning i den atlantiske verden og dens mangefacetterede forbindelser over havene¹⁶. Denne version af “Atlantic history” bærer en udtalt arv fra britisk marxistisk socialhistorie og lægger særligt væk på denne verdens konflikter¹⁷. Forskningstradition er centreret om

¹⁵ Når Denning om magts ceremoni siger: “Ceremony emplots relationships unambivalent spaces” og efterfølgende gør manglen på ordentlig ceremoni til en forklaringsmodel bag mytterier, er jeg således ikke enig (Denning 1992, 27). Selv i rejser med mere end rigelig ceremoni er der tale. Talen opstår ikke i et vakuum efterladt af den manglende autoritet. I stedet synes den til tider at trives netop der, hvor der er mest ceremoni. Denne tese udfoldes yderligere i mit kapitel om narrativerne om Sir Francis Drakes jordomrejse. Her åbner netop ceremonien selv en ambivalent scene.

¹⁶ Feltets udvikling diskuteres f.eks. af Boelhower (2008).

¹⁷ Forholdet imellem denne tradition og Foucault-inspirationen i postkoloniale studier er kompleks. Peter Linebaugh, en anden vigtig figur for denne tradition, har i et tidligere værk om fængsler og henrettelser i 1700-tallet diskuteret Foucault eksplicit. Han positionerer sit eget fokus på aktørernes handlinger imod: “A recent historiographical trend exemplified by

især Marcus Rediker og dennes hovedværker, som jeg selv på mange måder finder forbilledlige¹⁸. Redikers opgør med hvad han kalder historiens “terra-centric bias” har formuleret en dagsorden, som har været skelsættende i den maritime historieskrivning:

we need to learn to see the world’s seas and oceans as real places, where a great deal of history has been made, and indeed is still being made. Many maritime historians continue to see the oceans as unreal places, as voids between the real spaces, which are inevitably lands or nations. (Rediker 2004a, 198)

Mit eget arbejde er et forsøg på at relatere rejsens fortællinger til det sted, hvori Rediker finder sin historie. Men samtidig finder jeg også Rediker og den tradition han har været med til afføde problematisk, da denne på mange måder falder for den marxistiske fristelse af at lade økonomien bestemme den ideologiske overbygning (Eks. Rediker 1987; Rediker og Linebaugh 2000; Rediker 2003). Med andre ord fortolkes de antagonismer, som kommer til udtryk i skibets verden ofte som udtryk for arbejdets karakter, hvorved talen underordnes socialiteten og tildeles dens “rette” plads. Således hersker en identitet imellem talen og taleren, som jeg igennem denne afhandling forsøger at problematisere. Dette er en skam, da man i Redikers egne arbejder ofte fornemmer en forståelse for, hvordan disse konflikter åbner for nye fællesheder – et træk, som er endnu tydeligere hos inspirationskilden Christopher Hill, hvis klassiske studie *The World Turned Upside Down* ofte roterer om diskrepansen imellem en autoritær artikulation af den sociale krop, hvor kun enkelte skal tale, og de mange forskellige ideer han ser blomstre op nedefra i den åbning, den engelske revolution udgjor-

Michel Foucault, who stresses incarceration in ‘the great confinement’ and who makes the rulers of government and society seem all-powerful” (Linebaugh 2006, 3). Jeg deler noget af denne bekymring (om end den synes at hvile på en simplificering af Foucaults argumenter) og ser netop Rancières fastholdelse af en politisk begivenhed som en måde at tænke i mindre monolitiske kategorier. Rediker har andetsteds advokeret for en tilbagevenden til en mere positivistisk historiedisciplin: “One of the tragedies of the so-called ‘linguistic turn’ in the humanities and social sciences is that many scholars have abandoned this kind of research for the trendier, sexier, study of language and its putative ordering of social life. We need to get back to basics, to careful empirical reconstructions of the lifeways of peoples long rendered silent by in the writing of history” (Rediker 2004a, 199). Dette gør imidlertid også, at Rediker ofte overser eller ignorerer, hvordan de tekster han bruger i sine rekonstruktioner er del af den kamp, han lokaliserer. For mere herom se Heinsen (2010).

¹⁸ Udenfor den amerikanske tradition findes ligeledes gode socialhistoriske værker. Især Pérez-Mallaínas bog *Spain’s Men of the Sea* (1998) er værd at nævne for dens opmærksomhed på, hvordan skibe var fulde af fortællinger og konflikter.

de (Hill 2002). Dette er en problematik, jeg vender tilbage til i løbet af afhandlingen, hvor jeg forsøger at problematisere tænkningen af det sociale bånd ved at vise, hvordan sådan en tanke i sig selv var del af den fordeling af stemmer og stilhed man finder udtrykt i rejseberetningerne.

En anden svaghed ved dette felt er en generel uvilje til at teoretisere over sproget. Dette betyder, at den lokaliserede agens forbliver forholdsvist endimensionel¹⁹. I stedet knytter den sig på en uheldig vis til en traditionel marxistisk teleologi. Talen er kun historien værdig, når den passer til pladsen i den sociale aritmetik, som er defineret af en fremadskridende økonomisk udvikling. Sømanden indfinder sig i rollen som hovedperson i disse fortællinger, når vedkommende udtrykker de spændinger, der knytter sig til politiske udviklinger i især anden halvdel af 1700-tallet. Med andre ord er striden om ordene altid fundet i en historie om kapitalismens udvikling, som peger frem imod revolutionernes tidsalder. Rediker udtrykker denne teleologi: "Their [sømandenes] experiences pointed in many ways toward the Industrial Revolution" (Rediker 1987, 8). Også de politiske revolutioner binder denne fortælling, der peger frem imod den amerikanske revolution og demokratiet (denne dimension er til stede i både Redikers eget arbejde såvel som i hans elevs og følgers. Se Rediker (1987, 298); Frykman (2009); Frykman (2010); Magra (2007); Ulrich (2009))²⁰. Sømand er aktører i historien, når deres stemmer passer ind i et kor, når deres erfaringer er kollektive, og når deres taler udtrykker massens historie. Men derved forbliver deres historie også historien om disse lange udviklinger, som reducerer deres agens til bekræftelse af en sandhed, der ligger udenfor dem selv. Dette betyder groft sagt, at sømand bliver historiens talende aktører, når deres tunger udtrykker en generel historie. David Featherstone har fremført en kritik, der i nogle facetter ligner min egen i sit eget forsøg på at fange den atlantiske verdens generative antagonismer: "Reducing these struggles to one overarching set of antagonisms obscures the diverse, contested and inventive political practices that characterized subaltern politics in the early modern Atlantic" (Featherstone 2005, 391).

¹⁹ Undtagelsen er kulturgeografen David Featherstones alt for kortfattede flirt med Atlantens historie i hans inspirerende arbejde med både historiske og samtidige modglobale bevægelser. Se Featherstone (2005); Featherstone (2008). Her udvikles med udgangspunkt i subalterne studier, kulturgeografi samt Laclau og Mouffes teori om det politiske en læsning af politisk identitet som er relationel. Dermed ses selve antagonismerne som producenter af identitet fremfor udtryk for forudetablerede identiteters møde (Featherstone 2005, 389; Laclau og Mouffe 2002). Denne tilgang minder om min egen, om end jeg selv er mindre interesseret i tænkningen af netværk og identitet (der i mine øjne signalerer noget mere varigt end de performative modsigelser jeg selv leder efter) og mere interesseret i konflikt end Featherstone.

²⁰ Denne forbindelse skylder meget til Jesse Lemischs ikoniske artikel *Jack Tar in the Streets* (1968).

Delvist foldet ind i denne historie om en politisk Atlant er sørøveriets historie, hvis dominerende figur på mange måder også har været Rediker²¹. Dette felt har siden midten af 1980'erne udviklet sig eksplosivt og spænder nu over flere overlappende traditioner. Jeg er igennem denne afhandling primært i dialog med sørøveriets social- og kulturhistorie (Bromley (1985) 1988; Hill 1986; Ritchie 1986; Rediker 1987; Rediker 2003; Rediker 2007; Jarvis 2010; Curtis 2011; Hasty 2011; Hooper 2011)²². Sørøveren som fjendebillede vil også blive berørt – et emne Rediker ligeledes har diskuteret, men som også har været under behandling herhjemme i Mikkel Thorups komparation af diskurserne om henholdsvis pirateri og terrorisme (Thorup 2008).

Summen af disse inspirationer er et kompliceret sæt af berøringsflader. Forsøget må derfor gå ud på at bringe forskellige forskningsfelter i en produktiv diskussion med hinanden. En ledetråd i mit arbejde har eksempelvis været at tænke den postkoloniale kritik af rejseberetningerne i forhold til den materielle historie om skibets konflikt, som er lokaliseret af Rediker. Og dette forsøg har igen bragt mig tæt på nyere diskussioner i den koloniale forsknings fokus på at nuancere tænkningen af subalternitet, der har kunnet agere som givtige pejlinger for mit arbejde. På den måde er der et mønster i den arv, denne afhandling bærer på.

²¹ Sørøverens historie er åbenlyst knyttet til den historie, jeg prøver at udfolde. Sørøveren har ofte været defineret i et prekært forhold til ethvert fællesskab. I den koloniale kontekst er sørøveren knyttet til en serie af dobbeltheder og undtagelsesstrukturer i dennes relation til loven. Juristen Richard Lloyd formulerede det i 1676 eksempelvis: "Pirates and sea rovers are in the eye of the law outlawed" (CSP, 9:993). En anden forfatter beskriver dette paradoks således: "A Pirate has been always deemed, by all civilized Nations, to be one who is a Rover and Robber upon the Seas; and Piracy is termed committing Robberies upon the Seas: And from the Nature as well as the Wickedness of the Offence, a Pirate is looked upon as an Enemy to all Mankind, with whom neither Faith nor Oath is to be kept; and in our Law Books they are term'd Brutes and Beasts of Prey; and it is allowed to be lawful for those who take them, to put them to Death, if they cannot, with Safety to themselves, bring them under some Government to be try'd" (Anon. 1726, 4-5). Selv udenfor loven gælder loven, der således på agambensk vis defineres igennem sin egen undtagelse.

²² En tradition, der ofte står i modsætning til en mere økonomisk tænkning af sørøveriet. Se eksempelvis Starkey (2001). Et af de nyeste skud på denne tænkning af sørøveriet som en økonomisk aktivitet er økonomen Peter T. Leeson's værk *The Invisible Hook* (2009). Heri forsøger Leeson at se sørøverne som rationelle økonomiske aktører, hvis verden er drevet af, hvad der i bogens undertitel kaldes "Hidden Economics". Leeson udgør på den måde et særdeles udtalt liberalt modsvar til Redikers marxistiske dagsorden. Han er også et udtryk for en trend, der har gjort, at sørøveriets historie i de senere år er blevet udforsket af ikke-historikere, men i stedet er blevet domæne for økonomer og politologer.

Min historie er historien om fortællingen af de lange rejser til Stillehavet på et tidspunkt, hvor disse rejser stadig var ganske få og krævede kolossale økonomiske og menneskelige ofre. Og det er historien om det fællesskab, for hvilket disse ofre var smertefuld virkelighed og som i skibets fortællinger fandt moralske instruktioner, politiske håndbøger, praktiske sandheder, religiøse beviser og ikke mindst alle de skadelige forvrængninger af disse former. Men først og fremmest er det historien om forholdet imellem sørejsens fortælling og sørejsens fællesskab. Dette er ikke historien om en harmløs litteratur, men derimod om ord, som for deres talere kunne betyde sejr eller ruin, liv eller død. De er ord, der (på måder som afhandlingen vil søge at vise) knytter sig direkte til farefulde rejser iblandt, hvad en af disse rejsende kalder "Monsters of both Men and Beasts" (SLO ms. 86).

Jeg er overbevist om, at man kunne have fortalt en lignende historie om rejser til andre have og på andre tidspunkter, og igennem afhandlingen holder jeg mig ikke tilbage fra at henvise til rejser, der viser tilsvarende problemstillinger i andre geografier. Netop denne serie af rejser er imidlertid udvalgt, da de (få som de er) udgør en narrativ tradition, der undervejs muterer og udfordres og som grundet rejsernes særlige årvågenhed i tiden efterlod sig et forholdsvist rigt spor af fortællinger. En rigdom, der er afgørende i forsøget på at fange de rejsende fællesskaber og deres fortællinger i deres komplekse antagonismer. Samtidig var selve længden af rejser som disse med til at tilspidse netop de konflikter, der fylder kapitlerne. Narrativer fra langdistance-rejser er således interessante, fordi disse rejser bar særlige karaktertræk. Historikeren Michael Pearson bemærker eksempelvis, at: "The harsh conditions which could produce a breakdown in discipline, and even violence, are magnified on long voyages" (Pearson 2009, 697-98). Og som Pearson fremhæver senere i samme passage: "most importantly, there is obviously more chance of the evolution of a distinctive 'ship' society on a long voyage" (ibid.). Studiet af søfarten (og måske særligt af rejsens fællesskab) er derfor nødt til at sondere i forhold til rejsernes længde og at være sig disse forskelle bevidst. Som maritimhistorikeren Daniel Vickers har pointeret ser skibenes og besætningernes relationer således vidt forskellige ud alt efter, hvilke typer af rejser man studerer (Vickers og Walsh 1999, 18-19). Han går så vidt som til at forklare de store modsætninger i den maritime historiografi ud fra netop disse forskelle. Med Vickers indsigtfulde bemærkninger kan vi således forvente, at det er i de lange handels- og kaperrejser, at vi finder det stridige proletariat som Rediker har lokaliseret, fordi det er her, at båndene til hvad Vickers ser som patriarkalske kystsamfund er svagest. Men afstanden har ikke kun betydet noget for selve skibets fællesskab. Også synet på dette har været påvirket af forestillingen om en distance til et centrum. Isaac Land har knyttet forestillingerne om sømændene som koloniale "andre" til deres eksistens i det, som for samtidens England tog sig ud som en periferi. Sømændene tilhørte lige-

som slaven den koloniale margin og forventedes at opføre sig på en måde, der passede til dette tilhørsforhold (Land 2001, 171). Afstand er således afgørende både for selve det rejsende fællesskab og for samtidens forestillinger herom. Hvis denne afhandling handler om noget vi med en uheldigt ladet eurocentrisk term kan kalde en "frontier", er dette således kun tilfældet såfremt denne grænse tænkes med dette degenererende fællesskab in mente. Afhandlingen handler således om grænsen, som den optræder hos f.eks. oplysningsfilosoffen Diderot, der bemærker: "The greater the distance from the capital, the further the mask of the traveller's identity slips from his face. On the frontier it falls away altogether" (Diderot citeret i Pagden 1995, 166)²³. Denne forestilling om fællesskabets problematiske eksistens i afstand til metropolens autoritet findes udtalt i selve beskrivelserne af de rejser, jeg igennem afhandlingen griber fat i. Eksempelvis finder man de rejsende under Elizabeth I i færd med at understrege nødvendigheden af en genfødsel af hierarkiet undervejs i rejsen – et behov, som bliver stærkere desto større afstanden til London blev. Ligeledes finder man senere rejsende til Stillehavet beklage sig over, hvordan hierarkiet møder særlige udfordringer fra folkets livlige tunger, der løbende tager sig større og større friheder (SLO ms. 86, 101). På mange måder præsenterer langdistancerejsen derfor en særlig scene for den strid, jeg her har erklæret at ville spore. De lange kapertogter og opdagesrejser til Stillehavet med deres improviserede ruter og deres muligheder for store udbytter eller total undergang konfronterer os således både med særlige koloniale stereotyper og med en særlig type af relationer ombord.

Denne afhandling falder i to dele. Den første roterer om de Elizabethanske Stillehavsrejsende. Den anden om de rejser, der udfoldede sig, da engelske søfarende efter restaurationen begyndte at emulere Elizabethanerne og rejse tilbage til Stillehavet. Selvom disse dele til sammen berører (næsten) alle de engelske rejser til Stillehavet i perioden samt de narrativer disse rejser producerede, vægter jeg mig ved at sige, at disse to dele danner en komplet historie²⁴. I stedet foretrækker jeg, at tænke dem som to historier om forholdet imellem rejsens ord og dækkets tale, der på forskellige måder berører hinanden. At der er tråde imellem

²³ Jane Kamensky har i sit studie af talen og dens betydning i det puritanske New England pointeret, hvordan kolonier blev set som særligt udsatte for tungens forbrydelser, fordi de er "nye" fællesskaber (Kamensky 1997, 45-6). Det samme synes at gøre sig gældende for skibe.

²⁴ Enkelte rejser berøres af forskellige årsager kun perifært. Det gælder John Oxnam's, Thomas Cavendish's og Henry Morgans rejser. Oxnam's og Cavendish's rejser affødte ikke narrativer, som for alvor er interessante for den analyse jeg udfolder, og derfor vil jeg overlade deres beskrivelse til historikere som Williams (1997). Begge er del af Hakluyt's opus. Morgans rejse blev beskrevet indgående af søroveren Alexandre Exquemelin, hvis narrativ ikke diskuteres direkte, men som inddrages flere steder igennem teksten for at opridsse paralleller og forskelle. Den samme funktion tjener søroveren Ambrose Cowleys fortælling fra sin rejse i 1680'erne. Jeg har diskuteret Exquemelin indgående andetsteds (Heinsen 2009).

dem er dog en afgørende del af mit argument, der således går imod en tendens i forskningen til at studere disse to perioder hver for sig. Når det handler om forholdet imellem rejsens fortælling og det rejsende fællesskab er der således sammenhænge på tværs af det bredde gab i første halvdel af 1600-tallet.

Hver især fokuserer de to dele på udvalgte tekster fra det store kor af rejseberetninger. Andre nedslag eller knudepunkter kunne være gjort, men de valgte udmærker sig ved deres betydning for problemstillingens historiske udviklinger og brud. Afhandlingens første del tager udgangspunkt i teologen og propagandisten Richard Hakluyt, som i slutningen af 1500-tallet skabte en række værker formet ud af den maritime verdens skriftspraksisser, imens han selv spillede en afgørende rolle i den tidlige engelske kolonisering af Virginia. Han var på en og samme tid en afgørende figur i renæssancens engelske søfart, såvel som skibets første store engelske historiker. Hans monolitiske antologi *The Principal Navigations* fra 1589 er centrum i kapitel 1. I den samlende gerning konstituerede han forholdet imellem rejseberetningen og de rejsende folk som et forhold af eksemplaritet. Rejseberetningen skulle tjene rejsehandlingen – ikke mindst ved at fortælle det rejsende fællesskab, hvad det var. På den måde fordelte Hakluyts konfiguration stemmerne i fællesskabet i forhold til et hierarki af talehandlinger og en økonomi af ord, der kunne konstituere skibet som et tavst, arbejdende fællesskab. Jeg kalder denne konfiguration, hvor ordene skal regere skibet for “autoritetens poetik”. Jeg forsøger igennem afhandlingen at give eksempler, der viser, hvordan denne poetik blev en del af englændernes forskellige rejser imod vest (for Hakluyt var koloniseringen af Amerika del af en større plan, der med tiden skulle lede imod Stillehavet og Asien). Jeg slutter kapitlet af ved at kontrastere denne poetik til en anden poetik i rejseberetningerne nemlig “observationens poetik”, som ligeledes gennemsyrrer Hakluyts værk. Disse poetikker konstituerer på forskellig vis forholdet imellem taleren og det fællesskab, hvorfra og hvortil der tales. De figurerer således på forskellig vis skibets stemmer. Samtidig gør disse poetikker det muligt at lokalisere en utryghed ved netop talen og dens forhold til det rejsende fællesskab, og kapitlet forsøger at indsnævre denne utryghed, som man finder den hos forfattere som Hakluyt selv, men også figurerer som Francis Bacon. Jeg har andetsteds argumenteret for, at denne utryghed har fulgt historiografien helt frem til den moderne forskning i rejseberetninger (se Heinsen 2010).

Kapitel 2 tager udgangspunkt i den økonomi af ord, Hakluyt ser rejseberetningen som en del af. Hvor det foregående kapitel forsøgte at teoretisere denne poetik, vil dette kapitel vise denne poetiks konsekvens for et helt konkret sæt af fortællinger, der har cirkuleret i Hakluyts samtid. Kapitlet tager udgangspunkt i Sir Francis Drakes jordomrejse i 1577-80. Denne rejse var af særlig vigtighed for Hakluyts propagandistiske projekt, men fortællingerne herom passede ikke til Hakluyts forsøg på at konstituere skibet som en flade af tavst arbejde skabt af det

autoritære ord. I stedet skrev Hakluyt således historierne om og lod dem ydermere ledsage af fortællinger om skibets retfærdige regering. Skibets antagonistiske tale viser sig således her inkommensurabel med den økonomi af ord, rejseberetningen skulle tjene. Kapitlet fokuserer herunder særligt på Hakluyts besynderlige inklusion af franskmanden Rene de Laudonnieres fortælling om et fejlslagent fransk koloniseringsforsøg i et værk, der hylder det specifikt engelske fællesskab. Det argumenteres, at denne fortælling er med netop som et eksempel på ordenes regering henvendt til det rejsende fællesskab, og at denne fortælling derved udfylder de huller, som Hakluyts kortfattede omskrivning af Drakes rejse efterlod. Et meta-eksempel om, hvordan man statuerer eksempler igennem lovgivningens synlighed, der er analog med selve Hakluyts fortælleform.

Kapitel 3 forsøger at vise, hvordan Hakluyts bekymringer over folkets ord var en del af flere rejser til Stillehavet i hans samtid. Kapitlet følger de rejsende, som fulgte i sporet på Drake, og hvis fortællinger på lignende vis roterer om en usikkerhed omkring skibets lydbillede. Centralt i kapitlet står de to fejlslagne rejser gjort af henholdsvis Edward Fenton og Sir Richard Hawkins. Særligt sidstnævntes tekst kan læses som en forlængelse af den poetik, Hakluyt instituerer. Historien og dens fortælling skal have en direkte konstituerende rolle overfor et fællesskab, der ideelt set lader sig interpellere af historiens billeder af et folk, der følger deres ledere i "patience, silence and suffering" (Hawkins (1622) 1878, 220). Rejseberetningens ord er således del af en disciplin, der skal sikre, at skibets fællesskab forbliver tavst. Og for Hawkins var både Hakluyts og Drakes navne forbundet til dette eksemplariske billede, der skulle stå lysende for øjnene af folket. Kapitlet slutter med at vise, hvordan denne historie overlevede de 70 år, hvor engelske rejsende til dels holdt sig fra Stillehavet og til dels fejlede i at nå dette i deres frugtesløse søgen efter Nordvestpassagen²⁵. Således var netop Drakes historie i dens hakluytske inkarnation med på Sir John Narboroughs skib, da det i 1669 for første gang siden Elizabeth I bragte en engelsk besætning igennem Magellanstrædet.

Herefter gør afhandlingen et tidsmæssigt spring, men bevarer en forbindelse til fortællingerne om Drake. Anden del fokuserer således på beretningerne om sørøvere og kapere i perioden 1670-1744 – sørøvere som gang på gang fulgte i Drakes kølvand. Sørøverne skrev, men som subjekter på kollisionskurs med den legitime koloniseringsgerning, var deres stemmer behæftet med en problematisk politisk og egalitær klang, der på en gang approprierede og forskød de talepositioner, som analyseres i afhandlingens første del. Kapitel 4 følger en rejse under sørøverkaptajnen Bartholomew Sharp langs den sydamerikanske vestkyst i 1680-

²⁵ En historie jeg har udeladt, men som har mange paralleller til de fortælletraditioner, der opstod med de gentagne ekspeditioner til syd om Amerika.

82. Fra denne rejse høres en kakofoni af stemmer og forsøg på at regere dem. Nogle af disse stemmer udtrykker polemiske subjektiveringer – taler fra de, som magtsproget har erklæret tavse. Altimens forsøger Sharp, der på en gang er ovenpå og nedenunder i de koloniale taksonomier at tale sig til sin læsers gunst ved at benytte de troper, jeg lokaliserede i afhandlingens første del.

Kapitel 5 følger Lionel Wafer og William Dampier, der begge rejste under Sharp, men senere gjorde lange rejser, som de beskrev i værker, der kan læses som forsøg på rehabilitering. Særligt Dampiers narrativ udtrykker problemet ved at tale fra en position i fællesskabets margin. Igennem sit værk (der senere blev ligeså betydningsfuldt som Hakluyts) forsøger Dampier at tale sig ud af den fælleshed, han i sine rejser befandt sig i – blandt andet ved at dele talen imellem vidende og uvidende subjekter. I denne unddragelse er det netop den empiriske videnskab, der bliver hans mulighed – “observationens poetik”, der således viser sig at bære en egalitær åbning. Men samtidig bruger han denne distance til at berette om det rejsende fællesskabs iboende skandale, som han implicit hævder at kunne have regeret, hvis han selv havde haft autoriteten. En mulighed han på senere rejser skulle få, men på ingen måde viste sig i stand til at realisere.

Også “autoritetens poetik” var del af denne bølge af sørejsefortællinger. Kapitel 6 vender sig mod en jordomrejse gjort af Woodes Rogers i årene 1708-11, hvor netop Dampier tjente som lods. Rogers er betydningsfuld, da han som kaper balancerer den hårfine grænse imellem legitimt subjekt og sørøver ved blandt andet at benytte den eksemplaritet, Hakluyt udtrykte. Med andre ord gør han sig til et legitimt kolonialt subjekt ved netop at bruge den velkendte poetik, der dikterer forskel imellem mennesker og sætter ordet op som eksempel for fællesskabets øjne. I denne balanceakt beskriver han sørøvernes talehandlinger og den virkning, de har i det fællesskab, han regerer – beskrivelser, der gør det muligt i glimt at fange andre stemmer end Rogers’ egen. Disse stemmer er også på spil i et narrativ af Rogers’ efterfølger George Shelvocke, der sejlede samme rute i 1718-21. Og som jeg vil forsøge at vise, var de centrale i det skænderi, der udfoldede sig på skrift, da Shelvocke og hans fortælling i 1728 blev angrebet af et konkurrerende narrativ skrevet af Shelvockes underordnede William Betagh. Dennes kritik kompromitterer den distance Shelvocke (som Rogers) konstruerer imellem sin egen stemme og søfolkets. Netop dette kapitel er desuden struktureret omkring en indgående dialog med forskningen i disse sørejseberetningers konstruktioner af identitet og sprog. Denne struktur, der til nogen grad bryder afhandlingens form er valgt, fordi især narrativerne om Shelvockes rejse kan bruges til at illustrere forskelle imellem mit eget argument og en række nyere værker om sørejsens fortælling, der umiddelbart kunne synes at drage konklusioner, der ligner mine (særligt Frohock 2012 og Thompson 2007). Derfor har kapitlet en mere tydelig historiografisk karakter end afhandlingen generelt.

Kapitel 7 roterer om en handels- og kaperrejse gjort af John Strong i 1689-90. Dette kapitel tager udgangspunkt i en journal af en af Strongs underordnede ved navn Richard Simson. Simsons tekst bruges til at reflektere over forsøgene på at konstituere en identitet imellem taleren og det talte – et forsøg, der gør hans afmærkning af støjen analog med marxismens fastholdelse af et bånd imellem talen og arbejdet, da de begge dikterer en identitet skabt af subjektets plads i den sociale orden.

Hvert kapitel (med undtagelse af det tredje) er desuden til slut forsynet med en kort ekskurs, der opridser et spor, som på den ene eller anden måde peger væk fra afhandlingens fortløbende fortælling, men som jeg alligevel mener beriger forståelsen af tidligt moderne rejseberetninger.

Igennem hvert af afhandlingens kapitler forsøger jeg at koble rejseberetningerne og skriften til hvad Miles Ogborn rammende har kaldt skibets “Political Space” (Ogborn 2007, 52). Forsøget på at etablere denne relation til trods roterer nogle af kapitlerne primært om tekster og værker, imens andre tager mere entydigt udgangspunkt i skibet. I de førstnævnte nærmer afhandlingen sig Foucaultske diskursanalyser om end jeg med Rancière (og Derrida og Butler) forsøger at se disse diskurser i deres performative karakter. Modsat bevæger de sidstnævnte kapitler sig tættere på enkelte rejser og deres mobile fællesskaber ved at se på, hvordan udvalgte rejser kunne producere vidt forskellige beretninger, hvis positioner viser det rejsende fællesskab i dets antagonistiske kvaliteter. Her kan mine analyser ses som forsøg på at svare Michael Pearsons kald efter detaljerede maritimhistoriske studier, der forlader “the prevalent focus on trade and commerce, and instead try to bring a little culture into the discussion” (Pearson citeret af Worden 2009, 703)²⁶. Imidlertid forsøger jeg i disse detaljerede studier også at holde fast i spørgsmålet om talen og performativiteten. Historien ligger således i talernes brydninger – både med hinanden, men også i de diskrepanser og åbninger, hvor de afslører sig som del af en maritim verden, der i sidste ende ikke er et nulsumsspil af interesser og identiteter. Clare Anderson har i ramrende vendinger beskrevet denne verdens rum: “In a general sense, ocean-going ships were a kind of double space, constituted around conflicting and yet mutually constituted spatial oppositions. They were spaces of order and disorder, of structured hierarchy and arbitrary violence, of authority and resistance” (Anderson 2012a)²⁷. Jeg vil forsøge at vise, hvordan skibets fortællinger også er fanget i

²⁶ Et kald, som også er blevet forsøgt besvaret af eksempelvis Worden (2009).

²⁷ Ligesom Gupta og Titlestad nyligt har hævdet, mener jeg, at dette rums særlige karakter præger fortællingerne om sørejsen: “In some sense, as we trade clichés about contemporary globalisation, we need to register the fluid cosmopolitanism of these floating communities that, in their own right, were always modern, heterotopic expressions of the orders of society

og knyttet til disse rum og deres spændinger. Sådanne beretninger er, omend de ihærdigt forsøger at fremstille sig som sådan, ikke gjort af kropsløse, svævende øjne. I stedet finder man konkrete historier om stridige ord og de fællesskaber de skaber, og hvori disse ord udveksles.

they compressed. In some uncanny respect, these stories of voyages never date, caught as they are in discrepant temporalities” (Gupta og Titlestad 2009, 678).

I. Sørejsens poetikker

that no man poonished or executed may justly complaine of manifeste
and open wrong offred.

– Richard Hakluyt (1877, 166)

Teologen, geografen og propagandisten Richard Hakluyt lagde i 1589 navn til en kolossal samling af ord – et monolitisk værk populært kaldet *The Principal Navigations of the English Nation*, der skulle blive en grundsten i fortællingen om britiske sørejser¹. Værket udkom ti år senere i en udvidet udgave, der i en version fra begyndelsen af det forrige århundrede spreder sig over mere end 5000 sider.

Men skønt Hakluyts navn pryder ryggene på værkets bind, fortalte han ikke historien om det gode, protestantiske, engelske fællesskab realiseret igennem rejsegerningen ved at skrive den forfra. I stedet samlede Hakluyt allerede eksisterende tekster og gjorde dem til én fortælling – en helhed formet ud af de fortællinger som søfarende allerede havde fortalt om sig selv i breve, pamfletter, instruktioner samt et væld af både trykte og utrykte rejsejournaler².

¹ Interessen for Hakluyt har i de seneste år været betragtelig. Især nyhistoristiske forsøg på at kontekstualisere hans værk præger denne interesse. Denne interesse kan føres tilbage til Richard Helgersons skelsættende studie af Hakluyts værk i *Forms of Nationhood* (1992). Se Ash (2002); Fuller (1995); Fuller (2006); Fuller (2007); Fuller (2008); Fuller (2009); Mackenthun (1997); Cribb (1999); Carey (2009); Sacks (2006); Schleck (2006); Suranyi (2008); Mancall (2007); For en nylig gennemgang af forskningen i Hakluyt's værker se MacCrossan (2009). Hakluyts værker spiller også en afgørende rolle i flere nyere værker om Atlantens historie. Se f.eks. Kupperman (2007); Armitage (2000); Fitzmaurice (2003); Pagden (1995). I mine øjne er disse ganske forskelligartede forsøg på at historisere Hakluyts tekst værdifulde, men på en afgørende måde begrænsede af, at deres kontekstualiseringer ikke tager højde for rejsen som en faktisk begivenhed som skriften skal korrigere og disciplinere ved at blive del af selve skibet.

² At samle rejsebeskrivelser til antologier var ikke Hakluyts egen opfindelse. I en engelsksproget kontekst var Richard Eden kommet ham i forkøbet blandt andet med en oversættelse af Peter Martyr (Eden 1555). Hakluyt udviklede denne form ved at have et nationalt udvælgelseskriterie og ved at organisere sit materiale i en geografisk-kronologisk orden – en model han

Hakluyts bedrift var at sætte denne hob af spredte tekstlevn i et system, der kunne gøre dem til en virksom helhed – et narrativ med en effekt værket nøjsomt iscenesætter. Hakluyt beskriver således den uhensigtsmæssige spredning disse tekster i hans øjne led under før hans samling, der implicit bliver en heroisk bedrift: “[I] have brought to light many very rare and worthy monuments, which long have lien miserably scattered in mustie corners, & retchlesly hidden in mistie darknesse” (Hakluyt 1903-05, 1:xvii). Disse tekster har ifølge Hakluyt karakter af monumenter, der imidlertid kun som en forenet helhed kan træde ud af deres tågede og fugtige skjul. Problemet med spredningen er, at disse historier dermed frarøves denne funktion, imens de langsomt fortærres af “the greedy and devouring jawes of oblivion” (ibid.). I stedet må teksterne blive til en krop udgjort af: “the torne and scattered limmes of our ancient and late Navigations by Sea” (1:xxxix). Lemmerne skal gives deres plads i sammenføjnngen “to their true joynts and ligaments” – sammenføjnngen af geografien og kronologien, som giver fortællingerne deres rette sted i en overordnet teleologi om fællesskabets udfoldelse og verdens gradvise opdagelse for et engelsk blik (ibid.).

Denne sammenføjnning skabte et værk, der finder sin logik i, hvad jeg har valgt at kalde “autoritetens poetik” (men værket indeholder desuden, som jeg vil argumentere senere i kapitlet, kimen til en “observationens poetik”). Og denne poetik skulle blive Hakluyts måske mest varige mærke på en genre, hvori hans værk ofte har stået som definerende. Jeg vil argumentere, at det er netop denne poetik, der åbner for, at alle disse spredte fragmenter kunne sammenstilles og gøres til en fortælling. Med andre ord er det grundet en specifik tænkning af værkets forhold til sin omverden, at vi i dag kan tale om Hakluyts værk som “travel writing”, selvom hans tekst indeholder meget mere end beskrivelser af rejser. I Hakluyts poetik forenes disse forskelligartede fragmenter og fremstår som en kontinuerlig skriftspraksis ved at blive sat i en specifik sammenhæng til selve rejsen og dens fællesskab³. Hakluyts nyskabelse var således at iscenesætte et

lånte fra italieneren Giovanni Battista Ramusio, der i årene 1550-1559 udgav 3 bind med rejsebeskrivelser (Høiris 2006, 464; Fuller 2006, 22; Rubies 1996). Disse forgængere går igen i Hakluyts værker, der flere gange bringer fortællinger genoptrykt eller oversat fra deres samlinger.

³ Jeg vil således foreslå en anden formulering af denne genre end den, som har domineret i studier af rejseberetningen som “litteratur” og som indfanges af Todorovs definition: “In order to ensure the tension necessary to the travel narrative, the specific position of the colonizer is required: curious about the other and secure in his own superiority” (Todorov 1996, 295). Ved at læse rejseberetningen som henvendt imod fremtidige rejsende fremstår denne selvsikkerhed som et skin. For en bred diskussion af den førmoderne rejselitteratur som “genre” se Rubies (2000). Igennem en typologi over forskellige typer af rejsende sporer han fremkomsten og betydningen af en sekulær observatør, som i perioden langsomt blev genrens midtpunkt. Rubies overdriver dog sine skel, når han hævder, at forfattere som Hakluyt adskil-

forhold imellem ordet og skibet, der igennem den periode jeg undersøger spiller en afgørende rolle i fortællingen om sørejsen.

Fortællinger om det almene

Med "poetik" mener jeg således ikke en lære om smukke ord, en bestemt stil eller afmålte verseformer. Jeg mener heller ikke opblomstringen af bestemte skoler eller litterære traditioner. Det er en ældre Aristotelisk betydning, jeg sigter efter. Ordet skal ganske konkret signalere en bestemt konfiguration af forholdet imellem talen og taleren. I det poetiske værk taler taleren i henhold til hvem han eller hun "er". En konfiguration, som igen dikterer et bestemt forhold imellem talen og det fællesskab, der tales til, eller hvori ordene cirkulerer. Ved at diktere et bestemt bånd imellem talen og taleren indebærer poetikken altid en fordeling af ordet imellem de dele, som udgør et fællesskab. Denne fordeling kommer ofte til udtryk i idealer om hvem, der skal tale, og hvad der skal siges. En konfiguration, der altid indebærer en eksplicit eller implicit tænkning af fællesskabet og de ord, der her fordeles imellem fællesskabets parter, som defineres af deres forskelligartede forhold til ordene.

Med idealet om et bestemt bånd imellem talen og taleren udstedes således en norm for, hvad den gode eksemplariske talehandling er – en norm, som afhænger af talerens specifikke plads i et fællesskab og derfor er knyttet til en forestilling om det sociale og politiske fællesskab, hvori taleren befinder sig.

Forstået som en specifik fordeling af ordene, der udfoldes som en forståelse af et bånd imellem talen og taleren, er poetikken samtidig den baggrund, imod hvilken rejseberetningen kommer til syne som en konkret kolonial skriftspraksis – som del af en vidensproduktion, der etablerer og reproducerer magt. Hakluyts værk er bemærkelsesværdigt, da det klart og tydeligt viser os denne konstruktion. I denne henseende kommer poetikken før den magt, der udfoldes i de former, den gør mulig.

Ved at bruge ordet "poetik" vil jeg således signalere, at sådanne konfigurationer i deres normative dimensioner er henvendt imod fremtiden, fordi de knytter sig til noget, der antages at være alment. Her låner min tænkning igen noget fra Aristoteles' lære, der i sin skelnen imellem den tilbageskuende historiker (der fortæller uden hensyn til denne almene dimension) og den fremadskuende digter (som dog ifølge Aristoteles sagtens kan digte om det, der er sket, såfremt det som handling henvender sig til fremtiden som en lektie) skriver emphatisk:

te sig ved deres "abandonment of moralistic purposes" (26). Hakluyt var i den grad moraliserende, men hans morale var mere politisk og instrumentel end religiøs.

Derfor er digtning noget mere filosofisk og mere seriøst end historie; for digtningen taler netop om det almene, mens historien taler om det enkeltvise. Det almene er, hvad der passer til den slags mennesker at gøre ifølge sandsynlighed eller nødvendighed, hvilket digtningen sigter efter, selv om den sætter personnavne på. (Aristoteles 2004, 69)

Digtet fortæller kort sagt, hvad bestemte typer af mennesker kan gøre eller sige. Poetikken fremsætter på denne måde båndet imellem socialitet og tale. Rejseberetningerne er måske (som ofte hævdet af historikere) utroværdige "historier", da deres talere altid ændrede på tingenes forløb, men de er i deres poetiske dimension ofte udemærkede digtninger om hvilke talehandlinger, der gøres af hvilke talere. I figurationen af forholdet imellem talen og talerne roterer rejseberetninger ustandseligt om det almene (politiske) spørgsmål om, hvad der skal siges og hvem der kan sige det. Her udsiges almene sandheder til gavn for eftertidens rejsende. Det er i denne forstand, at vi finder sørejsens fortællinger konstituerede af forskellige poetikker og deres forsøg på at konstruere læresætninger. De udsiger forskellige konfigurationer af forholdet imellem ordene og de fællesskaber, hvorfra disse ord høres og hvori, de skal cirkulere imellem nøje definerede parter.

Ordet poetik er dels valgt, fordi det bærer denne betydning i sig, og dels fordi denne betydning næppe har været fremmed for forfattere som Hakluyt. Aristoteles' poetik blev i England læst i netop de år, hvor Hakluyt skrev sine værker. Således strukturerer dens teser eksempelvis Philip Sidneys *Apology for Poetry*, der på en lignende måde beskriver poesien som en fremadskuende fortællegering. Hakluyt dedikerede sit tidlige værk *Divers Voyages of the English Nation* til netop Sidney (1850, 8). Selvsamme Sidney synes at indikere, at der intet anakronistisk er i at betragte Hakluyt som poet:

And even historiographers, (although their lips sound of things done, and verity be written in their foreheads,) have been glad to borrow both fashion and perchance weight of poets. So Herodotus entitled his history by the name of the nine Muses; and both he and all the rest that followed him either stole or usurped of poetry their passionate describing of passions, the many particularities of battles which no man could affirm, or, if that be denied me, long orations put in the mouths of great kings and captains, which it is certain they never pronounced. (Sidney 1962, 5).

Poesi har intet med form at gøre:

it is not rhyming and versing that maketh a poet (no more than a long gown, who, though he pleaded in armour, should be an advocate and no

soldier,) but it is that feigning notable images of virtues, vices, or what else, with that delightful teaching, which must be the right describing note to know a poet by. (11)

Poeten er den som ved at skabe et billede formår både at give reglen og eksemplet: “so as he coupleth the general notion with the particular example” (14). Poesien eksisterer således netop imellem historien og moralfilosofien som det, der forbinder det partikulære med det almene. Og netop i forholdet imellem historien og poesien dukker Aristoteles op i Sidneys fremstilling:

Truly, Aristotle himself, in his Discourse of Poesy, plainly determineth this question, saying that poetry is philosophoteron and spudaioteron, that is to say it is more philosophical and more studiously serious than history. His reason is, because poesy dealeth with kathalous, that is to say with the universal consideration, and the history with kathekaston, the particular. ‘Now,’ saith he, ‘the universal weighs what is fit to be said or done, either in likelihood or necessity, which the poesy considereth in his imposed names; and the particular only marketh whether Alcibiades did, or suffered, this or that’: thus far Aristotle. Which reason of his, as all his, is most full of reason. (17)

Poetikken roterer således om forholdet imellem den, som gør og det, som skal gøres. Forholdet imellem taleren og talen. Ved at rotere om dette spørgsmål vedrørende sandsynlighed eller nødvendighed er poetikken således altid bundet til en bestemt distribution af fællesskabet – en distribution, der risikerer at forsvinde, hvis spørgsmålet blot er det simple og empiriske; hvad er sket? Poesien forbinder bestemte typer af mennesker med bestemte typer af handlinger og talemåder og fordeler dermed ordet iblandt dem. Problemet med historikeren er således netop, at: “Many times he must tell events whereof he can yield no cause; or if he do, it must be poetically” (18). Historier er således fulde af gerninger, hvor mennesker ikke får som fortjent (19). Og en sådan kontingens er ikke stof for de eksempler, der vender ordet imod fremtidige gerninger ved at vise de handlinger og talemåder, som er passende for det og det menneske. Sidney er dog også kritisk overfor sin samtids utilstrækkelige poesi, som han anklager for: “mingling kings and clowns” (42). For poetikken er det afgørende netop forskellen imellem parterne, der gør det muligt at diktere, hvad en bestemt aktør med sandsynlighed eller nødvendighed skal gøre eller sige. Når taleren mister sin distinkte karakter, mister talen sit værd.

Vi finder poetikken om skibet i et væld af variationer, der imidlertid kan forstås netop som variationer over bestemte mønstre. Jeg vil i dette kapitel argumentere for, at Hakluyts værk skal læses som et monument bygget på hvad jeg

kalder “autoritetens poetik”, der dikterer, at det gode ord skal intervenere i og regere det rejsende fællesskab. Hakluyts ord skal stå for øjnene af sit fællesskab – virke på det for, at det kan opfylde den teleologi, som alle værkets dele i deres sammenføjning kommer til at implicere. Med denne “autoritetens poetik” bliver rejseberetningen således profetisk og implicerer en teori om ordets selvopfyldende virkning – om skabelsen af den ideelle relation imellem talen og fællesskabet som poetikken figurerer. Fællesskabet skal genkende sig selv og lade sig interpellere af sin historie. Folket skal blive historiens subjekter ved at indtage deres rette plads i en fordeling, som også er en fordeling af talen. Jeg vil endvidere argumentere, at denne tænkning af rejseberetningen som en tekst, der skal virke tilbage på det rejsende fællesskab efter Hakluyt fik en lang historie, imens den løbende blev ledsaget af en “observationens poetik”. Denne dikterer en anden skæbne for ordet ved at forsøge at fremsætte en lære om, hvordan taleren unddrager sig den forvanskning af sandheden, som livet i et fællesskab af talere forårsager. Her skal talen ikke intervenere i skibets fællesskab, men i stedet renses for de excesser den har med sig fra dette fællesskab. Her bliver talerens distinkte karakter igen afgørende for talen, men igennem den specifikke konstruktion af dette bånd bliver forholdet imellem ordet og fællesskabet forskelligt fra dets figuration i autoritetens poetik.

Disse forskelle til trods er det tydeligt, at den ene poetik ikke nødvendigvis udelukker den anden. Jeg har allerede antydnet, at skønt Hakluyts værk er styret af autoritetens poetik, bærer det også i passager grundtræk af “observationens poetik”. Dette kommer til udtryk ved, at Hakluyts værk gang på gang implicerer behovet for en metode, der i bestemte situationer lader synet herske – et syn, der tjener et merkantilt formål, og som senere i 1600-tallet træder i tjeneste som videnskabens koloniale blik. I disse passager skal der siges noget andet end i autoritetens poetik, hvis teksten skal blive nyttelig. Poetikkerne er således forskellige på det afgørende punkt, der handler om, hvad de viser som den eksemplariske talehandling. Denne eksemplaritet implicerer et bestemt forhold imellem taleren og det fællesskab, hvori denne taler befinder sig. Det er i denne normative dimension, at ordet “poetik” med alle dets konnotationer af antik “lære” synes passende. Teksterne implicerer forskellige idealer, der igen peger på, hvad vi anakronistisk kan kalde deres “nytteværdi”. Forsøget på at skitsere de poetikker, der strukturerer rejseberetningerne kan således tænkes som et første skridt imod at forstå den form, der gjorde det muligt for rejseberetningen at fremstå som nyttelig.

Netop Hakluyts værk er et givtigt udgangspunkt for denne rejse igennem rejseberetningens egen historie – ikke blot fordi hans værk står som en grundsten i historiografien og derfor har haft indflydelse på sørejsens fortælling. Det er også et muligt afsæt, da det således rummer både autoritetens, men også kimen til en observationens poetik. Således kan værket bruges til at reflektere over sam-

spillet og kontrasterne imellem disse poetikker og deres divergerende konstruktioner af forholdet imellem ordene og det rejsende fællesskab. Samtidig kan værket med dets sammensatte natur bruges til at vise, hvordan disse poetikker er foldet ind i søfartens mangfoldige skriftspraksisser. Dette gælder ikke mindst i forhold til det traume, disse to poetikker deler og sammen værner imod – et traume, der knytter sig til talens excesser og til den sandfærdige tales forsinkelse, som vi allerede kender fra Platons statsskib. Begge synes de således at rotere om det samme politiske problem – at talen er tilgængelig for hvem som helst. Dermed trues den fordeling, som talen ideelt skal skabe og indfinde sig i. Det er dette traume, som henholdsvis “autoritetens” og “observationens” poetik værner imod. Hakluyts sammenfletning af sørejsens forskelligartede selvfortællinger kan netop bruges til at vise, hvordan dette traume løber igennem poetikkernes forsøg på at konfigurere bestemte forhold imellem talen og fællesskabet på måder, hvor talen indfinder sig på, hvad der defineres som dens rette sted.

Forsøget på at begribe de poetikker Hakluyt henholdsvis udfolder (autoritetens) og implicerer (observationens) er ledetråden i min læsning af *The Principal Navigations*. Værket er på en gang et monument og på samme tid en heterogen hob. Her er ikke en allestedsnærværende forfatterstemme, men derimod et væld af stemmer.⁴ Men Hakluyts tekst forsøger med sin poetik at slette sporene af de splittelser, der ligger i værket og i den verden værket forsøger at fremmane og reformere. Hakluyts tekst kan derfor læses som et forsøg på at gøre noget ved selve de spredte fragmenter, han med udtalt selvbevidsthed samler til et korpus. Den krop han vil samle er en, der har nytte som en fortælling om det almene i, hvordan en rejse gøres. En del af denne gøren handler således om skibets politik, imod hvilken hans samling retter sig – om skibet som et “political space” som det relativt nyligt er blevet formuleret (Ogborn 2007).

Ligesom Hakluyts værk med denne poetiske dimension får en relation til selve rejsen, må også Hakluyt selv tænkes som en figur, der til trods for, at han aldrig selv rejste længere end til Paris var del af historien om hans tids sørejser. Udover sin gerning som præst var Hakluyt også rådgiver for blandt andet Sir Walter Raleigh, der havde patent på koloniseringen af Virginia, for East India Company og for Dronning Elizabeth selv. Senere blev Hakluyt parthaver og rådgiver i The Virginia Company. I konteksten af dette studie og dets interesse

⁴ Mary C. Fuller har fra en ganske anden vinkel forsøgt at begribe dette spørgsmål i værkerne *Voyages in Print* (1995) og *Remembering the Early Modern Voyage* (2008). Her har hun beskrevet, hvordan de mange fortællinger, der hver for sig ofte fremstod som fortællinger om nederlag og fejlslagne forsøg på at gøre store opdagelser, igennem deres indlemmelse i Hakluyts monument kom til at stå som udtryk for en generations heroiske kamp for nationen (7). Dermed har hun også identificeret en spænding imellem narrativernes isolerede udtryk og deres eksistens i den sammenhæng, hun ser løbe igennem og forene Hakluyts værk (23-24).

for de særligt lange og konfliktfyldte Stillehavsrejser er det dog værd at bemærke, at hans interesse strakte sig videre end Amerika. Et af hans første skrifter var et argument for at befæste Magellanstrædet indsejling og i et sæt af instruktioner, som han udfærdigede til kolonisterne, der rejste imod Virginia i 1607, bad han dem søge efter floder, der kunne føre dem til "the other sea" (Hakluyt 1581; Hakluyt 1935a; [Hakluyt] 1969, 1:49). Stillehavet lurer således i baggrunden knyttet til den fuldbyrkelse, hvorimod det engelske fællesskab bevæger sig – utvivlsomt bragt ind i den engelske horisont af Drakes jordomsejling i 1577, hvis fortælling og begivenheder jeg vender tilbage til i næste kapitel.

Hakluyt har ofte været hyldet af historikere for sin troværdighed – en karakter, der er bundet til det faktum, at han ikke har skrevet (alt for meget) om på beretningerne. Som Julia Schleck har fremhævet er en sådan vurdering af hans fortællings værdi imidlertid ofte baseret på en moderne forestilling om sandhedsværdi, som Hakluyt ikke selv delte. Hun fremhæver, hvordan Hakluyts troværdighed ikke var konsekvens af hans praksis som historiker, men er en konsekvens af selve hans engagement og position i det koloniale projekt. Brugen af Hakluyts som en kilde til "fact" valoriserer derfor en form for skrift, der i udgangspunktet var dybt forankret i selve det koloniale projekt. I stedet er det vigtigt at tænke sandhedsværdi som en historisk variabel i sig selv (Schleck 2006, 771). Min egen læsning baserer sig på en lignende grundantagelse. Jeg vil således ikke læse Hakluyt for at vurdere hans udsagns troværdighed, men i stedet for at se, hvordan denne afgørende tekst figurerer forholdet imellem ordet og skibet.

Ordets og fællesskabets teleologi

Hakluyts konstruktion af det rejsende fællesskab må læses i konteksten af en større samfundsanalyse, der gennemsyrrer hans værk og deri indprenter rejsen som del af en teleologi, hvori fællesskabet realiserer sin essens. Hakluyts sprog om rejsen og koloniseringen var et merkantilt sprog, der grundlæggende viste mobilitet som en økonomisk aktivitet (Helgerson 1992, 162-71). Men denne økonomiske tanke var også præget af socio-politiske motiver. Rejsen var for Hakluyt en distribution af den engelske nation, som skulle kurere den for "idleness" og lette presset af overflødige folk, der tvang landets fattige til at tigge eller stjæle indtil det uundgåelige møde med galgen (Hakluyt 1850, 8). Vi kender dette motiv fra nogle af renæssancens ikoniske tekster f.eks. Thomas Mores *Utopia*.⁵ Fællesskabet var bebyrdet af et truende, utælleligt folk som Hakluyt

⁵ Ideen om lediggangens skade går igennem hele perioden. Den blev eksempelvis væsentligt senere til en forklaring af sørøveriets opblomstring. Se eksempelvis Anon. (1726, 18). Sømandens livsstil blev fra tid til anden sammenlignet med vagranten selv. Se eksempelvis Sir

italesatte som en sygdom af lediggang, og rejsen var en kur imod dette onde (Hakluyt 1850, 125).

Med henvisning til de kolonier som Hakluyt advokerede for, beskriver han hvordan:

The frye of the wandringe beggars of England, that growe upp ydly, and hurtefull and burdenous to this realme, may there be unladen, better bredd upp, and may people waste contries to the home and forreine benefite, and to their owne more happy state. (Hakluyt 1877, 160-61)

Her synes multituden utællelig og bestialsk. Den producerer "frye" (et ord for store stimer af nyudklækkede fisk), der både konnoterer det bevægelige, men også det uoverskuelige eller utællelige. Løsningen ligger i en vending mod havet og i etableringen af et nærvær i verden igennem handel og kolonisering – at eksportere de ledige folk og sætte de tilbageværende til at fremstille varer, som kan omsættes gennem handel (Hakluyt 1903-05, 7:186). Idealet er således en orden af perfekt synkroniseret arbejde – et statskib, der ligner det skib, som findes på Ortelius' kort, hvor den sande viden om verden skal instruere folket og koreograferer dets gøren:

By makinge of shippes and by preparinge of thinges for the same, by makinge of cables and cordage, by plantinge of vines and olive trees, and by makinge of wyne and oyle, by husbandrie, and by thousandes of thinges there to be done, infinite nombers of the Englishe nation may be set on worke, to the unburdenynge of the realme with many that nowe lyve chardgeable to the state at home. (Hakluyt 1877, 157-58)

Igennem det koreograferede arbejde med kolonisering kan den sociale transgression som vagranter og andre fattige repræsenterer reformeres og gøres til arbejdskraft, hvorved den sammenblandede, forvirrede multitude igen kan gøres til lemmer på en krop, hvori hver del har distinkte funktioner⁶. At passagens fremhævelse af netop vinen synes at alludere en kristen metaforik understreger kun dette arbejdes godhed. En bestemt type mobilitet er på denne måde

Richard Barckleys beskrivelse af søfolk: "Let vs beginne with seafaring men, who be in continuall perill both day and night; their habitation is as a prison: their manner of life is not much vnlike to the same: they are alwaies as vagarants, & in cotinuall exile, for the most part without rest, tossed vp and downe with the wind and weather, in danger of rockes, and to be buried in fishes bellies" (Barckley 1598, 367).

⁶ For nyttige diskussioner af vagranten som et trusselsbillede, der kaldte på reform, se Hill (1972, 32-45); Hill (2002, 23-7); Beier (1985); Braddick (2000, 150-5); Fumerton (2006).

midlet til at holde en anden uønsket mobilitet i skak. Rejsen kan realisere et indre potentiale til storhed gennem mobilisering.

Som Hakluyts nyeste biograf Peter Mancall har understreget, var Hakluyts formål (til dels) at overtale til udførelsen af den rejseaktivitet han iscenesatte som kuren på tidens sociale problemer. Hans tekst var således som et stykke propaganda henvendt til de søfarende selv – både sømanden, der skulle overtales til at melde sig til ekspeditioner og den orden, der skulle instituere og fastholde rejsen. Hakluyt vidste, ifølge Mancall, at det kun var viden og helst i trykt form, som kunne understøtte rejsen, der var stærkt afhængig af kendskab til den verden den opsøgte og indtog. Der måtte derfor viden og historier til for at kurere fællesskabet (Mancall 2007, 71). Mancall siger emfatisk: “Hakluyt knew that the only way to achieve his goals was to tell stories that would convince readers that success could be found in North America” (89). Det samme kan siges at gælde for andre verdensdele. Som David Armitage har vist er denne forståelse af tekstens effekt knyttet til en tidstypisk forestilling om “oration”. Retorik blev et nødvendigt led i udviklingen af en forestilling om verden, som udelukkende kunne manifestere sig igennem metaforens evne til at overføre betydning fra det kendte til det ukendte (Armitage 1998, 104-5). Idehistorikeren Andrew Fitzmaurice har undersøgt den humanistiske renæssancetæknings indvirkning på forestillingerne om kolonisering og har argumenteret, at tekster som Hakluyts udfoldede sig med basis i retoriske former, som man finder dem i Ciceros og Aristoteles’ tanker om den gode tale. Dette betyder, at den retoriske form er knyttet til en politisk handling. Fitzmaurice ser således en forbindelse til klassisk filosofi i forestillingen om, at ordet skulle spille en rolle i funderingen af kolonier og understreger, hvordan Hakluyt så sin egen tekst som en sådan politisk handling (Fitzmaurice 2000, 110-11). Hakluyts forgænger Richard Eden giver os en glimrende illustration af dette i sin oversættelse af Peter Martyrs (Pietro Martire di Anghiera) samling af tekster om opdagelsen af Amerika, populært kendt som *The Decades*. Eden indledte sin oversættelses forord med en reference til Ciceros Aristoteliske bemærkning om, at mennesket udmærker sig fra dyret ved at kunne lade sig bevæge af viden og imitationen af den heltemodige foregang (Eden 1555, a1). Eksemplets virkning spiller en lignende rolle i det monument, Hakluyt ønskede at holde op for øjnene af selve det rejsende fællesskab.

Mancalls og Fitzmaurices pointer er desværre på ingen måde relateret til de indre spændinger i dette fællesskab eller til rejsen som en konkret handling. Men Hakluyts poetik vender netop hans tekst direkte imod det rejsende fællesskab – ikke blot som propaganda, men også som instruktion. Her kan vi se den ganske konkrete rolle som teksten også skulle spille. Tekstens del i den virksomhed,

værket portrætterer strækker sig således (med sin "autoritetens poetik") helt ind i skibets mest lukkede rum.⁷

At tekster, historier og fortællinger virker, iscenesættes på elegant vis i indledningen til førsteudgaven af *Principall Navigations* fra 1589. I dedikationen til Sir Francis Walsingham fortæller Hakluyt således en anekdote om sit eget møde med rejsen i tekstlig form. Som ung elev ved Westminster School besøgte Hakluyt sin ældre fætter, der ligeledes hed Richard Hakluyt. Den ældre Hakluyt var advokat ved Middle Temple og en personlig bekendt af mange af de mænd, som nu fylder historiebøgerne om sørejser under Dronning Elizabeth I. Fætteren havde også en interesse for geografi og handel. Hos ham fandt den unge Hakluyt "Vpon his boord certeeine bookes of Cosmographie, with an vniuersall Mappe" (Hakluyt 1589, 2)⁸. Dette møde med bøgerne og kortene synes at have gjort et betragteligt indtryk. I hvert fald fortæller Hakluyt videre om sin fætters reaktion på den unge Hakluyts interesse:

He seeing me somewhat curious in the view therof, began to instruct my ignorance, by shewing me the diuision of the earth into three parts after the olde account, and then according to the latter, & better distribution, into more: he pointed with his wand to all the knowen Seas, Gulfs, Bayes, Straights, Capes, Riuers, Empires, Kingdomes, Dukedomes, and Territories of ech part, with declaration also of their speciall commodities, & particular wants, which by the benefit of trafikke, & entercourse of merchants, are plentifully supplied. From the Mappe he brought me to the Bible, and turning to the 107 Psalme, directed mee to the 23 & 24 verses, where I read, that they which go downe to the sea in ships, and occupy by the great waters, they see the works of the Lord, and his woonders in the deepe, &c. Which words of the Prophet together with my cousins discourse (things of high and rare delight to my yong nature) tooke in me so deepe an impression, that I constantly resolved, if euer I were preferred to

⁷ Hakluyts forståelse af folket synes præget af en merkantilistisk forståelse af det politiske fællesskab. Foucault beskriver denne forestilling om forholdet imellem fællesskabet og økonomien i forelæsningsrækken om guvernementaltet. I merkantilismen eksisterer folket som kilden til rigdom, men denne eksistens kan kun ske for så vidt, at befolkningen: "holdes i ave af et reglementerende apparat [...], som også definerer, hvilken produktion der er nyttig og egnet til eksport, som bestemmer, hvilke ting der skal fremstilles, måderne at fremstille dem på og lønningerne, og som desuden forbyder lediggang og vagabonder. Kort sagt et helt apparat, som sikrer, at denne befolkning, der betragtes som grundlag eller som roden til statens styrke og rigdom, arbejder som den skal, hvor den skal, og på det, den skal" (Foucault 2008, 75-6).

⁸ G.R. Crone spekulerer i, at disse kort kan have været enten Sebastian Cabots kort fra 1544 eller Gerard Mercators verdenskort fra 1569. Se Crone (1974, 10).

the Vniuersity, where better time, and more conuenient place might be ministred for these studies, I would by Gods assistance prosecute that knowledge and kinde of literature, the doores whereof (after a sort) were so happily opened before me. (Hakluyt 1589, 2)

Tekstens virkning bliver her til virkningen af en blanding af bøgerne, deres kort, biblen og den eksakte fortælling af ting i verden i fætterens oration. Og denne oration knyttes til mødet med skrevne tekster, der bevæger Hakluyt til "high and rare delight". Igennem fortælling, trykt og talt, vises verden for den unge mand og gør indvirkning på ham. Den animerer ham til at forfølge viden om "commodities", "traffike", "wants" og "supply"⁹. En verden af muligheder for økonomisk ekspansion, der i teksten giver sig til kende for synet og øret og opildner til efterfølgelse. En imitation, som også er forfølgelsen af Guds vidundere, der knyttes til havet¹⁰.

At fortælle om rejsen er derfor også at stimulere sindet til at opsøge yderligere lærdom såvel som at stimulere kroppen til videre rejse. Også Hakluyt er af denne tekst blevet bevæget til rejse. Efter at have konsulteret de bedste kaptajner, handlende og søfolk og derigennem at have erhvervet sig mere end blot "common knowledge", beskriver Hakluyt sit livs eneste nævneværdige rejse (Hakluyt 1589, 2). Der ligger en implicit deling af forskellige taler og vidensformer i den passage, som beskriver bevægelsen til denne rejse. "Common knowledge" synes tilgængeligt for alle og kan rekvireres igennem en hvilken som helst tale. Den gode, nyttige og bevægende viden erhverves til gengæld kun fra det maritime fællesskabs bedste medlemmer. Enhver sømand kan ikke udsige den.

⁹ Helgersen har argumenteret for, hvordan denne poetik af "commerce" står i modsætning til en i tiden mere traditionel historisk fortælleform, der har sit ypperste udtryk i det episke digt. Hvor den første er fokuseret på nutiden, er den anden fokuseret på at sætte nutiden i en kontinuerlig relation til en mytisk fortid – og hvor den første valoriserer købmanden og fokuserer på forandring, valoriserer den anden aristokratiet og er konserverende (Helgersen 1992, 171-76).

¹⁰ Skønt vi her finder en profetisk tekst, der åbenbarer sig for Hakluyt til trods, mener Armitage ikke, at der ligger en religiøs diskurs bag Hakluyts italesættelse af 'empire'. Den trækker snarere på aristoteliansk lærdom, og Hakluyts koncipering af den engelske nations manglende harmoni bygger på en forestilling om polis og det perfekte fællesskab, som man finder det i klassisk græsk tænkning (Armitage 2000, 71-81). Denne tolkning bygger Armitage på en sammenhængende læsning af Hakluyts latinske tekst om Aristoteles' *Politikken* og hans *Discourse of Western Planting*, som deler mange af de samme karakteristika. Begge var tekster leveret til Dronning Elizabeth. Lawrence V. Ryan har også gransket Hakluyts latinske manuskript om Aristoteles og fundet, at det er et udtryk for en tidstypisk læsning af Aristoteles ved Oxford (Ryan 1981, 73-84).

Hakluyts ene rejse foregik “in her Highnes seruice” som præst for Sir Edward Stafford og tog Hakluyt til Paris i årene 1583 til 1588. I disse år har han forberedt første version af sit monument. Ifølge hans beretning læser han her om andre nationers rejser og hører deres tale om “notable enterprises by sea”. Men der er noget i denne tale, som ikke stemmer. I disse fortællinger har englænderne ikke nogen plads. I stedet hører og læser Hakluyt “the obloquie of our nation” og finder ingen, der på tilfredsstillende måde har stoppet “the mouthes of the reprochers” med fortællingerne om “industrious labors, and painefull trauels of our countrey men” (ibid). Derfor beslutter Hakluyt sig for selv at gøre dette arbejde. Han påtager sig denne “burden” – en “huge toile” uden nogen umiddelbar profit¹¹.

Teksten skal muliggøre erfaringen af englændernes del i verden som igen skal forstærke denne ekspansionsbevægelse. Hakluyt naturaliserer koloniseringen ved at vise, hvordan denne deltagelse i verden er historisk. Englænderne har altid været spredt i verden:

it can not be denied, but as in all former ages, they [englænderne] haue bene men full of activity, stirrers abroad, and searchers of the remote parts of the world, so in this most famous and peerlesse gouernement of her most excellent Maiesty, her subiects through the speciall assistance and blessing of God, in searching the most opposite corners and quarters of the world, and to speake plainly, in compassing the vaste globe of the earth more then once, haue excelled all the nations and people of the earth. (Hakluyt 1589, 2)

Både før og under Elizabeth havde englændere rejst på havet og undersøgt de yderste hjørner af verden. Med Drake og Cavendish havde de sejlet jorden rundt – hvorved netop stillehavsrejsen får en særlig betydning i teleologien. Og i dette forsøg på at strække sig tilbage i tiden etableres lange tråde, som sætter fragmenter af klassiske tekster og myter i direkte forlængelse med Hakluyts nutid og søfartens magtsprog, hvis autoritet værket overtager. Rejsens fortælling

¹¹ Fuller beskriver indgående ækvivalensen imellem rejsen som fysisk arbejde og arbejdet med teksten. Hun fortæller om *The Principal Navigations*, at: “The editorial activity which was no action but simply a principle now asserts itself as interchangeable with the labor of “paynefull and personall travellers” abroad; Hakluyt’s description of the painfulness of editing effortlessly appropriate the authentic language of travel, writing stepping into the place of doing and seamlessly absorbing its characteristics. Through his appopriation of a rhetoric of suffering, and the ambivalence in Elizabethan English of the word “travel/travell/traveil,” lines begin to blur between the work of editing, domestic travel, and travel to new and unknown lands” (Fuller 1995, 155).

iscenesættes som en demonstration af, hvad fællesskabet i virkeligheden er i sin inderste kerne, hvis blot denne til stadighed bliver fortalt. En demonstration, som netop skal animere til at udleve denne essens. Fortællingen er et nødvendigt led i virksomheden, som på en gang viser fællesskabets allerede igangværende aktivitet og samtidigt ses som midlet, der muliggør denne bevægelses realisering.

Rejsens fællesskab institueres i de sekvenser som værket iscenesætter af kongemagtens ord. Disse indstiftende bud etablerer en gennemgående teleologi i *The Principal Navigations*, der kort sagt viser, hvordan ordet begynder hos kongemagten, hvorefter det påbudte føres ud i livet af eksemplariske gerninger gjort af deres rette subjekter, for til sidst at blive fortalt tilbage til kongemagten. Og Hakluyt sætter sin egen tekst som en forlængelse af disse suveræne begyndelser – som et middel, der skal muliggøre gentagelsen og dermed forstærke denne cirkulation af de rette ord. Miles Ogborn har i et inspirerende studie af skriftspraksisser hos det på dette tidspunkt nystiftede East India Company vist vigtigheden af royale breve og den autoritet og endda suveræniteten denne skrift bar i kompagniets tidligste ekspansion i begyndelsen af det 17. århundrede. Ogborns værk forsøger at fremhæve, hvordan skrift ikke blot var kommentar på virkeligheden, men i sig selv havde del i og strukturerede begivenheder. Hakluyt taler her således i forlængelse af en praksis, der tillagde selve skriften en strukturel rolle i ekspansionsprojektet (Ogborn 2007, 27-66).

I selve sekvenseringen af disse fragmenter fremkommer en kausalitet, der knytter den gode tales orden til en bestemt forståelse af rejsen. Ser vi på rejsen som aktivitet, der løber igennem værket, er det påfaldende, at denne altid synes at komme 'efter' noget. I den kronologiske og geografiske opdeling af *The Principal Navigations* finder man således en ganske konsekvent sammenkædning af instituerende ord, handlinger og deres beretninger – en sekvens, der netop lyder: Kongemagtens befaling (i værket nærværende ved genoptrykningen af kommissioner, patenter og instruktioner), derefter rejsegerningen og til sidst fortællingen af denne rejse tilbage til det hierarki, kongemagten instituerer. Dette udmønter sig i sekvenser, hvori befalinger, instruktioner, patenter etc. kommer før selve handlingen at rejse, der således bliver den konkrete udfoldelse af ordene – realiseringen af deres telos. Rejsen gøres af de subjekter, suverænen med sin instituerende gerning skaber – subjekter, som dermed står i et foruddefineret forhold til en bestemt taleorden. Regeringen af skibet er kontinuerlig med denne orden. Til sidst forsegles dette fællesskab ved at få rejsen fortalt tilbage til sig. Denne fortælling foregår på et mandat, der således implicit er bundet til det subjekt, som sendes ud af en central magt. Rejseberetningen, i den form den gives hos Hakluyt, fremstår dermed som et lydigt svar. At være rejseberetter er at være subjekt for en magt, hvorved noget af denne magt overføres til den enkelte taler, der kan tale på det mandat, som suverænen indstifter. Dermed er dette fællesskab af tale en orden uden overlap, da enhver part har en tale, der passer til

den aktivitet, der udføres, men samtidig en orden, som finder sit fundament udenfor skibets fællesskab selv¹². Herved undviges det paradoks som Platon viser – at folket altid-allerede taler. I den sekvens Hakluyt holder for fællesskabets øjne tales der først, når ordet er givet, da det er selve buddet, der skaber det rejssende folk.

Det er således en forudgående magt, der udstikker retningen for rejsen, giver rejsen et mål og en række genstande, som ved hjemkomsten kan berettes og i Hakluyts samling dokumenterer fællesskabets virksomhed som en selvforstærkende cirkularitet; ord-handlinger-ord. Rejseberetningen er derfor ikke blot en repræsentation af rejsen, men snarere en funktion af rejsen som sådan, der tjener til at fuldbyrde den distribution af tale og syn, autoritetens bud udstikker.

Selve titlen *The Principal Navigations, Voyages, Traffiques & Discoveries of the English Nation*, der pryder den anden og væsentligt udvidede udgave fra 1598-1600 synes at indikere en typologi af det gode fællesskabs rejseaktivitet. Denne typologi er dog i selve fortællingernes sekvensering anderledes end i titlen. Her kommer "discoverie" først. Opdagelsen opstår som konsekvens af buddet og vedrører synet af det ukendte. Den ses samtidig som en åbning, der konstituerer muligheder for andre typer rejser. "Navigations", der viser, hvordan denne bevægelse er bundet til havet, men samtidig designerer et regime af viden med sit eget tekniske sprog. "Voyages", der synes knyttet til det at berette om rejsen. Alt denne aktivitet skal til sidst munde ud i "Traffique". Alle disse former står i kontrast til erratiske bevægelsesmønstre, som ikke kun findes på de engelske landeveje, men også erfares i rejsen, når subjektet møder andre bevægelser såsom sørøvere, nomadefolk eller tiggere.

¹² Forestillingen om, at talen skulle passe til taleren prægede også tidens forestilling om orden mere generelt. I David Cressys studie *Dangerous Talk* (2011) vises denne fordeling af talen som et centralt element i tidens forestillinger om sproglige forbrydelser. Cressys studie udmærker sig ved sine mange eksempler på skandaløs tale i det tidligt moderne England, men savner en tænkning af den politik sådanne taler og de fordelinger, der skulle forhindre dem bar. Han får således ikke for alvor indsnævret, hvad der er på spil i den problemstilling, at "Early modern authorities firmly believed that the common people had no business discussing the affairs of the kingdom" (10). Symptomatisk synes Cressy ikke at mene, at nogen i samtiden for alvor troede det muligt at forhindre denne utidige tale (12). Dette rejser det afgørende spørgsmål, hvorfor man i så fald forsøgte at begrænse den tale, der talte ude af sit rette sted. Et spørgsmål Cressy aldrig kommer i nærheden af at besvare, da det ville kræve at tænke tidens forestilling om performativitet som langt mere bindende, end han synes villig til. Derfor bliver hans studie i sidste ende en tilfældig hob af eksempler, der blot synes at vise, at båndene på tungen på et tidspunkt efter restorationen løsnedes. Hans konklusion er sigende for denne manglende præcision: "Observation like these, and hundreds of comparable utterances, expose the politics of everyday speech. They invite the question 'what is political?' and suggest the answer 'almost everything'" (271). Hvad "politik" betyder i denne sammenhæng er uigennemskueligt.

Denne typologi udstikker en retning for, hvad man kan fortælle om. For hvert trin er der legitime objekter for beskrivelse, der peger imod muligheden for den handel, som med de fattiges manuelle arbejde i f.eks. tekstilvirksomhed kan give fællesskabet sin tabte overensstemmelse. En anden variant af samme teleologi findes i fortællinger om mulig kolonisering i Nordamerika. Den eneste væsentlige forskel er her, at det i koloniseringen er muligt at eksportere selve den overskydende multitudine¹³. Alt dette sætter klare rammer for, hvad der skal berettes.

Også den tale, der har lydt undervejs i rejsen kan berettes. Men også her gælder særlige regler. Det er kun den tale, der på den ene eller anden måde relaterer til de omtalte hierarkier af ord og bærer dem videre over i selve det rejsende fællesskab, der skal berettes. Dette gælder eksempelvis kaptajners orationer, der på samme måde som kongemagtens bud aktiverer folket til arbejde og finder deres legitimitet i deres autoritets mandat fra kongemagten – en form jeg vender tilbage til i næste kapitel¹⁴. Eller udvekslingen med den andens hierarki, der igennem udvekslingen af diplomatiske ord kan effektuere den fornødne gensidighed. I sidstnævnte eksempel er det den andens kommensurable tale, der sikrer fuldbyrdelse. Noget lignende gør sig gældende i det første eksempel, hvor sådanne orationer kan skabe et enigt hierarki, der kan svare kaptajnen tilbage med en samlet stemme og dermed skabe en fælleshed, hvori talen er nøje defineret og fordelt. Her eksisterer folket som arbejdende fællesskab, hvis subjektivitet etableres (som tavshed) qua en velordnet talesituation skabt af autoritetens intervention. Rejseberetningerne hos Hakluyt, samt ikke mindst store dele af de rejseberetninger jeg gransker i de følgende kapitler, er præget af netop beretninger om orationer sammen med de offentlige straffe, som ofte var foranledningen for en tale om autoritetens virkemåde overfor fællesskabet. Rejseberetningerne fortæller kontinuerligt om sådanne begivenheder af offentlig tale og demonstration.

Således er der et overlap imellem en maritim magtdiskurs, der viser sig i instruktioner og rejseberetningerne, som med Hakluyts redigeringsprincipper kommer til at stå som effektueringen eller konsekvensen af dette magtsprog. En

¹³ Mark Netzloff har undersøgt disse koloniale diskurser om "vent" i sit værk *England's Internal Colonies* (2003, 91-106). Han finder hos Hakluyt den ældre, hvis tekster findes trykt hos Hakluyt den yngre, en af de første artikulationer af "vent" som et udtryk for "emitting or discharging the poor from the body politic" (100). Dette blev en del af den officielle politik under Elizabeth med Beggar's Act fra 1597, som muliggjorde transport af vagranter til kolonierne (Beier 1985, 161-64).

¹⁴ Denning beskriver i en langt senere periode, hvordan kaptajnens teater var direkte knyttet til kongemagtens suverænitet: "The theatre of the quarterdeck was directed at making the ultimate power of the King so nakedly present that inattention and neutrality were impossibilities, equally with disobedience, acts of mutiny" (Denning 1992, 145).

konstruktion, som på sin vis allerede ligger latent i materialet, f.eks. i instruktionerne, der ofte pålægger rejsedeltagerne at beskrive og i rejseberetningernes dedikationer, som skriver dem ind i et hierarki af tale. Hakluyts bedrift er en demonstration af dette forholds virksomhed – i en poetik, der etablerer et bestemt forhold imellem talen og subjekterne. En demonstration af hvad rejsens fællesskab kan være og bør blive. Og fordi *The Principal Navigations* starter med at fortælle om rejser mod øst, hvor hele typologien er udfoldet og slutter der, hvor rejseaktiviteten stadig blot er i færd med den tidlige “discoverie” (i Amerika og især i Stillehavet) bliver det en implicit forventning hos læseren, at også denne bevægelse imod vest kan resultere i den gensidige udveksling af varer – i “traffique”. Stillehavet er således dette fællesskabs sidste endelige barriere.

Skibets autoritære poetik

Med rejsens bånd til skriften får havet en besynderlig rolle i værket. I distributionen af objekter i verden optræder havet som noget, der ikke skal ses. I sig selv har det, som foregår på havet ikke nogen særegen plads i rejseberetningernes sprog, der roterer om synet af varer. På havet er der ingen “commodities” og det, som er værd at se egner sig bedst til et teknisk sprog vedrørende navigation, der registrerer skibets bevægelse, dets position, strøm- og vindforhold og havets dybde. Hakluyts syntetiserende diskurs udgrænser således til dels skibet selv som et sted berøvet historie. Alligevel fortælles der i udvalgte (og jeg vender senere tilbage til udvælgelseskriterierne) passager om skibets indre i værket, men i denne fortælling bliver værket måske allermest poetisk. I stedet for at fortælle om skibets indre som det opleves af de folk, som har befundet sig på dækket fortælles skibets historie i første omgang igennem instruktioner og moralske fortællinger, der i sig selv kan læses som instruktioner i narrativ form (sidstnævnte form vender jeg tilbage til i næste kapitel)¹⁵. Her bliver Hakluyts skrift således direkte vendt imod fremtiden.

I instruktionerne figurerer skibets idealtilstand som en tilstand af konstant arbejde – hver del defineret af sin plads i skibet. Dette er Hakluyts vision for fællesskabet, der figurerer dette som en tæt vævet og travlt optaget organicitet. Hakluyt lader søfareren Sebastian Cabot formulere dette fællesskab som et bud i sine instruktioner og lader efterfølgende rejseberetningerne illustrere dette bud i sin virksomhed. I Cabots instruktioner til de rejsende (som med indlemmelsen i Hakluyts værk bliver en henvendelse til alle fremtidige rejsende) lyder det:

¹⁵ Hakluyts instruktioner har været diskuteret af Ash (2002), Ash og Sandman (2004) og Carey (2009). Ingen af disse tager dog højde for, hvordan instruktionerne på en meget direkte måde vedrører produktionen af det lydige skib.

First the Captaine general, with the pilot major, the masters, marchants & other officers, to be so knit and accorded in unitie, love, conformitie, and obedience in every degree on all sides, that no dissention, variance, or contention may rise or spring betwixt them and the mariners of this companie, to the damage or hinderance of the voyage: for that dissention (by many experiences) hath overthrowen many notable intended and like enterprises and exploits. (Hakluyt 1903-05, 2:195)¹⁶

Her formuleres, med rod i et maritimt magtsprog, et rejsende fællesskab, der med indlemmelsen i Hakluyts samling skrives ind i historien om et fællesskab, som effektuerer sig selv ved at dele den gode tale fra den dårlige. "Obedience" og "Unity" står overfor "Dissention" og "Variance". Således er idealet en velfordelt talesituation med rod i et hierarki af ord, der strømmer fra et centrum. Selve skibet indfinder sig således i den store fortælling om ordenes cirkulation, som Hakluyt udfolder. Og skibets gode orden står i modstrid til en uorden, der i konteksten af Hakluyts værk er ækvivalent med lediggangens erratiske bevægelse – en uhæmmet forvirring uden retning.

Cabots instruktioner dikterer videre, hvordan også de menige sømænd og andre rejsende skal sværge troskab til den kaptajn, som i lyset af det ovenstående repræsenterer en god orden af tale. Derved kan også de menige rejsemedlemmer blive en del af denne helhed, som troskabseden her synes både at skabe og konservere¹⁷. Denne gode orden af tale skal desuden bruge skriften til at fastholde sig selv. Således kræver instruktionerne, at de løbende skal læses højt ombord på skibet – et tilbagevendende krav i tidens skibsartikler, der således italesatte deres egen virkemåde. Ordene både funderer rejseaktivitet og holder dette fundament fast under det rejsende fællesskab. Også Cabots instruktioner giver en rolle til beretningen. Alle kyndige personer i besætningen skal observere og notere de sete ting. Landet, tidevandet, solens højde og månens bevægelse. Disse noter skal så sammenlignes for at nå til en mere sikker viden. Viden og pålidelige observa-

¹⁶ Cabot udtaler sig som repræsentant for et af Englands tidlige oversøiske handelskompagnier.

¹⁷ Agamben har vist, hvordan troskabseden har været knyttet til tanken om sådanne konserverende funktioner langt tilbage i vestens historie (Agamben 2011b, 3-6). Denne forestilling synes dog ifølge Agamben at skygge for en forståelse af eden som en mere oprindelig erfaring af sproget, der (fremfor at konservere noget forudgående) i sig selv må tænkes som konstituerende. Ifølge Agamben er eden knyttet til sprogets performativitet. Til en udsigelse, der skaber det udsagte – som et logos, der refererer og garanterer sig selv (og som derfor, som i det religiøse eksempel, kan siges at komme "først").

tioner er således betinget af et skib i harmoni skabt af det autoritære bud (Hakluyt 1903-05, 2:197).

Cabots instruktioner er her valgt som et eksempel blandt flere sæt af instruktioner i Hakluyts samlinger. De synes dog at indtage en særlig central plads i værkerne og går således igen i både den korte tidlige samling *Divers Voyages* (opr. 1581) og er inkluderet i begge udgaver af *The Principal Navigations*. Desuden er de placeret tidligt i værket og dermed også tydeligt del af den sekvens af ord som Hakluyt forsøger at vise som virksom. De efterfølges af den første længere beretning om rejse til søs, Sir Hugh Willoughbys rejse mod nordøst, hvori ingen væsentlig tale findes, og hvor skibet optræder som en flade set udefra og hvorfra observationer kunne gøres (Hakluyt 1903-5, 2:212). Med denne kobling lader Hakluyt derved Cabot fylde hullerne i fortællingerne. Vi forudsætter god orden som konsekvens af talens fordeling.

Det billede, som her former sig er et skib i dets ydre – en overflade, hvorfra der ikke længere høres dækkets forskelligartede tale, men som snarere eksisterer som et subjekt i sig selv. I en fortælling af Luke Ward siges det eksempelvis, at: “the Elizabeth came up and told us, she lost an anker and a cable” (Hakluyt 1589, 648). Her bliver skibet det metonymiske navn på sit fællesskab. Denne overflade bliver mulig, da læseren kender den orden, som konstituerer denne ensstemmighed fra eksempelvis Cabots instruktioner. Derved erstattes fællesskabets fortælling af selve skibets itinerar. Eller måske mere præcist: fællesskabet bliver til skibet som sådan¹⁸. At have del i rejsen er enten at realisere denne ved at lede fællesskabet qua kongemagtens bud eller at være en del af dette tavse, arbejdende fællesskab. Denne sidste mulighed gør i beretningerne besætningen identisk med det travlt beskæftigede skib, der således repræsenterer fællesskabets ideelle virksomhed, hvori hver part har sin plads, og hvor hele scenen orkestreres af autoriteten. I en fortælling om en gruppe englænderes flugt fra et arabisk fængsel etableres en orden igennem arbejdet med at klargøre et skib. Alle gør noget: “there was no time mispent, no man idle, nor any mans labour ill-bestowed, or in vaine” (5:161). Lignende billeder af det travlt beskæftigede og koreograferede fællesskab findes i de mange beretninger om uvejr, hvor skibene heroisk står imod. I det gode fællesskab er der således ikke tid til tale. Der er kun arbejdet, der bliver synonym med rejsen som en velordnet gerning. I fortællingen af en rejse under Martin Frobisher mobiliseres fællesskabet til arbejde, da det kræver en ekstra indsats at klargøre skibene til hjemrejsen:

¹⁸ En lignende forskydning af fællesskabet findes i historiografiens brug af navnet på kaptajnen som metonymisk navn for hele rejsefællesskabet som sådan.

we fully finished the whole worke. And it was now good time to leave, for as the men were well wearied, so their shooes and clothes were well worne, their baskets bottoms torne out, their tooles broken, and the ships reasonably well filled. (7:314)

Fællesskabet viser sig direkte på mændenes slidte kroppe og tøj, som markerer deres tavse tilhørsforhold til hierarkiet. Et velordnet arbejde er også resultatet af franskmanden Rene de Laudonnieres tale til sit folk, som vil blive diskuteret indgående i næste kapitel. At ordet "travel" på dette tidspunkt stadig havde et betydningsoverlap med "travail" støttede denne retorik om rejsen som hårdt arbejde (Fuller 1995, 28).

Målet for den økonomi af ord Hakluyt forsøger at vise og gøre virksom er således netop den koreograferede helhed, der illustreres på Orteliuss kort, som jeg diskuterede i introduktionen. En sådan konstruktion kan ses i de passager, hvor skibets mange funktioner gøres til rum, der indtages af dets besætning. I en triumferende afskedsscene med kanonskud og farvelråb etableres fællesskabet f.eks. som et med skibet:

[...] the shippes hereupon discharge their Ordinance, and shoot off their their pieces after the maner of warre, and of the sea, insomuch that the tops of the hilles sounded therewith, the valleys and the waters gave an Eccho, and the Mariners, they shouted in such sort, that the skie rang againe with the noyse thereof. One stoode in the poope of the ship, and by his gesture bids farewell to his friendes in the best maner hee could. Another walkes upon the hatches, another climbs the shrowds, another stand upon the maine yard, and another in the top of the shippe. To be short, it was a very triumph (after a sort) in all respects to the beholders. (Hakluyt 1903-05, 2:244-45)

Skibets helhed vedrører den, der udefra ser og hører det i sin organiske helhed. Og skibet konstitueres som denne triumferende overflade ved, at besætningen bliver identisk med skibets funktioner. Den lyd, der høres fra dette skib er ikke tungens forvirringer, men derimod kanonerne og salutationerne. Vi finder således en overflade, der synes bundet til sømændenes kor, som de istemmer fra hver deres plads. Skibets lyd er en triumf, der støtter en overflade for øjet. I en tilsvarende passage lyder det eksempelvis:

Our whole noise of trumpets were sounding on the poope with drumme and flute, and a Minion of brasse on the summer decke, with two or three other pieces, alwayes by our Gunners traversed mouth to mouth with

theirs on land, still looking when they on land should shoot, for to answer them againe. (5:248)¹⁹

Skibets fortælling reduceres således direkte til en socialitet konstitueret af det koreograferede arbejde, der gør skibet selv til historiens aktør²⁰.

Skibet optræder som en helhed, der finder sit ultimative billede i skibets ydre – en fortælling vi med Marcus Rediker kan kalde en “terracentrisk” konfiguration af historien (Rediker 2004a, 205). Det er skibet som det fremtræder for synet. Dermed udviskes skibets indre til fordel for en langt mere operationel forestilling om rejsens virksomhed, der ledsages af en poetik, som tildeler hver part sin specifikke gerning og talemåde. Der kan således fortælles om skibets fællesskab, men fra en position, der ikke er involveret i dette fællesskabs kontingens, men i stedet har rod i den tale, som strømmer fra kongemagten. Skibets ydre bliver skibet som det ses fra Dronning Elizabeths trone på land, med ørerne i behørig afstand fra eventuelle murrende tunger på dækket.

Den rene eksternalitet står dog ikke alene. For i Hakluyts instruktioner og moralske lektier synes denne eksternalitet konstitueret af en tale, der kommer udefra og intervenserer, når fællesskabet begynder at gøre sig hørt. Skibets indre italesættes først og fremmest i instruktionerne, der med autoritet opstiller en lov. Og denne lov udsiges fra en position, der ikke finder sig som en del af skibets partikularitet, men i stedet refererer tilbage til den urørlige kongemagt. Det er en position, som er uberørt af de antagonistiske, der lokaliseres fordi dets egen position ikke drages i tvivl af disse. Logos kommer udefra.

Når Cabot først har beskrevet det gode fællesskab af tale og arbejde, kan han således kontrastere dette til en skadelig tale og slå fast: “that no blaspheming of God, or detestable swearing be used in any ship, nor communication of ribaldrie, filthy tales, or ungodly talke to be suffred in the company of any ship”.

¹⁹ Man finder dette billede af det ensstemmige jublende skib mange steder i fortællingerne om skibsfart i den tidligt moderne periode. Den danske skibslæge Johan Petri Cortemünde bemærkede eksempelvis i sin rejsejournal om en rejse i 1670'erne om et møde med en engelsk fregat: “[kaptajnen lod] alle sine folk komme op på dækket og entre op i vantet, hvorpå de efter engelsk skik med klar stemme tre gange sendte os et glad og jublende skrig imøde, så det kildede i vore øren, mens de vinkede med hatte og huer. Vor kaptajn, som var kendt med denne søskik, havde allerede befalet vore folk at vise dem den samme ære; de klatrede også op vrælede ligeså tosset med klar stemme til dem, hvorefter man bærede dem med en tredobbelt løsen af kanonerne” (Cortemünde 1953, 45).

²⁰ I en pudsig passage i fortællingen af franskmanden Jacques Cartier bliver denne matrice vist som refleksiv. En sygdomsramt besætning ligger til lands og frygter, at indianerne skal opdage deres svaghed. I stedet lyver Cartier overfor indianerne og siger, at de arbejder på skibet, imens han sætter besætningen til at foregive arbejdet ved at lave støj (Hakluyt 1903-05, 8:248).

Og heller ikke de handlinger, som svarer til denne ugudelige tale hører hjemme. Der skal ikke spilles kort, terninger eller andre “divelish games”. Af disse følger kun “variance, brauling, fighting, and oftentimes murther to the utter destruction of the parties, and provoking of Gods most just wrath, and sworde of vengeance” (Hakluyt 1903-05, 1:198-99). Fordi det fremhæves, hvordan denne tale og disse handlemåder fremmaner “variance” bliver dikotomien til det sammenknyttede fællesskab fuldstændig. De to er hinandens direkte modsætninger. Den tale, som ikke adlyder autoriteten er i sin forvirring kun forståelig som en blokering eller forstyrrelse af det gode fællesskab. Instruktionerne kan derved fortælle om overskridelsen ved at etablere en stabil grænse imellem det legitime og det illegitime. Heri består den babelske opsplittelse, som altid ledsager autoritetens poetik. Der er altid forskel på talerne – altid en forskel på den tale, som skal regere og den tale, som skal regeres.

Skibet kan fortælles enten som udtryk for den gode tale og dens arbejde, der sikrer skibets overflade ved at etablere en forskel imellem de, som taler og de, som er tavse. Eller det kan gives mening som en forstyrrelse af denne overflade, der ikke har nogen orden i sig selv. Som “unitie” eller “variance”. Cabot selv opsummerer:

33 item. No conspiracies, parttaking, factions, false tales, untrue reports, which be the very seedes, and fruits of contention, discord, & confusion, by evill tongues to be suffered, but the same, & all other ungodlines to be chastened charitably with brotherly love, and alwaies obedience to be used and practised by al persons in their degrees, not only for duetie and conscience sake towards God, under whose mercifull hand navigants above all other creatures naturally bee most nigh, and vicine, but also for prudent and worldly pollicie, and publike weale, considering and alwaies having present in your mindes that you be all one most royall kings subjects, and naturals. (7:205)

Her portrætteres det gode fællesskab i sin kontrast til en verden af “confusion”. Og for at undgå denne tilstand af forvirring imellem talerne skal alle parter have deres rolle “present” i deres sind. Det er dette nærvær, som rejseberetningen (her uadskillelig fra instruktionerne) skal være med til at skabe. Heri ligger autoritetens poetiks ideal for skriften – denne skal ved at udsige hver parts forhold til talen være med til at skabe og fastholde det rejsende fællesskab som et fællesskab af subjekter under en magt, der er kontinuerlig med rejseberetningen. Således eksisterer besætningen i dette konkrete eksempel qua skriften som subjekter foran både konge og Gud, der i denne forstand bliver ækvivalente garantier

for det gode fællesskab. Derved sammenknytter også Cabot de niveauer, Hakluyt forsøger at vise i deres virksomhed.²¹

Vi finder i passager som disse Hakluyt i et implicit, men kontinuerligt forsøg på at beskrive, hvordan den sproglige virksomhed han selv er del af skal bevæge sig helt ind i skibets fællesskab og bevæge det. Hakluyt åbner derfor skibet op for sin læser, netop som han iscenesætter sin egen tekst som værende i færd med at gøre også dette fællesskab virksomt. Denne intervention i skibets tale er kernen i "autoritetens poetik". Ordet skal redde fællesskabet ved kontinuerligt at fordele tale og tavshed. Det skal regere over skibet ved at tildele hver part sin rolle. Og Hakluyts tekst iscenesætter sig selv som en del af denne intervention.

I Hakluyts tidlige skrift *Discourse on Western Planting* bliver denne sproglige gøren ekspliciteret. Her adresserer han magthaverne med konkrete bud på, hvordan dennes orden bedst effektueres. Og dette gøres i en form, som er kongruent med den vi finder hos Cabot. Her spiller ordene igen en vigtig rolle, som er på en gang religiøs og politisk. Samtidig kan denne passage bruges til at vise konturerne af den usikkerhed, som Cabots selvsikre enetale afværger – omridset af et politisk traume, der forpurrer den entydige opdeling af sproget i to for hinanden eksterne sfærer. Hakluyt foreslår:

That there be appointed twoo preachers for the voyadge, that God may be honoured, the people instructed, mutinies the better avoided, and obedience the better used, that the voyadge may have the better successe. That the voyadge be furnished with Bibles and with Bookes of service. That the bookes of the discoveries and conquests of the Easte Indies be carried with you. That the bookes of the discoveries of the West Indies, and the conquests of the same, be also caried, to kepe men occupied from worse cogitations, and to raise their myndes to courage and highe enterprizes, and to make them lesse careles for the better shonnyng of comon daungers in suche cases arisinge. And because men are more apte to make themselves subjecte in obedience to prescribed lawes sett downe and

²¹ Dikotomien imellem på den ene side kongemagtens fællesskab og på den anden side en ugudelig orden af onde tingers usandheder og den deraf følgende forvirring kan i værkets kontekst også forklare, hvorfor det rejsende fællesskab endnu ikke har opnået realiseringen af det store engelske fællesskab. Hvorfor det autoritære ord endnu ikke har triumferet. Derved etableres en strukturel årsagsforklaring imellem de to niveauer for fællesskab (nationen og skibet). Et godt eksempel i Hakluyts tekst er i fortællingerne om de tidlige rejser til Amerika, hvis manglende succes gives en direkte årsag i dækkets forvirring. Også Sebastian Cabot selv figurerer i denne matrice, da han som en ung mand i 1508-9 var på jagt efter Nordvestpassagen. Hakluyt lader Sir Humphrey Gilbert fortælle denne mytiske rejse og dens forstyrrelse. Opdagelsen af søvejen til Kina ville utvivlsomt have indfundet: "if the mutinie of the Master and Mariners had not bene" (7:171).

signed by a prince, then to the changeable will of any capitaine, be he never so wise or temperate, never so free from desire of revenge, it is wished that it were learned oute what course bothe the Spaniardes and Portingales tooke, in their discoveries, for government, and that the same were delivered to learned men, that had passed moste of the lawes of th' empire and of other princes lawes, and that thereupon some speciall orders, fitt for voyadges and begynnynghes, might upon deliberation be sett downe and allowed by the Queenes moste excellent Majestie and her wise counsell; and, faire ingrossed, mighte in a table be sett before the eyes of suche as goe in the voyadge, that no man poonished or executed may justly complaine of manifeste and open wrong offred. (Hakluyt 1877, 166)

Her finder vi fællesskabet defineret af en virksomhed af ord, der virker helt ind i skibets indre. Fællesskabet konstitueres af en matrice af ord, bøger og tale. Det er trykte, faste ord, fysiske i deres fremtræden for øjet, der fastholder suverænenes nærvær. Der er to slags bøger, som kan hjælpe – bibler og rejsefortællinger og denne sidestilling er ikke tilfældig, for den svarer til ækvivalensen imellem subjektets eksistenser under henholdsvis Gud og konge. Beretningerne og biblen har samme funktion. De skal sikre eksistensen af blot én fortælling om rejseaktiviteten – ikke blot efter rejsens ophør, men også under selve rejsen. Deres virkning må tænkes som strengt ideologisk i en Althusseriansk forstand. Den vedrører skabelsen og reproduktionen af et fællesskab af nøje fordelt tale og tavshed, som kan etableres igennem interpellationen af subjekterne. Og denne interpellation skal skabe et bestemt bånd imellem talen og taleren, så hver part kender sin plads og de talehandlinger (ofte tavshed), som hører dertil. Her finder vi således igen autoritetens poetik i sin grundlæggende formulering, direkte fra Hakluyts pen. Biblen og rejseberetningerne er del af samme distribution af ordene, hvilket understreges ved de funktioner som rejsebeskrivelserne får. De skal holde mænd beskæftiget fra værre tanker, de skal understøtte arbejde og virksomhed og rejse subjekternes sind til mod og store foretagender, og de skal holde dem skærpede overfor de farer, som kan opstå gennem skodesløshed. I skibets verden er det derfor bogen, som holder fællesskabet identisk med billedet udsagt af suverænen og sikrer dets identitet.

Ligesom med de royale breve Ogborn har analyseret, kan det her hævdes, at historien nedfældet i et fysisk objekt i sig selv "rejser". Hakluyt anbefalede således, at rejseberetninger skulle rejse med på skibet "to kepe men occupied from worse cogitations". Vi finder en række tegn på, at dette også var tilfældet. Da John Saris i 1613 rejste til Japan havde han Hakluyts værker med sig. Ifølge Saris' instruktioner skulle *The Principal Navigations*, sammen med biblen og Peter Martyrs samling af rejseberetninger efterlades ved englændernes asiatiske handelsstationer og læses af disse mobile fællesskaber "to recreate their spiritts"

(“Commission sett downe” (1611) 1893, 419). Deres rolle var således eksplicit ideologisk. Sir Walter Raleigh var på sine rejser ligeledes blevet udstyret med tekster, der skulle holde ham og hans folk fast. I et brev til Sir Francis Walsingham udtrykker Hakluyt det således: “How careful I haue bin to aduertise Sr Walter Rawley from tyme to tyme, and to send him discourses both in printe and written hand concerninge his voyage” (Hakluyt 1935b, 2:344). Også de rejssende, som i 1606 rejste til Virginia synes at have haft Hakluyts skrift med sig. I hvert fald havde de et sæt af instruktioner fra Hakluyt selv, hvori han advarede dem imod stort og småt, og flere gange inddirekte henviste til sine egne fortællinger, som således synes at have været en del af rejsen. Han forudsatte, at de havde kendskab til hans værk ([Hakluyt] 1969)²². Netop de tidlige beskrivelser af koloniseringen af Virginia er da også kraftigt prægede af Hakluyts værk, som de kontinuerligt henviser til (se eks. Smith (1612) 1969 og 1624 eller William Strachey’s beskrivelse i Purchas 1625²³. Se også Heinsen 2012). Og med teksterne rejste også selve Hakluyts navn. William Baffin navngav i sin søgen efter nordvestpassagen i 1616 en lille ø “Hakluits Ile”, ligesom også en odde i det nordlige Grønland i tiden bar navnet “Hakluyt’s Headland” (Baffin 1881, 145). Historien om rejseberetningen er således en materiel historie.²⁴

²² I samme ombæring opfordrer Hakluyt til, at der blot efterlades et enkelt skib i kolonien, og at dets anker holdes på land. Ingen må kunne forlade kolonien uden ret dertil. Laudonnières eksempler som vi møder i næste kapitel lur i baggrunden, og hans historie refereres implicit andetsteds i instruktionerne. Det forudsættes, at læseren kender denne historie og dermed har læst Hakluyts oversættelse. Se Kupperman (2007, 216); [Hakluyt] (1969, 50-53).

²³ John Smiths beskrivelser af denne kolonis første år gentager igen og igen Hakluyts sonderinger imellem de, som skal tale og de, som skal tie. Her optræder sømanden netop som den skandaløse figur, der blandt andet i sin handel med de lokale forpurrer mulighederne for at gøre koloniseringsgerningen “rigtigt”: “All this time our old taverne, made as much of al them that had either mony or ware as could bee desired; and by this time they were become so perfect on all sides (I mean Souldiers, Sailers, and Salvages,)” (Smith (1612) 1969, 417). Det samme gør andre tekster om Virginia. I en tekst om denne koloni kaldet *A Trve Declaration*, knyttes havet og bevægelsen udenfor fællesskabet til en undergravning af selve fællesskabet. Sømændenes handlinger undergraver hele fællesskabets aritmetik og medfører en situation, hvor: “euery man ouervaluing his own worth, would be a Commander: euery man vnderprising an others value, denied to be commanded” (Anon., 1610, 34). Kun den autoritære tale kan intervenere i dette forvirrede misforhold. Efter en oration af den retfærdige autoritet kureres “the idle and restie diseases” i den splittede multitude igennem “unity”. Og denne kur er det rette arbejde, det som skal til (og dermed bygger på erfaringen af nødvendighed) og det, som hører til hver mands plads i fællesskabet: “every man knoweth his charge, and dischargeth the same with alacrity” (49-51).

²⁴ Mancall bemærker ligeledes, hvordan værket selv rejste: “Hakluyt’s Principal Navigations saw more of the world than the man who assembled the collection. Copies of it became a fixture on board ships bound for distant parts” (Mancall 2008, 257).

Det trykte ord har endnu en funktion i Hakluyts instruktion om skriftens rolle. Fordi selve det trykte ord bærer autoritetens signatur, er det genstand for større respekt blandt menige mænd end en kaptajns foranderlige vilje (om denne vilje er retfærdig eller ej). Det trykte ord er fast og uforanderligt. Vi kunne anakronistisk sige, at det er udenfor nogen "politisk" diskussion, og derfor kunne det i sin synlighed fastholde fællesskabet. Derfor ønsker Hakluyt sig, at man kunne lære, hvilke forordninger for "government" spanierne og portugiserne havde taget i deres opdagelser, og at disse blev givet til lærde mænd og efter overvejelser nedfældet i fast skriftlig form af dronningen og hendes råd. De skal stå i et "table before the eyes" af dem, som tager på "voyage" – i en funktion som synes ækvivalent med Hakluyts egen skriftspraksis. Dette skal sørge for, at ingen mand, der straffes for ugeringer kan "justly complaine of manifeste and open wrong offred". Forbrydelsen er ikke, at sømanden som subjekt har gjort et krav, der ikke er retmæssigt (f.eks. et krav på lighed, hvor der dikteres forskel, som det vil vise sig tilfældet i senere kapitler). I stedet synes problemet at komme før det konkrete indhold af denne klagende tale og i stedet pege imod selve talens form som del af skibets og rejsens virkelighed. Der er noget symptomatisk i, at Hakluyt i passagen inkluderer de, som er blevet henrettet i listen over de, som med klagen bliver talere. Traumet er spektralt (Derrida 1994, 9-10). Det vedrører en tale, som ikke burde finde sted i skibets positivitet (der her er at forstå som skabt igennem en fordeling af tale og tavshed), men som alligevel fremstår smertefuldt nærværende. Den synes at vedrøre et ubehag ved en paradoksal uoverensstemmelse i selve taleordenens komposition, da den i sig selv demonstrerer, at denne komposition består af væsner, der selv har evnen til at designere og adressere fællesheden. Selv de tavse synes således at have evnen til at forbyrde sig imod den aristoteliske fordeling af tale og stemme. I paradokset ser vi i et glimt, hvordan et sådan påbud deler et sprog med den adresserede²⁵. Det, som skal standses er tvisten om ord, da denne tvist i sig selv forvrider fællesskabet ved at handle på en lighed imellem talerne forstået som en adgang til ordene. Her mister hver part sin distinkte plads i en skandale, som på en gang er politisk og poetisk. Hvis et subjekt kun eksisterer som et subjekt under autoriteten fra Gud

²⁵ Hakluyt var ikke den eneste som forbandt sømanden med et brud i dikotomien imellem levende og døde. John Flavels populære *Navigation Spiritualiz'd* (opr. 1663) indleder med følgende fortælling: "Sirs, I find it Story'd of Anarcharsis, that when one Ask'd him, Whether the Living or the Dead were more? He returned this Answer, You moust first tell me (saith he) in which Number I must place Sea-men; *Intimating thereby, that Sea-men are, as it were, a Third sort of Persons, to be Number'd neither with the Living nor the Dead; their Lives hanging continually in suspence before them.*" (Flavel (1663) 1698, a3) Flavels tekst er en instruktion skrevet til disse folk, der til enhver tid ifølge Flavel kun er få tommer fra døden, men som ikke formår at leve i den fromhed, der kan redde dem. Han er særligt opmærksom på tungen: "an unruly Member that none can tame" (21).

og konge, kan det ikke tillades, at det tildeler sig selv evnen til at adressere denne fælleshed på andre måder end netop som et lydigt subjekt. Klagetalen vidner derfor om traumet fra skabelsen af en polemisk fælles sfære – og det er netop denne fælles sfære, den manege, mennesker ifølge Aristoteles skaber ved at tale, som Hakluyts historie prøver at tildele en kontrolleret form.²⁶

Dette peger imod sproget selv som en grænse for ideologien – et perspektiv, som har optaget en række af Althusseres efterfølgere (Butler 1997; Rancière 1999). Jacques Rancière har igen og igen påpeget denne dimension. I hans kritik af Althusseres ideologibegreb angriber han, hvordan Althusser udfolder ideologi som en enetale, der ikke tager udgangspunkt i nogen form for antagonisme. Han forsøger i stedet at pege på, hvordan ideologien selv er genstand for en strid om hvem, der har del i sproget (Rancière 2011a, 136). Det er i denne sidstnævnte forstand, at vi her kan lokalisere Hakluyts ideologiske intervention og den poetik, der strukturerer denne intervention. Når vi finder rejseberetningerne i færd med at forskyde andre taleformer peger det med andre ord på, at sådanne forskydninger kan tænkes som en uoverensstemmelse eller kamp om fællesskabets form. Her finder vi talen i, hvad Foucault har kaldt “dens frygtelige materialitet” (Foucault 2001, 12). Rejseberetningens ideologi skaber således ikke det den navngiver ex nihilo, selvom den i sin feberdrøm tildeler sig selv denne evne. I stedet er netop dens forsøg på at gøre sig selv til skaber del af en konflikt om talen, der vedbliver at fremskyde i et væld af former. Alt dette kommer til udtryk som en uvished om, hvor talen begynder. Fællesskabet udfolder sig på en gang fra autoritetens bud, men synes samtidig allerede at have konstitueret sig på skandaløs facon.

I passagen (og den usikkerhed den bringer til Hakluyts ellers monolitiske konstruktion af ordet) fornemmer man således det samme paradoks, der gør sig gældende i Platons egen variant af skibets politik – at fællesskabet allerede er i færd med at tale. At fællesskabets er anarkisk i ordets bogstavelige betydning –

²⁶ Man finder i den undersøgte periode adskillige tilsvarende advarsler imod at give klagetalen et rum. En anonym forfatter til en tekst om sørøveriet fra 1726 formulerer dette på en måde, der ikke efterlader tvivl om, at denne lukning vedrører den ideologiske reproduktion: “The Seamen are a Race of People the most valuable to us, on many Accounts, but particularly as they Man the Navy Royal, which is the Kingdom’s chief Defence; and as they are a Body of brave Men, and subject to the greatest Dangers, and may with good Usage be easily wrought to look Death in the Face with uncommon Chearfulness on all Occasions, the greatest Care ought to be taken of them; they should have as little Room as possible left to complain of Hardships, and be always treated in such a manner, as that they may be encouraged to encrease;” (*A Discourse of the Laws* 1726, 57). Teksten lyder også på andre måder som et ekko af Hakluyt, blandt andet ved at opildne til nye opdagelser, der kan bringe beskæftigelse til de ledige sømænd, “who, it is probable, otherwise for want of Business, may some of them employ themselves in committing Piracies” (68).

uden arke, uden begyndelse. At det klager, selvom det ikke burde klage, og at det derved skaber en fælles sfære udenom de gode ords økonomi, som ellers burde have evnen til at skabe en orden igennem sin selvindlysende sandhed. Autoriteten kommer på paradoksalt vis for sent og finder sproget i færd med at blive misbragt. Spøgelsets paradoks signalerer således tilsynekomsten af det traume som "autoritetens poetik" og senere, fra en anden vinkel, "observationens poetik" værner sig imod ved at dele sproget i to for hinanden eksterne størrelser. Søfolkets klagetale tager form af en åbning i sproget, der ikke længere er reserveret dets nøje udvalgte (selvudnævnte) ejere.²⁷ Det trykte ord i alle dets former skal værne imod denne uoverensstemmelse.

Hakluyts værker er derfor ikke blot vendt imod offentligheden, men også direkte imod selve rejsens fællesskab. Han peger således på hvordan rejseberetningerne og søfartens skriftspraksisser ikke er to adskilte helheder, men i stedet overlapper og supplerer hinanden i forsøget på at skabe skibet som et fællesskab, der kan forstås som en sammenhængende overflade uden mislyd.

Autoritetens poetik tildeler således rejseberetningen to sfærer, hvori den skal cirkulere. Den skal læses af centrale personer, der heri skal genkende den viden de skal eftersøge og de eksemplariske gerninger, som denne videnssamling og viderefortælling påkræver, og som de bør imitere. Og så skal rejseberetningen sammen med andre ord stå for øjnene af folket, som derved bliver tavst. Denne dobbelte cirkulation svarer således netop til opdelingen imellem tale og tavshed, der skal erstatte den forvirring, hvori folkets klagetale kan høres. Tilsammen udgør disse to scenarier kernen i "autoritetens poetik", der fordeler ordet i et fællesskab, som kun forestilles at eksistere såfremt ordet tilhører bestemte parter og ikke andre. Talen tilhører den, som skal lede og skal intervenere i den verden,

²⁷ Andre tekster fra samme periode deler denne tænkning af tekstens rolle. Jeg har allerede nævnt de mange tekster fra koloniseringen i Nordamerika, men vi finder samme konstruktion mange andre steder. I Thomas Palmers værk *An Essay of the Meanes howv to make our Trauailles, into forraine Countries, the more profitable and honourable* (1606) finder man eksempelvis en tænkning af skriftens instruerende rolle, som ligner Hakluyts. Bemærkelsesværdig er især de taksonomier over rejsende, som Palmer fremstiller. Hver part har en særlig rolle og særlige ting, som skal observeres, og som på hver sin måde kan gøre rejserne mere profitable. Her finder vi digtningens udsigelse af den almene nødvendighed af en identitet imellem taleren og talen. Men for de laveste parter (soldater og sømænd) er denne rolle primært at adlyde. Deres rette tale er tavshed. De skal ikke tage en aktiv del i historien, men derimod blot være "obseruant to the discipline" og adlyde et krav om "never to mutinie" (unummereret tavle). Ordet tilhører ikke dem. Deres historie er nærmere ækvivalente med den "irregular traueilling" som Palmer ikke føler behov for at fortælle om, da "most men finde by experience what it is" (1).

der skal ledes²⁸. Skriften skulle muliggøre, ledsage og korrigere rejsen helt ind i skibets indre.

Observationens poetik og skibets utidige fællesskab

Jeg vender i de følgende kapitler tilbage til Hakluyts konstruktion af denne poetik, som den udfolder sig i konkrete beretninger fra hans værker. Først vil jeg dog forsøge at trække en tråd fremad, som følger en anden konstruktion af talen. Jeg har allerede nævnt, at man i Hakluyts værk også finder kimen til en anden poetik. I cirkulationen af ordene, som skulle bevæge fællesskabet til opfyldelsen af sin essens, spillede beretningen af observationer en afgørende rolle. Her skal talen ikke nødvendigvis intervenere direkte i selve det rejsende fællesskab, men i stedet fortælle synet så uforstyrret som muligt. Denne fortælling retter sig tilbage imod en magt, der kan udnytte disse syn (en fortælling, som Hakluyt dog understreger vil bidrage til at animere det rejsende fællesskab og derved igen føjes ind i autoritetens poetik). Muligheden for en ren observation findes ifølge Hakluyt netop der, hvor der grundet autoritetens intervention ikke er nogen splid. Med Cabots instruktioner viser han eksempelvis, hvordan det skib, der er godt regeret også vil være det bedste sted for det korrigerede syn af det fremmede. Heri ligger kernen i observationens poetik. Talerens relation til det fællesskab, hvorfra der tales bliver afgørende, da talen ideelt ikke skal knytte sig til ordenes forvrængning i stridigheder.

Denne observationens poetik er ofte implicit i Hakluyts instruktioner og deres påbud om blot at tale om specifikke ting og under bestemte forhold, hvorved fællesskabets klager ikke skal finde vej til rejseberetningen. Idealet i observatio-

²⁸ Hvad jeg her har kaldt autoritetens poetik deler noget med, hvad Ranciere i sin analyse af litteraturens fremkomst kalder "representative poetics" – en form han følger fra Aristoteles til det 19. århundrede. Denne poetiks kerne "consisted less in formal rules than in their spirit, that is, in a particular idea of the relations between speech and action" (Ranciere 2011c, 43). Denne relation konfigureres som "an arrangement of actions, a representation of men in action" (ibid.). Det er i en sådan repræsentation, at fortællingen bliver til en historie med et plot. Med andre ord skulle denne poetik modellere ordet efter handlinger – imitere gerninger. Og handlingerne skulle passe til de subjekter, der blev portrætteret. Derved sigtede poetikken efter mere end at behage. Den skulle også være virksam: "educating minds, saving souls, defending the innocent, giving counsel to kings, exhorting the people, haranguing soldiers, or simply excelling in the sort of conversation that distinguishes men of wit. The system of poetic fiction is placed in the dependence of an ideal of efficacious speech, which in turn refers back to an art that is more than an art, that is, a manner of living, a manner of dealing with human and divine affairs: rhetoric. The values that define the power of poetic speech are those of the scene of oratory" (48). Også i rejselitteraturen er orationen en model, hvis magt skal gribe ind i livet. Jeg diskuterer dette forhold i næste kapitel.

nens poetik er et, hvor sprogets forvirring ikke forvansker den sandfærdige observation. Ideelt set finder taleren sig alene i verden med en række objekter, der igennem talen figureres på en bestemt måde – hos Hakluyt som kommensurable “commodities”. Her kan folkets forvirringer ikke røre ordet.

Disse objekter er i første omgang det, som ses af øjet. T. J. Cribb argumenterer for, at denne empiriske model er noget relativt nyt hos Hakluyt – hvorved “discovery” knytter sig til en bestemt type aktivitet, der ønsker at producere bestemte syn. Cribb beskriver Hakluyts projekt i rammende termer:

We thus have on the one hand an empirical serialism masking a driving teleology, and on the other the promotion of individual experience as the only verifiable source of truth and knowledge. The two combine and receive their rationale from the systematic observations and recordings of the new scientific method. Hence the familiar paradox that Europeans can speak of discovering whole peoples, as if they were unknown to themselves. Hence too a narrative paradigm deeply implicated in the project of empire. (Cribb 1999, 106)

Cribb, der argumenterer fra et postkolonialistisk ståsted, fremhæver en sammenhæng imellem en bestemt empirisk vidensform og imperial magt. Og som Cribb understreger, er der et bånd fra Hakluyt og frem til eksempelvis Royal Society, der i 1600-tallet giver rejseberetningen et videnskabeligt imperativ (106-107). Vi kan dog nuancere denne forestilling. Hakluyt prioriterer en specifik type observation. Han er ikke videnskabelig i den forstand dette ord fik hos folk som Francis Bacon, der som jeg om lidt vil vise var en mere entydig talsmand for observationens poetik og formulerede denne væsentligt skarpere end Hakluyt selv. De observationer Hakluyt efterspurgte skulle ikke afsløre bagvedliggende love. I stedet peger hans selektionskriterier imod et overlap imellem noget, vi måske kan kalde et protovidenskabeligt blik og en merkantil kortlægning af varer. Det, som skal ses er “commodities”, der giver en del af beretningerne præg af at være kataloger over ting i verden fortalt tilbage til en magt, der kan udnytte dette lager. I Hakluyts marginer findes gentagne eksempler på, hvordan han opsummerer teksten ved netop at lave lister over de objekter, som i selve teksten beskrives. Disse lister udtrykker en politisk fantasi om opfyldelsen af et kommercielt begær. Derved er de sete lokaliteter kun at regne for steder for så vidt, at de har noget at byde på. Værket er således fuld af passager, der fokuserer på observationen af objekter, hvis nytte kan måles ud fra, ofte implicitte,

konfigurationer af økonomisk eller (storpolitisk) strategisk nytte²⁹. Stedet kan derfor beskrives, fordi det kan begribes igennem en forudetableret konfiguration af synlighed, som i sidste ende binder det til kongemagtens bud og det maritime magtsprog dette bud instituerer – til et imperialt og kolonialt projekt.

I denne figuration ser vi kimen til en poetik, som hos Hakluyt ledsager eller måske rettere vises som en potentiel konsekvens af det gode fællesskabs virksomhed qua autoritetens poetik. Jeg kalder denne form for “observationens poetik”. Den kunne, som impliceret af citatet af Cribb, havde heddet “videnskabens poetik”, da den senere bliver den afgørende modus for de videnskabelige rejseberetninger. Men derved ville man overse, hvordan denne konfiguration i Hakluyts tidlige variant først og fremmest er merkantil. Observationen er således ikke bundet til en fortælling om opdagelse i strengt videnskabelige termer. Den er end ikke entydigt bundet til en bestemt måde at skabe taksonomier over ting. Det ville ellers være fristende at fæstne den til fremkomsten af den koloniale vidensproduktion, der i Saidaes analyser ses som ideologiske fundamenter for erobring (eks. Pratt 2008) – en ide, som bliver eksplicit i den måde, hvorpå Cribb knytter dette greb til imperialt magt. Observationens poetik er ganske vist oftest knyttet til denne fortælling om en verden klar til indtagelse af imperiale øjne, men som “poetik” skal den her signalere noget andet. Den vedrører i sig selv ikke konstitueringen af objekter, men derimod en simpel formular over forholdet imellem den, som skal fortælle det sete og det fællesskab, hvoriblandt denne (ene)tale nødvendigvis må befinde sig for at gøre de nødvendige rejser til fremmede steder. Med andre ord kan vi tale om en poetik, da denne type fortællinger hviler på konstruktionen af et forhold imellem talen og taleren og derved indebærer en analyse af rejsens sproglige fællesskab. Hvor den autoritære poetik igennem ordet søgte at intervenere i dette fællesskabs skandaløse sprog, udstikker observationens poetik en anden skæbne for rejseberetningen. Ordet skal unddrage sig selve det rejsende fællesskab, renses for dets excesser og sandt derved skelnes fra falskt. Pratts koloniale blik kan kun herske såfremt dets subjekt samtidig vender det døve øre til dækkets tunger for derved at undvige deres vrængende dissonans og dens forskydelser af de rette intervaller imellem forskellige talere. Hvor den autoritære poetik producerer sin egen sandhed ved at vise sig selv som midlet til at opretholde disse intervaller (og derved i sig selv kan

²⁹ Nyttens kan også være umiddelbar og dreje sig om objekter til gavn for rejsende på vej imod andre syn. Hakluyt lader Luke Ward fortælle os om et overdådigt syn: “and further seeking in the wood, which all the countrey is full of, and of divers sortes, we found Limmon trees full of fruits: also trees growing by the water side with the stalkes hung full of oysters and great periwinkles and crabbes among them: wee found drie pomegranates with many other fruits unknownen to us” (Hakluyt 1589, 649). Her eksisterer stedet i sin næsten paradisiske overflod som genstand for en tale, der har nytte for det rejsende, sultende fællesskab.

være fiktion, der får sin sandhed som en almengyldig lære), er observationens poetik en produktion af sandhed, der krævede, at tungen lod sig binde af den sete (i modsætning til den hørte) verden.

Disse to, på en gang komplementære og modsatrettede poetikker udstak rammerne for fortællingen om skibet i 1600-tallet. De deler det træk, at de splitter sproget i to for at knytte det gode ord til en begrænset økonomi, hvori ordets betydning underkastes autoriteten eller en korrespondens med verden, som samtidig stiller krav til fortællerens relation til de folk, iblandt hvilke fortælleren har rejst. Det gode ord er altid i udgangspunktet noget andet end de lyde, der resonerer fra dækket. På den måde deler de to poetikker et politisk traume, men definerer to forskellige løsninger på problemet, der samtidig bliver til to forskellige teleologier for skriften og dens eksemplariske fortællinger. Groft forsimplet (og i en af geografisk dikotomi, som reproducerer en binær, der løber igennem værkerne selv) kunne man sige, at hvor autoritetens poetik, taler til en læser til søs taler observationens til en læser på land.

Observationens poetik som man finder den i en række tekster fra begyndelsen af det 17. århundrede angriber således også den tale, der approprieres af folket og skaber forvirring. De udstikker i stedet et ideal, hvor talen unddrager sig relationen til denne verden. Og denne konstruktion hæfter sig ofte ved havet som et sted, hvor der ikke er andet end andre mennesker. Vi finder således denne koloniale performativitetsteori i færd med at udgrænse skibets fællesskab. Observationens sandhedskrav knytter sig netop til denne udgrænsning – til en løbende adskillelse af forskellige taler og talere, hvorved ordet skulle opnå pålidelighed. I sådanne performances konstitueres et sandhedskrav, der senere skulle leve videre i netop den begyndende videnskabeliggørelse af rejseberetninger i løbet af 1600-tallet.

I observationens poetik kunne rejseberetteren fremvise verden ved at udvise en anden fortælling om den. Denne forskydning igennem fremvisning, på sin vis demonstreret af Hakluyt og andre af tidens prominente rejseberettere eksempelvis John Smith, fik med Francis Bacon en eksplicit videnskabelig agenda. I sit korte essay *Of Travel* beskrev Bacon det "rette" forhold imellem rejsen (som en vidensproduktion, der desuden kunne danne unge (adels)mænd) og skriften ved at distancere skriften fra en anden fortælling³⁰:

It is a strange thing, that in sea voyages, where there is nothing to be seen but sky and sea, men should make diaries; but in land-travel, wherein so

³⁰ At disse poetikker er sammenvævede understreges af, at Bacon selv skrev om rejser for at fremme imitation. Hans *New Atlantis* er således en fiktion om et ideal skrevet for at blive imiteret. (Se Rennie 1995, 48)

much is to be observed, for the most part they omit it; as if chance were fitter to be registered than observation. (Bacon 2002, 374)

“Observation” står overfor “chance”. “Observation” er knyttet til retmæssige objekter for skriften gjort af de subjekter, som havde set disse objekter. Synene skulle tjene en videnskabelig orden, der igen i sig selv tjente fællesskabet. Observationen er således også en form digtning om det almene, da det er en type tale, der skal tales af bestemte subjekter under bestemte forhold. De skal tale om det som kunne hjælpe til at afdække lovmæssigheder. Derfor er der behov for en metode. Observationen knytter sig til landjorden³¹. “Chance” er derimod knyttet til havets tomhed og til en mangel på princip. Havet tilbyder ikke noget til synet, og i dets tomhed kan kun tilfældet herske. Observationen knytter sig således til et adskillelsesprincip – den eksemplariske talegerning som taleren skal udføre er en, som gør ham forskellig fra mændene i det skandaløse fællesskab. I sin skarpeste formulering kan autoriteten ikke længere sikre observationen, fordi havets tomhed altid vil låne sig til en tale styret af “chance”. Observationen er i stedet afhængig af karakteren af den, som taler – en karakter, der ofte vurderes qua talerens relation til det skandaløse dæk. Ganske sigende var der ingen mennesker på det skib, Bacon på forsiden til hans *Novum Organum* lod symbolisere den nye videnskabs rette søgen efter viden.

I *Of Travel* oplyste Bacon (som Hakluyt havde gjort før ham) alle de syn, skriften skulle beskrive og understregede efterfølgende, at denne skriftpraksis i sig selv stod overfor fortællinger: “and in his discourse let him be rather advised in his answers, than forward to tell stories” (Bacon 2002, 374). Den skriftspraksis Bacon efterspurgte skulle som det hedder i netop *Novum Organum* forblive “ren[...] og uplettet af skrøner og falskhed” (Bacon 2007, 64). Sandheden kræver “strengt regler og barsk befaling” (82)³².

Problemet med skibet er, at der på skibet ikke er andet at se end andre mennesker, og i en sådan fælleshed forgriber ordene sig på sandheden. Når de rejseberetninger, som udfolder denne poetik igen og igen afviser at fortælle om selve sørejsen og giver denne mærkater som “tedious”, kan dette således også læses som en politisk opdeling, der afgør hvilken tid, der er væsentlig. I denne opdeling har fællesskabets forvirringer ingen plads. Bacon selv beskrev sådanne fællesheder som “torvets idoler”:

³¹ Som Hill bemærker: “He [Bacon] pleaded for a restoration of ‘the commerce of the mind with things’” (Hill (1980) 2002, 92).

³² *Novum Organum* var oprindeligt skrevet på latin. Jeg har benyttet en dansk nutidig oversættelse.

Der opstår også idoler ud af menneskeslægtens overenskomst og forbindelse med hinanden, som jeg kalder Torvets Idoler på grund af menneskenes handel og samkvem med hinanden. Menneskene forbindes nemlig med hinanden gennem tale; men der påhæftes <tingene> ord ud fra menigmands fatteevne. En dårlig og tåbelig påhæftning af ord blokerer således på forunderlig vis for forstanden. Og hverken de definitioner eller forklaringer, hvormed de lærde i visse henseender har vænnet sig til at sikre og hævde sig, genopretter på nogen måde forholdet. Ordene øver tydeligvis vold på forstanden og forvirrer alting; og forleder menneskene til utallige, tomme ordstridigheder og påfund. (80)

Hvis rejseberetningen skal tjene verden, skal den således være fri af den skandaløse samværen, talen skaber imellem menneskene. Denne samværen resulterer kun i stridigheder og forvirring, hvor det er menigmands ord, fremfor den lærdes, som sætter dagsordenen. Der er således en parallel imellem ordstridighedernes og havets tomhed. På torvet, såvel som på skibet er det ordene selv, der taler løs i en selvforstærkende spiral, hvor "ord avler ord" og hvor selv det, som ikke er virkeligt kan få et navn (87).

Her finder vi en variant over det traume som Hakluyts spøgelsesklager italesatte, men vi fornemmer også tydeligt, hvordan Bacon med den poetik han her taler i forlængelse af vil en anden skæbne for ordet end Hakluyt. Problemet er for dem begge ganske enkelt, at den sande tale kommer for sent, og at folket allerede taler – en tale, som kun resulterer i en forvirring af tingenes "rette" tilstand, der i begge tilfælde kan forstås som fordelinger af tale. I Bacons idollære lyder det således:

Men da menneskenes sind i den grad er blevet besat på så mange forunderlige måder, at der aldeles mangler den rene og ryddede plads til at modtage tingenes sande stråler, så må jeg nødvendigvis mene, at der også mod dette må søges et lægemiddel (60)

Både autoritetens og observationens poetik begræder således manglen på en ren tavle. Men hvor det hos Hakluyt er selve ordets intervention, der med fordelingen af tale og tavshed skal forsøge at skabe denne plads, er dette ideal for Bacon ensbetydende med afvisning af selve sproget og dets fællesskab. Sandheden kræver, at menneskene "påbyder sig selv for en tid at nægte sig begrebet" (78). Med andre ord er det i det sprog, vi deler med andre, at falskheden trænger sig på. Det er her, at vi ikke længere kan skimte verden i dens naturlige fremkomst og berette den med korrespondens. På samme måde er det i folkets beklagelser, at suverænen imperativ ikke længere fandt sig alene og dermed i stand til at konstituere de nøje afmålte subjekter, der kunne realisere fællesskabets essens.

For observationens poetik er løsningen enkel. Sandheden må skilles fra denne uhyrlige orden af forvirrede ord. Og denne adskillelse kræver, at talen tilhører de parter, som bemestrer den og ikke andre. Derfor er de tekster, vi finder i denne poetiks tradition altid i færd med en performance af deres fortælleres vidende karakter, der skal knytte talen til den forskel fortælleren demonstrerer imellem sig selv og de folk iblandt hvilke, han har rejst.

På denne måde kræver observationens poetik en distance imellem talere, som kun skal udsige de ord, der passer til den position de indtager. Her er der med andre ord et ideal om en orden af talere baseret på forskelle. En orden, som går igen i en opdeling imellem rejsende som de, der indsamler empiri og filosofierne som de, der syntetiserer denne empiri og på baggrund deraf lokaliserer kausalitet. I *Novum Organum*s kontinuerlige angreb på de fejlslagne videnskaber læser man implicit også et forsøg på at udsige et ideal for, hvem der skal tale. Den, som ikke har iagttaget skal ikke forklare. Den, som kun har samlet empiri skal ikke filosofere. Den hvis ører har haft forrang over øjnene skulle helst forblive tavs. I sin utopi *New Atlantis* fortæller Bacon netop om et samfund, bygget om muligheden for sandhedens fremkomst. Denne utopiske ø situerer Bacon i Stillehavet, der således også her er det værendes yderste grænse. Og denne utopis samfundsideal er netop et af adskillelse. Bacon har måske afvist de gamle grækernes dogmer, men dette ideal deler hans utopi med Platons republik. Utopien signalerer politikens forsvinding ved, at hver part tildeles sin plads.

I observationens poetik skulle beretningen renses for ethvert tilhørsforhold til skibets (u)orden. Hvor autoritetens poetik synes at gøre sig forhåbninger om at kunne standse utidig tale ved at lade det sande ord intervenere i skibets fællesskab, synes observationens poetik i sin klare formulering smertefuldt realistisk (for Hakluyt var det åbenlyst mindre entydigt). Så længe folk er sammen vil de forbyrde sig på tingenes betydning. Det, som krævedes var en metode til at sortere denne tale fra den sande.³³

³³ Den franske matematiker Amedee Frezier giver en variation over denne forståelse af skibet i sin egen beskrivelse af livet i skibet på en Stillehavsrejse i begyndelsen af 1700-tallet: "The Tediousness of so long a Stay, the Sharpness of the Winter, then well advanc'd, the Wind, the Cold, and the Rain, which I must be expos'd to every other four Hours, during the Watches we kept alternatively Day and Night without Interruption, according to the Custom of the Sea; and the Inconveniency of a Merchantship, in which a Man scarce knew where to bestow himself, began to make me sensible to the Hardships of a Sailor's Life, and how opposite it was to that Quiet and Retiredness which are requisite for Study and Meditation, my greatest Delights ashore" (Frezier 1717, 2). Sømandens liv er grundet selve skibet her et liv uden viden. Det er i stedet et liv af arbejde, travlhed, slid og en altdominerende tæthed til andre mennesker. Freziers formulering synes nært beslægtet med Richard Simson, der diskuteres i denne afhandlings sidste kapitel. Andetsteds beklagede Frezier over gnidninger imellem menneskene i skibets trange rum.

Det var også denne vidtfavnende korrektion af skrift og den værdi, en disciplineret pen repræsenterede for en syntetiserende diskurs (merkantil som videnskabelig), der senere skulle komme til udtryk hos Bacons efterfølgere i The Royal Society. Disse inkluderede i den første udgave af *Philosophical Transaction* (1666) et kort skrift med titlen *Directions for Sea-men, bound for far Voyages*. Her var sømanden indsamleren af viden for et videnskabeligt projekt, der så sig i stand til at syntetisere disciplinerede observationer og sortere sandt fra falsk. Allerede Aristoteles havde fremhævet værdien af rejseberetningen som en kilde til en strategisk viden i studiet af styreformer og i f.eks. Thomas Hobbes' *The Elements of Law* finder man rejsebeskrivelserne brugt på denne måde (Aristoteles 2007, 48; Hobbes 1999, 132; se også Rennie 1995, 37). I 1600-tallet skulle den yderligere blive en kilde til en bred vifte af videnskabelige fremstillinger, for hvilke det var afgørende at kunne stole på de benyttede betragtninger. Vi finder et eksempel hos Robert Boyle, en nøglefigur i Royal Societys tidlige år, der i sine videnskabelige synteser ofte brugte rejsebeskrivelser som empiri i sine mekanicistiske udredninger af naturens kausalitet. Dette ses eksempelvis i *Observations and Experiments About the Saltness of the Sea* fra 1674, hvor Boyle både refererer Hakluyts efterfølger Samuel Purchas og flere andre rejsende, hvoraf nogle bar instruktioner han selv havde givet dem (Boyle 1772, 3:770-75). Ralph Bauer har påpeget, hvordan netop Samuel Purchas selv opererede med en lignende arbejdsdeling imellem den rejsende, som indsamler og historikeren, der efterfølgende sorterede, verificerede og falsificerede i sin søgen efter verdens systematik (Bauer 2003, 86).

Mange rejseberetninger eksisterer i dag, fordi de blev indleveret til selskaber som Royal Society (konkrete eksempler kan ses på dette i min referenceliste, hvor der optræder en række manuskripter (diskuteret i kapitel 4-7) samlet af Hans Sloane. Uden denne indsamling ville vi givetvis ikke have haft disse manuskripter i dag). I titlen på endnu en af Royal Societys instruktioner, denne gang fra 1696, formuleres målet med denne instruktion af pennen og efterfølgende indsamling af viden ganske rammende som: *An Attempt to settle an UNIVERSAL CORRESPONDENCE for the Advancement of Knowledg both Natural and Civil* ([Woodward 1696]). Hele denne konstruktion af observationen peger imod rejseberetningens karakter af empiri for et vestligt, videnskabeligt syn – som brik i en større syntetiserende diskurs, hvis vidensgeografi i sig selv figurerede et forhold imellem centrum og periferi, der var strengt korrelativt med en taksonomi af intelligenser. Den universelle korrespondance var således endnu en af de strategiske universaliteter, som kolonialismens historie er så rig på. Det afgørende spørgsmål bliver i denne sammenhæng, hvem der havde del i denne korrespondence, og hvilken del hver part havde.

Den fælleshed, der her konstitueres (og som kan skimtes i fremkomsten af en universalitet) er nøje afmålt med forskellige distinkte parter, der siger forskel-

lige typer af ting. Kun i sådan en deling kunne rejseberetningen blive nyttig. Vi kan oversætte denne opdeling til en arbejdsdeling, hvor tanken ikke er for alle. Endnu en indeksering af intelligenser, der hos Bacon nuanceres og knyttes til en forskel imellem den, som blot observerer konsekvensen af en kausalitet og de, som kan se årsagerne bagved. En distinktion, der også gælder i det sociale felt, hvor store mænd ifølge Bacon besidder en grundlæggende viden, da disse selv er med til at forme begivenheden og dermed har en grundlæggende relation til kausaliteten selv. Dermed gøres forskellige intelligenser distinkte (Bacon 2007, 74-5).³⁴

Den empiriske operationalisering af rejseberetningen fremtræder dermed i store træk som en politisk drøm om en orden af forskel, der skal sikre en korri-geret skrift – fri for “stories”, som på uheldigvis vis binder ordet til et “nothing”. Dette ingenting må tolkes som hvad der for videnskaben fremstod som nytteløs fortælling, klager, misbrug af ord og bagtale. Hvis vi vil forstå rejseberetningens historie må vi analysere, hvordan forfatterne italesætter og manøvrerer dette skel for at vise sig selv som bærere af talen. Observationens poetik etablerer en lære om, hvordan talen befrier sig fra det sted, hvor “menigmand” påkalder sig evnen til begreberne.

Med andre ord må observationen læses som værende defineret i forhold til og i færd med at skelne sig fra alle de fortællinger i hvis forvirringer, folket ikke længere blot var at karakterisere i tidens sociale kategorier. Kategorier, som ifølge Steven Shapins undersøgelse af troværdighed i det tidligt moderne England, udstak retningerne for ethvert sandhedskrav i perioden. Og her støder vi på noget afgørende, som relaterer observationens poetik til et bredere socialt skel, der dikterede 1600-tallets vidensproduktion. Shapin fremhæver, hvordan ordets troværdighed blev vurderet ved kombinationen af det sagte og karakteren af den, som sagde. Vi genkender her den nødvendighed som Aristoteles tilskrev digtningen i forhold til historien. Ifølge Shapin blev den rejsende i udgangspunktet set som værende i stand til at lyve med autoritet, da ingen grundet afstanden til det, der taltes om kunne modbevise det sagte (Shapin, 1994, 246). Derfor blev spørgsmålet om karakter, social status og den troværdighed denne status tilkendte eller fratog endnu mere afgørende. Og i dette spørgsmål var især økonomisk uafhængighed af stor betydning, da afhængighed blev set som en faktor, der gav fortælleren motivation til at lyve for at tjene penge på historier. Denne taksonomi gjorde, at hele befolkningsgrupper blev frataget deres troværdighed.

³⁴ Foucault (2001, 16-17) beskriver opblomstringen af positivismen i 15- og 1600-tallets England som en “vilje til sandhed”. Denne betragtning fremkommer i en generel diskussion af “opdelinger” af tale og den måde sådanne forskelle konstituerer forskellige subjektiviteter. Positivismen påkrævede bestemte greb og fremavlede derved et subjekt, der var defineret af erkendelsen og vis sans var synet fremfor hørelsen.

Shapin udpeger kvinder, børn og tjenestefolk, men vi kan med sindsro tilføje jævne sømænd og almindelige rejsende til taksonomiens nederste niveauer (86-95). Også disse figurer var uløseligt bundet til det skandaløse samkvem, som Bacon mente betød en forbrydelse imod sandheden³⁵. Derfor knytter observationen sig til analyser af skibets sociale verden og dens mistænkelige beboere, som forfatteren må navigere og i sidste ende vise sig forskellig fra.

Igennem denne afhandling vil der forekomme adskillige eksempler på, hvordan denne opdeling kommer til udtryk i teksterne selv – som taksonomier af sprog, intelligenser og socialiteter – samt ikke mindst eksempler på, hvordan forfattere har forsøgt at skrive sig ud af dette bånd.

Denne begrænsning er afgørende, da den lukker noget, der kan ses som et politisk problem ved observationens poetik. Observationen bærer en iboende egalitet, fordi alle i udgangspunktet kunne gøre en observation og fortælle om den. Dermed er den en potentiel åbning for talen. Som eksempel på, at en sådan egalitet ikke blot er en teoretisk konstruktion, finder man fra tid til anden den "almindelige" sømand idealiseret i nogle af tidens tekster, fordi han, uberørt af eksempelvis den antikke filosofis fejltagelser, på uskyldig vis kan berette det erfarede (Rennie 1995, 50). Et eksempel findes hos Montaigne, der hævder at have sine historier om de ædle kannibaler fra en af sine tjenere (Montaigne 1603, 101). Og som de senere kapitler viser, benyttede jævne sømænd og sågar sørøvere sig af observationens mandat i deres beretning. Ordet var således ikke længere så snævert bundet til suverænen instituerende, hierarkiserende tale og de mandater denne udstak eller til store mænds eksemplariske gerninger, som det er tilfældet i de fleste variationer over autoritetens poetik. Men ved at bedømme det berettede med skelen til talerens relation til det rejsende fællesskab blev denne potentielle åbning øjeblikkeligt lukket af de taksonomier igennem hvilke observationens unddragelse fra en verden af falske taler blev bedømt³⁶. Den egalitet,

³⁵ Marcus Rediker har kommenteret et af de bedste eksempler på den utryghed, der løber igennem angrebene på sømændes evne til at berette. Kaptajn Johnson beskrev i sit værk om sørøvere fra 1724, at problemet ved samtidens geografiske viden var, at den var smertefuldt afhængig af "the Reports of illiterate Men" (Johnson citeret af Rediker 2004, 200; for mere om denne tekst se Heinsen 2009). Rediker bruger dette til at argumentere, at den koloniale vidensproduktion var afhængig af sømænd, som derved tager del i en historie, hvori de normalt er fraværende. Daniel Defoe brugte en lignende formulering, da han i sin *Compleat English Gentleman* hævdede at en læser kunne rejse rundt om verden ved at læse forfattere som Dampier og Rogers og derved vide tusind gange mere end "all those illiterate sailors" (citeret i Williams 1994, 123).

³⁶ Rennie (1995, 52-53) giver et glimrende eksempel på brugen af disse kriterier i denne arbejdsdeling. Da Locke blev angrebet for sin tvivlsomme brug af rejseberetninger i sine filosofiske værker, argumenterede han netop for sine forfatters troværdighed qua deres privilegerede sociale stand.

som kommer til syne blev således underordnet et system af bedømmelse af den jævne erfarings renhed, hvorved taleren konstant betvivles grundet talens bånd til det beskidte dæk, der synes at sværte talerens karakter til. Herved indsnævres talerne til en på forhånd defineret gruppe, der forventes at tale på bestemte måder. Det uoverensstemmende og partiske tilhørte folket og dets tåbeligheder. Desto større distance, der kunne skabes til denne skandaløse sfære af falskheder, desto bedre ville skriften kunne agere bærer af observationen og den nytte, der ligger deri. Således udstikker også denne tænkning af observationen en begrænset adgang til ordet og fordeler derved talen, som tilhørte bestemte parter, der skulle sige bestemte typer af ting til et bestemt publikum – en poetik.³⁷

Hvis disse former synes diffuse på dette tidspunkt er det fordi de her, ved 1600-tallets begyndelse, stadig er viklet ind i hinanden. Men med senere forfattere skulle de hver især krystaliseres. Denne afhandlings senere kapitler om forfattere som eksempelvis William Dampier vil således være rige på eksempler, hvor disse to poetikker på ganske direkte vis fremkommer i deres tydelige forskellighed.

³⁷ At rejsen var en vidensproduktion var dog ikke en ide uden kritikere. Præsten og forfatteren Joseph Hall rasede imod tanken om, at den fremmede viden skulle være bedre end den, som allerede fandtes i verden. Hans kritik var bundet til en kritik af forestillingen om dannelsesrejsen, der i stedet for at danne ville degenere nationens kommende ledere og udsætte dem for blandt andet katolicismens fristende løgne, der fylder verdens lydbillede: "Let our passenger therefore (as that wise Grecian serued his fellowes) stop vp his eares with waxe against these Syrens" (Hall 1617, 99). Verden er ikke fuld af sandhed, og erfaringen af den skaber kun tomme ord: "I deal only with those that professe to seeke the glory of a perfect breeding, and the perfection of that, which we call Civilitie, in Travel: of which sort I haue (not without indignation) seene too many lose their hopes, and themselues in the way; returning as empty of grace, and other vertues, as full of words, vanitie, mis-dispositions" (The Epistle Dedicatory). Hvis de bedste unge mænd fik deres uddannelse igennem rejsen, ville det resultere i et politisk fællesskab, hvor: "a blinde and lame gouernment that lackes learning; whose subiects, what are they else, but as limmes of a body whose head wanteth senses, which must needs therefore faile of either motion, or safestie" (30). Således var den rejsende ofte en figur, der var alt for talende: "so as all the wealth of a young Traueller is only in his tongue, wherein he exceeds his mothers Parrat at home, both for hee can speake more, and knowes that he speaketh" (20).

Ekskurs: hadet til rejseberetningen

I et kolossalt seks-binds værk kaldet *A Collection of Voyages and Travels* (første udgave fra 1704), en antologi i Hakluyts tradition, finder læseren et forord med en enkelt særligt interessant formulering. Her lyder det således:

We might indeed have made quicker dispatch, and performed what we undertook at less charge, could we have contented ourselves with abridging any of the pieces we have given intire, or with leaving out some of those cuts (as possibly there are a few, which in some men's opinion might have been spared) but we would not assume the liberty of prescribing to the publick how much of an author they should read, nor determine which figures are useful, and which superfluous; seeing those who read for their diversion have different tastes, and those who read for instruction have different views. (Churchill og Churchill 1732, ii)

Her formuleres en modsætning i rejseberetningens læsning. Nogle læser for "instruction" og andre for "diversion"³⁸. Ser man på værket, er det tydeligt, at en sådan "instruction" også på dette tidspunkt synes at indbefatte både observationens indeksering af verden og skriftens intervention helt ind i skibets talende fællesskab. Et lysende eksempel på autoritære fortællinger finder man i det tredje af disse store bind i form af kaptajnen William Monsons *Naval Tracts*, der indeholder detaljerede instruktioner for, hvordan man leder et flådeskib og administrerer skibets aritmetik af roller og ord (foruden adskillige referencer til Hakluyt). Reelt er der ingen rejseberetning her, kun ren instruktion. I dedikationen knytter Monson skibets aritmetik til den aristoteliske linje som i denne afhandling strukturerer spørgsmålet om det politiske: "By Learning you are made sensible of the difference betwixt Men and other Creatures and will be able to judge between the good and the bad, and how to walk accordingly" (Monson 1732, 3:164). Med "instruction" signalerer Churchill og Churchill således poetik

³⁸ At denne opdeling var en del af sørejsens egen historie understreges ved ligheden med en formulering af en af denne afhandlings rejseberettere, som i sit forord bemærkede fristelsen for at skrive om "Romantick Incidents" med henblik "to please the unthinking Part of Mankind, who swallow every Thing an artful Writer thinks fit to impose upon their Credulity" (Cooke 1712, 2:xix). Denne type tekst tjener ikke andre formål end at tilfredsstille. Den tilhører folket og dets manglende evne til at tænke – modsat en udvalgt skare, for hvem teksten her bliver nytteløs. Et lignende narrativ fra en senere rejse formulerer denne opdeling i tilsvarende skarpe vendinger: "it [narrativet] might have been embellished (if it can properly be so called) with Tales and Chimæras of this sort, and we own it might thereby have been rendered more amusing to the credulous Vulgar, but Men of Sense would have been disgusted" ([Philips] 1744, ii).

og et direkte forhold til skibets politik, hvori den forsøger at fordele talen. Også her værner autoritetens poetik imod de uoverensstemmende ord. Monsons utallige råd om stort og småt i skibets verden gør denne regering af ordene endnu mere udtalt:

If any under your Command in that Ship shall be a common Swearer, Blasphemer, Railer, Drunkard, Pilferer, or Sleep at his Watch, or make Noise, and not betake himself to his Place of Rest after the Watch is set, or shall not keep his Cabin cleanly, or be discontented with his Proportion of Victuals, or shall spoil and waste them, or any other necessary Provision for the Ship, or shall commit any Insolency or Disorder, sitting by you to be corrected, you are to Punish them according to the Order and Custom of the Sea. (3:333)

Sømanden skal være tavs. Men også hierarkiets ord skal korrigeres: "The Next Care of a General is to give Instructions to his Captains, in as brief and plain a manner as he can, that no Ambiguities may arise". Og Monson advarer samtidig om, at en kommandør, der ikke selv opfører sig eksemplarisk, men i stedet giver sig over til "Fury or Passion" (og taler derefter) ikke kan disciplinere sin besætning. (3:330-331) Sømanden skal ledes af viden for ikke at blive "stubborn or perverse". Og tungen skal helt bogstaveligt korrigeres, for i listen over passende straffe finder man følgende forslag: "to Gagg or Scrape their Tongues for Blasphemy or Swearing: This will tame the most Rude and Savage People in the World" (ibid.).

Monsons kreative løsning på tungens forbrydelser til trods er dette dog ikke årsagen til, at Churchill og Churchills forord skal fremhæves her. Passagens overraskelse er, at instruktionen har fået selskab. Disse tekster kan ifølge deres udgiver således også læses for "Diversión". Og den, som læser med dette mål for øje søger en anden type historier end den, som læser for at lære.

Blandt Churchill og Churchills samtidige så ikke alle disse to læsninger "diversion" og "instruction" som værende modstridende. En tilsvarende, men anderledes positiv formulering findes i dedikationen i andenudgaven af Churchill og Churchills kollega Peter Harris' antologi *Navigantium atque Itineranum Bibliotheca*:

The Mind of Man is so form'd, as scarce to admit of Amusement without Instruction; and though it may frequently happen, that the latter is imperceptibly conveyed, yet is this so far from being an Evil, that, in Truth, it is a very considerable Advantage. If we are delighted with the strange Things that are presented to us in Voyages and Travels, that Delight, when strictly examined, will be found to arise from learning what we

knew not before; and, consequently, is a rational pleasure. (Harris 1744-48, a2).

Nydelse er her gavnligt fordi den bevæger læseren til efterligning af de store gerninger, hvorom der læses, samt forbereder denne fremtidige rejsende (ibid., a5). Med andre ord er nydelsen, der knyttes til fortællingen om "Fortunes and Adventures of particular Persons" et middel for instruktionen, der stadig består af autoritative ords intervention i virkeligheden (a5). Denne konstruktion synes i god tråd med resten af Harris' værks liberalistiske undertoner. Værket er en hyldest til handel, der ses som det, der igennem etableringen af et nyt sprog har overkommet verdens babelske forvirring – en tanke, der synes at være en forlængelse af Hakluyts teleologi:

Trade, by the Divine Favour, has effected what Ambition vainly endeavoured; and the Desire of carrying on mutual Traffick has overcome that Evil, which produced the Separation of Mankind; I mean the Confusion of Tongues. The Desire of reciprocally communicating the Fruits of various Soils and different Climates, is that Principle of Unity, which, agreeable to the Will of God, makes, all the Inhabitants of the several Regions of the Globe, appear in these later Ages, what, in the earliest Times they were, but one People and of one Language. (a1)

Også her er rejseberetningen i sig selv et middel til at forstærke denne bevægelse imod, hvad Hakluyt havde kaldt "mutual traffick".

I andres øjne pegede forholdet imellem instruktion og nydelse imidlertid imod et brud. Det stof, som forårsagede nydelse er ikke nødvendigvis en fortælling, der lægger bånd på pennen eller underordner talen til taleren. Dette er implicit i Churchill og Churchills passage, for redaktøren af en tekst, der var ren instruktion ville ikke kvie sig ved at beslutte, hvad der var nyttigt og unyttigt, men netop denne gerning ville de ikke pålægge sig. Dermed signalerer diversionen en opblødning af det bånd, der instituerer et fast forhold imellem teksten, og det fællesskab teksten taler til.³⁹ Hermed åbnes for en anden læsning af disse

³⁹ Her indvarsles således et bånd til, hvad Jacques Rancière betegner som "litteratur": "Literature is this new regime of the art of writing in which the writer is anyone at all and the reader anyone at all. [...] Literature is the reign of writing, of speech circulating outside any determined relationship of address. [...] Like the wandering letter denounced by the philosopher, it circulates – without any specific addressee and without a master to accompany it – in the form of those printed booklets that trail around just about everywhere, from reading rooms to open-air stalls, making their situations, characters and expressions freely available to anyone who feels like grabbing hold of them. All you need do is to be able to read printed

tekster, som i stedet peger imod rejseberetningens slægtsskab til romanen – en forbindelse, der i andre kontekster har været undersøgt af en række litteraturforskere (Adams 1962; McKeon 1987; Vivies 2002).

Men dette slægtsskab er ikke uproblematisk. Filosoffen Lord Shaftesbury inkluderede i sin *Characteristics of Men, Manners, Opinions, Times, etc.* (opr. 1711) et essay om litteraturen, heriblandt rejseberetningerne kaldet *Advice to an Author*. Heri kritiserede Shaftesbury indgående netop rejseberetningerne og de filosoffer, der havde gjort sig afhængige af deres empiri. Men hans kritik var også af en orden, hvori ordet ikke længere var ordentligt delt op imellem de, som taler og de, som er tavse. Og dette brud var netop knyttet til elementet af nydelse. Som litteratur, hvor læsningen drives af ønsket om “diversion” bliver ordet offer for en skandale. Han skrev således:

Yet so enchanted we are with the travelling memoirs of any casual adventurer, that be his character or genius what it will, we have no sooner turned over a page or two, than we begin to interest ourselves highly in his affairs. No sooner has he taken shipping at the mouth of the Thames, or sent his baggage before him to Gravesend or Buoy in the Nore, than straight our attention is earnestly taken up. If in order to his more distant travels, he takes some part of Europe in his way, we can with patience hear of inns and ordinaries, passage-boats and ferries, foul and fair weather, with all the particulars of the author's diet, habit of body, his personal dangers and mischances on land and sea. And thus, full of desire and hope, we accompany him till he enters on his great scene of action, and begins by the description of some enormous fish or beast. From monstrous brutes he proceeds to yet more monstrous men. For in this race of authors he is ever completest and of the first rank who is able to speak of things the most unnatural and monstrous. (Shaftesbury 1900, 223)

I rejseberetningerne hører vi på hvem som helst tale om hvad som helst. Her møder vi netop den mangel på poetik, der ellers kunne have gjort teksten nyttig. Læseren ønsker at høre om det monstrøse og i denne begejstring for det unaturlige, sniger der sig noget tilsvarende unaturligt med. Her fatter vi interesse for

matter [...]. That is what the democracy of writing consists in: its garrulous mutism cancels the distinction between men of speech-in-action and men of noisy suffering voice, between those who act and those who merely live. The democracy of literature is the regime of the word-at-large that anyone can grab hold of, either to appropriate the life led by the heroes or heroines of novels for themselves, or to turn themselves into writers, or to insert themselves into the discussion of common affairs” (Rancière 2011b, 12-13).

dem vi ikke skulle fatte interesse for. Vi giver ordet til “the casual adventurer” uagtet, hvem denne person er. Vi lader således folket tale. Og fra denne tunge hører vi om ting, som ikke vedkommer skriften – alle disse “particulars”. Ting, der netop ikke har digtningens rette blik for det almene.

Shaftesburys angreb kan da også netop læses som et forsvar for poetik i den betydning, jeg her har udlagt. Hans tekst kan læses som et angreb på den åbning for den jævne taler, som ligger latent i “observationens poetik”, der i dens udviskede udgangspunkt er tilgængelig for hvem som helst, der blot har set verden. Shaftesbury synes at sige, at vi ikke kan stole på disse subjekter, som på en gang forvrænger det fremmede og fylder siderne med de ligegyldige, men overskridende partikulariteter, der ikke hører hjemme i bøger. Han begræder således, at skriften ikke underordner sig den “rette” gerning, gjort af de “rette” subjekter. I stedet ser han et brud, han forbinder med det populære. Med folkets indflydelse på ordene, der pludselig er blevet deres på flere overlappende måder. Således beklager han sig at:

Our modern authors, on the contrary, are turned and modelled [...] by the public relish and current humour of the times. They regulate themselves by the irregular fancy of the world, and frankly own they are preposterous and absurd, in order to accommodate themselves to the genius of the age. In our days the audience makes the poet, and the bookseller the author, with what profit to the public, or what prospect of lasting fame and honour to the writer, let any one who has judgment imagine. (172-73)

Når forfatterne skriver for “the public relish and current humour” forbryder de sig på et princip, der ser skriften som nyttig. Rejseberetningen tilhørte i sin overskridende cirkulation alle og ingen, der taler i munden på hinanden. Den er således en forbrydelse på autoritetens poetik, da den ikke reserverer ordet til den, som kan gøre det virksomt. Og den forbryder sig på observationens poetik ved at forvrænge sandheden i mødet med folket. Derved kan vi ikke længere stole på skriften.

Rejseberetningens historie synes således på en gang at være knyttet til poetiske former og samtidig at være præget af truslen fra et brud på netop det rette forhold imellem talen og taleren.

II. Hvor viljen er lov og fornuften i eksil

o^r generall might do well to deale wth them as Maggallanus dyd; wch was to hange them vp to be a sample to the rest
– John Sarocold (“Documents relating to mr. Thomas Doughty” 1854, 167)

På stranden ved Puerto San Julian nord for Magellanstrædet møde med Atlanterhavet udfoldede sig den 2 juli 1578 et optrin, der i sig selv var en gentagelse af fortiden henvendt imod fremtiden. Sir Francis Drake, i færd med sin legendariske jordomrejse, henrettede Thomas Doughty, en gentleman, som også havde været blandt ekspeditionens ophavsmænd. Doughty undgik hængning, for som gentleman havde han ret til en mere værdig død end den leveret af galgen, der i disse år var uløseligt forbundet med Englands nødstedte underklasse – Hakluyts sværme af lediggængere (Hakluyt 1877, 160-61). Det blev i stedet skærets møde med blokken, der for øjnene af det rejsende fællesskab tog livet af Doughty.

Historikere har i århundreder prøvet at forklare, hvorfor Drake henrettede Doughty. For det 19. århundredes nationalistiske historiefortælling om glørværdige og eksemplariske karakterer var denne begivenhed potentielt en ubehagelig plet på en mand, som denne tradition foretrak at ophøje til et emblem på nationens rejse imod imperiets storhed (eks. Cooley 1830, 2:250; Vaux 1854, xxxvii. Se desuden Heinsen 2011b). Spørgsmålet om årsagen skygger imidlertid for en anden historie om selve det at fortælle om sådanne demonstrationer af fællesskabets grænse som den udstilles overfor det rejsende fællesskab i lovens beherskelse af overskridelsen. Hvordan kunne sådan en historie berettes, og hvad tjente denne fortælling?

Disse spørgsmål vil føre os igennem de forskellige narrativer om rejsen og derefter tilbage til Hakluyts værk og dets poetik. I hans værk optræder en kraftigt redigeret fortælling om Drakes jordomrejse, der viser Hakluyts figuration af forholdet imellem skriften og det rejsende fællesskab som en produktion af eksemplaritet. Til sidst vil denne konstruktion blive videre udfoldet igennem analysen af en anden fortælling i Hakluyts værk, nemlig franskmanden Rene de

Laudonnières fortællinger om eksemplaritet og indstiftende/restaurerende tale-handlinger. En fortælling Hakluyt tildeler en afgørende rolle i udfoldelsen af de vestlige koloniseringsprojekter, der til sidst skal føre Englænderne til “the other sea” ([Hakluyt] 1969, 1:49).

Mit håb er at vise, hvordan skibets konflikter i rejseberetningen bliver gjort til lektier, der udvisker de uoverensstemmende fortællinger, vi finder, når vi bevæger os tæt på begivenheder som den på stranden ved Puerto San Julian. Beretningerne om loven og dens beherskelse af transgression må derfor læses som endnu et led i den ideologiske produktion, hvortil “autoritetens poetik” knytter sig, og som igen knytter denne poetik ganske konkret til både rejsen selv og til fremtidens rejsegerninger. Samtidig kan denne konkrete rejses hændelser vise os, hvordan netop sådanne lektier og deres poetik ikke udfolder sig uindskrænket i deres forsøg på at regere det rejsende fællesskab og dets fortælling. I de tidlige beretninger om Drake (dvs. de, som kom før Hakluyts udlægning, og som Hakluyt trækker på) viser sig en ganske anden fortælling om fællesskabet, hvor den selvforstærkende cirkularitet af profetiske fortællinger viser sig besværet ved nærværet af andre talere, der forbryder sig imod den nøjsomme fordeling af tale og tavshed.

På flere måder begynder den historie, jeg gerne vil fortælle her – med en politisk performance inspireret af historien som digtning. Og denne performance skulle skabe et lydigt subjekt før indsejlingen til et farvand, der senere skulle blive kendt som en geografi af ulydige ord. Men historien starter også med et ritual, som i stedet for den ønskede tavshed synes at have produceret et væld af tale. Den starter således med et paradoks – spøgelsesstemmer som dem vi mødte i Hakluyts fortællelser.

Samtidig synes det passende at sige, at denne historie starter med Drakes mytologisering af sig selv i billedet af Magellan som en figur for lovens subjektinstituerende egenskab. Og denne selviscenesættelse finder sted i en rejse, hvis myter selv er nærværende i samtlige de rejser, der fulgte Drakes kølvand igennem den periode og den geografi, denne afhandling bevæger sig igennem. Min historie starter således med en gentagelse henvendt til fremtiden.

Loven og fællesskabet

Historierne om Drake er historier om lov og straf. Foucaults ikoniske studier af straf og disciplin minder os om, at straffens spektakulære synlighed i renæssancens offentlige henrettelser kan forstås som led i et ritual, der i sig selv producerer en magt til at udsige sandheden om fællesskabet (Foucault 1991, 54-56). Indtrykket af, at Doughtys henrettelse den 2 juli 1578 med fordel kan tænkes som en sådan performance, der producerede fællesskabets grænse som en syn-

lighed for øjnene af et tavst fællesskab, forstærkes af, at Drake ifølge alle kilder til hændelsen efterfølgende holdt en oration. Seancen synes på denne måde at have været et forsøg på at etablere et hierarki i fællesskabet, hvori kun autoriteten skulle artikulere fællesskabets sandhed og i lovens performance kunne fremvise denne visuelt. Folket selv synes at stå tavst tilbage, som vi så det i Dees billede på statsskibet. Machiavelli viser os i sine *Diskurser*, hvordan en sådan tænkning af loven som en distribution af sandhedsmagt i tiden var bundet til en forestilling om en rituel tilbagevending. Politiske enheder var bundet til tid, hvilket medførte entropi. Kuren imod dette forfald var en begivenhed, der kunne vække frygt og fastholde folket som lydige subjekter under suverænen (Machiavelli 1975, 459-63). Fællesskabet blev således tænkt som værende afhængigt af dets regelmæssige genfødsel, knyttet til autoritetens evne til at vise det fundament fællesskabet bygger på og samtidig formidle transgressionens eksemplariske konsekvens. Her ved porten til Stillehavet udførte Drake således en rituel statuering af eksemplet – en handling, som for øjnene af besætningen viste, hvem der havde evnen til, ganske bogstaveligt at bringe tunger til tavshed. Og han brugte lejligheden til selv at tage ordet.

Vi bliver imidlertid også med Foucault (og særligt dennes efterfølgere) mindet om, at sådanne performative ordener er ustabile. De er i sidste ende afhængige af det folk, som på en gang skal være vidner til den sandhed ritualen udfolder og samtidig skal produceres som undersætter. Og netop Drakes henrettelse af Doughty kan bruges til at studere denne besynderlige selvforstærkelse, som den nedbrydes. For denne hændelse har ikke efterladt os med entydige fortællinger, der bekræfter loven og derved taler på det mandat, sådanne ritualer udsteder. Judith Butler har vist, at magtens ideologiske produktion nok kan konstituere talende subjekter, men ikke endeligt inddæmme disse subjekters tale. Derfor kan disse subjekter også fortælle en polemisk historie, som på en gang er afstedkommet af, men også imod magten. Dette er, hvad Judith Butler kalder “the ambivalent scene of agency” (Butler 1997, 15). I de forskellige narrativer fra denne rejse fornemmer man netop en sådan scene udfolde sig omkring gerningerne ved Puerto San Julian.

Det for historikere måske mest velkendte narrativ om rejsen er *The World Encompassed* skrevet af Drakes nevø (der selv hed Francis Drake) 50 år efter rejsen (opr. 1628). Denne tekst er udfærdiget på baggrund af skibpræsten Francis Fletchers manuskript, hvoraf dele stadig eksisterer¹. Fletchers oprindelige narrativ er kritisk overfor Drake. Iblandt passager om patagoniske kæmper, flyvefisk og fauna optræder henrettelsen af Doughty som en “bloudy Tragedie”.

¹ Vaux (1854) sammenstiller den trykte tekst og manuskriptet og har i sin kommentering af *The World Encompassed* fremhævet, hvor disse ikke stemmer overens. Hele Fletchers manuskript er trykt i Penzer (1926).

Doughty vises som en god kristen. En lærd mand, der frygter Gud og elsker kristendommens ord: “His gifts were very Excellent for his age a sweet Orator a pregnant Philosopher a good gift for the Greeke tongue” (Fletcher 1926, 125). Kort sagt en mand, der kan tale. Han er også en mand, der kender loven, men det vigtigste for Fletcher synes at være, at Doughty deltog i den sande tale om Gud. Han elsker at høre ordet, at læse og: “instructing of the ignorant as if he had been a minister of Christ”. Dette er med andre ord ikke en mand, der gør sig skyldig i nogen forbrydelse imod ordet. Og det er derfor heller ikke en mand, der bekender sin skyld. Tværtimod: “he utterly denyed it vpon his Saluation at the houre of communicateing the Sacram^t of the body & blood of Christ & at the houre & Moment of his death affirmeing that he was inocent of such things whereof he was accused Judged & sufferd death for” (ibid.)² Derfor bliver forbrydelsen, som Drake gør sig skyldig i også en forbrydelse imod Gud. Og straffen indfinder sig. Således bliver et af skibene, hvori en af anklagerne imod Doughty befinder sig, slugt af havet. I marginen står her noteret: “Marke Gods Judgm^t against a false wittnes” (Fletcher 1926, 132-33).

Fletchers kritik overgås dog i sin hårdhed langt af en anden beretning om begivenheden og dens politik. Iblandt publikum fandtes også en mand ved navn John Cooke. Han er trods denne rejses store bevågenhed en forholdsvis overset figur i fortællingen om den ikoniske jordomsejling. Og hans baggrund er stadig ukendt. For min egen historie er han dog særdeles væsentlig, da vi fra hans hånd har en sjældent kritisk fremstilling af det rejsende hierarki og dets brug af loven. Hvis henrettelsen af Doughty læses som et politisk ritual, der skulle producere tavs subjektivitet, kan denne begivenhed i lyset af Cookes kritiske narrativ siges at have været forgæves. Narrativet udstiller netop rejsens lov som hyklerisk og skibets orden som paradoksal. Drakes politiske ritual har ikke produceret tavs-
hed eller fremmanet en sandhed, hvorpå fællesskabets hierarki kunne hænges. I stedet er selve begivenheden en lejlighed for Cooke til at fremstille rejsens politik som knyttet til en geografi “where wyll was lawe and reason put in exile” (Cooke 1926, 157). Her udbryder således en tale, der må forstås som politisk i selve sin form, da den bryder med den fordeling af talen, som loven forsøger at udvirke.

Cookes fortælling roterer om begivenhederne vedrørende Doughty. Undervejs i rejsen tager Doughty Drakes bror i at stjæle, og Drake selv bærer løbende

² Fletchers insisteren på Doughtys ærlighed synes uklar, da Fletcher samtidig står som vidne til de anklager, der er rejst imod Doughty (“Documents relating” 1854, 168-9). Forholdet imellem Fletcher og Drake synes også uafklaret. Et anonymt tekstfragment fortæller, at Fletcher på et tidspunkt bliver ekskommunikeret af Drake og tvinges til at bære et skilt om halsen, hvorpå står skrevet, at Fletcher var “the falsest knave that liveth” (176).

nag efter denne hændelse³. Doughty flyttes rundt imellem skibene, imens hans status synes stadig mere uafklaret. Samtidig beskylder Drake ham for at bedrive heksekunster. Doughty rager til sidst uklar med en af kaptajnerne ved navn Thomas Chester. De to kommer i åben konflikt, og det hele ender med, at Doughty bringes tilbage på Drakes skib, hvor han ryger i klammeri med Drake selv “vpon some vnkind speches, as in sayeng that the worst word that came out of his mowthe was to be beleved asone as his othe” (Cooke 1926, 151-52)⁴. Cooke viser os således konturerne af en konflikt om ord og ords betydning. Resultatet af denne fortællelse og dens kontante fortolkning bliver, at Drake slår Doughty og efterfølgende binder ham til masten og overlader ham til Chester (Cooke 1926, 151-52). Her viser Cooke imidlertid, at Doughty ikke var alene. Seancen får en af Drakes underkommanderende ved navn Thomas Cuttle til at forlade skibet. Denne deserterer efter at have udtalt: “rather then I wyll byde this hard contenance at the Generalls hands I wyll yeld my selfe into Canibals hands” (ibid.). Det lykkes dog i sidste øjeblik at få ham overtalt til at rejse videre med selskabet.

Denne desertion er en af de få retfærdiggjorte handlinger i hele narrativet. Og hændelsen giver Cooke anledning til at reflektere over fællesskabet:

I must tell yow some whate of Mastar Dowghtyes woes, whiche dyd day-lye increase thurgh this tiranycal government, and althoughe the moaste parte, and especially suche as were honeste, dyd lamente his case, yet durst they not to be knowne there of but to their assured friends (153)

Her beskriver Cooke skibets fællesskab på en facon, der er utænkeligt i Hakluys poetik. Drake selv holder sin besætning hen i frygt som en tyrann. Den implicitte normative dom er således, at det ville have været retfærdigt, hvis besætningen havde sat sig imod ham på samme måde som Cuttle, og det er i dette lys, at man skal læse selve narrativets fortælleposition. I demonstrationen af fællesskabets manglende sammenhæng gør Cooke sig ækvivalent med Cuttles

³ Fletcher udlægger denne første begivenhed ganske anderledes. Her er det en anklage om, at Doughty skulle have holdt noget bytte “not worth the speaking of” skjult for besætningen, der henleder Drakes opmærksomhed på Doughty (Fletcher 1926, 97-98).

⁴ Her synes at lyde et ekko af et argument vendt imod Doughty, der insisterer på hans tales skadelige virkning. Den samme beskyldning synes at løbe igennem anklagerne imod ham. Talens skadelighed, som vi senere i kapitlet også finder den hos Laudonniere, er således knyttet til dens performativitet. Hævdelsen af ordets virkning på godt og ondt er på denne måde en del af den maritime magtdiskurs, der bruger den som et argument bag sin udøvelse af magt. Judith Butler har undersøgt, hvordan bestemte konstruktioner af performativitet kan bruges i konservative diskurser og derved fastholde konstruktioner af undertrykkelse (Butler 1997a).

afvisning af fællesskabets modus i kaptajnens "hard contenance". Han bliver fortæller ved at indtage den position, han giver Cuttle – som den, der ikke vil lade Drakes ugeringer gå hen i tavshed. Cooke iscenesætter på den måde sin egen talehandling i portrættet af denne indignerede modstand, hvor kannibalens hænder bliver ækvivalente med tyrannens.

Denne position er interessant, ikke mindst fordi den kan knyttes til talens materialitet. Ikke blot tænkt som en teoretisk kendsgerning – at talen til stadighed strømmer frem – men som en del af historien om skibet. Cookes tale kan her knyttes til et fællesskab, da han ikke synes at have været alene om denne kritiske fortælling. Vi må dog ikke gøre hans udsagn til "udtryk" for søfolk generelt. I stedet kan vi tænke dette bånd som et bånd til en verden, hvori der fra tid til anden har kunnet høres kritik af magten. Narrativet kan således tænkes som bærer af et bånd til de skænderier og antagonismer, som har lydt i selve det rejssende fællesskab. Cooke fortæller netop ved at hævde en "wrong" – som de spektrale klagetalere, der hjemsøgte Hakluyt.

Det er fra denne position, at han fortæller om Doughtys sidste dage. Til sidst flyttes Doughty til et mindre skib, men ikke før, at Drake har fortalt besætningen her, at Doughty kan heksekunster og desuden er en "sedytous fellow and a very badd and lewed fellow". Doughty får desuden selskab af sin bror, som Drake kalder for "a wiche, a poysonar, and suche a one as the worlde cane judge of" hvortil han føjer, at sidstnævnte må være sendt fra djævelen (153). Det forbydes samtidig de to at skrive og læse, ligesom besætningen får besked på ikke at tale med dem. De skal således ikke være del af skibets fælles sfære af ord – den sfære over hvilken Drake senere skulle forsøge at statuere sin suverænitet.

Til sidst ankommer flåden til Puerto San Julian, hvor Cooke bemærker: "One this Iland in porte S. Julyan passed many matters which I thinke God would not have to be concealed, and especially for that they tended to murder, for here he spewed out agaynst Thomas Doughty all his venome". Og han tilføjer: "here he ended all his conceyved hatred, not by curtesy or fryndly reconsylement, but by most tyranicall blud spillyng, for he was never quyet while he lyved" (154-55). Det er således ikke nogen retfærdig retssag imod Doughty, som over de efterfølgende sider føres af Drake, og der er ikke nogen gensidig forsoning. Drake er den, som taler uforholdsmæssigt – på en facon, der ikke passer til hans position, der selv burde producere "quyet". Trods Drakes forsøg på at bringe tavshed sker dette ikke. Loven vises således både som hyklerisk, pedantisk og utilstrækkelig. Henrettelsen er i stedet en beskidt affære fuld af tomme anklager og "furyous words". Her er ingen bekendelser af kærlighed til hinanden og Gud.

Drake vises således som en mand, der er dybt involveret i skibets "quarrel"⁵. En mand, hvis ord ikke bringer til enstemmighed ved fra en ekstern position at redde fællesskabet fra entropien, men hvis tunge tværtimod viser ordenen i det forvirrede forsøg på at løse sine aporier ved at vælge en syndebuk. Her er autoritetens talehandlinger således kun et skjul for begærets rasen. Fremfor at demonstrere båndet til den royale magt og sin Gud nægter Drake at fremvise de papirer, som kunne legitimere hans autoritet (Cooke 1926, 158). Som endnu en af Doughtys sympatisør ifølge Cooke udbryder under domfældelsen: "Generall, this is not lawe, nor agreeable to iustice that you offer" (157). Som svar hertil lover Drake, at han ikke vil straffe Doughty, før de kommer tilbage til England. Dette påvirker domsafgørelsen, men Drake holder ikke løftet. Han får overtalte fællesskabet til, at rejsen ikke kan fortsætte med den dømte Doughty ombord, og dette overbeviser en del af besætningen, der af Cooke beskrives som: "desperate banckwrouptes that could not lyve in theyr contrye without the spoyle of that as others had gotten by swete of theyr browes" (159)⁶.

Drakes tale vises således som en tale, der appellerer ved at sælge rejsen som et løfte om guld. Dette løfte går flere gange igennem Cookes narrativ. Det er begæret, som er drivkraften i det fællesskab af falskhed, Cooke kommer i munden på Drake. I stedet for at vise fællesskabets fundament i forskel for igennem denne fremvisning at fordele tale og tavshed, er orationen her det direkte udtryk for det entropiske fællesskab og dets utidige begær.

Den falske tale kulminerer i en tale, som Drake holder efter henrettelsen af Doughty under påskud om, at fællesskabet skal holde op med at strides: "Then sayde he, My mastars, I ame a very badd orrator, for my brynginge vp hath not bine in learninge" (163). I en ironiserende form lader Cooke således Drake selv give udtryk for sin tungs mangler, og ikke overraskende synes hans tale da også at være mærkeligt splittet. Ganske vist argumenterer Drake for, at de må arbejde sammen og opgive deres kontroverser, men han er samtidig den første til at bryde denne harmoni, da han kort før afgang mod Magellanstrædet kommer ombord på det skib, hvor Cooke sejlede og slynger om sig med beskyldninger:

⁵ Også et kort anonymt narrativ beskriver Drake i færd med uenighed. Efter at have "quarrelled" med en sømand ved navn William Legg, bruger han lejligheden til "by that meanes to take from him a wedge of gould" ("Short abstract of the present voyage" 1854, 184). Dette narrativ er desuden interessant fordi det ikke tøver med at kalde Drakes "exploytes" for tyveri og pirateri. Den gør desuden et nummer ud af at fortælle om en sort kvinde, som Drake tager ombord på sit skib, hvor hun bliver gravid (183).

⁶ I dette udsagn synes dikotomien imellem det retfærdige arbejde og "idleness" at blive brugt som argument imod en påstået sørøverisk intention.

[Drake] swore very vehemently, I know not vpon what occasyoon, that he would hange to the nombar of xxx. in the flete that had deserved [it], and ther agaynge charge Worrall that his case was worse than Dowghties, and that by Gods wonds he had deserved to be hanged (167)

Således er Drakes tale splittet og vendt imod sig selv, ligesom det fællesskab han hersker over fremstår dybt splittet. Cooke lader endda Drake selv bemærke denne aporetiske karakter og hans manglende evne til at sublimere fællesskabet: “yet thwghe I knowe saylars to be the most envious people of the worlde, and so vnruley without governement, yeat may not I be without them” (164). Denne passage kan tolkes som Cookes kommentar om fællesskabets iboende mangel på kohærens. Fællesskabets dele er afhængige af hinanden. De deler en verden, men netop denne deling underminerer den forskel, magten funderer sig på.

Hermed alluderer Cooke ad flere omgange, hvordan den magtform, der er afhængig af talen (og som således synes bundet til en form, der deler sin konstruktion af intervention med autoritetens poetik) i sidste ende udvirkes igennem et medium, der ikke endeligt kan garantere den. Talehandlingen er aldrig bare den urørlige skabelse af lydig subjektivitet, for den åbner muligheden for, at dette subjekt approprierer sproget, taler tilbage og derved forskyder fællesskabet ved at vise dets non-identitet.

Det er imidlertid ikke kun Drake, hvis tale ikke er som den bør være i Cookes beretning. Cooke langer også ud efter både Doughtys og Fletchers omgang med ordene. Således er der konnotationer af, at Doughty undervejs havde foregivet at have haft mere autoritet, end han havde (147)⁷. Vi finder desuden Cookes navn på listen af vidner til et udsagn om, at: “the said T.D. [Thomas Doughty red.] was not be charged w^t the paringe of a nayle, and that the Captayne knewe it well; but that he [Doughty] disembled to pleace a srt of cogginge and lyinge knaves wch are about him” (“Documents relating” 1854, 169). Her er heller ikke Doughtys tale som den burde være⁸. Også sømænd har en lemfældig omgang med ordene. Cooke fortæller, at i Doughtys fravær står hans person for skud: “by a sorte of badd and envious people, as saylers and such lyke” (150). Flere af

⁷ Det nævnes ligeledes, at Doughty bruger “vnkynd speches”, og en noget tvetydig passage kan tolkes som et forsøg fra Doughtys side på at appellere til Thomas Chester for derved at skabe en alliance imod Drakes mænd (150-52).

⁸ Alligevel dør han som en uskyldig mand. Han modtager således sakramentet med et “vnccorruptyd” sind og “affiance and onely trust in God” (Cooke 1926, 160). Her benyttes eksemplaritet til den stik modsatte effekt end i Hakluyts narrativ om Laudonniere. Her vises den kristne morals sejr iblandt uærlighed.

Drakes nærmeste allierede såsom Chester og Edward Bright bruger også upassende ord⁹.

Cooke selv er endda heller ikke fuldstændigt undtaget. Efter henrettelsen befaler Drake, at hele besætningen skal modtage nadveren, men Cooke synes betænkelig herved. Han beskriver således et skriftemål som en hændelse, hvor han som et af få steder i teksten selv eksisterer som en handlende figur i fortællingen. Hans problem er en "grudge", som han holder imod en unavngiven person i besætningen. Han er derfor ikke tryk ved at modtage nadveren, hvilket han fortæller Fletcher. Han fortæller ham dog ikke, at hans nag vedrører en person i besætningen. Og da Fletcher spørger om dette er tilfældet, lyver Cooke overfor præsten og svarer nej, da han frygter "ther tiranyes". Fletcher giver efterfølgende Cooke tilladelse til at modtage nadveren med en ren samvittighed. Men Cooke synes at tage dette som udtryk for, at Fletcher tager for let på tingene: "Yet let Mastar Flecher preache what he will" kommenterer han efterfølgende (162-63).

Cooke viser os et politisk fællesskab uden evnen til at fundere sig selv i den fordeling af tale som Hakluyt drømte frem. Problemet med denne historie i forhold til Hakluyts poetik er derfor ikke kun repræsentationen af Drake, men den måde sproget virker på i disse fortællinger. Det er et sprog af forskydninger, hvor ord som "tyran" kan udsiges af et subjekt, der ikke har nogen plads til at tale i den maritime orden, man finder i Hakluyts diskurs, men derimod forsøges bragt til tavshed i dennes angreb imod sprogets tilbøjelighed til at låne sig til "complaints" og "variance". Ordet "tyran" kan her tænkes som et mærke efter den politiske forbrydelse, subjekterne gør, når de bliver til talere. "Tyran" markerer et overskud i sproget, der gør det muligt for hvem som helst at tale "politisk". Det er sådan Rancière tolker Hobbes' bemærkninger om tyrannen¹⁰: "the name 'tyrant' is an empty term that allows any old preacher, officer, or man of letters to contest the conformity of the exercise of royal power with the ends of royalty, to judge that a tyrant is a bad king" (Rancière 1999, 76). Og Rancière sætter denne ide om tyrannen i forbindelse med Hobbes' angreb på "opinions":

The truly calamitous evil, says Hobbes, is that "private persons" take it upon themselves to decide what is just and unjust. But what Hobbes understand by "private persons" is nothing other than those who, in Aris-

⁹ Sidstnævnte er ifølge Cooke en mand af "small honestie" (157). Han gør sig dels skyldig i løgnagtige beskyldninger, dels i et "qwarell" med John Doughty efter Thomas Doughtys henrettelse (162).

¹⁰ Hobbes siger eks.: "And because the name of Tyranny, signifieth nothing more, nor lesse, than the name of Sovereignty, be it in one, or many men, saving that they that use the former word, are understood to bee angry with them they call Tyrants" (Hobbes 1985, 722).

totalitarian terms, “have no part” in the government of the common sphere.
(ibid.)

Og ikke nok med, at dette ord kan udsiges af et problematisk subjekt, som det vi aner som taleren i Cookes narrativ. Det bruges til at vise fællesskabet som effektueret igennem kontingente handlinger i et sted, hvor viljen er lov, og hvor den eneste retfærdiggjorte handling derfor er den tale, som yderligere splitter fællesskabet – desertionen eller talen imod kaptajnen (Cooke 1926, 157).

Disse radikale forestillinger og den åbning de afmærker er forholdsvist sjældne i de overleverede rejseberetninger fra denne periode, der i stedet tager andre former, når de skal beskrive politik. Sådanne fortælleformer er imidlertid ofte skrevet op imod et uahåndgribeligt hele af fortællinger, der ifølge beretningernes egne udgrænsninger af denne tale som overskridelse ofte hævdes at have cirkuleret iblandt sømænd. I konteksten af dette opgør bliver Cookes beretning ækvivalent med disse marginaliserede fortælleformer – i sin modsætning til ekspansionens konventionelle fortællinger og deres poetikker. I resten af dette kapitel vil jeg undersøge disse konventioner igennem Hakluyts forsøg på at berette i et sprog, hvor modstand kan begribes på en facon, som er kongruent med den fordeling af sandhed, der udøves af både lovgivningen og dens eksemplari-ske fortælling. Dette sprog står i kontrast til det kontingente fællesskab, Cooke udfolder. Poetikken forsøger netop at forskyde den apori, Cooke lokaliserer og lader Drake udsige. Og netop Cookes narrativs videre historie og bearbejdning af netop Hakluyt kan bruges til at illustrere dette forsøg på at korrigere sproget om rejsens fællesskab og dets grænse, for denne tekst blev råstof for Hakluyts fortolkning af jordomsejlingen.

Imitationens politik

Jeg hævdede i indledningen, at denne spektakulære begivenhed var en gentagelse. Det kan i første omgang forstås bogstaveligt, for på stranden ved Puerto San Julian havde Drakes besætning fundet en galge bygget af en gammel fyrgransmast (Drake 1854, 69). Dette levn pegede direkte imod den figur, som Drakes ekspedition synes at have modelleret sig over – Magellan, der under jordomrejsen godt 60 år tidligere havde overvintret netop her og under opholdet havde afstraffet et forsøgt mytteri blandt sine mænd¹¹.

Gentagelsen kan forstås som en handling, der knytter nutiden til fortiden. En kobling, der etablerer kontinuitet imellem, hvad der i renæssancen ofte blev

¹¹ Greg Denning går så langt som til at kalde galgen ved Puerto St Julian “an ominous portal to the Pacific, a symbol of how high the stakes were” (Denning 1992, 62).

set som en falden samtid og en historie, der giver eksempler på det universelt sande. Og denne historie er knyttet til eksemplet, som i Renæssancens historieforståelse var denne gentagelses primære modus (Hampton 1990, 1-19). Det fortidige eksempel har på denne måde tilbudt sig som en handlemåde, og tidens historiske fremstillinger iscenesættes ofte som kataloger for sådanne imitationer. Sørejseberetningens poetikker synes da også at komme til udtryk i eksemplarietetskonstruktioner. Det er i denne funktion, at vi finder Magellans historie gå igen i Drakes. Magellans historie har i fysisk form fulgt Drake på rejsen (Wallis 1984, 137). Fortællingen om bedriften florerede i samtiden og optrådte på engelsk blandt andet i Richard Edens oversættelse af Peter Martyrs *Decades* (1555). Hvis det var denne version Drake læste, synes teksten af have haft sin intenderede brug, for Eden præsenterer netop værdien af Martyrs tekst som dens evne til at bevæge læseren til imitation af store gerninger (Eden 1555, a1). Drake gentog Magellans fortælling.

At fortiden her har haft en indvirkning på nutiden, og at Magellans eksempel er rejst med Drake er ikke kun tydeligt i de gentagende referencer til Magellan i rejsebeskrivelserne fra Drakes jordomrejse. At der er tale om imitation ekspliciteres i et tekstfragment vedrørende optakten til Doughtys henrettelse. Fragmentets præcise kontekst er ukendt, men det er underskrevet af en af Drakes officerer ved navn John Saracold og har form af et vidnesbyrd brugt i en retslig sammenhæng. Han beretter, at han selv under et middagsselskab i Doughtys nærvær havde sagt om transgressorer, at "o' generall might do well to deale wth them as Maggallanus dyd; wch was to hange them vp to be a sample to the rest" ("Documents relating" 1854, 167)¹². Ifølge Saracold afviste Doughty selv denne mulighed med henvisning til, at Drake ikke skulle have den fornødne autoritet. Rejseberetninger og deres politik synes her at pege imod en selvbevidsthed i rejsefællesskabets sprog. Således var historien om Magellan og lovens eksemplaritet med på Drakes rejse også som en fortælling, der har lydt og cirkuleret i skibets rum. Som genstand for fortælling og genfortælling ledsagede fortidige rejser selve rejsegerningerne.

Forestillingen om imitationen af den eksemplariske handling (som her vedrører produktionen af en synlighed af fællesskabets grænse for øjnene af fællesskabet selv) formede i høj grad muligheden for at italesætte fællesskabet og dets overskridelse. Cookes fortælling om Drake peger på denne forestilling, når dens

¹² At sådanne hængningers mål var det resterende fællesskabs opdragelse er også tydeligt i andre rejseberetninger fra tiden. På Thomas Bests rejse til Asien under EIC fra 1612-1614, var der gentagne gange uroligheder og desertioner. I en passage af skibslægen Ralph Standishs journal finder man følgende italesættelse af loven: "butt he [Best] seamed loth to graunt them any favour att all butt what the lawe would doe, and for Perfey he meant absolutlie to hange him, for an example to all the rest of his men" (Standish (1612) 1934, 127).

adoption af samtidens historikere undersøges. Da Richard Hakluyt i 1589 udgav førsteudgaven af *The Principal Navigations* fremkom historien om Drake for første gang på tryk, og denne version skulle senere blive autoritativ. Politiske stridigheder med spanierne, der mente, at Drakes togt havde været lovstridigt havde forårsaget et royalt forbud imod at trykke beretninger fra rejsen¹³. Dette forbud blev løftet året før Hakluyts samling, og denne havde derfor mulighed for at trykke fortællinger om Drake (Fuller, 2007, 50-59). Hakluyts normale praksis var at renskrive og redigere førstehåndsberetninger, men i dette særlige tilfælde valgte han (tidspres til trods) at bryde sin form og skrive en helt ny fremstilling. Alt dette betød, at han ikke nåede at blive færdig med fremstillingen, før værket var i trykken. Derfor blev fortællingen først efterfølgende indsat på tolv unummerede sider imellem side 643 og 644 i det allerede enorme værk (Wallis 1974, 226-27).

Dette kan selvfølgelig tolkes som et udtryk for den symbolske betydning af Drakes gerning for en forfatter, der søgte at fortælle om den engelske nations immanente potentiale. Drakes jordomrejse var et vigtigt emblem i den nationale teleologi Hakluyt udfoldede, og den opmærksomhed han har givet fortællingen er derfor ganske logisk. Men Hakluyts omskrivning kan også tolkes som udtryk for en utilfredshed med det materiale, der var ham tilgængeligt. Dette virker ikke usandsynligt. Drake selv havde ikke efterladt nogen journal, men i de samme år som Hakluyt arbejdede med sin fortælling, har Drake muligvis selv forsøgt sig med en omskrivning af Fletchers journal. Det menes, at det er denne bearbejdning, der til sidst udkom i 1628 under videre bearbejdelse af Drakes nevø (Drake (1628) 1854). Hakluyt havde næppe dette materiale tilgængeligt (Wallis 1974, 228). Til gengæld ligner denne beretning på nogle punkter Hakluyts fremstilling, som derfor muligvis har været en inspirationskilde til dens komposition – ikke mindst til passagerne om Doughty. I stedet har Hakluyt været i besiddelse af en udgave af Cookes beretning samt flere kortere beskrivelser, hvoraf han trykte en enkelt i sin enorme andenudgave af *The Principal Navigations* fra 1598-1600. Cooke var dog Hakluyts vigtigste kilde (Wallis 1974, 227-28; Quinn 1984, 40; Kelsey 1998, 77-178). Men Cookes fortælling var ikke funderet i autoritetens poetik.

Hakluyts omskrivning af Cookes narrativ vedrører i særdeleshed denne begivenhed af lovudøvelse, hvor hans fremstilling står i direkte modsætning til sit forlæg¹⁴. På dette afgørende punkt bryder han således det redaktionelle princip

¹³ Sørøverhistorikeren Robert C. Ritchie er enig i spaniernes anklage. For ham er Drake emblematiske for den type af officielt sanktioneret sørøveri, som var allestedsnærværende omkring år 1600 (Ritchie 1986, 12).

¹⁴ Dermed ikke sagt, at dette er den eneste årsag til disse udeladelser. Spørgsmålet om hvorfor Hakluyt vælger at inkludere visse tekster, men ikke andre, er en af de store gåder især

som den moderne historievidenskab har priset ham for – han indsatte i stedet sin egen stemme¹⁵. Og denne stemme giver vægt til en læsning af Hakluyts værk som struktureret om produktionen af autoritet og eksemplaritet.

Passagen om Doughtys henrettelse hos Hakluyt lyder som følgende:

In this port our Generall began to enquire diligently of the actions of M. Thomas Doughtie, and found them not to be such as he looked for, but tending rather to contention or mutinie, or some other disorder, whereby (without redresse) the successe of the voyage might greatly haue bene hazarded: whereupon the company was called together and made acquainted with the particulars of the cause, which were found partly by Master Doughties owne confession, and partly by the euidence of the fact, to be true: which when our Generall saw, although his priuate affection to M. Doughtie (as hee then in the presence of us all sacredly protested) was great; yet the care he had of the state of the voyage, of the expectation of her Majestie, and of the honour of his countrey, did more touch him (as indeede it ought) then the priuate respect of one man: so that the cause being throughly heard, and all things done in good order, as neere might be to the course of our lawes in England, it was concluded that M. Doughtie should receiue punishment according to the qualitie of his offence: and he, seeing no remedie but patience for himselfe, desired before his death to receiue Communion, which he did at the hands of M. Fletcher, our minister, and our Generall himselfe accompanied him in that holy action: which being done, and the place of execution made ready, hee hauing embraced our Generall, and taken his leaue of all the companie, with prayer for the Queenes maiestie and our realme, in quiet sort laid his head to the blocke, where he ended his life. This being done, our Generall made diuers speaches to the whole company, perswading us to unitie, obedience, loue, and regard of our voyage: and for the better confirmation thereof, willed euery man the next Sunday following to prepare himselfe to receiue the Communion, as Christian brethren and friends ought to

for den generation af historikere, der i 1960'erne og 1970'erne tog Hakluyt til revision. Således finder man i D.B. Quinns *Hakluyt Handbook* (1974) lange udredninger herom.

¹⁵ Hakluyt har dog også redigeret i flere andre narrativer i sit værk. Se f.eks. Andrews (1974, 240-41). Andrews peger her desuden på, at Hakluyt også synes at have redigeret kontroverser ud af fortællingen om Withrington og Listers fejlslagne forsøg på en rejse til sydhavet i årene efter Fentons rejse. Hvor historikere som Quinn argumenterer for, at Hakluyts redigering er tro imod dens originaler, bør man således være varsom, da forholdet imellem udeladelser og sekvensering peger imod en politik i denne redigering (Quinn 1974, 220).

doe, which was done in very reuerent sort, and so with good contentment every man went about his businesse. (Hakluyt 1903-05, 11:110)

Mary C. Fuller har beskrevet Hakluyts beretning om konflikten som en omskrivning, der roterer om den personlige opofrelse for rejsens kollektive vinding. Hakluyt fremstiller henrettelsen som værende imod Drakes egentlige intention, men som en nødvendighed for at realisere rejsen og indfri forventningerne fra dronningen og hæderen fra fædrelandet (Fuller 2007, 49). Jeg vil hævde, at passagens omskrivning også handler om loven som disciplinerende overfor selve det rejsende fællesskab. Vi kan således forstå denne passage som en demonstration af en virksom tale, der indfrier et fællesskab, der i disciplineringsens eksemplaritet fremstår forenet. Med henrettelsen udvirker Drake den performativitet, vi finder udfoldet hos i Hakluyts poetik – italesættelsen af suverænitet og magt som evnen til med talen at gøre fællesskabet virksomt. Denne tale skaber fællesskab, hvor alle kender deres plads og taler (eller er tavse) derefter. Og ved at placere denne tale i sit værk viser Hakluyt bogen som den direkte forlængelse af dette magtsprog.

I denne politiske fortælling indser Doughty da også sin fejl og bekender sig til det hierarki, Drake effektuerer. Han erklærer sin skyld og garanterer på denne måde den sandhed, begivenheden fra en vinkel fremviser og fra en anden producerer. Det er en eksemplarisk død, der i sin værdighed understreger fællesskabets gyldighed og legitimerer den opdeling af tale, som orationen giver form. Den foregår i stilhed, og Doughty lægger selv sit hoved på blokken. Herefter følger en kort oration, hvor Drake prædiker enhed, lydighed og kærlighed og understreger, at fællesskabet under Gud tager denne form (Hakluyt 1589)¹⁶. Hakluyts version af Drakes oration er en genaktivering af et hierarki af sandhed. Og den tager en form, som er kortfattet og præcis. Der bliver sagt det, der skal og ikke mere. Her er ikke den exces, som Cooke pegede på. I stedet vises ordenes effekt. Omfavnelserne og nadveren tjener som understregninger af talens gøren, der bringer fællesskabet til virksomhed (illustreret ved altergangen den følgende søndag). Det er således en talehandling, som skaber fællesskabet ved at fikseres overskridelsen og sætte denne i modsætning til det sande fællesskab – en refundering, der korrigerer tidens entropi.

Hakluyt gør en dyd ud af at vise denne korrektion som del af en lang historie. Således iscenesættes selve stedet for Doughtys henrettelse som et historisk sted for fortællingen om rejsens politik i den teleologi, som Hakluyt etablerer. Puerto San Julian er stedet, hvor Drake træder i Magellans fodspor og dermed

¹⁶ Passagen om "unitie, obedience, loue, and regard of our voyage" lyder i konteksten som et ekko af Cabots instruktioner.

bliver del af en mytisk historie. Hakluyt fortæller således, at folket her finder en galge, som de mener er den, hvori Magellan henrettede "some of his disobedient and rebellious company" (Hakluyt 1903-05, 11:109)¹⁷. Forbindelsen til Magellan bruges til at skrive Drake ind i en historie om fællesskabet og dets fundering i eksemplaritet.

Scenens eksemplaritet bliver ekspliciteret i *The World Encompassed*, der på dette punkt divergerer væsentligt fra dens forlæg i Fletchers manuskript, men i stedet ligner Hakluyts:

thus hauing by the worthie manner of his death (being much more honorable by it, then blameable for any other of his actions) [Doughty] fully blotted out whateuer staine his fault might seeme to bring vpon him; he left vnto our fleete a lamentable example of a goodly gentleman, who in seeking aduancement vnfit for him, cast away himselfe; and vnto posteritie a monument of, I know not what, fatall calamitie, as incident to that Port, and such like actions, which might happilie afford a new paire of parallels to be added to Plutarchs: in that the same place, neere about the same time of the yeare, witnessed the execution of 2 gentlemen, suffring both for the like cause, employed both in like seruice, entertained both in great place, endued both with excellent qualities, the one after the other. (Drake 1854, 68).

Denne konstruktion af eksemplaritet og historiske gentagelser ligner Hakluyts narrativ, men er i *The World Encompassed* ekspliciteret med reference til Plutarch. Netop Plutarch er et emblem på den type af moralfilosofisk historiefortælling om eksemplet, hvor historien ifølge Aristoteles' skematik bliver mere til en digtning om fortiden i forhold til det princip, der siger, at bestemte typer mænd bør gøre bestemte typer gerninger (Rancière 2011b, 173). På denne måde kan man sætte omskrivningerne igennem teksterne i relation til hinanden og se *The World Encompassed* som kulminationen af en redigeringsproces, der startede med Hakluyt, hvis narrativ Drakes nevø har kendt.

Hakluyts beskrivelse af henrettelsen følger trods sin økonomiske knaphed en præcis skabelon. Scenen er eksemplarisk og viser hver parts retfærdige rolle i fællesskabet, som enten taler af sandheden eller dennes lydige tilhørere. Beretningens ord kunne således forlænge den synlighed som loven producerede.¹⁸

¹⁷ Sammenligner man med Cookes narrativ, er teksten her næsten identisk. Forskellen er dog af betydning. Således har Hakluyt selv tilføjet beskrivelsen af Magellans henrettede som "seditious" og "rebellious".

¹⁸ Mary C. Fuller argumenterer for, at Hakluyt i Drakes tilfælde synes at have gjort en særlig indsats for at kontrollere betydningen af konflikt i rejsen. Dette mener hun imidlertid

Der er her en forbindelse imellem autoritetens poetik og lovens spektakularitet på tidligt moderne skibe.

Det var muligvis tidspres, som nødvendiggjorde denne politiske fortællings kortfattetthed, men det betyder i konteksten af Hakluyts værk intet. Læseren var allerede bekendt med modellen og kunne selv udfylde de mangler, dens knaphed medførte. Iblandt Hakluyts samlinger af eksempler findes f.eks. en historie om den franske kaptajn Rene de Laudonniere, der kan forstås som et særligt meta-eksempel, der fortæller læseren, hvordan man udøver et eksemplarisk politisk ritual igennem lovudøvelsen.

Eksemplets fortælling

Laudonniere-historiens inklusion i et værk om det rejsende engelske fællesskabs essens peger direkte imod den poetik, som strukturerer *The Principal Navigations*. Inklusionen af denne fortælling i et værk, der specifikt omhandler den engelske nation giver kun mening, hvis fortællingen tænkes som en intervention overfor det rejsende fællesskab henvendt imod fremtiden. Det er i dette lys, at vi skal læse Laudonnières *A Notable Historie* – en oversættelse af franskmandens fortællinger om fire fejlslagne forsøg på at kolonisere Florida i 1560'erne. Hakluyt selv oversatte og udgav disse fortællinger allerede i 1587 for senere at inkludere dem i andenudgaven af *The Principal Navigations*. Selve denne særdeles lange fortællings fylde i sidstnævnte værk synes at indikere en vigtig funktion. Det virker desuden sandsynligt, at Hakluyt selv har handlet drastisk for at

ikke er karakteristisk for Hakluyt som sådan. I stedet knytter hun det til den særlige storpolitiske og nationale betydning, Drakes rejse havde. Fuller går ikke i detaljer med, hvordan denne omskrivning former de enkelte narrativer, men formulerer det således: "For the preparer of this text, the celebration of Drake's achievement on behalf of the nation seemed to require that conflict among the voyagers be occluded or reshaped into something else. Such a conclusion would not be surprising in the context of Hakluyt's evident intention to celebrate national achievement and his framing of the circumnavigation as a central part of this achievement. Yet it is apparent from the records of long voyages in *Principal Navigations* not only that conflict was common among the participants, but also that Hakluyt did not generally object to allowing that conflict to appear in his documents. The same was apparently true of his successor, Samuel Purchas" (Fuller 2007, 50). Jeg er enig i det første argument, at konflikt er hyppig, men vil insistere på at komplicere ideen om, at Hakluyt gengiver sådanne konflikter uden tøven. Jeg ser intet, der tyder på, at dette var tilfældet. Selvom Hakluyt, som Fuller påpeger, fra tid til anden gengav argumenter og konflikter iblandt de rejsende, er disse skrevet ind i en større konstruktion, der i sin henvendelse som lektie til fremtiden, gør konflikter til eksempler på enten den retfærdige tales eksemplaritet i en økonomi af ord eller til skadeligt begær, der skal modvirkes af netop det gode ord modelleret over autoritetens poetik. Et eksempel på en sådan konstruktion findes i historien om Laudonniere.

trykke den. Fuller spekulerer således i, at Hakluyt havde stjålet beretningerne fra sin franske kollega André Thévet under sit ophold i Paris (Fuller 2009, 46-48).

Af de fire rejser Laudonniere fortæller om, var han selv kaptajn på den ene. Netop denne fortælling roterer om et mytteri, der ender med, at en gruppe af kolonisterne stjæler et skib og tager på sørøvertogt. I samme ombæring opstår konflikter med indianerne, og de forventede forsyninger fra Europa dukker ikke op. En af fortællingens lektier er utvivlsomt dens påmindelse om, at ethvert forsøg på kolonisering er strengt afhængigt af forsyninger fra Europa. I sin dedikation til Raleigh beskriver Hakluyt vigtigheden heraf (Hakluyt 1587, epistle dedicatory). En lektie, som i konteksten af englændernes fejlslagne kolonisering af Roanoke i 1584-1590 synes presserende. Men selve fortællingen handler om noget andet. Hovedparten af teksten roterer om mytteriet. Den portrætterer fællesskabet i dets splittethed, og tekstens eksemplariske karakter er knyttet til netop denne splittelse. Dedikationen erklærer da også:

[...] whom [kolonisterne], by the reading of this my translation, you [Raleigh] would have forewarned and admonished aswell to beware of the grosse negligence in providing sufficiencie of victuals, the securitie, disorders, and mutinies that fell out among the french, with the great inconveniences that thereupon ensued, that by others mishaps they might learne to prevent and avoyde the like, as also might bee put in minde, by the reading of the manifolde commodities & great fertilitie of the places herein at large described & so nere neighbours unto our colonies, that they might generally be awaked and stirred unto the diligent observation of everie thing that might turne to the advancement of that action, whereinto they are so cheerefully entred. (ibid.)

Teksten er således ikke bare henvendt til Raleigh selv, men også til dem Raleigh måtte sende mod Virginia for der at fundere en koloni under omstændigheder, der ligner de franske forgængeres. Teksten iscenesætter således sig selv som en oration på vegne af Raleigh og indfinder sig i en bestemt fordeling af tale. Og den synes på alle måder at være bundet op på autoritetens poetik. Den er derfor skrevet ind i den forestilling om teksters virke, som vi finder i resten af Hakluyts værker. Og dette virke gives her igen en modus i eksemplet. Teksten skal lære fra sig med advarsler og lektier.

Denne lektie omhandler primært politik. Teksten roterer netop om "securitie", "disorders" og "mutinies". En eksemplarisk fortælling om regering, der er henvendt til selve det rejsende og tjener det formål at oplære med udgangspunkt i foregangsmænd og skræmmebilleder. Med andre ord må fortællingen læses med øje for denne forestilling om fortællingens virkning på det maritime hierarki og dets skabelse af subjekter. Her taler Hakluyts diskurs direkte til rejsens

parter og viser, hvordan de indtager deres pladser i rejsens orden. Poetikens intervention skal skabe en fremtidig virkelighed, hvor ordet tilhører dets retmæssige ejere.

Laudonniere fortæller, at "the common fashion of men" er, at de ikke kan forblive i en tilstand, men i stedet hellere vil "overthrow themselves". Her findes således en eksplicit teori om entropi. At der her lurende en arv fra antikken er udtalt, hvilket forbinder teksten med en generel humanistisk tendens i tidens koloniseringstekster. Et træk, der kan skimtes implicit i fortællinger om Drake. Laudonniere selv beskriver, hvordan eksemplerne på dette menneskelige karaktertræk er uendelige i "ancient histories, especially of the Romanes" (Hakluyt 1903-05, 8:482-83). Hakluyt selv peger også implicit i denne retning med sit forord, der fortæller om fællesskabets heterogenitet. Hakluyt fortæller med reference til Seneca, at forskellige mænd har forskellige hensigter med at rejse. Her udfoldes en rudimentær analyse af det rejsende fællesskab. Han opremser fire forskellige hensigter. Nogle søger autoritet og "places of commandement". Andre søger "experience by seeing of the worlde". De fleste søger "worldly and transitorie gaine", og denne form er direkte knyttet til overskridelsen af den gode orden, da dette oftest vil ske "by dishonest and unlawfull meanes". Den sidste og mindste gruppe er dem, som søger Guds hæder ved at omvende de fremmede (8:443). Dermed udfoldes en analyse over kompositionen af det rejsende fællesskab, som består af fire grupperinger: politikere, filosoffer, folket og præster. Det interessante ved denne deling er naturligvis den tredje kategori. Den er den eneste af de fire, der ikke har nogen særegen legitimitet som talere, men i stedet er knyttet til uorden. Her er talen uden det nødvendige bånd til socialiteten, som poetikken roterer om. En rejses fællesskab er således sammensat af forskellige interesser, og særligt folket er en potentiel kilde til forstyrrelse. Laudonniere beklager ligeledes den sammensatte karakter af denne type ekspeditioner. I et sammensat fællesskab, er det ifølge ham umuligt, at der ikke er brodne kar i form af mænd af "evill conditions" (9:83). Tekstens værdi er netop at vise, hvordan denne politiske situation kan regeres, og hvilke farer den præsenterer.

Efter at have etableret sin koloni rejser Laudonniere rundt i landet for at skabe alliancer med indianerne. I denne mangel på autoritært nærvær opstår i fællesskabet falske rygter om guldminer, der vækker soldaterne. Laudonniere knytter dette begær efter guld, som står i kontrast til arbejdet, til soldaternes "disordinate appetite" (9:35-36). Der opstår altså en tale i fællesskabet som følge af ord, som appellerer til begæret hos folket. Denne står i modsætning til arbejdet med kolonien og det fort, som kan sikre dette fællesskab, og denne modsætning, som vi kender fra Hakluyt, gives en geografisk karakter. Den utidige tale eksisterer akkurat udenfor Laudonnières eget nærvær. Der, hvor autoriteten ikke ved sin tilstedeværelse fordeler tale og tavshed. I en passage beskrives det, hvor-

dan der afholdes hemmelige møder i skoven, hvor der tales om at vælge en anden kaptajn og slå Laudonniere ihjel (ibid.). Dette valg af skoven som sted er bemærkelsesværdigt, for i rejseberetninger af denne karakter er skoven et terræn, der mestres af den fremmede (Se Heinsen 2012). Det er indianerens territorium, hvor denne kan bevæge sig let og ubesværet og holde sig skjult, men hvor europæeren selv kommer til kort (f.eks. Hakluyt 1903-05, 10:30). Territoriet naturaliserer på denne måde den dårlige retoriks andethed – en strategi, der også findes i lignende tekster om den engelske kolonisering af Amerika, blandt andet hos de forfattere som Hakluyt ønskede skulle læse Laudonniere (Smith (1612) 1969, 447; Purchas 1625, 4:1765).

Den perifære tales usandhed og manglende bånd til hierarkiet demonstreres på flere måder i narrativet. Da Laudonniere opdager, at der blandt soldaterne cirkulerer en bog fuld af “lewde invectives and slanders”, samler han hele fællesskabet og kontrasterer denne tale med en anden. Han får ganske enkelt bogen læst op: “In their presence I caused the contents of the booke to be reade alowde, that they might beare record of the untruths that were written against mee” (Hakluyt 1903-1905, 9:37). Han bringer således den uærlige, usande tale frem i lyset for at skabe en offentlighed, hvori denne tales karakter synes selvindlysende i sin kontrast til autoritetens. En performance af en sandhed, som netop bliver sand, fordi den performs. En demonstration, som ikke overraskende tager form af oration, og som i første omgang har en gavnlig effekt. Den ledende ophavsmand til oprøret flygter ind i skoven, hvorfra han sender breve til Laudonniere med indrømmelsen af, at han havde fortjent døden.

Oratoren fortæller fællesskabet, hvad dets sandhed er, imens orationens form skaber fællesskabet som en fordeling af tale og tavshed. Den samme forestilling om orationens skabelse af en velordnet offentlighed af nøje fordelt tale og tavshed, løber ligeledes igennem en række af periodens tekster om det rejsende fællesskab – blandt andet, igen, i de tekster hvori Hakluyts indflydelse måske føles allermest tydelig (eks. Purchas 1625, 3:610 og 4:1754; *True Declaration* 1610, 49-51; Smith (1612) 1969, 440-41).

Uheldigvis er Laudonnieres kvaler ikke ovre. Han bliver syg og er derfor ikke i stand til at forestå den kontinuerlige performance af fællesskabets essentielle forskelle. Forfaldet synes dermed uundgåeligt. Kort efter løber der igen rygter styret af begæret. Denne gang er det muligheden for et sørøvertogt i Caribien, der forpurrer stilheden og arbejdet. Dette resulterer i, at en gruppe sømænd stjæler et af Laudonnieres mindre skibe og drager på togt i Caribien. I kolonien forsøger Laudonniere at bygge nye småskibe, men også dette arbejde plages. Igen går der en tale styret af begæret i vejen (Hakluyt 1903-05, 9:39). Denne artikulerer muligheden for at tage også disse nybyggede både og drage på togt. Og denne tale har virkning: “This word of riches sounded so well in the eares of my Souldiers”, hvorfor denne “sedition” får effekt, og et mytteri følger (9:40). At oprø-

rernes tale ikke er funderet i en ægte forskel betyder dog, at ordene også raserer iblandt mytteristerne selv. Efter nogle få sørøverier har mytteristerne et uheldigt møde med spanierne ved Jamaica. Derfor rejser de imod Bahamas, men nogle af de få ombord, som ikke tænker dårligt om Laudonniere snyder de resterende oprørere og sejler i ly af mørket tilbage til Florida (9:43-45).

Hele passagen er struktureret imod kulminationen i en oration til folket, hvor de to former for tale kan kontrasteres og adskilles. Det kulminerer med, at "the foure chiefe authors of the mutiny" bringes til kysten. Laudonniere vil straffe disse fire med døden og lade dem "serve for an example to the rest". Her handler det dels om lovens beherskelse af kroppen, der udstilles til eksempel, men også talen udstilles i passagen i sin eksemplaritet. Når han blot straffer fire, er det netop fordi, at han tilskriver talen iblandt dem magt. Det er disse fire, som er ophavsmænd til de ord, der har "suborned" de andre. Det han straffer er dermed en form for tale (9:46).

Orationen citeres direkte af Laudonniere (men med en i lyset af Sidneys tidligere citerede bemærkning om historier og opdigtede orationer sigende indrømmelse: "or the like speeches"). Talen fortæller om subjektets mandat (som en "natural obligation") fra kongemagten og gør dette til fællesskabets sandhed – en forestilling, som i konteksten af Hakluyts værk kun understreger konstruktionen af den gode talestrøms retning. Orationen fortsætter:

Notwithstanding you have had more regard unto your unbridled affections then unto vertue, which invited you to the observance of your oth, in such sort that being become contemners of all honesty, you have passed your bonds, and thought that all things were lawfull for you. Whereupon it is fallen out, that while you thought to escape the justice of men, you could not avoid the judgement of God, which as a thing by no meanes to be avoided hath led you, and in spight of you hath made you to arrive in this place, to make you confesse how true his judgements are, and that he never suffereth so foule a fault to escape unpunished. (9:46-7)

Orationen henvender sig til et folk, som forudsættes at kende disse fakta allerede. Denne forudsætning peger imod, hvad Althusser karakteriserer som ideologiens status som værende "altid-allerede" i effekt. At subjekterne aldrig finder sig selv udenfor ideologiens magt (Althusser 2008, 49-50). Som Rancière har vist, må denne dimension dog i sig selv historiseres og dermed læses som effekt af de diskurser, hvori ideologien udfolder sig. Ved at tildele ideologien sin "altid-allerede" status bliver ideologien hos Althusser altomfavnende som en sammenhængskraft, der binder det sociale felt sammen og som således også synes at komme før nogen sfære af strid – ikke mindst fordi dens magt i sit udgangspunkt synes at tilhøre bestemte parter, som derved ikke længere kan tæn-

kes som værende relationelt konstitueret (Rancière 1994b, 145-47). På denne måde forudsætter Althusser teori om ideologien allerede definerede aktører. Imidlertid konstituerer ideologien sig ikke udenfor strid – den er i sig selv del af striden, fordi den vedrører skabelsen af den magt, der udstikker, hvem der kan tale. Når Laudonniere lader sin egen tale gentage en funderende “oprindelig” tale, må dette læses som en politisk performance, der placerer hans eget logos udenfor den sfære af strid, hvori det reelt befinder sig. Når talen er konstaterende, kan vi således forstå selve denne karakter som del i striden. For det er netop konflikten om forholdet imellem ordet og taleren som Laudonnieres tekst roterer om – konflikten om hvilke aktører, der kan tale ord, som kan italesætte en fælleshed. Hvem der har adgang og evne til det politiske ord, og modsat, hvem der blot udtrykker sit dyriske begær. Forskellen på talen og stemmen. Forbrydelsen er da heller ikke af hverken voldelig eller økonomisk karakter. Den består i at træde udenfor denne orden bundet af troskabseder, der fører subjektet tilbage til konge og Gud. Forbrydelsen er således politisk. Den består i at have afsværgt sig (eller måske rettere “besværget”) ærligheden. At instituere en usand tale udenfor loven. At have påkaldet sig en fælleshed, der ikke fandtes og at have talt som om denne forestilling var virkelighed. Den består med andre ord i at have taget ordet uretmæssigt.

Laudonnieres oration er en gentagelse af den sandhed, der strømmer fra kongemagten. Og den er en gentagelse, der synes at gentage, hvad digtningen etablerer som det nødvendige bånd imellem bestemte parter og bestemte typer af tale. I sin gentagende karakter kan vi tænke den som beslægtet med Drakes gentagelse af Magellan. Det handler om at aktivere, hvad der her bliver set som en historie, hvori sandheden om fællesskabet som en fordeling af talen er indlysende. Således er orationen også en gentagelse, der i sin udsigelse skaber den position, som mestrer fællesskabet igennem selve gentagelsen. Den skaber et subjekt, som igennem en særlig tale kan forårsage en kontinuerlig refundering, hvorved der igen opstår en orden, hvor de, som har mandat til at tale er de eneste, som gør det, imens fællesskabet lytter og lærer. En cirkulær virksomhed, hvor magten udfoldes som en tilbagevenden til sit oprindelige princip, men hvor det er selve denne tilbagevenden, der reelt instituerer igen og igen.

For at kunne gøre dette splittes fællesskabet i to. Både bogstaveligt ved at tage livet af en del af fællesskabet som eksempel på loven i sin spektakulære effekt for øjnene af både tilskuere og læsere, men også sprogligt ved at si den dårlige tale fra den gode. Herved bliver fortællingens eksemplaritet vendt direkte imod rejsefællesskabernes medlemmer, der skal tage ved lære af straffens udstilling af fællesskabets demarkationslinje og samtidig imod fremtidige kaptajner, som skal lære, hvordan man bringer fællesskabet til enstemmighed netop igennem orationens effektivering af denne demarkation. De to sider af denne eksemplaritet henvender sig på denne måde til henholdsvis undersætter og suveræner – som

afskrækkelse og imitation, der bringer fællesskabet tilbage til sit fundament. Det er i denne eksemplaritet, at autoritetens poetik finder sit måske klareste udtryk. Eksemplerne skal interpellere fællesskabets subjekter, som enten oratorer eller tilhørere og holde denne orden adskilt fra et utilstedeligt fællesskab, hvor talen ikke har denne regulerede, almene og nødvendige form. Hakluyt kan derfor bruge Laudonniere som et meta-eksempel på, hvordan man laver eksempler og gør disse virksomme for øjnene af fællesskabet, der derved skabes som tavs subjektivitet. Og samtidig kan Hakluyt med tekstens interpellation af det rejsende fællesskab lade selve teksten tjene som netop en sådan oration, der fordeler henholdsvis tale og tavshed i den fremtid Hakluyt vender rejseberetningen imod.

Laudonniere præsenterer denne adskillelse af den dårlige og den gode tale ganske direkte i den dramatiske sidste del af sin oration, hvor en enkelt soldat nægter at angre, men i stedet appellerer til kolonisterne ved at ækvivalere sig med disse: "thinking to raise a mutiny among my souldiers, sayd thus unto them: What, brethren and companions, will you suffer us to die so shamefully?" (Hakluyt 1903-05, 9:47). Her illustreres altså et forsøg på at etablere en klagende fælleshed. Ved at anråbe det fælles artikuleres i et glimt en anden ide om fællesskabet end den, som udstikkes af autoriteten. Laudonniere afbryder dette forsøg ved at vise, hvordan der netop ikke er noget fællesskab udenfor den sfære, som udstikkes af hans egne autoritære ord: "And taking the word out of his mouth, I sayd unto him, that they were not companions of authours of sedition and rebels unto the kings service" (ibid). Derved bliver kontrasten imellem de to taler fuldstændig. En har logos (fra konge og Gud) og en har ikke. En kan tale politisk om det fælles – en anden ikke. Sandheden demonstreres i en spektakulær genfødsel af fællesskabet, der igen konstituerer tilhøreren (og dermed potentielt læseren) som et tavs subjekt (uden ord i munden) med en fast plads i hierarkiet.¹⁹

Den utilstedelige tales muligheder for at brede sig skyldes et indbygget problem i rejsen: afstanden til talens sande centrum. Laudonniere fortæller, at han efter mytteriet prøvede at regne ud, hvorfor han havde været plaget af dette problem. Det kan ikke være manglen på viktualier, da han mener, at hans folk har fået, hvad de skulle have. I stedet knytter denne forstyrrelse sig til rejsegeringen som sådan: "[...] all new conquests by sea or by land are ordinarily troubled with rebellions". Og dette har en årsag, for "[rebellions red.] are easie to be raised, aswell in respect of the distance of place, as in respect of the hope of the souldiers have to make their profit". Dette gælder ikke kun i Laudonnières tilfælde, men er derimod ifølge ham et historisk fænomen, som knyttes til "ancient histories", men også den nærmere historie om opdagelsen af Amerika. Således frem-

¹⁹ Igen er det muligt at pege imod en lignende forestilling om straffens spektakulære genfødsel af fællesskabet i en række samtidige tekster (eks. Purchas 1625, 4:1745-6; Smith 1624, 183. Se også Heinsen 2012).

hæver Laudonniere her, hvordan Columbus, Pizarro, Almagro og Cortes alle mødte tilsvarende vanskeligheder (Hakluyt 1903-05, 9:47-48)²⁰. Her finder vi en forestilling om en grænse, der er politisk. At kaptajnen bærer suveræniteten og kropsliggør den for sit fællesskab, der kontinuerligt genfødes igennem dennes eksemplariske gerninger bindes dermed til en forestilling om, at det er selve koloniseringens afstand til det legitime centrum, der ligesom tiden gør fællesskabet entropisk. Laudonniere skriver sig her ind i en historie om opdagelsesrejsende, men ikke ved at ækvivalere sin opdagelse eller kolonisering med disse legender. Ligheden er politisk. Den vedrører problemet med at håndhæve den retfærdige orden i en verden, hvor denne på grund af tid og rum er afhængig af hans retorik.

Laudonniere viser sin egen tale som rejsens sejrherre. Men alligevel slutter narrativet på noget, der let kunne være blevet en mislyd. Ligesom Hakluyts klagende sømænd bærer Laudonnieres historie også spor efter den ideologiske performativitets grænse i selve sproget, og den måde hvorpå det deles af både gode og onde tunger. Efter hjemkomsten konfronteres Laudonniere igen af "false reports" givet til hans overordnede (Hakluyt, 1903-05, 9:83): "Thus we see how the good name of the most honest is oftentimes assayed". Navne kan bringes i unåde og dette er et problem, for mænd tror, at de kan komme frem i verden ved at så tvivl om andre mænds dyder²¹. Anklagerne imod ham er mange. Særligt to er dog interessante. Den første er: "that I went to counterfeit the King, and to play the tyrant" og den anden i forlængelse deraf: "that I was too cruell unto the men that went with mee". Laudonniere svarer på disse to anklager således:

Touching that which was sayd that I playd the King, these reports were made, because I would not beare with any thing which was against the duety of my charge, and the kings service. Moreover, that in such enter-

²⁰ Disse forestillinger om selve afstanden korrumpion af de rejsende i koloniseringsgeringen diskuteres i en 1700-tals kontekst af Pagden (1995). Han skriver: "overseas empires, because they necessarily required travel overseas, were in some sense a violation of nature's intention that, once the early nomadic stage of his existence had been completed, man should remain more or less where he was" (159).

²¹ Som eksempel bruger Laudonniere igen en klassisk reference nemlig oratoren og generalen Alkibiades, der også blev genstand for "backbiting". Laudonniere synes her at referere Plutarch. Alkibiades var et af de liv, der blev skildret i Plutarchs moralske og eksemplariske levnedssberetninger. Han var en stor orator, og hans historie har mange paralleller til Laudonnieres beskrivelse af sig selv. Også Alkibiades var bundet til havet og et ekspansivt projekt, som imidlertid gjorde ham sårbar for talen: "So long as he [Alkibiades red.] was personally present, he had the perfect mastery of his political adversaries; calumny only succeeded in his absence" (Plutarch 1900, 292).

prises it is necessary for a Governour to make himselfe knownen and obeyed, for feare least every body would become a master, perceiving themselves far from greater forces. And that if the tale-tellers called this rigour it rather proceeded from their disobedience, then of my nature lesse subject to cruelty then they were to rebellion. (Hakluyt 1903-05, 9:86-7)

Fra en vinkel kommer Laudonniere lidt for nemt rundt om den første anklage. Han har selv netop argumenteret for, hvordan problemet består i, at alle og enhver kan benytte sproget til at fordreje sandheden og bringe et navn i vanære, hvilket påkræver nødvendigheden af at kunne dele sproget i to. Han er med mærkaten "tyrant" blevet anklaget for at sætte sig selv i kongens sted på en illegitim facon. Han er blevet rørt af den utilstedelige klagetale, der har brugt sprogets muligheder imod den sandhed, han kropsliggør. Han er således blevet genstand for "tale-tellers". I stedet for at svare på anklagen vender han denne imod det subjekt, der tildeles dens udsigelse. Frem for at have overskredet sit mandat, har han forsøret selve det bånd, der har tildelt ham dette imod en tale, som forsøger at forvride det sprog, hvori sådanne mandater gives. En tale, som bliver ækvivalent med en situation hvor "every body would become master". At være "tale-teller" er således at tale imod den poetik, som tildeler enhver sin specifikke plads. Laudonnieres voldsomhed, der kan synes som en excès, er et forsvar af selve fællesskabets bånd, der nødvendigvis har måttet håndhæves med "rigour". En slags Agambens undtagelsestilstand lurer et sted i baggrunden – forårsaget af afstanden korrumpation af subjekterne, der påkalder nødvendigheden af lovens excès (Agamben 2009, 54-5). For at bevare sig må ordenen blive så voldsom, at den til forveksling ligner dens modsætning – tyranni.

Laudonnieres forskydning af anklagen betyder, at han ikke behøver at svare på tiltalen. Gjorde han dette, ville han implicit tildele sine modstandere en legitimitet som talere. Og dette ville placere hans efterfølgende påstand, at hans tales hårdhed er nødvendig på grund af distancen, som blot en påstand blandt flere. I stedet benægter han sine modstandere logos, fordi deres tale forbryder sig på de bånd, der definerer fællesskabet. Den abrupte afvisning af anklagen er derfor strengt nødvendig for at bibeholde opdelingen imellem de to taleformer. Han er således afhængig af at kunne vise sin egen gerning som værende på en gang udenfor et sprogligt fællesskab, men samtidig i stand til at designere dette og bringe dette tilbage til sit fundament. I stedet drejer han spørgsmålets præmis og indlader sig derved ikke i en dialog med denne potentielle homonymitet. Selv i lyset af denne åbning er Laudonniere nøjsom og eksemplarisk i sin regering af talen.

Hvorvidt den præsenterer sig som et lager af viden eller som historisk-moralske eksempler gør rejseberetningen sig meningsfuld qua gentagelse af handling, der knytter sig til en poetisk konfiguration af forholdet imellem talen og talerne. Den apori, som her tilsløres er, at sproget kan bruges af hvem som helst, og at hierarkiets sandhed derfor er effektueret igennem et medie, der låner sig til det non-identiske. At kaptajnen, som Cooke siger, er i samme båd som sine uregerlige mænd. Fællesskabet har i denne diskurs brug for talen, særligt grundet distancen til kongemagtens nærvær, men sproget er ikke noget problemfrit instrument, da det som hos Platons fortvivlede navigatør altid allerede er i brug. Laudonniere bliver eksemplarisk ved den gerning, der opdeler dette felt af tale. Det er med andre ord, fordi Laudonnières orationer demonstrerer en løsning på den knude, sprogets brug udgør, at den kommer til at stå centralt i Hakluyts diskurs om fællesskabet. Oratoren besidder evnen til at interpellere ved at illustrere og bevise, hvordan fællesskabet "virkelig er", frem for hvordan det fremstår i sin forvirrede fremkomst, hvor de to taler er blandet sammen. Laudonnières historie og oration ophører på denne måde som singulær begivenhed og kommer i stedet til at stå som en universel politisk lektie: sådan skaber du fællesskabet. En lektie Hakluyt henvender til fællesskabet selv.

Med Laudonnières fortælling henvendt til det rejsende fællesskab viser Hakluyts poetik sig som endnu en fremkomst af kolonialismens taksonomier af forskel. Mennesker er forskellige, de taler forskellige sprog, og forskellens performance er både tekstens og autoritetens politiske instrument. Det er den kontinuerlige reproduktion af denne forskel, disse beretninger skal bidrage til.

Hakluyt positionerer således sit eget værk som en lærebog for det fællesskab, der skal digtes frem fra skibets forvirrede lydbillede. En digtning, der konstituerer rejsens fortælling som en del af det maritime hierarkis magtinstrumenter. På denne måde hviler Hakluyts syntese på en teori om performativitet, der ækvivalerer hans egen tale med den maritime magtdiskurs i forsøget på at bringe fællesskabet til enstemmighed. Men denne konstruktion er afhængig af, at to bevægelser i sprogets relation til fællesskabet holdes strengt adskilt. At der en god eksemplarisk performativitet med tilhørende fællesskab, der står i direkte modsætning til en sproglig gøren, som finder sted udenfor dette fællesskab. Et godt og et dårligt fællesskab, der som hinandens direkte modsætninger udvisker deres fælles ophav i sproget. Det er denne opdeling, som er kernen i Hakluyts kortfattede historie om Drake, såvel som i de historier han lader udfylde dennes mangel på mere indgående fortælling. Dermed tildeles orationen og eksemplariteten en central, men stabil rolle i effektueringen af fællesskabets grænse igennem sprogets adskillelse fra sig selv. Det er igennem sproget, at fællesskabet sier den gode tale fra den dårlige – den koloniale historie i dens funktion af model for ekspansionsprojektet selv.

Ekskurs: Pletter på store mænd

Jeg bemærkede i dette kapitels første linjer, at historien om henrettelsen af Doughty for den nationalistiske historiefortælling i det 19. århundrede figurerede som en plet på Drakes karakter. En plet på en mand, denne type fortælling foretrak at ophøje som et symbol på nationens vej imod imperiets storhed. Et eksempel findes i Vauxs introduktion til den første kommenterede udgave af *The World Encompassed* fra 1854. Vauxs udgangspunkt er at finde ud af, hvad der egentlig skete. Hvad havde Doughty gjort, og var hans henrettelse retfærdiggjort? Men Vaux har svært ved at lave en konklusion. Han kommer dog så langt som til at drage Drakes motiver i væsentlig tvivl. Her bliver striden til et spørgsmål om Drakes karakter, som det ofte gør i denne type historiefortælling, der på denne måde igen søger at konstituere en nødvendig identitet imellem den handlende og handlingen. Det handler om værdighed i forhold til nationen, og her falder de forskellige kilder i samlingen ikke ud til Drakes fordel. Kilderne taler ikke “favourably of either his temper or his manners” (Vaux 1854, xxxvii).

I de sidste passager af Vauxs fremstilling ser man en splittelse i hans nationalromantiske fortælling. Efter at have kastet Drakes karakter i tvivl trækker Vaux således i land: “it could scarcely have been our wish, to attempt to reverse the general judgment of the men of his own times upon the character of Sir Francis Drake” (xxxix). Denne dom var positiv, og Vaux åbner samtidig for fortællingernes problematiske omgang med ordene. Den negative fremstilling af Drakes gerninger: “may have been either a fabrication or a gross exaggeration, the result of jealousy or some vindictive feelings against Drake” (xl) – det på trods, at Vaux selv synes tydeligt usikker på historiens konkrete forløb. Denne betragtning støtter Vaux med, at der ikke blev taget juridisk handling imod Drake ved hans hjemkomst. Vaux er således splittet imellem, hvad empirien fortæller ham og hans tids generelle forestilling om Drakes heroiske bedrifter. Og det er sprogets skandaler, der bliver hans redning.

Som Mark Netzloff har argumenteret, blev Drake netop i anden halvdel af 1800-tallet en ikonografisk figur, hvis spøgelse blev set som en slags beskyttende ånd for nationen (Netzloff 2007, 138). Netzloff pointerer i denne sammenhæng, at den samme spektrale figurering af Drake også gjorde sig gældende i hans samtid. Her var den imidlertid bundet til en anden form for nationalisme, som Netzloff ser i opposition til forestillingen om staten som den udspillede sig i officielle diskurser i Tudor og tidlig Stuart England. I den økonomiske fremhævelse af eventyret som et merkantilt projekt figurerer en forestilling om borgeren, som er adskilt fra tidligere feudale og aristokratiske modeller (en tolkning, der bygger på Richard Helgersons revurdering af teksten). Denne figur er ifølge Netzloff helten i Hakluyts værker. Netzloff ser således de heltmodige repræsentationer af Drake og lignende figurer som dele af et merkantilt nationalt projekt i

Hakluyts tekster. Og dette projekt er bundet til en forestilling om et urbant borgerskab (i kontrast til en tidligere feudal model). Denne kompleksitet får Netzloff til at tolke Hakluyts forestilling om sine teksters spredte lemmer som en erkendelse af en "hjem søgthed" i fællesskabet, der således er splittet (143). Netzloff beskriver i Derridaske vendinger Hakluyts metafor om den spredte krop som et billede på et sorgarbejde og konkluderer: "Hakluyt's difficulty in imagining the body politic reveals the ways that England's commercial and colonial expansion undermined any representation of the nation's integrity" (ibid.). Netzloffs tese er interessant, men underudviklet i forhold til Hakluyts diskurs, der i sidste ende synes at prioritere suverænitets kontrol over subjekter gennem performativet over nogen form for borgerskab som sådan. Når Hakluyt viser kroppens spredte lemmer er det for at lade dem samle af en diskurs, der styres af suverænenens imperativ. Måske er det ikke qua det feudale eller aristokratiske bånd, at fællesskabet samles, men det er stadig et fællesskab, hvori der eksisterer et forseglet bånd imellem kongemagt og subjekter. Tekstens sorgarbejde er derfor svært at tolke som nogen kritik eller alternativ horisont og det synes ikke direkte relateret til noget brud imellem en feudal og en merkantil model, da den sidstnævnte ikke fremstår som nogen udfordring af den forrige eller som det, der har forårsaget spredningen af lemmerne. Tværtimod. Bruddet med aristokratiske modeller synes ikke at være i vejen for fremhævelsen af fællesskabets potentielle fuldkommenhed gennem de ord, der strømmer fra kongemagten. Hvis Hakluyts metafor om kroppen er udtryk for en hjem søgthed, mener jeg således kun det kan være, fordi Hakluyt selv må have set sin egen diskurs som åndemaneri – forsøg på at uddrive folkets spektrale beklagelser.

III. Hydraens tunger

When every man pel mel and spent his mowth with as smal discretion for
hym self as attendance for the hearer
– Richard Madox (1976a, 142)

Drake skulle blive forsøgt emuleret og gentaget til uigenkendelighed. Og dette element af gentagelse knytter rejserne imod Stillehavet til de forskellige muterende fortællinger om ham. Hans genfærd har således formet historien om engelske sørejser til Stillehavet. Allerede ti år efter hans rejse skulle hans gernings succes blive gjort efter. Thomas Cavendish ledte den tredje engelske jordomrejse (fra 1587-1588) og denne gang var mandatet, der retfærdiggjorde begivenheden entydigt. England og Spanien lå i åben krig, og også Cavendish skulle lykkes med at erobre en af Spaniens rige galleoner i færd med at krydse Stillehavet. Ifølge Glyndwr Williams blev hans hjemkomst i denne kontekst læst som en epilog til besejringen af den spanske Armada i 1588 (Williams 1997, 43). Hvor fortællingen om Drakes bedrift grundet dens tvetydige legitimitet levede sine første år uden offentlig anerkendelse, blev Cavendish hyldet øjeblikkeligt. Det er da også en “worthy and famous voyage” som Hakluyt trykkede i sit monument, hvor Cavendish, ligesom Laudonniere, fylder hullerne i den kortfattede historie om Drake med det stof, som passede et poetisk monument over glørværdige bedrifter – gerninger, der passede til de subjekter, der gjorde dem. Og Drake synes på alle måder at have været nærværende i Cavendishs jordomsejling. Således forbindes hans historie i Hakluyts narrativ om Cavendish direkte med landskabet omkring Magellanstrædet (Hakluyt 1903-05, 11:298).

Imitationens succes i dette tilfælde betyder dog ikke, at vi skal tænke rejseberetningens ideologi som værende i stand til at fuldbyrde sig selv. I stedet må vi positionere den som del af smertefuldt nærværende konflikter i skibets fællesskab. Og der findes rigelige eksempler fra tiden op til år 1600 på, hvordan imitationen af Drake skulle mislykkes. Beretninger fra det uregerlige skib, der er fulde af stridige ord, og hvor Drakes navn ikke blot signalerer autoritet, men også utidigt begær. Enkelte af disse historier om mislykkede togter fandt vej til Hakluyts værk, hvor de føjedes ind i hans store fortælling om eksempler og ger-

ninger, hvor talen passede til taleren. Her finder vi blandt andet Cavendishs forsøg på at emulere sig selv, hvilket resulterede i hans død. Andre historier findes som Cookes andetsteds og fortæller andre mere politiske ulyksaligheder – om lovens andel i skibets dissonante lydbillede, eller om folkets indbildninger, der fører statsskibet forbi det punkt, hvor lovens demonstration kan intervenere. Dette kapitel roterer om to sådanne rejser imod Stillehavet, der hver især skulle fejle i deres mål om at imitere Drakes gerninger, og hvis fortællinger befinder sig på kanten af det, som kan rummes i Hakluyts poetik – Edward Fentons rejse i 1582 og Sir Richard Hawkins' rejse i 1594. Fentons rejse var udsendt som en rejse til Kina via en rute syd om Afrika. Den nåede dog ikke længere end til den nuværende Sierra Leone før skibene drejede imod vest i noget, der på alle måder ligner et forsøg på at emulere Drake (om end beretningerne langt fra er entydige i deres beskrivelser af, hvad denne emulation betød, og hvem det var, der ønskede at gøre den). Fenton nåede dog aldrig til Stillehavet, da hans ekspeditions fællesskab undervejs gik i opløsning. Hawkins derimod havde allerede fra begyndelsen Stillehavet som mål, men heller ikke han formåede at følge Drakes kølvand videre end til Chiles kyst, hvor han blev overmandet og tilfangetaget af spanierne.

Disse to rejser er udvalgt iblandt flere fejlslagne forsøg. Nogle af disse forsøg fylder de sidste sider af Hakluyts monument, der således efterlader sin læser med uopfyldte potentialers spænding. Værkets sidste sider er dermed også de sider, hvor teleologien endnu er uopfyldt – ikke mindst fordi autoritetens logos fremstår ufærdigt i sin formning af det rejsende fællesskab, der her viser sig rig på eksempler, som demonstrerer, hvordan folket ikke i udgangspunktet er de føjelige subjekter som rejsegerningen påkræver. I dette arkiv over fejlslagne ekspeditioner kan vi fornemme den ængstelighed, der driver værkets forsøg på at skabe et monument, der skal kunne virke. Den epistemiske usikkerhed gælder således ikke kun den i det store hele stadig ukendte geografi i Stillehavet, men også det fællesskab, der skulle indtage netop disse hvide pletter på kortet. Her var groft sagt stadig et arbejde, der skulle gøres – stadig et behov for fortællingens intervention. Symptomatisk slutter værkets andenudgave da også med et sæt af spanske instruktioner – med andre ord med den type af skriftspraksis, der med sine lektier synes allermest henvendt til det rejsende fællesskab selv. En passende slutning på et monument henvendt til dette fællesskabs øjne, og den fremtid de skulle skabe. Det er mit argument, at vi kan knytte denne tvetydige slutning til de fortællinger om det politiske skib, som autoritetens og observationens poetik værner sig imod. Vi fik en smag på disse fortællinger i Cookes beretning i forrige kapitel, men med disse to rejser skal det blive ganske tydeligt, at Hakluyts drøm om et tavs skib i sig selv er indskrevet i konflikten.

Kapitlet her begynder med at gribe fast i fortællingerne om Fentons rejse – både dem Hakluyt trykte, og dem man finder andetsteds. I disse beretninger

finder vi en fortælling om et skib, der ligner mere et narreskib end en koreografi af retfærdigt arbejde. Fentons ekspedition gøres af et fællesskab, der ikke som Drakes sublimeres igennem eksemplet, men i stedet synes fanget i dets egen skandaløse (mangel på) taleorden. Her er et kort sagt et skib, hvis træ resonerer af tale, der således forstyrrer billedet af den tavse overflade, Hakluyts poetik tildeler sig selv evnen til at konstituere. Et skib, hvor hver part ikke taler på den måde, der er passende. Her kan loven ikke koreografere. Forholdet imellem den autoritære poetik og denne ængstelighed vil imod slutningen af dette kapitel blive søgt indsnævret igennem analysen af Hawkins rejseberetning. Hans fortælling berører imidlertid knapt selve hans rejse, da den hurtigt efterlader de faktiske begivenheder til fordel for en fortælling om eksemplaritet og det uregerlige folk. Hawkins tekst er bemærkelsesværdig, da den udtrykker de problemer som det altid-allerede talende folk udgør for autoritetens poetik. Hans løsning er mere tekst. Endnu en lære om skibet, der skjuler sig som et narrativ om gerninger. Her vil jeg en sidste gang vende tilbage til Hakluyts værk, da dette i Hawkins drøm om det gode skibs fordeling af magt spiller en måske endnu mere udtalt reformerende rolle, end den Hakluyt selv tilskriver det.

Stinkende ord

I lyset af Drakes bedrift var Fentons rejse en hurtigt glemt fiasko. Men der er også afgørende paralleller de to begivenheder imellem. Begge rejser var kontroversielle, fordi de synes at have manøvreret en hårfin grænse imellem legitimt kaperi og direkte sørøveri, og fordi begge rejser synes at have involveret handlinger, der ikke var autoriseret fra højere magter. Glyndwr Williams påpeger, hvordan Fenton i sit mandskab havde folk, der havde sejlet med Drake, og at Drake selv var blevet konsulteret inden rejsen. Han mener samtidig, at furoren over Doughtys henrettelse forklarer, hvorfor instruktionerne for rejsen er særligt eksplicitte vedrørende konflikter og Fentons autoritet (Williams 1997, 37-8). Med sig havde Fentons besætning således fortællingerne ikke bare om loven, men efter alt at dømme også myterne om Stillehavet som et sted for opfyldelsen af et begær, som stod i et problematisk forhold til lovens rammer. Drake signalerer begge disse fortællinger.

En anden lighed er, at både Drakes og Fentons rejser efterlod spor af narrativer, der på en ganske håndgribelig facon markerer, at skibets fortælling ikke altid udfolder sig som autoritetens poetiske korrektion af virkeligheden. Her kan vi således bruge narrativerne til at fornemme sørejsens dissonante lydbillede. Hvor Hakluyts fortællinger om usuccesfulde rejser bliver til eksempler, finder man her i stedet forlængelser af et skænderi, der efter at have udfoldet sig i og splittet rejsens fællesskab er fortsat på beretningernes sider.

Modsat Drake efterlod Fenton selv en journal (Fenton 1959b). Det er en tør skibsjournal, der i tekniske termer fortæller om rejsens fremskridt, skibets position og mængden af viktualier. Umiddelbart konstitueres således den type overflade, vi finder som del af skibets teleologi i Hakluyts narrativ. Denne lukkede form brydes dog løbende igennem fortællingen, men kun for at beskrive forviklinger og udvekslinger af hårde ord.

Derudover findes en lang række kortere narrativer af forskellige officerer i rejsen. Hakluyt trykte et af disse, skrevet af Luke Ward, i førsteudgaven af *Principal Navigations* for siden at skære dette til næsten halv længde i andenudgaven. I denne redigering forsvandt ikke mindst en række kommentarer om uenigheder og dette på trods af, at fortællingen i forvejen er det af de tilbageblivende narrativer, som bedst stemmer overens med idealet om det enstemmige skib¹.

Sidst, men ikke mindst, findes narrativer fra de to skibspræster Richard Madox og John Walker. Det er disse narrativer, som for alvor er interessante i denne sammenhæng. Madox skrev både et officielt narrativ samt en privat dagbog. Det er også fra Madoxs hånd, at vi har referater fra en række møder afholdt iblandt rejsens officerer. Disse referater er en følge af rejsens instruktioner, som krævede minutiøs dokumentation af rejsens forløb, samt at vigtige beslutninger skulle tages i et råd af de ledende officerer, skibspræsterne og tre medrejsende købmænd². Doughtys spøgelse synes at have haft en indflydelse på denne forholdsregel, der indskrænkede Fentons magt betragteligt. Fra Walkers hånd har vi en dagbog. Dette var således en rejse fuld af skrevne ord.

Ingen af alle rejsens beretninger fortæller om et fællesskab af virksomhed qua autoritære ord eller lovens demonstrationer. Modsat Drakes rejse er det dog ikke nogen enkelt begivenhed, som er i centrum for dette portræt af rejsens politik. De udfolder sig i stedet som en kontinuerlig analyse af selve fællesskabet, der igennem hele rejsens forløb fremstår blokeret. Et fællesskab, hvor ordenes intervention ikke sublimerer, men i stedet afføder stadig flere ord. Fentons eget narrativ giver et glimrende eksempel herpå. Her eksisterer skibets fællesskab som ulydighed overfor hans egne ordrer, og han synes ikke i stand til at stille noget

¹ Et eksempel finder man i beskrivelserne af hændelserne den 7 december 1682. I 1589 finder man her en passage, der lyder: "Further, it was determined, that Captaine Hawkins, Master Tailboys, Master Geffries, Master Hoode, Master Blackcoller, and two sailers of each shippe, should romage the prize: about the appointment of whome, grewe unkinde, and hot speeches, betweene the Generall, and Master Parker, against me, concerninge authoritie, and gouernment, and also Captaine Hawkins finding himselfe iniured, was plaine with them both: so that we were beyond the termes of Commissioners, and fell to plaine brawling, and bragging" (Hakluyt 1589, 661). Denne og lignende passager er udeladt i den udvidede version af værket fra 1598-1600.

² "The Instructions, as Issued on 9 April 1582" 1959, 50-55

op med denne form. Her er der ingen oration, der kan bringe fællesskabet til enhed, blot afmægtige befalinger og besætningens gentagne brud med den fremtid autoriteten udstikker. End ikke straffe med deres eksemplariske udstilling af overskridelsens konsekvens synes at have nogen videre effekt. Efter et blandt mange udbrud af ulydighed diskuterer Fenton muligheden for at effektuere et eksempel med sine assistenter. Problemet er, at hvis han straffer den skyldige, vil dette blot skabe mere uro: "my Master Mate, the Master gonner & his mate would have throwen the Bilbowes over in contempte of iustice" (Fenton 1959b, 101). Som følge heraf kan Fenton ikke straffe som han mener fortjent³. Derved fremstår narrativet som en fortælling a la Laudonnieres, hvor ord hele tiden bevæger sig udenfor kaptajnens nærvær, men hvor selve fællesskabet, stik modsat Laudonnieres fortælling, blokerer endeligt for muligheden for at bringe dette til enstemmighed⁴. Straffen synes derfor mærkeligt partikulær, da den i stedet for at intervenere i fællesskabet kommer til at fremstå som en del af konflikterne. Således synes Fentons fortælling heller ikke at etablere nogen form for politisk eksemplaritet omkring den ulydighed, der fylder siderne. Her er ingen lov, der med succes statuerer eksempler, intet angrende folk eller for den sags skyld blot generaliseringer, der kunne tjene som lektier for fremtidige rejsende. Her er blot en hob af ord.

Det er dog præsten Richard Madoxs private dagbog (Madox 1976a) om denne besynderlige rejse, der i forhold til dette dissonante fællesskab er af størst interesse. Teksten er skrevet i en blanding af ciffer, græsk og latin og bruger en serie af pseudonymer for at holde sine kommentarer om Madoxs rejsefæller skjult for nysgerrige øjne. Det er en tekst om skibets ledere og deres forsøg på at regere skibet, men fortalt fra et ganske andet perspektiv end skibet i dets ydre som vi kender det fra Hakluyt. I stedet bevæger teksten sig igennem skibets forskellige rum. Den fortæller, hvad lederne spiser til aftensmad, og hvad de taler

³ I et brev beklager Fenton sig over, at "desorderlie speeches and great desobedience" imod ham vil gå udover hans "reputacion & credit". Han håber, at hjemkomsten vil resultere i den straf, han ikke selv har kunnet give: "to the example of all others attempting the like againste their governors in contempt of her Matie and Commission and the overthrowe of all good accions & suche as shalbe appointed to execute & governe the same" (Fenton 1959b, 271). Denne passage henviser til William Hawkins, en af Fentons løjtnanter. Hawkins eget narrativ giver en anden fremstilling af affæren. Her beretter han om en passage, hvor han og Fenton skændes, og hvor Fenton selv bruger "vile speeches". I sidste ende synes deres uenighed at vedrøre rejsens destination (Hawkins 1959a, 283-84).

⁴ En lignende passage, der understreger Fentons magtesløshed: "Sett downe an ordre, that no man should departe on shoore without my License, which was contemptuouslie brooken by one Edward Robinson who answered me, he would aske me Leave butt go and comme he listeth and cared not a farte for the best in the Shipp settinge the whole companie in a Mutany upon me" (Fenton 1959a, 147).

om imens. Og den fortæller indgående om disse ledere og deres personlige fejl og laster, deres indbyrdes skænderier og deres begær. Dagbogen forhandler på en refleksiv facon imellem det private og det offentlige og fortæller om raseriudbrud, jalousi og forfængelighed iblandt den lille flådes kaptajner, officerer og piloter⁵. Og dette er ikke et sprog, der går op eller finder nogen hvile i en stabil reference. Tværtimod synes ethvert sådant forsøg på at etablere en endelig betydning af fællesskabet dømt til at mislykkes. Dermed vises autoritetens ord ude af stand til at fuldføre den skæbne, Hakluyt tildelte det.

Madox viser skibets virkelighed som radikalt adskilt fra nogen enhed af kærlighed under og til Gud. Hans forestilling om det ideelle fællesskab er tydeligt organistisk og minder om Hakluyts. Idealet er en situation, hvor kun den, som bærer logos kan høres. Forskellen er, at dette fællesskab ingen basis har i den verden, Madox beskriver. Det er allerede for sent at etablere denne enhed især for en lov, der ikke er effektueret af den, som burde bære fællesskabets sandhed som synligt eksempel. Hvor "variance" i fortællinger som Laudonnières foregår på kanten af fællesskabet, men i sidste ende truer dette som en eksternalitet, der kan bruges til at statuerer eksemplet, figureres splid som selve fællesskabets skandaløse modus i Madoxs dagbog.

Fenton får pseudonymet "Clodius" og omtales andre steder med slet skjult ironi som "our little king" (Madox 1976a, 184). Han beskrives som "deceitful, peevish, greedy, ambitious and of mean spirit" og ligger konstant i strid med sine underordnede, der ofte beskrives i lignende termer (196). Fenton har ganske vist legitimitet fra dronningen til at effektuere fællesskabet ved at straffe – Madox fortæller, at han ser Fentons "letters of authority", hvor "Full power is given to one not inferior to the queen" – men dette gør ikke hans domme legitime, hverken i Madoxs eller fællesskabets øjne (191). I en passage umiddelbart efter den ovennævnte bemærker Madox således, hvordan denne konstruktion af magt synes at give lidt for meget plads til et lemfældigt princip: "Not what the culprit deserved but what we decided is fitting" (ibid.). Fenton har en arbitrær magt – også selvom denne kommer fra en legitim kilde. Dermed bliver denne magt for Madox forbundet med en undergravelse af det bånd, der skal sikre, at hver mand handler i forhold til sin plads.

I en tilsvarende passage om straf bliver Madox explicit. Han mener, at Fenton ønsker sig et kongerige og citerer Fenton for at have sagt: "he had martial law and wold hang Draper at the mast. He sayd the queen was his lov. [...] He wold go throo the Sowth Sea to be lik Sir Frauncis Drak" (194). Drakes spøgelse er således her spøgelset af en exces. Et begær efter at emulere noget som Madox

⁵ Passagerens forsøg på at føre disse uenheder tilbage til karaktertræk ved de mænd, som udtrykker dem deles af historiografien. Glyndwr Williams fortæller eksempelvis: "At the centre of the discontents was Fenton, headstrong, bombastic, secretive" (Williams 1997, 39).

ikke mener skal emuleres og især ikke af en figur, der gør sig selv (og sin magt) til grin ved disse sammenligninger. Således er også Madoxs analyse af skibet bundet til en poetisk ide om, hvad der er passende handlinger til bestemte typer af mænd. Fentons ambition er ikke en positiv egenskab, men snarere udtryk for et begær efter ubegrænset autoritet. I en komisk passage lader Madox Fenton selv udsige dette krav om uindskrænket magt, hvori hans tale manifesterer sig som en *exces*: “I am Caesar, seeing that I am a soldier by his authority, and he who addresses me otherwise than Caesar must be punished as one who is trying to diminish such dignity” (195). Madox giver herefter ordet til Walker, der under synonymet Fabius Cornicola kritiserer dette princip. Cornicola udtaler her, at der er en forskel på Fenton og Cæsar (der her må forstås som synonym for dronningen), og at Fenton narrer sig selv, hvis han tror, at han er ækvivalent med suverænen, blot fordi han bærer det royale imperativ i sin kommission⁶. Her er således en kritik af den potentielle *exces* i den orden, hvor magten (til ordet) igennem kommissioner er overdraget til kaptajner. En kritik af ideen om en orden af stedfortrædere. En orden, som er en af grundpillerne i Hakluyts fortælling om skibets fællesskab og ordets forsøg på at bringe det til virksomhed, men som her viser sig aporetisk, fordi de mænd, der bærer suveræniteten ikke har karakteren til det.

Det er derfor ikke overraskende, at Fentons underordnede i denne tekst ikke lader sig binde af hans overdrevne autoritet. I stedet plotter de løs. “Swellheads”, “parasites” og “fyzzing taleberers” er nogle af de navne, Madox giver dem. Parterne i fællesskabet taler end ikke rigtigt det samme sprog. Således bemærker Madox, hvordan piloterne bruger deres tekniske sprog til at trumfe deres vilje igennem henover hovederne på de mindre sagkyndige officerer (Madox 1976a, 148 og 150)⁷. Men samtidig med sådanne opdelinger undergraves skellet imellem talerne også grundet talens form. I en passage udpensler Madox, hvad “fyzeling” betyder:

Peter Oven told Captain Skevington that so long as he went fyzeling to the generall with tales to pyke them a thank, so long they shold never by yn quyet. Hearon was demawnded what was a fyzeler and why privy tale-

⁶ I Walkers egen dagbog nævnes et lignende argument: “The generall replyed and sayde, durste he speake suche wordes to the queene? Yf he durste not, why dared he presume to speak to hym” hertil svares det af Ward, der er den tiltalte i passagen: “that althoughe he had her majesties commysyon yett he had not her royaltie” (Walker 1976, 314).

⁷ Se også Madox (1976b, 289): “This peremptory speech by those that professed knowledge hearin cut of M. Walker, and other of us that were lothe to have tuched in America, because whatever myght be objected was answered with wyndes and tydes and currents and reonyngs, which fel not, as they sayd, into our consyderations.”

berers wer cauled fyzelers. To this was answered that as he which fyzeleth doth stink worse than a playn farter and doth also lead many into suspicion because yt is not knoen whence the fyrst [stench] cometh, so etc. (Madox 1976a, 166)

Når Madox siger, at rygtesprederne er "fyzelers" er det således netop fordi rygterne er en tale, som ikke er bundet til en person. Det er en tale, som mangler et klart bånd tilbage til en bestemt taler og dennes karakter eller stand. Den kan derfor ikke have nogen poetik. Rygterne spreder sig (som en stank) på en måde, der viser fællesskabet i sin manglende overensstemmelse ved at drage hver en position i hierarkiet i tvivl. Her er talen således ikke bundet til bestemte roller i skibets aritmetik. Den spreder sig og cirkulerer i stedet ukontrolleret. I andre passager beskrives disse "quarels" da også som ren forvirring: "When every man pel mel and spent his mowth with as smal discretion for hym self as attendance for the hearer" (142). Hvor Hakluyts poetik viser talen som passende til taleren og tilhøreren, finder vi her en orden, hvor talen ikke synes at binde sig eller lade sig reducere på nogen positiv vis til den sociale krop. Værst er dog, at der overalt i skibet plottes om sørøveri. Således udgyder sømændene stort set blot begærlige "clamors" (262). Da disse ikke får deres vilje, og skibene vender hjemad lyder således "the bitterest complaints" (264). Også Fenton selv er i perioder med på planen om sørøveri, der vil tage rejsen fra dens kurs imod Kina i et forsøg på at emulere Drakes bedrifter.

Og netop Drake går igennem fortællingen, ikke kun i Fentons ønske om at emulere dennes gerninger, men også i utidige fortællinger, der har lydt på skibene. Madox beretter, at han i samtale med Walker får en historie om Doughty overleveret: "that Thomas Doughty loved intimately with the wife of Francis Drake, and being drunk, he blabbed out this matter to the husband himself" (184). Dette er kun et blandt adskillige eksempler, hvor historien om Drake figurerer som genstanden for talen ombord på skibet. Her finder vi med andre ord rejseberetningen som en del af selve rejsehandlingen, men ikke som hverken autoritetens eller observationens poetik ønsker at figurere den. Fortællinger om andre rejser har været del af dækkets tale. Rejsehandlingen skriver sig selv ind i sekvenser af lignende gerninger, men bliver samtidig approprieret til utidige fortællinger.

Madox læser også selv rejseberetninger undervejs i rejsen – blandt andet Thevet. Sidstnævnte bruges til en serie af betragtninger om navigation og kosmografi, og her konstruerer Madox sig selv som en vidende mester, der i denne hensigt adskiller sig radikalt fra det resterende fællesskab. Her læner Madoxs politiske fortælling sig i sin modsætning imellem folket og den vidende op af Platons statsskibsmetafor. Også her kommer autoritetens ord, som hos Platon, for sent. I en tilsvarende passage ærgrer han sig f.eks. over, hvordan sømænd

forvansker viden om havet. I stedet er sømandens viden præget af “trivialities and vulgarities and what the wit of a sailor would know, dull, obtuse and, what is worse and almost common to all of this class, rash and stubborn and intolerant of all instruction and learning” (234). Sømanden er den, som ikke rigtigt kan tale, og hvis egne ord kommer i vejen for instruktion. Madox står overfor en verden, der er udenfor ethvert principps rækkevidde, da den er fanget i sin egen destruktive taleorden. “Instruction” nytter ikke på dette fællesskab, så længe det ledes af en orden, der blot er et tyndt slør for begæret – en forestilling, der i konteksten af Hakluyt synes at pege på en forskel imellem Hakluyts og Madoxs poetikker. Madox portrætterer således sine rejsefæller ved deres uvidenhed. Særligt skibslægen John Banister fremstilles som en figur, der udgyder tom viden og desuden er til generel irritation (213). Men også den forfængelige Fenton har i Madoxs øjne alt for travlt med at værne om sit eget intellekt – uden fundament i virkeligheden (220). Det er denne tåbelighed, som definerer skibets fællesskab. Men denne intellektuelle tomhed er også en åndelig tomhed. Den består således ikke kun i manglende kundskab i forhold til de evner, der kræves for en succesfuld rejse. De består også i en uvidenhed om den rette guddommelige orden.⁸

Statsskibe og kirkeskibe

Rejsen synes ellers rent åndeligt at være startet godt. John Walker fortæller i et brev kort efter rejsens afgang, at besætningen ombord på hans skib er “wonderfully reformed bothe in rule of lyfe & religyon towards god”. Han fortsætter:

we have daylye morninge and eveninge prayers besyde other specyall prayers at other tymes of the daye [...]. Everye Sunday we have conference in the scriptures wherewth the maryners who never harde sermon in their lyves are marvelouslye delighted. (Walker 1959, 220)

Her synes vi i første omgang at have en forestilling om ordets intervention, som ligner Hakluyts. Det synes tydeligt, at den religiøse ledelse af folket her er

⁸ Madoxs kan her undersøges som et vidnesbyrd om andres taler i dette forvirrede fællesskab, men også læses som en del af denne strid gennem sin forhandling imellem forskellige rum. For ganske vist er dagbogen skrevet i kode, men dette synes netop at være et udtryk for, at dagbogen læses. Undervejs beskriver Madox således, hvordan breve bliver åbnet og læst af de overordnede, og hvordan disse går igennem en afhoppet købmands ting for at se, om han har skrevet om dem. Forsøgene på regering og kontrol med skriften (som vi kender fra Hakluyts formaninger) synes således også at have været del af denne rejse. Ward tilbyder at skjule Madoxs bøger, men Madox tolker dette som et påskud for at læse dem. Ligeledes er Fenton “sausey to read al my writings” (240).

korrelativ med den verdslige. Walker kommenterer da også i direkte forlængelse heraf, hvordan Ward, der er øverstbefalende på det af skibene, hvor Walker er: “governethe his charge wth greate wisdom & pollecy” (ibid.). Ward “regerer”, fordi fællesskabet er harmonisk – hver del reformeret af troen. At leve i et godt forhold til det religiøse ord er således også at leve i et godt fællesskab. Her finder vi de to niveauer af ledelse (religionen/regering og loven/suveræniteten) i et samspil, der også eksisterer i Hakluyts tekster, hvor det konstrueres blandt andet gennem Cabots instruktioner, der i samme pennestrøg og i stil med andre af tidens skibsartikler kræver opretholdelse af både troens og lovens rette former.

Men dette sammenfald er et ideal, der hurtigt forpurres i beskrivelserne af Fentons rejse. Og dermed kommer en spalte imellem to beslægtede, men i sidste ende forskellige tænkninger af fællesskabet til syne. Ikke nok med, at Madox viser skibets tavse ydre som en feberdrøm. Madox og Walkers narrativer forårsager også i en anden forstand en misklang, når de holdes op imod Hakluyts poetik. Disse beretninger peger imod en spaltning i selve det maritime magtsprog ved fra en privilegeret position at åbne for betydningen af “government”, der muliggør en kritik af lovens exces.

Madox og Walkers italesættelser roterer således om regering i en forstand, der står i udtalt afstand til den, man finder i fortællingerne om kaptajners uindskrænkede autoritet og dens effektivering af en lov, som altid er retfærdig, fordi den demonstrerer sin egen sandhed ved at give fællesskabet form og samtidig varetage denne form. Madoxs ideal er et andet end det, vi finder i fortællingen om Drake. Hos skibspræsterne finder man i stedet et ønske om at reformere individerne før mødet med lovens eksemplaritet. Og denne reform vedrører ikke fællesskabet og dets fordeling af talen imellem hinanden, så meget som den vedrører fællesskabets enkelte bestanddele. Det er den enkelte og dennes ord, som må stå ansvarlig overfor Gud. Men denne tænkning åbner netop for en kritik af suverænitets exces, da også suverænen selv med atomiseringen eksisterer blandt mennesker. I fortællingen om loven havde denne i udgangspunktet stået uden for sit fællesskab for derfra at intervenere i det. Men også en leder kan synde – suverænen er således her på radikal vis en del af fællesskabet og ikke længere blot den, hvis ord skal holde fællesskabet fast i lydighed⁹. Et kirkeskib er i sidste ende noget andet end et statsskib.

⁹ Foucault italesætter suverænitets cirkularitet således: “Men under alle omstændigheder er det, der karakteriserer almenvellet eller det fælles vel som suverænitets mål, i sidste ende intet andet end underkastelsen under denne lov. Det vil sige, at suverænitets mål er cirkulært: Det henviser til selve udøvelsen af suveræniteten; almenvellet er at lyde loven, altså er det vel, som suveræniteten sætter sig for, at folk adlyder suveræniteten. Denne grundlæggende cirkularitet er ikke, uanset dens teoretiske struktur, moralske retfærdiggørelse eller praktiske virkninger, særligt forskellig fra det, Machiavelli sagde, da han [erklærede], at fyrstens primær-

Skibet som religiøs metafor signalerer ganske sigende også noget andet end statsskibet. Madox selv afholdt året inden sin afrejse en prædiken særligt henvendt til folk, der skulle rejse til søs. I Madox prædiken er skibsmetaforen stadig en metafor for ledelse, men det er kroppen og sjælen, der skal ledes: “rebuke the wicked spirites which seeke to bring both body and soule unto shipwracke” (Madoxe 1581, 1). Og disse kroppe og sjæle skal lære af Gud og lade sig guide af “the compasse of his Worde, and governed by the roother of wisdom, with the ancker of faith, and the mainmast of an upright conscience and smothe conuersation in Christ Jesu” (9). Hvis sjælene følger dette kompas af indsigt og samvittighed, kan de eksistere som et fællesskab, der med en stemme kan svare Gud igennem bønner (ibid.).

Her findes en italesættelse af et ideal om ledelse, der på overfladen ligner Hakluys velordnede skibe, fordi det forsøger at lade ordet intervenere i virkeligheden. Men denne tanke kan samtidig skelnes fra forestillingen om loven, der effektuerer sin egen magt igennem sin opdragende performance. Det er med andre ord to forskellige skibe, der her skal ledes. Det ene er et politisk skib af subjekter under en lov¹⁰ – det andet et religiøst fællesskab af sjæle under Gud. Skibspræsterne søger at lede og reformere sjælene, hvorimod kaptajnernes regering og lovudøvelse i sidste ende synes at have skibet og rejsen som sin genstand, hvorved besætningen bliver enten middel eller forhindring. Skibspræsterne bekymrer sig for den enkeltes frelse og fokuserer på dennes livsførelse, imens kaptajnernes bekymring er om helhedens velbefindende og lovens evne til at holde fællesskabet i en bestemt tilstand, hvor det kan udføre det mål, der er sat for rejsen. Dette kan således begribes som to forskellige varianter af autoritetens poetik. Den ene søger ophøjelsen af fællesskabet gennem et religiøst bånd af kærlighed effektueret igennem ordet. Her er lovens eksemplaritet i sidste ende unødvendig, for hvis subjekterne bringes i perfekt harmoni med det guddomme-

re målsætning måtte være at opretholde sit fyrstendømme; man befinder sig stadig i det cirkulære forhold mellem suveræniteten og den selv eller mellem fyrstendømmet og det selv”. (Foucault 2008, 106-07) Han modstiller denne cirkularitet med den omsorgsmagt, han finder kimene til i religiøse forestillinger langt tilbage i kristendommens historie, men som samtidigt peger frem imod de magtformer, Foucault i sine forelæsninger diskuterer som “gouvernementalitet”.

¹⁰ Foucault beskriver dette forhold i sin diskussion af subjektet i merkantilismen (der på en gang er den første rationalisering af “regeringen”, men ifølge Foucault er fanget af suverænitets problem – og således er en regering for suverænitets skyld): “Med andre ord betragtede merkantilisterne problemet med befolkningen ud fra akserne fra suveræn til undersåtter. Det merkantilistiske eller kameralistiske projekt [...] placerer sig i forholdet mellem suverænenes vilje og undersåttens underkastede vilje, det forholder sig til retssubjekter, til subjekter, der er underkastet en lov eller til subjekter, der er egnede til reglementerende indramning” (Foucault 2008, 76).

lige ord, vil der ikke være nogen excessiv tale at korrigere. Dermed synes den at kræve et endnu mere strengt forhold imellem talen og fællesskabet. Her skal hver enkelt reformeres til en sådan grad, at lovens kontinuerlige genfødsel af fællesskabet bliver unødvendig. Foucault siger om denne type forestillinger: "det kristne pastorat [vil] så at sige omgås forholdet til loven og indstifte en udtømmende, total og permanent type lydighedsrelation, en individuel lydighedsrelation" (196). Dette er en poetik, som i stedet for orationens genfødsler har bibelens forkyndelse som sin model. Dens tale henvender sig ikke til det politiske fællesskab, men til individet. Her er ingen list eller overtalelse, blot den kontinuerlige ledelse, hvori fåret binder sig til sin hyrde og omvendt. Og dette står her i modsætning til statsskibets lovtale, der søger at demonstrere lovens sandhed som en magt til at håndhæve denne sandhed for øjnene af fællesskabet i en gerning, der bringer fællesskabet tilbage fra sit fald. Forkyndelsen forsøger at forhindre, at det kommer dertil.

Hakluyt syntetiserer disse niveauer, om end det i hans narrativer synes at være suverænenes lovgivning i dens performance, som i sidste ende er fællesskabets garanti, når det i farens stund har brug for at genkende rejsefællesskabets fundament. Dermed er der i Hakluyts diskurs en realistisk kant med alle de aristoteliske konnotationer dette prædikat indebærer. I Hakluyts variant er der således brug for en statslære, fordi der i ledelsen er et element af politik. Hakluyts tænkning af fællesskabet, der kontinuerligt skal genfødes igennem lovens performance, dens skriftlige form og dens effektivering igennem en retorik, der tager karakter af at være en politisk færdighed, synes således at indrømme behovet for at kunne tæmme et splittet, aporetisk fællesskab. At indrømme den apori ved en delt verden, som Cooke lader Drake sætte ord på. En knude vi måske kan indfange ved at stille Hakluyt spørgsmålet: hvorfor kan kongemagtens bud ikke fikse rejsens fællesskab? Eller omformuleret: hvorfor vedbliver fællesskabet med at forskyde sig selv og derved påkræve gentagelsen af den institerende tale, der således fremstår som et nødvendigt supplement?

Hakluyt giver ikke et endeligt svar, men beretningen om Laudonniere peger i retning af en aristoteliansk erklæring: at selv de, som ikke har andet end stemmen prøver at få den til at tale, eller lader som om de kan det og derved bryder ind i den ellers reserverede offentlighed. Med andre ord, hvis fællesskabet er et fællesskab af ord, som i afstanden til den sande autoritet skal performes for at være sande, vil fællesskabets virksomhed aldrig endeligt kunne fundere sig selv. Med denne mangel, der kræver imitation, vil der altid være et behov for mere tale, netop fordi der altid er for mange ord. Det er denne blindgyde som Madox forsøger at undvige ved at afvise loven som det, der undervejs i gerningen skal binde fællesskabet sammen. Han kræver i stedet en åndelig reform, der synes at skulle komme før rejsegerningen. Et ufærdigt fællesskab vil blive ved med at være ufærdigt. I forhold til denne forestilling om behovet for et politisk middel

synes Madox at hævde, at fællesskabet slet ikke bør konstitueres, hvis det ikke er forenet i sine interesser, hvilket igen synes at hvile på, at hver enkelt deltager afskriver sig begæret. Her er der en direkte modsætning til Hakluyts analyse af fællesskabets parter, deres divergerende interesser og de midler, der skulle holde denne situation i skak. Madoxs tænkning af skibets ledelse er en tænkning af en magt, der fremfor helhedens velbefindende agerer overfor den enkelte, der skal tro. Og dette gælder også lederne, for også en leder kan synde (hvorimod overskridelsen i Hakluyts analyse placeredes entydigt iblandt folket). Derved atomiseres det politiske traume og behovet er derfor ikke længere for at forhindre talen i fællesskabet igennem lovens demonstration af fællesskabets grænse, men for at reformere den enkelte tunge, der lyder grundet syndens fristelser og begærets rasen. Behovet er kort sagt for en hyrde og ikke et sværd.

I skibets fortælling finder vi altså en oftest ubemærket spalte imellem to forskellige forståelser af den magt, som skal herske på skibet, der samtidig kan forstås som to varianter over autoritetens poetik. Når denne spalte ofte ikke er synlig, er det fordi det religiøse og det politiske ord i tekster som Hakluyts hele tiden konstrueres som værende bundet til produktionen af det samme mål – det tavse fællesskab. Men hvor loven i sin performance demonstrerer og skaber sin egen sandhed, bliver gerningen i religionen også dømt på andre præmisser. Præmisser, som kan vende den religiøse fortælling om skibet imod loven, og derved åbner for en kritik af skibets politiske ledelse.

Denne spalte kommer især til udtryk på to måder i narrativerne om Fentons rejse: 1. I beskrivelserne af besætningernes begær, der peger imod sørøveri. Og 2. i en kritik af lovens arbitrære udøvelse. Jeg har allerede givet eksempler, der illustrerer begge pointer, men før vi forlader disse præster, er det værd at dvæle lidt ved denne konstruktion og måden, hvorpå den åbner fortællingen om skibet imod ting, der ikke høres i Hakluyts fortællinger. Starter vi med spørgsmålet om sørøveri er det tydeligt, at dette ikke er et fænomen, der fra disse præsters horisont har noget naturligt modsætningsforhold til et skibs autoritet. Hvor sørøveriet i andre tekster fra tiden markerer en afsværgelse af et lydighedsforhold til rejsens autoriteter (se eks. *True Declaration* (1610) eller Laudonnieres fortælling), er begærets rasen her allestedsnærværende. Fordi synden i forhold til det politiske traume er atomiseret, vedrører den alle individer – ikke bare dem, der konstitueres som subjekter under loven, men også dem, der effektuerer denne lov. Alle disse sjæle er ansvarlige, men det betyder også, at de potentielt alle er syndere. Derved åbnes for en fortælling, der ikke længere udspiller sig imellem en altid retfærdig autoritet og dennes ulydige subjekter, der taler hvert deres sprog. I denne fortælling kan autoriteten selv granskes. I Madoxs dagbog findes således som ovennævnt alle parter i skibet i færd med at plotte om at overskride loven. I denne forstand er alle syndere. En interessant parallel udspiller sig her imellem Fletcher og Madox. I en brevudveksling imellem Madox og Walker,

som gengives i begges narrativer, fortælles det, at der lyder "mutterings" om, at Madox vil "play the part of M. Fletcher" (Madox 1976a, 155). Dette refererer til Fletchers fordømmelse af, hvad han så som pirateri i Drakes rejse. Fletcher selv holdt tilsyneladende en prædiken om dette (samt muligvis om henrettelsen af Doughty) undervejs i Drakes rejse, hvorefter der udfoldede sig en konflikt imellem ham og Drake. Også Walker fordømmer sørøveriet i sin dagbog. Han fortæller om, hvordan han under Fentons rådslagninger taler direkte imod dette: "in the ende I perswaded hym it were unlawfull to take any thinge which is not our owne. Other matters he offered and lyke motyons, but I lyked of no one proposytyon being one and all repugnaunt agaynste the worde of God" (Walker 1976, 301). I en passage i umiddelbar forlængelse beder Walker Fenton om at irettesætte en af hans piloter, fordi denne på en ukristen måde praler med sine sørøverier (302). Her er det den religiøse autoritet, der forsvarer sjælene, imens suverænen er rådvild.

Spørgsmålet om sørøveri er derfor i sidste ende ikke et spørgsmål om forholdet til den verdslige lov eller om fællesskabets manglende orden, men et spørgsmål om hver enkelts samvittighed – et forhold, der er gældende for høje som lave. En enkelt passage fra Madoxs tekst kan bruges til at demonstrere, hvordan denne position åbner for en kritik af ledelsens hykleri. En sømand stjæler lidt proviant, men dette blegner i forhold til hele rejsens inklinations imod det ugudelige:

For daily we sought to give ourselves opportunity to employ our long-idle hands in pillage and spoils again. God in his wrath permitted that we should be daily afflicted with the private crime of thieves, and for this reason it would be rash to agree to the punishing of one who either steals very little of value or sparingly and not be pricked in conscience by the crimes of so many at which we all openly contrive. But he is violently threatened and hoysed to the left arm of the sailyard and would have been dunked into the sea unless intervening by prayers, I had not snatched the man from these evils. Would to God that his punishment might cast its spell on us and all others so that we would not again rejoice in thieving. (Madox 1976a, 241-42)

Loven er således her underordnet et spørgsmål om sandfærdighed over for en højere dom end den selv. Og dette gør, at den i sin selvkonstituerende karakter fremkommer som potentielt arbitrær. Her er det ikke loven og orationen, som intervenserer, men derimod bønnen.

Disse skibspræstfortællinger er således kritiske overfor autoritetens uindskrænkethed og dennes tendens imod det gudløse. Når fællesskabet ikke sublimeres i deres ledes ord, er det således ikke, fordi disse ikke har magten til

at gøre, hvad de gerne vil gøre, men fordi deres magt er en tom form, når disse ledere ikke selv handler efter guddommelige bud. Også loven selv kan miste Gud af syne. I en passage, hvor Ward i Madoxs øjne går over grænsen, spørger Madox: "Fie, is this the way to rule free people? Have we been reduced to such a degree of servitude while we wish to be useful to the state and while we left behind us country, parents, and friends for whose sake we crossed so great a sea?" (181). I forlængelse af disse hændelser spørger han Gud om forladelse på vegne af fællesskabet¹¹. Således kommer den verdslige autoritet i sit overdrev til at fremstå som modsat det gode fællesskab under Gud. Og denne excess af tilfældig lov har kun en skadelig virkning på fællesskabet. Da en skibskok straffes uden nogen særlig grund, fortæller Madox: "dyvers of our saylers were much offended and sayd, set a begger on horsbacke and he wyl ryde unreasonably" (134). Taler om loven er dermed at forstå som en del af sømændenes fortællinger. Passagens ambivalens er betragtelig. På den ene side bekræftiger sømændene en fordeling af magten baseret på en forskel imellem mænd. Og samtidig vises det, hvordan talen ikke er bundet til denne forskel. Hele skibet taler politisk – ikke kun de, som burde gøre det. Madox lader således disse sømænd udtrykke den diskrepans imellem talen og socialiteten, som han ser gennemsyre fællesskabet under den dårlige autoritet. Og i samme ombæring viser han sømændene bryde disse bånd, da de selv bliver talere i dette vakuum.

Problemet med lovens overdrev er således, at den får mænd til at gribe ordet. I sidste ende er deres tale ikke anderledes end deres overordnede (et problem vi allerede kender fra Cooke). Hvor lovens narrativ insisterer på en forskel imellem mænd, som bliver synlig i selve lovens performance, der fordeler talen imellem parter i fællesskabet, ser dette religiøse narrativ lovens exces som bevis for, at denne forskel imellem mænd mangler, når synden regerer. Loven er blot en scene, hvorpå mænd bekriger hinanden, og den vil i et i forvejen forvirret fællesskab kun producere mere forvirring. Madox indrammer dette med en bemærkning om, at "every Jack sayth, I am a gentilman and I can tel how to governe and I wil govern that is scase worthy to syt and keep flyes from a gawld horse bak. God send me discreet and wyse governowrs as be gentilmen in deed and not such crycketcatchers as never cam wher yt grew" (148). Problemet er ganske enkelt, at lederne ikke har den fornødne visdom til at lede. De er ikke forskellige fra de mænd, de skal lede.

Walker er mindre direkte i sin kritik end Madox, men i hans tekst ses det tydeligt, hvordan denne forståelse af regering er adskilt fra den verdslige autoritet.

¹¹ Madox (181): "We have sinned, omnipotent Father, before God and man, nor are we worthy to be called your sons. Restore us to your temple and make us your attendants and servants. And although we have angered you grievously, yet do not confute us in your wrath npr reprocce us in your rage."

Eller måske mere præcist, han viser, hvordan netop det religiøse ord skal intervenere i autoritetens forvirrede tale. Han forsøger selv kontinuerligt at mægle fællesskabet til ro, men uden held. Den autoritet han selv bærer fremstår derved forskellig fra den, Fenton legemliggør. Det mest explicitte eksempel herpå kommer i en passage, hvor Fentons råd er uenige om, hvad man skal stille op med en gruppe portugisiske fanger. Her holder Walker en tale for forsamlingen, hvori han forsøger at fortælle dem, hvad "bowntyfull love" og "concorde" består i. Walker forsøger således at etablere en sammehæng imellem autoritet og det gode fællesskab ved at reformere autoriteten (et forsøg som Madox oftest helt synes at opgive). Walker påpeger hvordan: "In fyne I expounded my selfe and shewed my opynyon, requestynge them to Joyne together in a pact, a perfectyon of Agreement that should not be without greate [cause] any peece dyssolved" (Walker 1976, 327). Her forsøger han at bringe fællesskabet til "unitie" and "friendship". Dette er dog ikke nogen let sag. Hans forhandlinger med rådet strækker sig over flere dage, og selvom de undervejs sværger at eksistere i et bånd af venskab, lykkes det ikke at effektuere en rigtig enhed. Den pastorale regering af skibets sjæle vedrører på denne måde også skibets ledelse, men dens sandheder er ikke garanteret at blive hørt i en verden ledet af arbitrært begær. Og Guds ord er ikke selvopfyldende. De må i stedet kæmpe for at blive hørt – ikke fordi de ikke er sande, men fordi deres modtagere selv taler på en anden måde. Platons kompleks par excellence.

I kritikken af den tilfældige udøvelse af loven er disse tekster beslægtede med Cookes. En væsentlig forskel imellem disse forskellige åbninger af fællesskabet er imidlertid, at præsternes fortællinger ikke implicerer nogen legitim modstand imod hierarkiet. Her er ikke en taleposition, der svarer til desertionen. Selv når Walker indser sine kaptajners slette intentioner, forsøger han at binde fællesskabet sammen igennem en religiøst funderet mægling. Hvor Cooke forskyder fællesskabet ved at etablere en taleposition, der er ækvivalent med den retfærdiggjorte modstand, er der hos Madox og Walker kun fordømmelsen af begæret og rejsens iboende blokering for sandheden. Med andre ord, hvor Cookes politiske kritik åbner en ny taleposition, der er skabt ved at tale imod autoritetens magt, er der hos Madox og Walker kun en afmægtig åndelig autoritet, der kritiserer den taler, som fejlagtigt hævder at være skibets egentlige ledelse, men som ifølge den sande autoritet kun er et forvirret blændværk. Disse to åbninger af fællesskabets fortælling og demonstrationer af autoritetens kontingens er derfor ganske vist relaterede, men i sidste ende afgørende forskellige. Madox ville således givetvis også have inkluderet Cooke i sit ensemble af syndige talere, og Madoxs fortælling kan ikke læses som hævdelser af det, autoriteten udelukker. Den er snarere endnu et forsøg på at korrigere tungen.

Hvordan kan vi forstå relationen imellem Hakluyt og alle disse tekster, som hans egen står både i forlængelse af og i modsætning til? De viser, hvordan

Hakluyts italesættelse af fællesskabet som værende på vej imod enstemmighed igennem ordets korrektion af sine excesser forsøger at forskyde en flerhed af fortællinger om skibet, hvori dette optræder som politisk i ganske radikal forstand.¹² Med andre ord ser vi, hvordan disse tekster på radikal vis selv er del af det koloniale projekt, de forsøger at udfolde, og hvordan dette projekt nok udfolder en teleologi, men samtidigt også roterer om en ængstelighed ved egen evne til at opfylde denne bane, såfremt ordet ikke holdes i skak.

Hakluyt vælger at fortælle disse rejser ved nøje at udvælge og redigere således, at vi ikke konfronteres med skibets "confusion" mere end højst nødvendigt. I begge tilfælde bliver det korte koncise tekster, som adresserer disse rejser, imens længere mere besværlige fortællinger udelades. Det bliver i stedet tekster som Laudonnieres, der udfylder hullerne i de korte narrativer om Drakes og Fentons rejse og derved holder resonansen fra disses kontroversielle rejser og deres flerhed af stemmer hen¹³.

Problemet med de efterladte tekster i både Drakes og Fentons tilfælde er, at disse ikke låner sig til eksemplaritet. Hverken som fortællinger om konsekvensen af ulydighed eller som fortællinger om en eksemplarisk tale, der i sidste ende kan effektuere fællesskabet. De kan således ikke uden videre føjes ind i Hakluyts poetik. Firkantet sagt er de verdener af stinkende ord, som man finder hos Madox og det territorium, hvor viljen er lov, som man finder beskrevet hos Cooke ikke en del af den fremtidige rejsehandling, Hakluyts fortælling ønsker at fremmane. Strid om fællesskabet har ikke nogen plads i historien om de handlinger og taler, der bør gøres, og som hører sig til bestemte parter. Hakluyt fremstiller et fællesskab, som kan realiseres igennem den gode tales enstemmighed, der bringer fællesskabet til en arbejdsom eksistens som subjekter under konge og Gud. Modsat eksisterer Cookes og fra en anden vinkel Madoxs fortællinger som demonstrationer af dette fællesskabs manglende fundament. Hakluyts fortælling er derfor på dette punkt en samling af dissonante stemmer, der er i færd med at korrigere og udgrænse sig selv i forsøget på at blive ensstemmige. At give fællesskabet et logos og overskridelsen en betydning, der ikke vedrører konstitueringen af helheden.

¹² Det kan virke ironisk, at Hakluyt selv udelod disse fortællinger om Fenton og Drake, men at teksterne i begge tilfælde i dag er tilgængelige takket være netop Hakluyt Society, som i 1959, under redaktion af E.G.R. Taylor udgav en dokumentsamling vedrørende denne rejse under titlen "The Troublesome Voyage of Captain Edward Fenton" og allerede i 1854 udgav en revideret version af "The World Encompassed" med et rigt appendix med de resterende kilder til rejsen.

¹³ At Laudonnieres tekst er fra et andet land har i denne henseende været en fordel, da hans rejse derfor ikke har været genstand for de samme rygter i England som henholdsvis Drakes og Fentons rejser. Teksten har derved ikke skullet adressere den samme flerhed af fortællinger.

... og Drake som genganger

Når vi finder Drakes navn cirkulere på dækket synes det bundet til taler om begær, exces og eksemplaritet. Drake figurerer i historien om Fenton som en genganger på flere niveauer. Han er blevet forsøgt emuleret af rejsens ledere, men på dækket synes han også at have været genstand for flere forskellige taler. Fortællinger om rejsen har været en del af rejsens fællesskab. Rejseberetninger eksisterer i et intrikat forhold til selve rejsepraksissen og udfolder sig i forlængelse af og virker tilbage på rejsefællesskabets sproglige udvekslinger. Poetikken kan siges at forsøge at holde styr på denne komplekse cirkulation af fortællinger.

Dette kapitel (og dermed diskussionen af Hakluyt) slutter med et værk, der viser, at denne kompleksitet, hvor fortælling kunne være både positiv og skadelig (og hvori Hakluyts værk er indskrevet) også var del af samtidens tænkning af rejsens poetik. Jeg taler her om Richard Hawkins' rejse til Stillehavet, der skulle blive den sidste engelske rejse i dette farvand i godt 75 år, og hvis fortælling krystalliserer autoritetens poetik og de traumer denne værner imod. Jeg slutter således denne afhandlings første del med den tekst, der måske tydeligst artikulerer sørejsens politiske problem og som netop gør fortællingen til en løsning derpå. Hawkins kan siges at understrege den læsning af Hakluyts monolit, jeg her har forsøgt at udlægge.

Hawkins selv havde ikke nogen bemærkelsesværdig succes med at emulere de store gerninger. Fentons "troublesome" rejse blev således godt et årti senere gentaget. Hawkins gav selv sin rejse mærkatet "unfortunate" (Hawkins (1622) 1878, 87). Det havde dog ikke i udgangspunktet været Fenton, som Hawkins havde søgt at gøre efter, men snarere Drake. Men der var en forbindelse til Fenton. Richard Hawkins var nevø til en af Fentons plageånder nemlig William Hawkins. Og hans rejse skulle vise sig mindst ligeså uheldig som Fentons. Det lykkedes ganske vist ekspeditionen at gennemsejle Magellanstrædet, men i sommeren 1594 faldt englænderne i spanske hænder, og en 10 år lang tilfangetagelse fulgte. Hawkins skrev først sit værk i 1622 ganske kort før sin død. Værkets titel *The Observations of Sir Richard Hawkins, Knight, in his Voyage into the South Sea* er dog i denne sammenhæng vildledende. Teksten roterer ikke om observationer af verden, men om autoritetens poetiske intervention i fællesskabets forvirrede ord. Havde Hakluyt haft værket tilgængeligt ville han givetvis have inkluderet det i sit korpus, for Hawkins fortælling fremstår som en opsummering af Hakluyts bud til fællesskabet og dets ledere (og refererer desuden løbende hans værk). Denne opsummering forsøger samtidig at løse den knude som med Madoxs kritik af loven kunne fornemmes i Hakluyts værk, der på en gang synes at hævde ordets evne til at reformere sig selv, men alligevel kræver

lovens intervention – for også Hawkins søgte ligesom Madox at reformere tungen før mødet med lovens kontante eksemplaritetsproduktion. Men midlet var et andet end Guds ord.

Hawkins var realist. For ham var den eksemplariske straf ikke noget mål i sig selv. Han var således pinefuldt opmærksom på, at loven ikke blot producerede sin egen sandhed, men at den også producerede den exces af tale som vi med Madox og Cooke må tilkende den. I mange situationer advarede han, at straffen blot ville blive opfattet som provokation og dermed lede til mere uorden (Eks. 117, 221). Skibet var således i et prekært forhold til loven, som nogle gange måtte tilsidesættes. Han havde givetvis selv hørt fortællinger som netop Cookes eller været genstand for de klager, Hakluyt advarede imod. Denne formaning om straffens skadelige konsekvenser betyder dog ikke, at han som Madox afviste loven som et redskab, men at han, som vi skal se om lidt, ønskede at supplere denne straf med en mere kontinuerlig reform. Straffen havde også sin rette tid, og denne tid vedrørte talen. I forbindelse med gennemsejlingen af Magellanstrædet, hvor han fulgte i Drakes sejlrende bemærker han:

In many occasions, notwithstanding, it is most prejudicial to dissemble the reprehension and punishment of murmurings and mutterings, when they carry a likelihood to grow to a mutinie, seeme to leane to a faction, or that a person of regard or merite favoureth the intention, or contradic-teth the justice, etc., and other of like qualitie. The prudent governour is to cut off this hydra's head in the beginning, and by prevention to provide remedie with expedition; (223)¹⁴

Det er ikke tilfældigt, at denne passage ytres i forbindelse med beskrivelsen af et farvand, der var uløseligt bundet til Drakes handlinger. Drake er med Hakluyts autoritative version af Drakes fortælling billedet på den rettidigt handlende suveræn. Det er desuden særdeles interessant, at Hawkins bruger hydraen som figur for denne ulydighed. Hos amerikanske socialhistorikere om Atlanten i denne periode fremhæves hydraen ofte som metaforen for en voksende maritim underklasse, der langsomt, men støt begyndte at vise tegn på selvorganisering og klasseantagonisme (Rediker og Linebaugh 2000; Land 2002). Hydraen har i denne forskningstradition således en rod i den sociale krops økonomiske fundament. Jeg er generelt ikke uenig i denne tese, men i konteksten af Hakluyts værker må Hawkins' hydra fortolkes anderledes og løses fra sine socioøkonomiske love. Den vedrører i stedet, hvad Foucault kaldte "talens frygtelige materialitet" –

¹⁴ Ideen om, at det er særligt vigtigt at handle, når folk af "merit" taler undergravende lyder som et ekko af Bacons essay om "sedition and troubles". Heri lyder det: "for common people are of slow motion, if they be not excited by the greater sort;" (Bacon 2002, 369).

talens kontinuerlige begivenhedskarakter, der forvrider diskursen. Og denne forvridding synes direkte bundet til spørgsmålet om politikens tid og interventionens forsinkede ankomst iblandt folkets tunger. Den peger således i retning af de aporier, vi har set både Drake (qua Cooke) og Madox italesætte. Hydraen vedrører en exces af ord og den fare, der ligger i at lade disse ord definere fortællingen om rejsens fællesskab¹⁵. Problemet med hydraen er, at den vokser med de dårlige ords spredning. Mumlen fører til splittelse, som i sidste ende fører til det retfærdige fællesskabs endeligt. Det er en situation, hvor hver brik ikke længere kender sin plads, men i stedet taler løs i en sand babelsk forvirring. Dette er Platons statsskib, hvor den sande stemme ikke kan fremkomme i det kontingente lydbillede skabt af folkets tale.

Hos Hawkins er denne tale knyttet til en forestilling om ledig tid. Hans frygt er "idle navigations", der igen lyder som et ekko af Cabots instruktioner i Hakluyt, der fylder tiden med gavnlige ord for derved at afløse den tomme tale, som også eksempelvis Bacon advarer lyder på skibet (Hawkins (1622) 1878, 126). Den ledige tid låner sig til den ledige tunge, og som Hakluyt demonstrerede var løsningen herpå arbejdet¹⁶. I denne forestilling kan mennesket defineres af sin gerning og kun gøre en type af gerninger ad gangen. Den, som arbejder kan derfor ikke tale¹⁷. Dette betød i første omgang et reelt arbejde, og Hawkins' manual fremstår i alt tydelighed som et bud på, hvordan man holder sømændene beskæftiget i arbejdet. I marginen ved en af disse instruktioner står det eksplícit: "Entertainment of time to avoyd idlenesse" (Hawkins (1622) 1878, 215). Mændene skal inddeles i hold, der kører på regulære skift imellem arbejdet og

¹⁵ Cressy (2010, 11) citerer Prins Charles' tutor Robert Darlington for en lignende metafor om folkets monstrose tale, der med sin spredning berører det, som den ikke er udset at tale om. Det mange-hovedede monster figurer selvfølgelig også prominent hos Hill (1972).

¹⁶ Denne forestilling har en parallel i samtidens frygt for den radikale politiske og religiøse tale, der lød iblandt puritanere. Christopher Hill skriver blandt andet om, hvordan regeringen under James I opmuntrede til at bruge helligdagen på sport for at undgå, at de skulle benytte den ledige tid til at diskutere tidens religiøse ideer: "The government feared that unoccupied men would talk sedition, whether it was in ale-houses or in conventicles" (Hill (1980) 2002, 84). Det er således fristende at kontekstualisere den ledige tid i forhold til tidens religiøse og politiske klima. Imidlertid finder man samme logik i ganske andre kontekster. Sømanden Edward Coxere giver os et eksempel, der hvis vi kan tro ham sår tvivl om, at dette er en særlig protestantisk tankegang. Om sin tid tilfangetaget i Porto Farina skriver han: "When we had but little time in the day, off went our clothes and to killing of lice, so that we were seldom idle; for the Turks' opinion was that when we were idle we would be contriving how to make our escape: so by keeping us always employed would prevent that danger" (Coxere 1945, 60).

¹⁷ En forestilling han har delt med den maritime magtdiskurs. Således bemærker Earle, at skibets historie også er historien om arbejde for arbejdets egen skyld. Arbejdet var på denne vis en måde at fastholde skibets disciplin (Earle 1998, 74-5).

søvnen uden tid til talen. Dette er retfærdigheden i Hawkins fællesskab – drevet af en skarp opdeling imellem de, som besidder evnen til at stå forrest for fællesskabet og de, som blot skal holde sig til sit. Idealet er således et skib, der til forveksling ligner det skib, som vi fornemmer kæder fragmenterne i Hakluyts værk sammen i en teleologi om det gode fællesskab – et fællesskab af forskel imellem mænd¹⁸.

Men også selve billedet på dette arbejdende skib skal gøre et arbejde i denne opdeling af verden, for i dette billede skal det arbejdende folk genkende deres tavsheds værdighed og forene sig med deres byrde. Problemet er ifølge Hawkins instruktion til fremtidige søfarere, at folket taler i ethvert ledigt øjeblik. Han mener, at den værste ting som en kommandør kan blive udsat for er “contradictions” og “murmurs”¹⁹. Disse to taleformer deler det karaktertræk, at de kan høres, men ikke forstås som rigtig tale. Og denne begrænsede status påvirker også muligheden for en udveksling imellem denne tunge og den retfærdige tale. Problemet er således, at disse taleformer ikke kan reformeres igennem en samtale. For Hawkins er det at forvente fornuft af almindelige mennesker “to seeke counsell of a madd man” (219). Her fornemmer vi noget af det paradoks som også Madox udtrykker. Autoriteten kommer for sent. Folkets skandaløse forvanskning af talen har allerede gjort sandheden ude af stand til at gøre sig hørt. Ifølge Hawkins er den eneste løsning en succesfuld interpellation, der kan forhindre dette vrid:

¹⁸ Flere passager lyder direkte inspireret af Hakluyts tekster. Eksempelvis da Hawkins beskriver et skib forenet i arbejde: “no man was idle, nor otherwise busied but in necessary workes: some in felling and cleaving of wood: some in carrying of water; some in roaming; some in washing; others in baking; one in heating of pitch; another in gathering of mussels; no man was exempted, but knew at evening whereunto he was to betake himselfe the morning following” (200). Dette er det ideelle skib, hvor god ledelse gør, at hver mand kender sin plads – Ortellius’ statsskib. For Hawkins bliver det afgørende for regeringen, at den kender de subjekter, den skal regere og ser dem som forskellige for derved at muliggøre, at hver mand kan regeres på den facon, som er bedst i forhold til netop dette subjekt: “And as the wise husband-man, in walking from ground to ground, beholdeth one plowing, another harrowing, another sowing and lopping; another pruning, one hedging, another threshing, and divers occupied in severall labours; some he commendeth, others he reproacheth; other he adviseth, and to another he saith nothing, for that he seeth him in the right way; and all this, for that he knoweth and understandeth what they al doe, better then they themselves, though busied in their ordinary workes: even so a worthy commander at sea, ought to have the eyes, not only of his body, but also of his understanding, continually set (with watchfull care) upon all men, and all their workes under his charge; imitating the wise husband-man; first to know, and then to command: and lastly, to will their obedience voluntary, and without contradiction” (276).

¹⁹ De menige søfolks tale er per definition suspekt. Hawkins fremhæver, hvordan de bander og sværger. Og i tekstens instrumentelle tone giver han adskillige bud på, hvordan man får dem til at holde op (147).

The best remedie I can propound, is to wish our nation in this poynt to be well advised, and in especiall, all those that follow the sea, ever having before their eyes the auncient discipline of our predecessors; who in conformitie and obedience to their chiefes and commanders, have beene a mirror to all other nations, with patience, silence and suffering, putting in execution what they have been commanded, and thereby gained the blessings due to such vertues, and leaving to posteritie perpetuall memories of their glorious victories. A just recompence for all such as conquer themselves, and subject their most specious willes to the will of their superiors. (220)²⁰

Her ser vi endnu en nuance ved rejseberetningens poetik. Hvor beretningen om eksempelvis Laudonniere med Jamestown-instruktionerne primært henvises til ledere, peger Hawkins her direkte på fortællingens konserverende rolle overfor folket selv. De skal genkende sig selv i fortidens værdige tavshed og lidelse. Kun igennem denne genkendelse kan fremtiden blive retfærdig. Et bedre middel til denne interpellation end Hakluyts monolitiske hyldest til "travail" findes ikke, og jeg er af den klare overbevisning, at det er netop dette værk som Hawkins her refererer til. Og det er netop qua Hakluyts redigering, at dette værk kan spille denne rolle²¹. Hakluyts fremstilling af sømændenes "travail" viser sig her i den ideologiske dimension. Dette billede er i sig selv del af konflikten om skibet. Billedet på det arbejdende skib skal holde folket hen i tavst slid. Dermed henvendes værket ikke længere kun til ledere, men også direkte til folket. Og i denne henvendelse skal værket reformere talen før mødet med loven. Derved kommer også Madoxs kritik i møde. Det er netop igennem skriften, at dette

²⁰ Historien skal således sikre den disciplin, Greg Denning fejlagtigt mener tilhører tiden omkring 1800. Hakluyts tekst, som Hawkins her henviser til må således tænkes som et middel til internaliseringen af den gode orden. Denning siger det selv: "Institutions require memory" (Denning 1992, 147). Men denne hukommelse viser sig således ældre end Denings epistemer tillader den at være. Rejseberetningen er i sig selv disciplinerende.

²¹ Hawkins må have været opmærksom på, at mange sømænd ikke kunne læse. Dette har dog ikke nødvendigvis været noget problem. Som Pérez-Mallaina har bemærket om bøger på spanske skibe i perioden var læsningen ofte en kollektiv oplevelse: "the level of illiteracy among the mariners was very high. That is why the form of reading was not individual but collective, with listeners gathered around a reader who recited aloud the passages of a chosen book" (Pérez-Mallaina 1998, 158). Grundet det spanske kildemateriale produceret af inkvisitionen kan Pérez-Mallaina se, at der har været bøger med på rejserne og hvilken type værker, der har været tale om. Han konkluderer "it was a rare ship in which there were not at least a few books to be used as reading material during the voyage" (ibid.). Og iblandt disse bøger er rejseberetninger.

traume kan undgås. Før galgens visuelle fremhævelse af fællesskabets sandhed i fordelingen af talen skulle øjet ideelt set have erfaret denne sandhed på rejsebetretningernes sider. Historien skal således spille den rolle, Madox tilkender det religiøse ord. En interpellation, der før rejsen skaber den subjektivitet, som kan gøre rejsegerningen ordentligt.

Historiens ideologiske produktion af tavshed skulle værne imod det politiske traume som også Hakluyt havde advaret imod. Ingen skulle beklage sig over at underkaste sig ordenen og dens regler, straffe og tavsheder. Hvad der her drømmes frem er en forestilling om skibet som Greg Denning i en anden sammenhæng har formuleret koncist:

there is a commonsensical character to institutions of discipline that says they can have no politics, no negotiating power within them. The fact of their necessity fill them with natural, even universal, signs. They have, it is supposed, their own intrinsic logic. (Denning 1992, 132)

Netop denne afvisning af enhver politik figurerer prominent hos Hawkins. For ham var sørejsens fællesskab bundet af en kontrakt, han lignede med ægteskabet. En kontrakt, der efter indgåelsen gør enhver utidig tale illegitim:

it is in their choyce [subjekterne] to choose a governour from whom they may expect satisfaction; but choyce being once made, to resolve with the patient wife in history, that, that day wherein shee married herselfe to an husband, that very day shee had not longer any will more then the will of her husband: and so he that by sea or land placeth himselfe to serve in any action, must make reckoning that the time the journey endureth, he hath no other will, nor dispose of himselfe, than that of his commander;" (Hawkins (1622) 1878, 221)

Når først bruden havde viet sig til sin ægtemand, havde hun afsagt sig sin egen vilje. I konteksten er det svært ikke at tænke på Hobbes, der senere skulle hævde, at folket ved samfundets indstiftelse skulle overgive deres egen magt, såvel som opgive deres meningstilkendegivelser. Det samme var for Hawkins gældende for det rejsende fællesskab. Men værket synes at erkende, at suverænen og hans lov sjældent fandt fællesskabet villige til at opgive deres ord. Derfor behøvede det rejsende fællesskab fortællingen, der skulle sikre denne overgang fra et polis til et oikos.

Problemet var, at søfolkets tale, sin manglende indsigt i fællesskabets dybeste, sande bånd til trods, alligevel altid-allerede var skrækkeligt nærværende – at autoriteten kom for sent. At dens funderende ord møder en orden, der må for-

stås som an-arkisk – som værende uden “arke”, uden begyndelse. Kun med historiens billeders hjælp kunne talen således fanges før den lød.

Hawkins understregede, at han havde hørt folkets tingers pralende selvfrestillinger i sine rejser og følt dem i deres misforhold til ordenens afmægtige sandhed (248, 270). Et brud med fordelingen af talen, der kom til udtryk i skandaløse fortællinger om, hvordan man havde snydt kaptajner og tilranet sig verdens rigdomme bagom ryggen på den orden, som disse rigdomme tilhørte. (eks. 110-12, 186, 218). Fortællinger, der ikke burde fortælles, da deres indhold kun førte til mere tale, og fordi denne tale blev gjort af kroppe, som derved ikke længere kunne høre sandheden om disciplinens iboende retfærdighed for deres egne tingers monstrøse kakofoni og derfor ikke længere lod sig genkende af autoritetens påkaldelse. Og Hawkins havde på egen krop mærket, hvordan “the multitude”, når den talte, var ustopkelig i dens “unadvised courage” – således var problemet et misforhold imellem ordene og virkeligheden, hvis sande bånd kom under angreb af folkets forvredne benævnelser (270). Falskheder, der blev til virkelighed, fordi folkets tale langsomt blev til folkets egen skandaløse horisont i stadig større afstand til fællesskabets sandhed. En falsk virkelighed, der imidlertid ikke derfor var mindre virkelig. Hawkins hævdede således netop, at det var håbløst at reformere sproget, når dette først var smittet af “conceits”²²:

Herein, as I sayd before, they resemble a stiff necked horse, who taking the bridle in his teeth, carried the rider whether he pleaseth; so once possessed with any imagination, no reason is able to convince them. (219-220)²³

For Hawkins er tingers synder i deres monstrøse smitsomhed dermed knyttet til forestillingsevnen – “imagination”, med hvilke folket kunne blive “possessed” (Hawkins (1622) 1878, 220). Her finder vi det politiske traume – at folket taler, og at denne tale har en virkning. Med andre ord, at folkets tinger, deres tåbeligheder til trods gør noget. At folket ikke blot er de tavse, lidende subalterne som teksten forsøger at fremmane, men at de også er subjekter i en anden for-

²² I en passage siger han det mindre malerisk og mere direkte: “apprehending a conceite in their imaginations, neither experiment, knowledge, examples, reasons, nor authority, can alter and remoove them from their conceited opinions” (270).

²³ Edward Coxere vender denne trope om galskaben om. Her er det kaptajner, der er vanvittige: “This new captain did soon begin to shew some kind of antic tricks, as if his brain had been cracked” (Coxere 1945, 34). Og senere i samme narrativ: “He then was like a bedlam” – en reference til Londons berømte sindssygehospital (36). Dette skib bliver senere i narrativet til en metafor, da han beskriver sin tid i fængsel (han var kvæker og nægtede at tage en ed) som en “voyage” ledet af en djævelsk kaptajn (103).

stand – handlende subjekter til hvilke man kan føre verber. Aktører i en historie, som med denne evne til at figurere bliver deres egen. Talen tilhører således ikke den autoritet, der lægger krav på den. I sin udsigelse af det indbildte forskydes virkeligheden på netop det punkt, hvor de, som burde være tavse, lidende subjekter i stedet selv tager ordet. Fiktionen er dermed en løftestang, hvorigennem det tavse folk bliver til talere. Og med dette brud bliver det uvirkelige smertefuldt nærværende. I sin dyriske stædighed kan folket ikke tales fra sine fantasier.

Fiktionen fremkommer således som mærket på en historie, der ikke længere er rummet af autoritetens poetik. I folkets tale viste virkeligheden og fællesskabet sig non-identisk med det billede, det var tildelt af teleologiens bud. I stedet for at underkaste sig en nøje fordeling imellem tale og tavshed bliver folket her selv aktører i en historie, hvor talen ikke længere passer til de roller, subjekterne var udset i den koloniale fortælling. En situation, hvor der ikke længere var det bånd af nødvendighed imellem talen og taleren som den poetiske fortælling om rejsen skulle rotere omkring og effektuere.

Hawkins' bekymring om at komme forestillingerne i forkøbet er strukturelt analog med Platons filosofkonges paradoks. De peger begge på, at sandheden ikke kan høres i en verden af kontingens. Sandhedens udsigelse må komme før fællesskabets mislyde, der autokonfigurerer fællesheden i skandaløse former. Autoriteten må fundere fællesskaber, før folket gør det – må give fællesskabet dets stemme og lade denne sikre af den viden, kun autoriteten besidder og kommunikerer. Dette er den rolle, Hawkins udser det skrevne ord. Derved er Hawkins instrumentelle tekst et forsøg på at konfigurere forholdet imellem rejsens folk og dets ord – autoritetens poetik i en næsten karikeret form. Hawkins handler som Platon, der (som vist i Rancières læsning) lod indbildningens skadelige mimesis og dens cirkulerende herreløse ord erstatte af en anden mimesis nemlig dyden og dens imitation (Ranciere 2011a, 96). Eksemplets fortælling er på denne måde en modgift imod ordenes misbrug blandt folket. En modgift, der kan løse det paradoks, at den højeste finder sig selv i samme båd som de laveste.

Hawkins' advarsler imod sømændenes "imagination" peger imod en struktur, der deles af de straffede og henrettedes spøgelsesagtige klager, talen imod loven og senere søfarere, kapere og sørøveres improviserede fællesskaber, der kontinuerligt omformede deres virkelighed og fremtid igennem spillet med ordene²⁴. For Hawkins hænger det mandat til at tale som den fejlslagne ledelse eller det utidige strafferitual forårsager sammen med fremkomsten af en tale, der tager styringen af fællesskabet, så snart sømændene under dække af dårlig ledelse forfølger deres forestillingsevnes fantasmer. Dermed leder utilfredshedens

²⁴ En fikionalisering, der blandt andet kommer til udtryk i Bartholomew Sharps angreb på sørøvertalens effektivering af forestillede friheder. Jeg omtaler denne fikionalisering i kapitel 4.

mandat til splintringen af fællesskabet igennem det indbildte eller forestilledes virksomhed. Havde Hawkins læst Cookes beretning, ville han have fundet sin horisont bekræftet, om end han næppe havde brudt sig om at se et af sine egne forbilleders tale udstillet som afmægtig. Hawkins, der iscenesatte sig selv som beskytter af ordenes sande betydning så dermed rejsegerningen som et kulturmøde imellem autoritetens ord og folkets selvopfyldende fiktioner (Hawkins (1622) 1878, 318). Et sammenstød imellem en vertikal orden af sandhed og en horisontal uorden af forestillinger talt af hvem som helst, hvis udvekslingers asymmetri viste sprogets virkelighed som inkommensurabel. Derfor måtte talen iblandt mændene på dækket aldrig få ørenlyd. Hydraen skulle igennem historien underkastes, før den fik chancen for blive til virkelighed.

Dermed knyttes et spøgelse (stemmen, der ikke burde kunne høres, men alligevel gør sig hørt – eller som Hakluyt forulerer det: de henrettedes tale) til et andet (fællesskabets evne til at gøre sin egen uvirkelighed virkelig). For Hawkins var den eneste nødløsning (så længe talens materialitet kom før historiens interpellation og ikke omvendt) at vende det døve øre til: "I made my selfe deafe to all murmurings, and caused my command to be put in execution" (219). At effektuere sin egen performative benægtelse. At lade som de indbildte ord ikke kunne høres. Han ville ikke høre tale om de ting, mændene havde forestillet sig, og ved den kontinuerlige fremsigelse af denne intention blev dets ønske ifølge ham selv til virkelighed. En døvhedens performativitet belønnet af forsynet. Uden ørets velvilje har tungen ingen magt.

Hawkins var langt fra den sidste, som fulgte i Drakes kølvand og som i landskabet omkring Magellanstrædet genkendte historien om ordene og deres (problematisk) forhold til begæret. Drakes spøgelse er i den grad levende i sørøvernes indtog i Stillehavet i 1670'erne og 80'erne²⁵. Dette er en historie jeg vil udfolde i denne afhandlingens anden del, der begynder i næste kapitel. Jeg vil i stedet slutte det indeværende kapitel med historien om John Narborough. En kaper, som kort inden freden i 1670 besøgte Puerto San Julian på sit togt imod Spanierne i Stillehavet og som (skønt narrativerne om rejsen er ærgerligt fattige) viser, hvordan Drakes spøgelse ikke var blevet tavst af de mange mellemliggende årtier engelsk fravær. Til forskel fra de sørøvere, som i de følgende år skulle gøre sådanne togter, havde Narborough papirerne i orden. Og han understregede i sin trykte fortælling udgivet i 1694 sin legitimitet ved på Hakluytsk vis at iscenesætte

²⁵ I mellemtiden var hans navn også blevet approprieret i andre henseender. Kristen Block har pointeret, hvordan fortællingerne om hans erobringer i Caribien via blandt andet Hakluyt var med til at legitimere og fremme Cromwells koloniale politik i 1650erne (Block 2012, 115).

sin tales magt for derved at distancere sig fra sørøvernes uordentlige ordstrøm, der i mellemtiden var fulgt i hans kølvand.

Narborough ankom til Puerto St. Julian med intention om at overvintre den 7. april 1669. Ligesom Drakes mænd havde fundet Magellans foregang markeret ved levn i landskabet, var dette også gældende for Narboroughs møde med Drakes spøgelse ved Puerto San Julian²⁶. En af Narboroughs underordnede bemærkede:

This Port is moreover remarkable for Sir Francis Drake his Wintering here in the Year 1572. and beheading one Mr. Thomas Doughty for compassing his Death, and designing to return with the Ship into England. The Island in this Harbour, where he was executed and buried, was called by the Name of the Isle of true Justice by Sir Francis, who entred this Harbour on the 20th of June 1572. where he had the Misfortune to have two of his Men slain by the Natives (who were buried on the now-mentioned Island, and whose Graves and Bones we found) and himself very narrowly escaped. (Wood 1699, 64)

Levn fra Drake kunne findes i landskabet ligesom Drakes mænd havde fundet levn fra Magellan. Dette var ikke et territorie, hvor viljen var lov. Disse levn bandt sig til en historie om orden og exces. Detaljerne i historien stemte ganske vist ikke længere fuldstændigt overens med Hakluyts officielle version. I stedet havde de fået deres eget liv og havde udviklet sig. Moralen var dog utvetydig. Dette var et sted for sand retfærdighed – for autoritetens intervention, der skulle gøre fællesskabet i stand til at indtage fremtiden.

Narborough selv synes at have delt denne opfattelse. I hvert fald brugte han lejligheden til at tale til fællesskabet. Men i denne tale hører vi også en anden Drake:

Nevertheless I doubted not the success of my Voyage, though the Company thought 'twould be dangerous beeing a lone Ship, a stormy Sea to sail in, and unknown Coasts to search out, and if we should happen to run aground any where, could expect no relief; these suspicions I soon put out of their Heads, by telling them of the great Riches of the Land, and that Captain Drake went round the World in one Ship, when in those days there were but ordinary Navigators; and was it for us to question our good fortune, who beyond Comparisons are better Seamen, if we would

²⁶ Narboroughs mænd var dog også opmærksomme på Magellans tilstedeværelse på stedet, og i en af Narboroughs underordnedes fremstillinger fremgår det, at denne tilstedeværelse var knyttet til den magtudøvelse, som var bundet til stedet. (Wood 1699, 63)

put our selves in Action; and for me, I would expose no Man to more danger than my self in the Attempt. (Narb[o]orough 1694, 43)

Endnu en gang synes Drakes historie her at være muteret og dobbelt. Den er ikke længere fortællingen om loven, men fortællingen om "Riches". Fortællingen om verdens åbenhed for en begærlig magt, der kan indtage den bliver således her selv til en del af en ideologi, som skal reproducere det folk, der kan muliggøre denne indtagelse. I konteksten af dette studie er det svært ikke at tænke på Hakluyts formaninger til Raleigh i introduktionen til Laudonnières beretning. Fortællingen om verden skal få folk til med samlet sind at erobre den.

Som taler emulerede Narborough figuren Drake ved Port San Julian, men fortællingen om Drake må ses i dens betydnings kompleksitet, der afsløres i dens evne til at motivere. Det er orationen om heltegerningen, som bringer til enhed, men implicit knyttes denne gerning imidlertid også til begæret. Den fortælling om lov, som stadig kan skimtes hos Narboroughs officer Wood er ikke alene. Drakes spøgelse var mere end et – en dobbelthed, der knytter Fentons og Hawkins' rejser til de sørøvere, der 100 år senere skulle vække Drake til live igen.

IV. Sørøvernes indbildte friheder

Tilsløret af nattens mørke forfulgte to sørøverskibe i begyndelsen af september 1680 et handelsskib ud for Paita på den sydamerikanske vestkyst. Sørøverne havde set lys blinke i horisonten, og i de følgende timer spejdede de fra deres mørklagte dæk ud i den sorte nat. I det tidligste kolde morgenlys så de et sejl netop der, hvor glimt havde afgivet løfte om bytte. Ombord på deres største skib "The Trinity" havde sørøverne en spansk pilot ved navn Nicholas Moreno, og han fortalte dem om den prise, som endnu blot kunne skimtes i det fjerne. Ifølge ham var det et spansk fartøj, der havde forladt handelsbyen Guiaquil elleve dage forinden med en last af tekstiler og andre varer. Og Moreno, der var blevet taget fra en prise en uges tid forinden, skulle vise sig at have ret. (Ringrose 1685, 70-72, 79-81; ADD ms. 11410, 714)

Det udsete offer blev forfulgt på stor afstand i løbet af dagen, imens mændene på dækket talte om dets last. De hentede langsomt ind på spanierne, der tilsyneladende ikke havde opdaget, at de blev skygget. Men med aftenens mørke kom også tåge, og sørøverne mistede til deres fortvivlelse byttet af syne. Det lignede endnu en skuffelse i et togt, der ikke havde indfriet forventningerne. I løbet af natten klarede det fugtige vejr dog op, og englænderne så atter lysglimt, som de stak kursen efter. Endnu en lang dag i spaniernes kølvand fulgte, og den efterfølgende nat halede de for alvor ind på handelsskibet. Om morgenen var det blot nogle få mil borte, og nu havde spanierne da også opdaget, at de blev forfulgt. Omkring middag var de to skibe så tæt på hinanden, at spanierne kunne se, hvem deres forfølgere var. Pistolskud fik dem til øjeblikkeligt at sænke sejlene i overgivelse, og på dækket af "The Trinity" rullede mændene terninger for at afgøre, hvem der skulle få glæden af at være først til at gå ombord hos fjenden. Tilfældet tilsmilede i første omgang de godt 20 mand fra bagbordsvagten, men byttets last kunne langt fra tilfredsstille det begær efter rigdomme, sørøvernes fortællinger havde roteret om. I stedet fandt de kakaonødder, råsilke, indiske tekstiler og tømmer, foruden lidt brændevin og en anelse sølv. Tømmeret, som Moreno ikke havde nævnt, udgjorde dog den primære bestanddel af lasten. Det

var en undervældende gevinst – en skuffelse, der føles i et anonymt besætningsmedlems beretning, hvor det tørt konstateres: “[...] and very little plate” (ADD ms. 11410, 714-715). Forventningerne havde været højere. Skibet var end ikke i sig selv noget nævneværdigt bytte. I stedet for plyndringer brugte sørøverne lejligheden til at slippe af med nogle af de spanske fanger, de allerede havde ombord. Dagen efter efterlod de det spanske skib, der forinden var blevet saboteret, så rygtet om sørøvernes tilstedeværelse ikke skulle sprede sig alt for hurtigt. Der var derfor kun en enkelt mast og et enkelt sejl tilbage på det skib, de kunne se forsvinde bag sig. Det magre bytte blev solgt foran masten efter sørøvernes normale procedurer, og de kunne, skuffelserne til trods, glæde sig over at være sluppet med skindet i behold, hvilket ikke havde været tilfældet ved tidligere og tilsvarende skuffende sammenstød. Få dage senere måtte man dog kaste liget af et besætningsmedlem ved navn Robert Montgomery i havet med 3 kanonskud som en passende afsked. Montgomery var blevet ramt af et vådeskud under en kaping i slutningen af august. (Ringrose 1685, 79-81; ADD ms. 11410, 712-715; Cox 1684, 25-27; Sharp 1699, 39)

Disse sørøvere var under ledelse af Bartholomew Sharp. Ekspeditionen var startet i Caribien året forinden, hvor flere forskellige sørøverbesætninger havde slået sig sammen – i første omgang med Portobelo som mål. Snart stillede de sig allerede sagnomspundne rigdomme i sigte. Under ledelse af en af tidens mest prominente sørøverkaptajner ved navn John Coxon havde omkring 330 af sørøverne krydset landtangen for at indtage Panama i tjeneste under en lokal indianerkonge, der lå i krig med spanierne¹. Dette trin i ekspeditionen fremstår som en imitation af Henry Morgans famøse indtagelse af Panama i 1670-71 og synes således at tage form på baggrund af cirkulerende fortællinger. Undervejs tog sørøverne flere mindre skibe, som man brugte under et mislykket forsøg på at erobre byen, der siden Morgans togt var blevet flyttet til en mere strategisk lokalitet. Det var ud for Panama, at man tog skibet “Santisima Trinidad”, hvis navn forkortedes til “The Trinity”. Et prægtigt skib, hvis last desværre ikke svarede dertil. Byen selv var for godt befæstet til, at sørøverne kunne gøre Morgan kunststykket efter. De begyndte derfor at tale om andre destinationer, men Co-

¹ I historikeren Robert C. Ritchies klassiske typologi over sørøvere kan disse togtter siges at være næsten emblematiske for “anarchistic marauding”. Denne type sørøveri “involved leaving behind the base of operation and wandering for months—even years—at a time” (Ritchie 1986, 19). Disse sørøvertogter var organiseret nedefra og karakteriseret ved deres improviserede omstrejfen og porøse fællesskaber: “The marauders wandered the seas, dividing and coalescing like amoebas. They lived in small self-contained democracies that usually operated by majority vote, with the minority asked (or forced) to leave in order to keep the remaining crew in happy consensus” (25). Jeg er ikke uenig i dette portræt, men hvor Ritchie ikke for alvor tænker over, hvad der er “anarkistisk” ved disse sørøvere, er det i mit argument netop afgørende, at disse fællesskaber kan siges at forme sig uden “arke”.

xon selv var uvillig til at fortsætte togtet i Stillehavet og drog sammen med 70 mand tilbage over land. Han var muligvis allerede forinden blevet frataget sin kommando af folket. I stedet valgtes endnu en erfaren sørøverkaptajn ved navn Richard Sawkins, der var udset til at føre sørøverne på "voyage" i "The South Sea". Et togt i forfølgelse af rygter om rigdomme, der blev bekræftet og forstærket under afhøringen af deres spanske fanger fra "The Trinity". På den måde forfulgte man også i dette togt fortællingerne. (Ringrose 1685, 36; ADD ms. 11410, 706)

I begyndelsen af maj 1680 havde Sawkins forsøgt at indtage en mindre by på det spanske fastland. Det gik galt, og Sawkins blev sammen med yderligere to mænd dræbt. Sharp blev valgt som Sawkins' efterfølger, men hvor forgængeren havde været en populær leder, var Sharp "illbeloved" (708). Endnu en gruppe på omkring 60 af sørøverne benyttede derfor lejligheden til at bryde med fællesskabet og vende tilbage over land – som Coxon havde gjort det forinden. Modsat Sawkins overlevede Sharp togtet, og ekspeditionen i sin helhed bærer oftest hans navn. Reelt var Sharp dog blot en i en serie af ledere valgt undervejs af sørøverne selv. Når hans navn synes at kræve et særligt ejerskab til historien om denne rejse, skyldes det ikke mindst hans ophøjelse til fællesskabets autoritative stemme på godt og ondt i togtets mange beretninger, der i løbet af en årrække blev tilgængelige for læserne i London.²

Episoden i begyndelsen af september 1680 er sigende for denne rejse, der af en deltager blev kaldt for et "maritime pilgrimage" (Cox 1684, 114). Betegnelsen må have sigtet på togtets længde og dets mangel på verdslig belønning. Det var en lang, improviseret omstrejfen præget af tilfældigheder, forfølgelsen af løse rygter og løbende splittelser i det stadigt mindre sørøverfællesskab. De spildte kræfter og lange nætter i september var hverken først eller sidst i rækken af mere eller mindre fejlslagne begivenheder. Man bevægede sig på må og få rundt i et landskab, man ikke kendte som andet end ord.

I de udstrakte dage og mørklagte nætter sørøverne tilbragte på dækket i forfølgelsen af spanierne, har der været god tid til at tale. I forhold til det nødvendige mandskab på skibe af disse typer var man håbløst overbemandede. Dette var karakteristisk for sørøverskibe (Starkey 2001, 116). I kamp var det nyttigt med mange mænd, men i den lange, tomme tid imellem disse begivenheders kondenserede øjeblikke bidrog mandskabet til at gøre sejladsen til, hvad Sir Richard

² Hvilken rolle spiller genrekonventionerne her? Det var en del af fortælleformen, at en historie af denne karakter skulle have en suveræn. Uden en sådan figur var fællesskabet uden form, og de fleste af beretningerne fra ekspeditionen synes at insistere på, at de taler fra et (ganske vist ukonventionelt) vertikalt fællesskab. Selv den observerende Basil Ringrose gør Sharp til helten i sin historie: "Mr. Ringrose who everywhere admireth his [Sharps] Conduct, and extolled his Actions unto the Sky's" (Ringrose 1685, Preface To the Reader).

Hawkins med sin autoritetens poetik nervøst havde kaldt "idle navigation" (Hawkins (1622) 1878, 126). Et overbefolket skib med en besætning uden meget at give sig til havde for Hawkins været et løfte om uorden – den diametrale modsætning af skibets politiske ordensbillede, hvor hver mand havde netop sin opgave og ikke skulle beskæftige sig med andet. Ledig tid gav ledig tale.

Sharps rejse var da også netop en rejse af ord, som affødte en serie af beretninger, der alle roterer om mødet med folkets tale i dette grænseland imellem det mytiske og det ukendte. I besætningen var der mindst 7 personer, der benyttede dagslyset til at føre journal. Foruden Sharp selv, var der navigatøren Basil Ringrose, der af sin redaktør beskrives som observationens mand: "at the same time making Quadrants at Sea, that others sate idle and murmuring upon the Decks" (Ringrose 1685, Preface to the reader). For redaktøren var Ringrose eksemplarisk i kraft af sin evne til at få noget ud af en tid, der ellers kun lånte sig til ordenes tomme hersken – at skabe en begivenhed, som kan berettes, der hvor ingen proper begivenhed er. Ringroses eksemplaritet var således båret af forfatterens og skriftens undtagelse fra sit eget partikulære udgangspunkt i et fællesskab af tunger – og hans narrativ er da også langt henad vejen en triumf for observationens poetik, der udfolder sig i distancen til det mumlende dæk. Ringrose selv synes at have nydt stor anseelse iblandt sørøverne, og flere af de resterende tekster nævner hans dedikerede skriftspraksis (eks. Dick 1684, 79). Ringrose må have siddet på dækket med sine papirer, for i hans journal finder man udførlige tegninger af kystlinjernes konturer, der således viser, hvordan hans skriftspraksis fra begyndelsen har været sigtet imod en nytteværdi. Måske har han delt pladsen med John Cox, som Sharp avancerede igennem hierarkiet fra en plads blandt de menige til vigtige poster. Fra de almindelige mænd Cox havde hævet sig over findes beretninger fra William Dick og en enkelt anonym fortæller³. Sidstnævnte narrativ var det eneste, der ikke udkom på tryk i samtiden, og det synes da også længst fra de konventioner, der præger genren. Til gengæld giver det, som jeg vil vise i løbet af dette kapitel, nogle perspektiver, der forsvinder i de andre fortællingers form. Sidst, men ikke mindst, finder man iblandt de skrivende på dækket William Dampier og Lionel Wafer, der begge forfattede højt estimerede naturhistoriske beskrivelser og desuden havde det tilfælles, at deres fortællinger begynder netop som deres forfattere bryder med dette rejsefællesskab for at vende

³ Fortælleren synes at have haft en plads længere nede i hierarkiet end de resterende berettere. Han identificerer sig mere direkte med folkets udbrud imod deres kaptajner. Samtidig synes han at forsøge at distancere sørøverne selv fra deres billede som slette forbrydere. Han lader en spansk fange udtrykke sørøvernes meritter: "the honestest ladrones" (ADD ms. 11410, s. 733)

tilbage til Caribien. Disse to sidstnævnte beretninger vil først for alvor indtage min afhandling i næste kapitel.⁴

Rejsen er med disse mange narrativer blandt tidens bedst dokumenterede sørøvertogter⁵. Billedet af den lærde fortæller, som med sine måleinstrumenter og sin dedikation adskiller sig fra det støjende folk, der blot sad ledige og mumlende på dækket, siger imidlertid noget om forholdet imellem det sprog, der blev nedfældet på skrift og det, som har lydt undervejs i rejsens udstrakte tid. At der i formuleringens distinktion er tale om en politik over sproget og dets fællesskab er åbenlyst. Implicit udpeges det hvem, der kan fortælle fællesskabets rejse, og hvordan den skal fortælles. Formuleringen dikterer en forskel, der sætter det mumlende dæk i udtalt afstand til logos. Og Ringroses beretning er da også netop den, som passer bedst ind i de troper, disse rejseberetninger forventedes at tilbyde læseren. Han er oftest præcis den observerende figur, og derfor er hans stemmes indsigter ganske anderledes end folkets tåbelige tale. Han bemestrer observationens poetik. Men også de resterende tekster taler i varierende grad til genrekonventionerne – observerende såvel som autoritære⁶. Fælles for dem er således, at desto mere de holder sig til disse poetikkens spillerammer, desto sværere bliver det for læseren at fornemme dækkets ord som andet end uartikulerede lyde.

Men selvom Ringrose eksemplificerer denne distance, kan man imellem hans journals sekvenser af ganske systematiske observationer alligevel fornemme resonanser fra et andet niveau af tale. Han omtaler flere gange dette niveau som "common discourse" (Eks. Ringrose 1685, 75). Beretningen viderebringer ek-

⁴ Thrower og Howser (1992) har udfærdiget en særdeles hjælpsom oversigt over udgaver, trykte og utrykte af disse journaler og beretninger. Jeg har benyttet mig af de forskellige trykte udgaver og en række af manuskripterne. Sharps egen fortælling blev trykt af kartografen William Hacke i 1699. Der er to forskellige versioner af hans journal med mindre variationer i henholdsvis SLO ms. 46a and 46b. Basil Ringroses fortælling blev udgivet i 1685 som en del 2 af Exquemelin's *Bucaniers of America*. Der er en langt kortere version af hans fortælling i hans egen hånd i SLO ms. 3820. Et narrativ af Sharps officer John Cox blev udgivet af P. A. Ayres i 1684 og findes i manuskriptversioner med små forskelle i SLO ms. 49 og GOS 4 – muligvis i hans egen hånd. I 1684 udkom ligeledes en kort fortælling af besætningsmedlemmet William Dick (eller Williams), der blev trykt som en tilføjelse til Exquemelins *Bucaniers*. Endnu en version af rejsens beretning findes i MA 3310, der synes at være forfattet af Hacke på baggrund af Sharps udgave. James Kelly (1998) har argumenteret, at Sharps, Dicks og Cox's narrativer alle blev produceret i konteksten af retssagen imod de 3. Det anonyme narrativ findes i ADD ms.. 11410. Lionel Wafer (1699) giver os sparsomme informationer om rejsen. Det samme gør William Dampier (1697).

⁵ Alligevel fylder den i historiografien forbavsende lidt. Richard Frohock (2012, 4-5) har ligeledes bemærket denne mangel.

⁶ Det utrykte narrativ af den anonyme fortæller er længst fra genrekonventioner, blandt andet grundet dets udførlige kritik af Sharp.

sempelvis eksplicit informationer herfra, når de spanske fanger i denne almindelige eller fælles tale med sørøverne røber noget, som har strategisk værdi og derfor er af interesse for læseren, der oftest figureres som et nationalt subjekt. Sørøverne synes at have jagtet sådanne informationer og rygter, og denne type narrativer er fulde af scener, hvor sørøvere udspørger de lokale og fortolker det, de hører. De er dermed også vidensproducenter, omend dette bånd imellem dækket og den koloniale vidensproduktion synes udvisket. Ringroses narrativ sætter eksplicit parentes om dette niveau for at vise sin egen distance dertil. Det performer således en autoritet ved at optræde som redaktør for denne omstrefende tale og udvælge stumper, der er nyttige, imens andet efterlades i tavshed. Og det bliver med netop denne afmærkning tydeligt, at dækkets tale (og det begær, der udtrykkes) ifølge en forfatter som Ringrose ikke hører hjemme i rejseberetningens disciplinerede sprog, der skulle tjene offentligheden (Ringrose 1685, Preface to the reader). "Common discourse" var det, som taltes af mændene på dækket – både "common" som i "almindelig", men også i den mere problematiske betydning "fælles"⁷. Denne fælles tale var en sfære som beretningen af det betragtede delte med det partikulære, kuriøse, indbildte og stridige – alt det, der i rejseberetningerne først og fremmest fremstår som lediggangens mumlen. Her finder man alle de ord, forfattere som Ringrose afskriver ved at følge Bacons terracentriske imperativ – et imperativ, der dikterer, at intet virkeligt hænder til søs, hvor øjet kun har himlen og havet at beskæftige sig med. Ingen skrift uden begivenheder for synet (Ringrose 1685, 140; Dick 1684, 82).

"Common discourse" er det, rejseberetningens poetikker ikke tillader. Men i marginerne af beretningerne fornemmer man alligevel denne tale. Et nærvær, der forstærkes af mængden af narrativer og de forskellige perspektiver, de præsenterer og som ved sammenligning giver et billede, der forråder de overflader, teksterne hver især konstituerer. Hvad talte de sørøvere, som ikke altid stod med øjnene fikseret på Ringroses horisont om? Hvilke ord lød i denne ledige navigations lange nætter?

Dækkets ord

I en rejse, hvor ingen af besætningsmedlemmerne kendte den verden, der mødte deres søgende øjne, har man uden tvivl talt om og tydet det fremmede. Denne tale har givetvis i første omgang haft en praktisk karakter. Der forestod et arbejde med at begribe og navngive den verden, som åbnede sig for sørøverne (Cowley 1699, 6 og 10; Ringrose 1685, 52). Ligesom lysglimt i natten bar bestemte

⁷ En fælleshed, som er problematisk i rejseberetningen, fordi den udvisker de skel, beretningens logos funderer sig på.

betydninger, var verden fuld af ting, der kunne tydes⁸. Ringrose selv udfolder i passager en hel ornitomansi (Ringrose 1685, 102, 114, 207⁹). Bestemte fugles fremkomst på himlen betød, at man var i nærheden af bestemte steder. En verdenshorisont, der understøttedes af samtalerne med de spanske navigatører, man tvang i sin tjeneste. Der har også været fortolket på de mennesker, som bevægede sig i denne natur. Da sørøveren krydsede landtangen ved Panama talte man f.eks. om indianerne, hvis karakter man ikke stolede på. Man nærrede mistro til disse fremmede tungers hensigter, hvilket ifølge den anonyme journal førte til "grumbling" iblandt sørøverne (ADD ms. 11410, 689). Man frygtede også de fanger, man tog undervejs, ikke mindst slaverne, som ved mindst en lejlighed plottede imod englænderne (Ringrose 1685, 165). Også begivenheder i selve fællesskabet kunne være tegn, som da Henry Shergall i midten af oktober 1681 faldt i havet under arbejdet med sejlene. Han druknede før han kunne få hjælp, og dette forårsagede en tale, som Ringrose fandt fejlagtig: "This accident several of our company did interpret as a bad Omen of the place; which proved not so, through the providence of the Almighty" (179). En komet på himlen i det foregående efterår har med al sandsynlighed givet lejlighed til en lignende hermeneutik (101).¹⁰

⁸ Rouleau (2007, 38) gør denne tegntyndning til et afgørende kendetegn for en transnational klasse af sømænd i den atlantiske verden. For Rouleau signalerer sømændenes overtro et element af egalitær fortælling i en verden, som ellers er domineret af hierarkiets befalinger. Rouleau går et skridt videre og fortolker denne fortællegerings overtroiske udtryk som et udtryk for en socialisering i en verden af samarbejde på tværs af traditionelle religiøse skel. Overtroen og tegntyndningen var på denne måde et universelt maritimt sprog.

⁹ En praksis, der også var en del af officielle tekster om rejser til fremmede vande. I sin videnskabelige rejse til Australien beskriver Dampier, hvordan han med hjælp fra en såkaldt "waggoner" tolker på fuglene: "The second of June I saw a large black Fowl, with a whitish flat Bill, fly by us; and took great notice of it, because in the East-India Waggoner, or Pilot-book, there is mention made of large Fowls, as big as Ravens, with white flat Bills and black Feathers, that fly not above 30 Leagues from the Cape, and are look'd on as a Sign of ones being near it" (Dampier 1709, 98).

¹⁰ Også franskmanden Freziers narrativ om en rejse til disse vande beskriver sømændenes fortolkningsgerninger: "about half an Hour after One in the Morning, the Starboard Watch saw a Meteor unknown to the oldest Sailors aboard; being a Light differing from that of the Ancients, call'd Castor and Pollux, and from Lightning; which lasted about half a Minute, and gave some little Heat. That unusual Appearance in the cold Weather, and a high Wind, scared most of the Men, who shut their Eyes; and they speak of it only as a Flash of Lightning, the Brightness whereof appear'd even thro' the Eye-lids; the others, who were more bold, affirm'd they had seen a Ball or Globe of bluish Light, and very bright, about three Foot Diameter, which vanish'd among the the Main-Top-Mast Stays. All the Men look'd upon it to presage a Storm: I did not like that Prophecy, the Weather was bad enough to fear worse; for, besides that, it was cold, and the Sea ran Mountain-high:" (Frezier 1717, 37).

En anden usikkerhed i denne rejse ud på det mytologiserede Sydhav har været forsyningerne. Mad og drikke fylder meget i en genre, hvor overlevelse, tørst og sult er standardtroper, som retfærdiggør den rejsendes "travail". Der er ingen grund til at tro, at denne interesse for næring ikke også har lydt på dækket af "The Trinity". Den sparsomme brændevin man fandt ombord på de erobrede skibe har været glædeligt bytte¹¹. Undervejs oplevede man stor tørst. I slutningen af oktober 1680 var manglen på vand så voldsom, at det ifølge Ringrose skabte en "disturbance" iblandt folkene. Han selv lå søvnløs på grund af tørsten, og William Dick understreger situationens strenghed ved at fortælle, at en halv liter vand blev solgt for 30 piastre iblandt besætningsmedlemmerne (Ringrose 1685, 90; Dick 1684, 74). Man led i sådanne nødsituationer også af skørbug, mens man i andre perioder var mere heldige. I de allersidste dage af oktober indtog man en mindre by ved navn Hilo. Man fandt ganske vist ikke guld, men området var, foruden sukker, rigt forsynet med "fruits agreeable to the Palat" (Ringrose 1685, 95). Man forsøgte at afpresse de lokale spaniere til at give oksekød for byens uskadte frigivelse, men planen mislykkedes, og byen blev stukket i brand. Nogle af besætningsmedlemmerne fik dog slagtet et æsel, der endte som et tiltrængt måltid af kød. Man havde også fundet chokolade, og Ringrose fortæller, at hver mand om morgenen fik en kop af denne "pleasant liquor" (Ringrose 1685, 99-100; ADD ms. 11410, 732). Dampier skrev også om kakaoen. Han var uenig med Ringrose om de bedste sorter, og han mente desuden, at spaniernes praksis med at tørre kakaoen betød, at den mistede sin velsmag. Dampier hævdede at have set kakaonødder brugt som valuta iblandt skovhuggerne og sørøverne i Campeche-bugten. (Dampier 1697, 60, 62). Chokolade var nærende, og på en senere kaperekspedition til disse kyster ledet af netop Dampier, havde besætningen ifølge en styrmænd levet af det i en hel måned. Det var ganske vist ikke så velanset som kød iblandt skibsfolket, men det holdt dem i live og mere til: "it made us very fat, and we found that it kept us very well in Health. Whether, we had lived upon it much longer, it would have done us hurt, I know not; but I am apt to believe it would have increased our Fat too fast" (Funnell 1729, 59). De lokale frugter vakte måske størst glæde. Lionel Wafer lovpriste ananassen, der blev indtaget under overgangen fra Caribien til Stillehavet: "Tis very juicy; and some fancy it to resemble the Tast of all the most delicious Fruits one can imagine mix'd together" (Wafer 1903, 100). Dampier beskriver i en anden henseende avocadoen:

¹¹ Sørøverens og for den sags skyld sømandens tørst fremhæves ofte i tidens rejsebeskrivelser, men alkohol fylder forbavsende lidt i beskrivelserne af Sharps togt.

it is of a green colour, till it is ripe, and then it is a little yellowish. They are seldom fit to eat till they have been gathered 2 or 3 days; then they become soft, and the skin or rind will peel off. The substance in the inside is green, or a little yellowish, and as soft as Butter. Within the substance there is a stone as big as a Horse-plumb. This Fruit hath no taste of its self, and therefore 'tis usually mixt with Sugar and Lime-juice, and beaten together in a Plate, and this is an excellent dish. The ordinary way is to eat it with a little Salt and roasted Plantain, and thus a man that's hungry, may make a good meal of it. (Dampier 1699, 203)

Sømændene har talt om maden, og deres tale mærkes i narrativerne, fordi de fremmede smage har kunnet beskrives i termer, som passede til genrens hang til naturhistoriske observationer og kategoriseringer¹². Men maden var også en kilde til splid. Dette gjaldt ikke mindst det kød, der har været højt på dagsordenen. Ekspeditionens anonyme fortæller beretter, hvordan sørøverne kort efter udvælgelsen af Sawkins kom i konflikt over manglen på kød. Sawkins ville skynde sig videre, før rygtet om sørøvernes tilstedeværelse spredte sig i farvandet: "but our people being headstrong would have meat to eat first" (ADD ms. 11410, 706). Her manifesterer folkets tale sig som grænsen for autoritetens imperativ, og dette er, som jeg senere vil diskutere, langt fra nogen sjælden begivenhed i sørøverberetningerne. Folket fik da også sin vilje i netop denne sag, hvilket fra afstand berettes af Ringrose: "but our men were so importunate for fresh Victuals, that no reason could rule them" (Ringrose 1685, 38)¹³. Mavens hersken var således for Ringrose tegn på folkets uregerlighed.

¹² Denne beskrivelse af maden som tilhørende den besøgte geografi understreges af den franske munk Jean-Baptiste Labat, som i sit narrativ om sine rejser med og blandt sørøvere i Caribien fortæller indgående om maden. I en passage, hvor to engelske kvinder er taget til fange af de franske sørøvere fortæller Labat: "Out two ladies took charge of everything in connection with the culinary department and performed wonders. They did not allow their slaves to forget any of the Barbadian cookery, and in a word we all enjoyed great good cheer. Splendid results were caused by these good meals and every one was charmed with our ladies, nobody remembered that we were on a desert island, and all worked willingly. I showed the ladies how to boucan turtle in the sand, and they taught me the English method of cooking a brisket of Irish beef, and patés, and turtle steak, and I don't know how many ragouts. In fact I could write a volume on the subject "La Cuisiner Anglais Ameriquain", telling how to serve one hundred and twentyfive covers at no cost on a desert island in magnificent style" (Labat 1970, 241). For mere om Labats appetit og dens koloniale undertoner se Toczyski (2010).

¹³ For Dening er netop maven i stand til at fremprovokere talen. Om de sultende sømænd i Blighs rejse bemærker Dening således energisk: "How they must have talked" (Dening 1992, 76). Dening insinuerer, hvordan sulten har bidraget til vreden imod Bligh. Denne kausalitet deler således samtidens forestilling om, at folket ledes af maven. En fordeling af agens, som på

Sørøvernes seksuelle begær er givetvis også kommet til udtryk i talen blandt mændene på dækket. Iblandt indianerne på fastlandet havde sørøverne blandet sig med de lokale kvinder (ADD ms. 11410, 688). Ifølge Sharp selv var disse “very handsome” og “exceeding loving and free to the Embraces of Strangers” (Sharp 1699, 2). Sharp markerer flere gange sin egen heteroseksuelle virilitet i sin journal, som for at forsikre læseren om sin karakter af genkendelig maskulin erobrer (11, 52). Andre sørøverjournaler understreger også dette genkendelige, sikre begær efter feminin skønhed, der hver gang synes at understrege, at man ikke var mere eksotiske end enhver anden mand (Exquemelin 1684a, 3:31; Lussan 1698, 125 og 129-130). Selv den observerende Ringrose synes at have haft et behov for at kunne sin fortællestemme korrekt (Ringrose 1685, 163)¹⁴. På havet har talen om kvinderne dog været mindre åben. Det bragte uheld at bringe kvinder med på skibe, og at tale om dem var ikke meget bedre (Pearson 2009, 695-96). På et togt i samme farvande to år senere (langs en rute, der eksplicit fulgte Sharps spor) havde sørøverne på valentinsdag længtes efter selskab: “and discoursing of the Intrigues of Women, there arose a prodigious Storm”. Dette førte sørøverne på andre tanker: “so that we concluded the discoursing of Women at Sea was very unlucky” (Cowley 1699, 6-7). Forsynet krævede, at man lagde visse bånd på talen.

Men i det skjulte har der måske lydt endnu mere forbudte ytringer af begæret¹⁵. Om de var sande eller ej, har der i hvert fald floreret fortællinger og rygter om homoseksualitet i det lille, lukkede sørøverfællesskab¹⁶. Edmund Cooke, en kaptajn, som løbende blev degraderet af sit eget sørøverfællesskab blev ved Juan Fernandez i vinteren 1681 anklaget af sin tjener for gentagende gange både før og under rejsen at have “Bugged him” (Ringrose 1685, 121; Sharp 1699, 46). Cooke blev lænket, men der synes at have været mere i anklagen end den for-

sin egen vis kun gør folket mere tavst. I Sharps tilfælde kan mytteriet dog ikke tænkes som en konsekvens af mavens regering, da det netop udbrod i Juan Fernandezs tilstand af overflod.

¹⁴ Der er et sammenfald imellem Sharps og Ringroses formuleringer i disse passager, der synes at antyde en redaktionel hånd

¹⁵ At tale om et “skjul” er dog i sig selv problematisk. Skibe var særdeles tætpakkede steder. Den spanske socialhistoriker Pérez-Mallaina (1998, 131) har regnet ud, at der på spanske skibe i 1500-tallet gennemsnitligt var 1,5 kvadratmeter pr. mand. Det tal har ikke været højere på de overbefolkede sørøverskibe. Samtidige sørejsende beskriver fra tid til anden denne oplevelse, som da Amedee Frezier beretter om en sydamerikansk bys velkomne adspredelse fra: “the Irksomness of a Ship, in being continually with the same Persons” (Frezier 1717, 52).

¹⁶ I Daniel Defoes polemik imod pengenes evne til at vende verden på hovedet og derved forbryde sig på tingenes rette orden af korrespondens imellem egenskaber og handlinger, synes han at referere denne hændelse indirekte. Om pengene siger han: “Thou makest Bullies Admirals, Sodomites Captain of Men of War, Cowards Commodores, and Brutes Leaders of Men” (Defoe 2006, 4:547).

budte homoseksualitet, for man mistænkte også Cooke for at have villet forråde sørøverne overfor spanierne. Cookes tjener døde senere i rejsen, og ifølge Ringrose gentog han selv i sine sidste timer anklagen mod Cooke (Ringrose 1685, 137)¹⁷. Måske var det for at distancere sig fra sådanne abjekte figurer fra dækket, at forfattere som Ringrose og Sharp understregede deres eget begærs regularitet.

Uforudsete hændelser iblandt sørøverne selv er også blevet fortalt og genfortalt på dækket. Man har talt om Cooke. Og de, som døde undervejs har givetvis også været genstand for ordene. Man talte om, hvordan William Cammock var død af druk i december 1680 eller om William Stephens, der mentes at have forgiftet sig selv ved at spise frugten af Hippomane-træet i Mellemamerika, og derefter langsomt var synet hen indtil han lignede "a perfect Skeleton" (Ringrose 1685, 113 og 206; Sharp 1699, 55). Måske har man også talt om den personlige strid, som for Ringrose resulterede i en pistolduel mod kvartermesteren James Chappel udkæmpet på kysten af Isle of Plate i august 1681. En begivenhed, der kun nævnes en passant af hovedpersonen selv (Ringrose 1685, 165). Eller måske har man talt om, hvordan Coxon og en anden kaptajn ved navn Peter Harris nær havde slået hinanden ihjel under vandringen fra Caribien til Stillehavet (Sharp 1699, 3). Man kan forestille sig, hvordan sådanne episoder voksede og mytologiseredes i sømændenes daglige tale.

En mere tilbagevendende begivenhed var terningespil. På Isle of Plate, som af sørøverne kaldtes "Drake's Isle" havde sørøverne i midten af august 1680 provianteret. Øens bekvemmeligheder synes at have været et velkomment bekendtskab for sørøverne. Ganske vist var øen stenet og uden træer, men den bød på fisk, skildpadder og geder. Der var dog kun en enkelt lille kilde med vand, og folket måtte arbejde i skift for at lade skibet med vand og kød samtidig med, at skibet og bådene blev repareret (Ringrose 1685, 60-64; Sharp 1699, 38; ADD ms. 11410, 711-12). Den 15. august holdt mændene et "feast" af grillet fisk og ged på kysten (Cox 1684, 22). I lyset fra bålenes gløder spillede de terninger og fortalte historier. Dick beretter, at mange af sørøverne på denne ø tabte deres vundne guld til deres kammerater (Dick 1684, 76). Også Sharp selv spillede terninger, og modsat mange af sine mænd havde han heldet med sig (ADD ms. 11410, 717).

¹⁷ Hans Turleys litteraturhistoriske værk *Rum, Sodomy, and the Lash* (1999) er stadig det bedste værk om sørøverfigurens (homo)seksuelle dimensioner. Se også Burg ((1983) 1995). Sidstnævnte diskuterer kort eksemplet Cooke (147-148). Burgs tese, der synes svær at be- eller afkræfte, lyder, at homoseksualitet var udbredt iblandt sørøverne og søfarere, og at en sådan praksis først blev problematisk, når den på forskellig vis førte til social disharmoni på skibet. Han læser i den forbindelse anklagen imod Cooke som et politisk spil, hvilket han understreger ved at fremhæve, at der også lød andre anklager imod Cooke. I lyset af denne rejses antagonismer er denne tolkning ikke usandsynlig. At den skulle bevise seksuel frihed er dog en problematisk reduktion.

Hans forgænger havde været mere fokuseret på fællesskabets orden og havde ifølge Ringrose forbudt mændene at spille om søndagen: "This generous spirited man threw the dice over board, finding them in use on the said day" (Ringrose 1685, 121)¹⁸. Sharp var mindre disciplineret, og som resultat cirkulerede byttet imellem hænderne på hans folk. Den ulighed dette forårsagede har skabt splid i det lille fællesskab, og den bliver et tema i alle fortællingerne, da den gøres til årsagsforklaringen bag de mange splittelser og mytterier, som løbende skulle plage togtet¹⁹.

Men aftenerne blev også brugt til tale, der skulle drive togtet videre. Cox bemærker ironiserende: "Here it is reported Sir Francis Drake shared his Mony: And here a great many of our Men plaid theirs away, and were fit for new adventures" (Cox 1684, 22). Her har mændene talt om Drake. Men dette var en anden Drake end den figur, hvis navn klingede til autoritetens poetik²⁰. Dette var historier om utrolige rigdomme, ikke om loven. Selve øen og dens navn var et tegn fra fortiden – et spejl i hvis billeder sørøverne kunne genkende egne drømme og bedrifter. Alle beretningerne fortæller, at øen bærer sit navn grundet Drake. Det var her, at han fordelte sit bytte. Men det er kun den anonyme sørøverfortæller, som knytter denne information til en konkret talesituation i fællesskabet. Det var den spanske kaptajn Peralta, som fortalte sørøverne historien om Drake ved Isle of Plate (ADD ms. 11410, 711). Den historie som de spejler sig i kommer på denne måde til dem udefra, og skønt Cox bemærker ironien i misforholdet imellem Drakes rigdomme og sørøvernes ødslerier er det tydeligt, at der er en relation imellem de to figurer. Den ene som et billede for den anden. Ringrose fortæller om Drakes utrolige rigdom, som den har lydt i aftenerne på Isle of Plate:

¹⁸ Sørøvernes store begejstring for terninger udtrykkes også gentagne gange af den franske sørøver Ravenau de Lussan. Se eks. Lussan (1698, 137).

¹⁹ Pérez-Mallaína's studie af spanske sømænd på langfart viser, hvordan dette hverken var specielt for sørøvere eller englændere: "Gambling was a permanent source of conflict" (Pérez-Mallaína 1998, 156).

²⁰ Drakes historie blev igennem hele den periode jeg her beskæftiger mig med figureret som en eksemplaritet, hvis læsning skulle bringe på rette kurs. I en tekst om remedierne og lovene til bekæmpelse af sørøveri fra 1726 står eksempelvis: "I had determined, when I set upon this Work, and accordingly prepared Materials, to have given not only an Account of the Voyages and Discoveries of the English, but also a Relation of the most memorable Actions performed at Sea, with the Boundaries of the English Empire, or the Sovereignty of the Dominion of the King of Great Britain at Sea; but finding it would prove too voluminous for my Design, which was for the Use of the Sea-faring Men in general of Great Brittain, I omitted it. In the mean while I would recommend to such as have it in their Power, the reading the Voyages of Drake and others, as well as the Actions of the English against the Spaniards, French and Dutch; whereby the English will be found to be boldest Adventurers, as well as the bravest Warriors at Sea" (*Discourse of the Laws* 1726, 70). Autoritetens poetik synes således at klamre sig til emblemet Drake.

For here it is reported by tradition, that he made the dividend, or sharing of that vast quantity of Plate, which he took in the Armada of this Sea, distributing it unto each man of his company by whole bowles full. The Spaniards affirm unto this day, he took at that time twelve score Tuns of Plate, and sixteen Bowles of Coyned Money a man; his number being then forty five men in all. Insomuch, that they were forced to heave much of it over board, because his ship could not carry it all. Hence was this Island called by the Spaniards themselves the Isle of Plate, from this great Dividend, and by us Drakes Isle. (Ringrose 1685, 63)

Hvor Drakes spøgelse tidligere var blevet vakt for at bringe tavshed, synes det her at have forårsaget en tale, hvori hans figur er blevet approprieret. Over bålene og terningerne på Isle of Plate genfortalte sørøverne Drakes legende i termer, der passede dem og det billede, de ønskede at realisere. I landskabet har de fundet tegn fra den historie, de emulerede, og de har knyttet de løse rygter og fortællinger de forfulgte sammen med disse mytiske forbilleder²¹. Henry Morgan har været en lignende genstand for fortællinger, og hans plyndring af Panama florerer ligeledes som et genfærd i fortællingerne (Ringrose 1685, preface; Dick 1684, 68; ADD ms. 11410, 705)²².

²¹ Også på helt almindelige handelsskibe i perioden har man talt om sørøvere. Således fylder de betragteligt i de sømandsmemoirer vi har fra 1600-tallet. Et dansk eksempel findes i Jon Olafssons beretninger, der fortæller indgående om sørøveren Jan Mandaus, hvis lig han ser i København i 1616 (Olafsson 1905). Edward Coxere, en engelsk pendant til Olafsson, fortæller ligeledes om sørøvere. Her er det den berygtede John Ward, hvis fortællinger har floreret på skibet. Coxere synes at indikere denne tale ved at indlede sine betragtninger om Ward med den gentagne frase "it was said" (Coxere 1945, 56). Sørøveren er, i alle dennes fremkomster, knyttet til fortælling.

²² Disse legendariske togter dukker op som referencer i sørøverberetningerne blandt andet, fordi de er kongruente med forestillingen om sørøveren som en figur drevet af begæret frem for fornuften. Sørøveren som barbarisk exces har været en del af tidens forestilling om dem. Det er også en figur, vi finder i mange beretninger om sørøverlivet eksempelvis i Exquemelins skildring af sit liv som sørøver under Henry Morgan. Han beskriver sørøveren som fastlåst i en cirkel, hvor denne går på sørøvertogt, så snart guldet er brugt på skandaløst begær. Også sørøvernes egne autoriteter hænger i denne cyklus. Hans egen master: "would buy in like occasions a whole pipe of wine, and placing it in the street, wou'd force every one that passed by to drink with him; threatning also to Pistol them in case they would not do it. At other times he would do the same with Barrels of Ale or Beer. And very often with both his hands he would throw these Liquors about the streets, and wet the cloaths of such as walked by, without regarding whether he spoil'd their Apparel or not, were they Men or Women" ([Exquemelin] 1684a, 1:43). Vi finder her sørøvernes autoritet ude af kontrol i opfyldelsen af begæret. Sørøverens manglende respekt for folks tøj har for tiden haft en undergravende

Der er noget fabulerende over snakken om guldet, der er så rigeligt, at skibet ikke kan bære det. Det er som en drøm, der lover et andet liv end det hidtil kendte. Et liv, hvor tiden ikke kun er optaget af arbejdets slid. Sørøveren Ambrosius Cowley berettede om denne drøm i sin rejse med blandt andet Dampier to år senere: “but our Men, being under no Government, said, That they came for Gold and Silver, and not to be made Pedlars to carry packs at their Backs” (Cowley 1699, 22-3). Drømmen om guld er drømmen om at bryde fra sin plads. Cowley knytter manglen på regering til mændenes afvisning af arbejdet til fordel for den tomme tales fremmaninger. I udsagnet er der således andet end bare afvisning af autoritet på spil. Sørøveriets begær var drevet af evnen til at forestille sig fremtiden som et brud med nutidens opslidende liv i kolonialismens tjeneste. Drake blev i natterne på Isle of Drake i august 1680 navnet på en sådan selvfortælling.

Den franske sørøver Alexandre Exquemelin, som rejste med Morgan i 1670, figurerer i sit berømte værk om sine eventyr sørøveriet som en sådan udvej gennem et brud med det kendte. Han knytter bruddet til det at være fri, men ikke at have noget. Han var som mange andre kommet til Caribien som serving og var derfor forpligtiget til at arbejde i plantagerne. Men dette liv var opslidende. Han sluttede sig derfor til sørøverne netop som det lykkedes ham at bryde med dette system af undertrykkelse:

Being now at liberty, though like unto Adam when he was first Created by the hands of his Maker, that is naked and destitute of all humane necessities, nor knowing how to get my living, I determined to enter into the wicked Order of the Pirates, or Robbers at Sea. Into this Society I was received with common consent, both of the Superior and vulgar sort ([Exquemelin] 1684a, 11).

Han agerer på en besynderlig “nøgen” frihed, der består i muligheden for at opsøge en anden verden, end den man hidtil har været underkastet²³. En frihed til at forfølge en fortælling, der udfolder sig i marginen af det koloniale projekt, Exquemelin kritiserer indgående (Frohock 2010a). Det er fra denne polemiske

klang, for det var blandt andet tøjet som skulle sikre en orden, hvor hver mands plads kunne kendes på deres fremkomst for synet. Sørøveren derimod foretrak synet af mennesket afklædt: “Thus upon a certain time, I saw one of them give unto a common Strumpet, five hundred pieces of Eight, only that he might see her naked” (Ibid.). Det samme barbari findes på togterne, hvor sørøverne voldtager og hærger hensynsløst (3:14).

²³ En frihed, som dermed også bærer noget andet end den forståelse af frihed, der længe havde hersket: friheden til at herske over egne besiddelser uden andres indblanding (Hill (1980) 2002, 45-46).

og afklædte position, at han selv fortæller om en virkelighed, som er en anden end det tavse liv reduceret til arbejdskraft i Caribiens plantager (se også Heinsen 2009)²⁴.

Sørøveriet var knyttet til en forestilling om et brud med det kendte, og denne forestilling har lydt på dækket, ikke mindst i fortællinger om de rigdomme man tog sig frihed til at fremmane. Den ironiske Cox fortæller i en passage, hvor sørøveren finder en flod, der løber fra guldminer: "but having no Chymist to refine the Ore, we thought it best to go look for it where it was to be had with the King of Spains Arms on it, for we like other Children loved Pictures strangely" (Cox 1684, 10)²⁵. I sin distancering fra sørøvernes forestillingsverden gør han dem til børn, der fascineres af det imaginære og derfor ikke ser landskabets legitime koloniale potentialer. Og han har til dels ret, for sørøverne agerede på deres selvfortællinger om fremtiden og løse rygter opsamlet i deres udspørgen (eks. Ringrose 1685, 53)²⁶. Men det var ikke prægningerne på de spanske mønter, som

²⁴ Exquemelin er dog også særdeles kritisk overfor de autoriteter, han møder på sørøverskibet. Især Morgan bliver gjort til emblem på sørøverens begær. Morgan straffes da også af forsynet, da et af hans skibe sprænger i luften, men han læser ikke dette guddommelige tegn. I stedet udnytter han situationen, som det passer til karakteren: "Eight days after the loss of the said Ship, Captain Morgan commanded the bodies of the miserable wretches who were blown up, to be searched for, as they floated upon the waters of the Sea. This he did, not out of design of affording them Christian burial, but only to obtain the spoil of their Cloaths and other attire. And if any had golden Rings on their fingers, these were cut off for purchase, leaving them in that condition exposed to the voracity of the Monsters of the Sea" ([Exquemelin] 1684a: 2:57). Nok lur der monstre i havet, men monstrøsiteten bliver her også et kendetegn ved autoritetens bud. I denne voldsomhed er Morgan strengt ækvivalent med den tyranniske guvernør Exquemelin iscenesætter som sin stemmes direkte modsætning i passagen, hvor han første gang slutter sig til sørøverne. Ikke overraskende blev Exquemelins tekst læst som et smædeskift imod Morgan, og en retssag imod forlæggeren fulgte udgivelsen. I det værk hvor Coxs tekst tryktes fandtes således også en tekst som udgiveren håbede kunne redde Morgans rygter "from the Hands of such as would load him with the blackest infamy". Dette gjordes blandt andet ved at kaste tvivl over Exquemelins narrativ og forfatterens karakter. Denne "Dutch Mandevil" havde skrevet "Romances" (Ayres 1684, Preface). Exquemelins udgiver svarede igen i forordet til Ringroses tekst: "Besides, what Authors can there be found so accurate in all things, as not to be subject now and then to some little lapses of their Pen?" Og hvis der var flere fejl end normalt, skyldtes det i sig selv fortællerens partikularitet. Men han var undskyldt, for hvordan kunne man forvente perfektion af en "illiterate Bucanier"? (Ringrose 1685, Preface).

²⁵ Coxs sørøvere er "merry boys", og rejsen er den lektie, de må gøre for at blive voksne (Cox 1684, 1). Floden som en generel figur for vejen til en imaginær geografi af rigdomme diskuteres indgående af Benton (2010, 8).

²⁶ Ifølge Dampier bar hele togtet en relation til det profetiske. Iblandt breve fundet på et spansk skib tidligt i rejsen findes "a certain Prophecy that went about Spain that year, the tenour of which was, That there would be English Privateers that year in the West Indies, who

fascinerede sørøvere. Det var snarere billeder og fortællinger, der fortalte om den gerning man ønskede at gøre – som det karikerede billede af Drakes mænd, der smed guld overbord, fordi de havde mere, end de kunne fragte eller som Cowleys mænd, der ikke længere ønskede at bære den byrde, der var udset dem i en hierarkisk verden. Dick formulerede dette rammende, om end med den samme distancering som Cox:

But our constant resolutions were, not to go back nor return homewards, until such time as we had made a diligent search into those Southern Seas, and freighted, if possible, our Vessels with Gold, or at least, as much Silver as they could carry. Such cast expectations had we framed now unto our selves, in the vain Idæa's of our minds. (Dick 1684, 72)

For Dick fremkommer begæret som en forfængelig ide, sørøvere havde givet sig selv. En ide, der i sin forfængelighed bygger på et misforhold imellem sprogets indbildninger og virkeligheden. Beretningen af fremtiden betød således en forventningshorisont, som havde svært ved at realisere sig selv. Og rejsen på dette sydlige hav skulle vise sig som oplevelsen af distancen imellem ordene og virkeligheden. I alle beretningerne fornemmes ekko fra skuffede, dissonante udbrud, når landskabet ikke viste sig at være scenen, hvor myterne fik liv. Men det, som afsløres implicit ved at vise sørøvere som et folk, der fremmaner forfængelige ideer er, hvordan dækket har været fuld af fortællinger, som har haft afgørende betydning for togtets forløb – ikke bare tom, dyrisk mumlen.

Togtet kunne trods sørøvernes ihærdighed ikke måle sig med fortællingerne om Drake. I løbet af efteråret 1680 fandt sørøvere deres eget spøgelse langs den spanske kyst: "all along the shoar, and through the Country, they had certain

would make such great Discoveries, as to open a door into the South Seas, which they supposed was fastest shut; and the Letters were accordingly full of cautions to their Friends to be very watchful and careful of their Coasts. This Door they spake of we al concluded must be the passage over Land through the Country of the Indians of Darien, who were a little before this become our Friends, and had lately fallen out with the Spaniards, breaking off the Intercourse which for some time they had with them: and upon calling also to mind the frequent Invitations we had from those Indians a little before htis time, to pass through their Country, and fall upon the Spaniards in the South Seas, we from henceforward began to entertain such thoughts in earnest, and soon came to a Resolution to make those Attempts which we afterwards did, with Capt. Sharp, Coxon, &c. So that the taking these Letters gave the first life of those bold Undertakings: and we took the advantage of the fears the Spaniards were in from that Prophecy, or probable Conjecture, or whatever it were; for we sealed up most of the Letters again; and sent them ashore to Portobel" (Dampier 1697, 180-81).

news of our arrival" (Ringrose 1685, 93)²⁷. Skønt sikkerhedsforanstaltninger som dem taget i september 1680, kom rygter alligevel sørøverne i forkøbet gentagne gange undervejs i deres rejse, og spanierne var derfor forberedte på disse "ladrones" (ADD ms. 11410, 713). Som konsekvens forblev fortællingerne fra aftenerne på Isle of Plate urealiserede. Ringrose maler et modbillede til disse fantasier: "This day we shared the old remains of our Plate, taken in some of our former booties. Our shares amounted only unto thirty seven pieces of Eight to each man" (Ringrose 1685, 137). Det er, hvad den anonyme beretter ville kalde "very little plate", og Ringrose selv siger det ligeud: "We were bent therefore to seek greater matters, having experimented but ill success in most of our attempts hitherto" (141). Modsæt Drake fandt de ingen rige sølvtransporter på vej mod østen, og de byer de forsøgte at indtage var enten skuffelser (Santa Maria) eller forberedte på deres ankomst (Panama, Arica, Hilo). Først i juli 1681 skulle heldet vende for det på daværende tidspunkt kraftigt reducerede sørøverfællesskab.

I det lange opslidende efterår fra sørøverne forlod Isle of Plate i august 1680 til de fejrede jul ved Juan Fernandez, skulle de skuffes igen og igen. Hvis de utopiske fortællinger om Drake bar løfter, der måtte gøres virkelige igennem forfølgelse, må dette efterår have føltes som en lang ørkesløs bevægelse i sprogets difference og dens udsættelse af betydningens fuldhed. Den forgyldte horisont mændene fortalte frem blev ved med at trække sig tilbage. Og denne oplevelse af misforholdet imellem fortælling og fortællingens realisering skulle vise sig som en åbning for en anden tale. En performativ selvfortælling af mindst ligeså stor betydning som drømmene om rigdommens brud med det opslidende liv i kolonialismens tjeneste. I utopiens udeblivelse var skibet i stedet scene for en strøm af utidige taler – for splittelser og udbrud blandt andet rettet imod de ledere, som skulle have ledt sørøverne til deres forgyldte horisont²⁸.

²⁷ Scener, hvor spaniere smider breve ombord før sørøverne får muligheden for at læse dem er almindelige i disse narrativer. Se eksempelvis Dampier (1697, 200). Dermed kan endnu et lag føjes til historie som Miles Ogborn fortæller i hans værk om skriftens rolle i den europæiske ekspansion.

²⁸ Jeg ønsker dog ikke at lade begæret efter guld stå som det eneste bærende element i sørøveriets selvfortællinger eller som nogen entydig årsagsforklaring bag dets splittelser. Som årsagsforklaring tilhører denne tale snarere rejseberetningernes hierarkiserede orden af stemmer, hvor sømandens tunge gøres genkendelig som entydigt objekt, når dens ord udelukkende roterer om opfyldelsen af begæret. Dermed ikke sagt, at sådanne selvfortællinger ikke var en del af sørøveriets tiltrækningskraft eller øvede indflydelse på fællesskabet, men dette element stod ikke alene, og der var andre ord, som kunne træde ind i den åbning, der blev efterladt af utopiens ufuldkomne fremtid. Hvilken tiltrækningskraft livet i et egalitært fællesskab udenfor kolonialismens hierarkier har haft er svært at sige, da denne histories fortællere formulerede den i et sprog, der ikke havde denne fortælling iblandt sine åbenlyse muligheder og derfor konstant underordner denne lighed og gør den til udtryk for begæret.

Undervejs holdt sørøverne løbende fælles råd, hvor de drøftede kursen og de forskellige muligheder som dette ukendte territorie præsenterede. Sådanne drøftelser har foregået i en offentlig sfære, og uenigheder kan i flere sammenhænge spores i beretningerne. Disse beskrivelser får dog langt henad vejen denne offentlighed til at se ganske ordentlig ud. Den fremkaldes af ledernes bud og ligner den offentlighed, der findes i de hakluytske tekster, hvor lederes tale altid udfolder sandhedens ord, der animerer qua eksemplet. Men talen har i hvert fald i denne rejse ikke været indsnævret til sådanne intentionelt deliberative scener og deres genkendelige aktørers nøje afmålte mandater. Sørøverne har drøftet deres rejse og dens valg kontinuerligt. Og i disse diskussioner har de gransket og kritiseret deres ledere.

Kaptajnen John Coxon var genstand for denne tale, både imens han stadig var iblandt sørøverne, men også efter han forlod dem med en gruppe af mændene for at vende tilbage over landtangen ved Panama efter det fejlslagne forsøg på at indtage byen. Ringrose beretter, at Coxon var “much dissatisfied with some reflections which had been made upon him by our company” (Ringrose 1685, 35). Det var først og fremmest Coxons handlinger i kampen mod skibene ud for Panama, der havde gjort ham til genstand for ordene: “concerning which point, some stuck not to defame, or brand him, with the note of Cowardize” (ibid.). I den anonyme fortællers beretning, der synes tættere på dækkets tale i sin afstand fra autoriteterne, er agensen i scenen dog ganske entydigt hos folket:

Then wee put in Capt. Rich. Sawkings into the ship Trinity and made him our Admirall, our former adm[ir]all not behaving himself nobly in time of Ingagement was something houled at by the party, that hee immediately went away to go overland (ADD ms. 11410, 705)²⁹

Her fratages Coxon sin magt før han forlader selskabet. Samme fortæller insinuerer i en bemærkelsesværdig passage, at der har været mere til denne utilfredshed end Coxons manglende mod. Han leder os på sporet af en politik, der senere skulle definere rejsen. Tilbage i Caribien havde Coxon efter plyndringen af en prise beholdt 500 guldstykker: “which hee wronged the party of by keeping of itt to himself, hee being sworn as well as any other man not to wrong any

Socialhistorien ledet af Rediker har vægtet denne anti-autoritære motivation til livet iblandt sørøverne højt (Rediker 1987, 254-87).

²⁹ Brugen af ordet “houled” er i denne kontekst tvetydig. Dette ord havde i samtiden særdeles negative konnotationer: “Howling is a term from the Old Testament that Puritan divines and settlers attached to the diabolical abode that wolves shared with equally bloodthirsty and ignoble human savages whose keynote sound was a blood-curdling war whoop” (Coates 2005). Alligevel er sympatien med de hylende.

man” (ADD ms. 11410, 681-82)³⁰. Ifølge de stemmer, der her resonerer, var Coxon ikke bedre end en hvilken som helst anden “any man”. Vi kan hæfte os ved, hvordan vi her finder en kontingens (“any man”) og dens besværlige lighed brugt som et våben i et angreb på en virkelighed af forskelle³¹. Passagens tvivlsomme syntaks er bundet til dette performative angreb i hævdelser af en ikke anerkendt lighed. Denne lighed synes at blive virkelig igennem dens udsigelse, der til autoritetens fortrydelse vender fællesskabet på hovedet – en dynamik jeg udforsker senere i dette kapitel. I denne kringlede formular af ækvivalenser høres et ekko fra en politisk sfære, der ikke skabes, fordi suverænen fremkalder den, men derimod etableres igennem den kritik, hvorigennem folket bliver talere, hvis ord har virkning. Med andre ord en politisk sfære skabt igennem den polemiske lighed, der bliver tydelig i italesættelsen af Coxons på en og samme tid materielle og sproglige forbrydelse imod fællesskabet. Coxon har forårsaget en “wrong” i fordelingen af guld og en “wrong” gennem etableringen af en forskel, der sætter lederen over folket. Kritikken af suverænen undtagelse bliver på denne vis en løftestang, hvormed folket bliver talere af et politisk sprog, der i

³⁰ Denne passage har en parallel i Exquemelins narrativ. Imod slutningen af togtet forsøger Morgan at presse de sidste guldstykker ud af sørøvernes fanger, men snart høres ikke andet end deres beklagelser: “But his answer was, he came not thither to hear Lamentations and Cryes, but rather to seek Moneys” ([Exquemelin] 1684a, 1:35). Snart var det dog ikke blot fangerne, som beklagede sig, men også hans folk selv. Byttet skulle fordeles og alle, selv Morgan, visiteres, for at ingen skulle skjule noget for hinanden. Imidlertid er Morgan selv mindre ærlig. Da byttet fordeles, er det med bemærkningen: “Or rather, what part thereof Captain Morgan was pleased to give them” (3:37). Den implicite beskyldning er, at Morgan har snydt dem ligesom Sharps anonyme fortæller gjorde anklage imod Coxon. Og ligesom i den anonyme fortælling eksploderer fællesskabet også i Exquemelins fortælling i tale: “For so it was, that the rest of his Companions, even of his own Nation, complained of his Proceedings in this particular, and feared not to tell him openly to his Face, that he had reserved the best Jewels to himself. For they judged it impossible that no greater share should belong unto them than 200 pieces of Eight per capita, of so many valuable Purchases and Robberies as they had obtained. Which small Sum they thought too little Reward for so much Labour, and such huge and manifest Dangers as they had so often exposed their Lives unto. But Captain Morgan was deaf unto all these, and many other Complaints of this kind, as having designed in his mind to cheat them as much as he could” (ibid.). Her bliver Exquemelin selv aktør i sin fortælling, der ellers oftest er fortalt fra tredjeperson. “Captain Morgan left us in such a miserable condition” (ibid.). Her findes således et “vi”, fra hvilket resten af narrativet beretter. Et subjekt, der kan fortælle om sørøvernes færd fremkommer således først, da dette fællesskab igennem negationen af autoriteten er blevet til sit eget talende, men non-identiske væsen. I negationen af den excessive autoritet kolliderer fortællestemmens distance til det fællesskab, hvorfra der fortælles.

³¹ Længs den aristoteliske skandering denne opgave sporer igennem rejseberetningerne fremstår selve ideen om “any man” som en “taler” som en umulighed. Alle har stemme, men kun nogle taler.

selve fortællerens egen performance demonstreres som værende "fælles" og tilgængeligt for "any man" – et sprog, som normalt er reserveret sørejsens autoriteter. Vi finder med andre ord den politik, Rancière har knyttet til mødet imellem ligheds- og forskelsprocesser (Rancière 1999, 29-30). Og som Rancière har pointeret består denne politik i skabelsen af en platform, hvorfra det ekskluderede kan tale.

Den besværlige formulering af forholdet imellem "any man" og "any man" er således mærket efter et brud i den aritmetik, der normalt dikterer forskel imellem parternes tunger. Et brud forårsaget af talen fra denne "any man" – en umulighed fra en horisont, hvor alle har stemme, men kun få kan tale. "Any man" bliver således navnet på den figur, der trodser den aristoteliske logik i fællesskabets regnestykke. Navnet på den, som ikke kan tale, men gør det på trods. Og ækvivalensen imellem den anonyme forfatter og denne "any man" knytter denne fortælling direkte til dækkets politik. Coxons (og senere Sharps) "wrong" bliver således også i selve beretningen et mandat til at tale imod autoriteten – en forlængelse af dækkets ellers dyriske og uforståelige "houl".

I uenigheden om hvad der drev dette togt ses betydningen af det skifte i perspektiv, der adskiller den anonyme fortællers udsagn fra de resterende fortællinger og deres forskelssætninger. Om Coxon blev kuppet af sit folk, eller om han gik selv, er for historikeren ikke til at afgøre, men sikkert synes det, at hans navn ikke fik fred, blot fordi han selv forlod talen om ham. Med sig tog han "the best Chyrurgeon of the Fleet", foruden medicinen og instrumenterne (Dick 1684, 71). Dette var både i Sharps og Coxs øjne en betragtelig forbrydelse overfor et fællesskab, der efter kampene ved Panama havde mange sårede mænd. Cox bemærker om Coxon: "not having any consideration or respect of our Wounded Men which we had on board, being forty in number, as a Man of moral honesty ought to have had" (Cox 1684, 14-15). Sharp er tilsvarende hård i sin kritik af denne "so dirty and inhuman an Action" (Sharp 1699, 14). Iblandt de sårede mænd på dækket har der lydt bitre udbrud, og måske kan vi med den anonyme fortæller tillade os at placere både Cox og Sharps kritik af Coxon som en forlængelse af dette dæk, skønt de hver især forsøger at positionere sig i en vidende afstand herfra³².

³² Dette var ikke sidste gang Coxons navn blev forbandet ombord på sørøverskibe. Han blev således senere ansat af Jamaicas guvernør Thomas Lynch – som intet mindre end sørøverjæger (Baer 2007, 1:99). I denne egenskab mødte han modstand fra sine egne mænd: "I formerly sent into ye Bay of Honduras Capt John Coxon & 2 Vessels more, to bring away from ye Logwood Cutters, but instead of doing yt, was Danger of loosing his Life & Ship, his Men designing to kil him & go a pryvateering with his Ship, but he honestly & saliently resisted, killed with his own hands one or two, forced 11 overboard, & brought three up, that wr

“Any man” talte i denne rejse. Og med denne taler møder vi et fællesskab, hvis forskellige perspektiver forskyder hinanden i et spil, der aldrig går op. Rejsens kontinuerlige mytterier bevidner disse inkommensurabiliteter. Coxons brud med fællesskabet var blot et i en serie af splittelser, der alle havde ordene som et omdrejningspunkt. Særligt én hændelse illustrerer dynamikken og sammenstødene i denne verden af politik.

... og tungens skandaler

I begyndelsen af januar 1681 splittedes fællesskabets virkelighed atter af ordenes flygtige virksomhed. Efter det lange, tørstige efterår, hvor den ene skuffelse efterfulgte den anden, søgte sørøverne i slutningen af december til den ubefolkede ø Juan Fernandez³³. De fik øen i syne om morgenen den 24. december. Ringroses ornitomansi havde denne gang ikke afsløret landjorden, inden den fremstod for øjnene (Ringrose 1685, 114). Da de dagen efter nærmede sig land, så sørøverne stranden dækket af sæler, som forvoldte en forfærdelig larm, da sørøverne affyrede tre kanonskud for at fejre højtiden. Under landingen var sørøverne ifølge Ringrose nødt til at dræbe sælerne for at kunne komme op på stranden, og den anonyme beretter beskriver dem som “innumerable”. “The Trinity” lå imidlertid uheldigt i forhold til vinden, og man søgte efter en bedre havn, imens et kontingent af mændene gik på jagt på øen. Juan Fernandez var befolket af geder, som spanierne havde udsat på øen, før de senere opgav den. Disse geder var i antal vokset ganske betragteligt, og beretningerne fortæller alle om det store antal som sørøverne fangede og slagtede. Modsat på Isle of Plate var her også både træ og vand samt store fede krebs, der ifølge både Ringrose og Sharp var ligeså gode som engelske hummere. Forsøget på at finde en bedre naturhavn, samt jagten på gederne blev dog besværet af en “tempest of violent winds and fierce showers of rain”. En storm, der fortsatte flere dage og tvang “The Trinity” væk fra kysten grundet faren for skibbrud. Sørøverne navngav denne uheldige havn “False wild harbour”. På kysten hvor Ringrose befandt sig, forsøgte man først at sejle ud til skibet i kanoerne, men bølgerne forhindrede forsøget, og man søgte i stedet ind i landet, hvor sørøverne lavede bål og tørrede deres tøj. Den aften faldt en fugl ud

condemned on fryday, one or two I shall order (for example) to be hanged” (GOS 5-6). Se også CO 1/49, 137-140 og 171.

³³ Jeg har valgt at benævne denne ø med den term sørøverne bruger. Reelt er Juan Fernandez en mindre øgruppe. Den af øerne sørøverne benyttede og kaldte ved navnet Juan Fernandez hedder i dag Isla Robinson Crusoe og hed tidligere Isla Más a Tierra.

af den mørke himmel og ned i deres bål³⁴. Hvordan de har tolket dette tegn melder historien intet om, men deres frygt for det nødstedte skib og dets kamp for at slippe fri af kysten viste sig morgenen efter at forblive ved talen. "The Trinity" lå stadig i behørig afstand af kysten. (Ringrose 1685, 114-17, 119; Sharp 1699, 44-45; ADD ms. 11410, 720)

Sømændene fortsatte udforskningen af øen. De fandt søløver, som var sværere at slå ihjel end sælerne. To mand gjorde uden held forsøget ved at kaste store sten på disse brølende, eksotiske dyr, der blev genstand for koloniale blikke (Ringrose 1685, 118). Dampier fortæller i en anekdote, at mændene lavede terninger af søløvetænder ved Juan Fernandez (Dampier 1697, 90). Imens forsøgte Sharp at ankre skibet op i en anden naturhavn, men mistede et anker, da tovet sprang under vindens pres på skibet. Der gik flere dage før vejret tillod at kaste anker igen. Den 2. januar om aftenen lød igen kanonskud, da man på kysten begravde John Hilliard, der havde været skipper, men var blevet taget af posten "for some misdemeanor" og erstattet af John Cox (ADD ms. 11410, 720). Hilliard var død af sot (Ringrose 1685, 119). Samme dag hørte Ringrose fra deres spanske pilot en historie om, hvordan et skibbrud på øen mange år forinden havde efterladt en enkelt mand, der havde levet fem år iblandt gederne og sælerne før han blev samlet op (ibid.). Da sørøverne selv forlod øen, efterlod de ved et uheld en Moskito-indianer ved navn William, og under Dampiers kaperekspedition mange år senere var øen scene for Alexander Selkirks desertion, der skulle blive inspiration for Robinson Crusoe, som indprintede billedet af Juan Fernandez i Londons læsende offentlighed. I sørøvrernes tale var øen dog på det tidspunkt for længst mytologiseret. Jeg vender tilbage til disse "castaways" og mytologiseringen af Juan Fernandez flere gange i de følgende kapitler.

I de efterfølgende dage tog vejret igen til, og natten til den femte januar var særligt voldsom, da: "waves flew as high as our Main-top, and made all the water of a foam" (120). For Ringrose har dette skrækkelige syn stemt overens med erfaringen af fællesskabets tilstand. Det var ikke kun bølgerne, der tårnede sig op: "our dissensions being now grown unto a great heighth" (ibid.). Noget var under opsejling, men beretningerne er ikke enige om forløbet. Sharp fortæller, at "some of them got privately ashoar together and held a Consult about turning me presently out and put another in my Room" (Sharp 1699, 45). At denne tale er privat og udspringer hos enkelte brodne kar, peger imod Sharps brug af genrekonventionerne – hvor Ringroses narrativ benytter sig af observationens poetik, fortæller Sharps med autoritetens, der konstituerer ham selv som eksemplarisk. Han dissocierer den subversive tale fra sit eget nærværs offentlighed lige-

³⁴ Simson fortæller om denne type fugl, at den har et kald, der er "articulate" og lyder "BE QUIET, a very pertinent evening note" (SLO ms. 86, 77).

som Hakluyts forbilledlige talere. Det er enkelte individer, som plotter og forfører med deres skjulte, falske ord, der i et møde med autoritetens ægte tale ville have forstummet. Derved impliceres det, at fællesskabet som helhed var under autoritetens magt, indtil disse enkelte skandaløse tunger i afstand fra autoriteten forpurrede stilheden.

Den anonyme beretter oplevede hændelsen anderledes: "Our people cutting wood and filling water w[hi]ch was the greater party, having no loue for Captain Batt: Sharp, concluding to turn him out of his Captainship, w[hi]ch they did and putts in his place a stoat rugged foreman as Captain" (ADD ms. 11410, 721). Her er det igen folket, der handler, og deres tale er hverken privat eller odiøs, men i stedet virksom. Derved skaber "any man" historien ved at drage konklusioner og handle derefter. Dette subjekt er den hvemsomhelst, der vælger en ny kaptajn. Og denne udvalgte er en mand af folket – en velanset "old Buccaneer" ved navn Watling, der ligesom Coxon, Sawkins og Sharp forinden handler på et mandat udstedt af folket (Ringrose 1685, 120; Sharp 1699, 46).

Sharp derimod mener, at komplottet er orkestreret af ingen andre end hans egen udvalgte mand:

a true-hearted dissembling New England Man, John Cox by Name, whom meerly for old Acquaintance-sake, I had taken from before the Mast, and made my Vice-Admiral; and not for any Valour of Knowledge he was possess'd of, for of that his Share was but Small: From Consultation they proceeded to Execution, took my Ship from me, clapt me up Prisoner (Sharp 1699, 45-46)

Sharp nøjes på denne vis ikke blot med at placere de subversive ord i en bestemt mund, men også i en bestemt lokalitet på skibet. De kommer fra en tunge, der har sit naturlige sted foran masten iblandt det tåbelige, udannede folk, som i mangel på viden ikke kan skelne sandheden fra det indbildte. Sharp selv er eksternt fra denne uorden. Han evakuerer sin egen stemme fra det kontingente rod af tale, for i stedet at henvende sig til sin læser med en sandhed, der understøttes af denne distance. Hans lænker redder hans logos.

Pudsigt er det imidlertid, at netop John Cox udpeges som den ophavsmand, der fra en position ude af sit sande sted blandt det udannede folk giver stemme til det falske. Cox selv har en udlægning af begivenheden, der er mindst ligeså distanceret fra situationens udspring og på en tilsvarende måde fortæller med

afsæt i autoritetens poetik – i eksemplariteten og den forskel, den dikterer imellem mennesker³⁵:

Here we lay and refresht our men, with Goats Flesh and fresh Fish, of both which here is plenty; and as it is usuall amongst the generality of men, that plenty of all things, breeds an increase of ill humors, Faction and Disturbances so it had the same effect upon our men, for now they are for a new Commander. A party of the disaffected to Captain Sharp got ashoar and subscribed a Paper to make John Watling Commander, pretending liberty to a free election as they termed it, and that Watling had it by vote. The reason of this mutiny was, that Sharp had got about 3000 pieces of Eight, and was willing to come home that year, but two thirds of the Company had none left; having lost it at play; And those would have Captain Sharp turned out, because they had no mind as yet to return home. This Fewd was carried so fiercely, that it was very near coming to a civil VVar, had not some prudent men a little moderated the thing; Yet all the while we all joined the ready Fitting our Vessel, and used all diligence imaginable to get to Sea again. (Cox 1684, 48-49)³⁶

De barnlige sørøvere har i overflodens destruktive tilstand leget en forbudt leg. De har ladet som om og derved forårsaget en paradoksal hændelse, der i Coxs øjne fremstår som en ontologisk umulighed, der sin umulighed til trods alligevel er smertefuldt nærværende. De har gjort den uvirkelige "liberty" virkelig ved at lade som om, at en sådan frihed fandtes. "Pretending" synes at afmær-

³⁵ En hypotese, umulig at bevise, om hvorfor Sharps narrativ anklager Cox kunne knyttes til Sharps redaktør William Hack. Denne stod ikke bag udgivelsen af Coxs narrativ. Hypotesen kunne således lyde, at det er Hack, der her forsøger at bringe et konkurrerende værks forfatter i miskredit og/eller bruger lejligheden til gøre Sharps narrativ endnu mere interessant for læseren, som allerede havde læst Coxs, der var udkommet først

³⁶ I den utrykte manuskriptversion lyder en del af passagen således: "so a party of refractory fellows went a shoare & signd a paper to make one John Wattlin Captaine, & turne Sharp out" (SLO ms. 49, 27). Historikeren Peter T. Bradley læser i sin diskussion af Sharps rejse denne passage som et udtryk for at Cox står bag mytteriet. Dette skyldes blandt andet, at han fejllæser den ovenstående passage. Imellem ordene "of" og "refractory" og findes et ~tegn, som løbende figurerer igennem teksten og signalerer, at sætningen fortsætter på næste linie. Denne lille krølle får Bradley dog til at blive til et "us" således, at passagen fejlagtigt lyder "of us refractory fellows" (Bradley 1989, 115). Derfor tager Bradley Sharps placering af skylden hos Cox for gode varer. Manuskriptversionen i GOS 4 bekræfter dette. Denne version er i den samme hånd som kopien i British Library, men har mindre variationer over stavemåder. Hvorvidt det er Cox selv, der er forfatter til denne udgave er svært at vurdere, men ikke usandsynligt. Daniel Lange har i en personlig samtale pointeret, at skriften i Coxs manuskripter ligner skriften i hans underskrift fra retssagspapirerne i HCA 1-51.

ke, hvordan vi her har at gøre med et performativ bundet til en apori. At handle som havde man friheden til at handle for derved at få denne frihed. Det er værd at hæfte sig ved, at ordet "pretend" i samtiden har haft konnotationer, som peger i denne retning af et uretmæssigt krav – at være "pretender" (til tronen etc.). Sørøverne er således på en gang i færd med en fiktion og i færd med at påkræve sig et mandet, der bliver virkeligt ved selve dette kravs udlevelse.

I Coxs ord og deres rammende iscenesættelse af dette dissonante fællesskabs paradokser ser vi derfor mærket efter en virkelighed, der ikke længere svarede til det billede, som formuleredes af autoriteten. Dette mærke kan læses som et spor efter et forsøg på en lukning af den mund, hvis tunge her har forvrænget fællesskabet til en sådan grad, at dets lydbillede synes uigenkendeligt. Og et mærke, der tager form som en uoverensstemmelse om, hvem der kan tale, og hvad der kan siges. Det er således ikke i sig selv det demokratiske valg, der udgør den egentlige forbrydelse. Det skadesfulde er først og fremmest denne talen, afmærket med den allergiske distance "as they termed it" – en talen gjort af et polemisk mandat, hvis opdigtede frihed ikke havde hold i hierarkiets distribution af tale. Reelt var både Sharp og Sawkins valgt demokratisk, men dette forårsagede ikke denne mærkelige uoverensstemmelse af positioner og udsagn i fællesskabet, da valgene her kunne siges at bekræfte den sandhed om udmærkelse, evner og forskel, der kommer til udtryk i flere af rejseberetningernes portrætter af den heltemodige Sharp. Og i sådanne passager synes folket at fremkomme i anderledes velordnede talesituationer fremmanet af ledernes bud. Det er således ikke valget i sig selv, der truer med en lighed, men derimod omgangen med magtens ord, der i begivenhederne gribes og bruges af nye stemmer – politiske krav gjort af folk, der ifølge opdelingen af stemmer og taler ikke burde kunne gøre sådanne krav og som derfor tager form af en exces af fiktion. Denne hændelse var derfor anderledes end de forrige valggerninger. Den involverede andet end folkets enstemmige anerkendelse af en fordeling af magt qua egenskab og iboende forskel. En sådan bekræftigelse ville have forudsat et mandat til at tale sandheden udstedt af autoriteten i en lukket økonomi. Det er netop selve denne logik, hvor mandatet til at tale er udstedt af den, som hersker over sproget og derfor går forud for talesituationen, der står for skud i denne anarkiske handlen som om der kunne handles. Dette folk var ikke kaldt til at tale eller fremmanet af andet end sine egne "imaginationes". Mytteriet på kysten fremstod således for Cox som en skandaløs skabelsesakt udfoldet igennem et performativt brud i virkeligheden, hvor man ved at lade som som om mandatet til den politiske tale fandtes skabte netop dette mandat – det fiktives indgriben i sandheden.

At folket underskrev et papir understreger denne forbrydelse imod ordet. Papiret kan have været de skibsartikler Ringrose fremhæver, at mændene vedtog sammen med Watling (Ringrose 1685, 121). At man har ændret artiklerne synes at indikere utilfredshed med andet end togtets længde. Artiklerne bestemte ting

som fordelingen af mad og bytte foruden foranstaltninger omkring både stort og småt. Ringroses tekst åbner for en sådan læsning ved at fremhæve, hvordan den efterfølgende søndag er den første, som “by command and common consent” holdes hellig siden Sawkins’ død (ibid.)³⁷. Han undlader dog at lave denne kobling. Også her er Sharp trods alt helten.

William Dick gentager nogenlunde Coxs forestilling om virkelighedens forvanskning igennem det uvirkeliges polemiske virkelighed, men kommer med en vigtig tilføjelse. De, som havde tabt deres penge ved Isle of Plate: “[...] turned Sharp out of his Commission, pretending they could do it, as being a free election. And so they might do, for they were the greatest number by far; and power may pretend to any thing” (Dick 1684, 76). Med sin tilføjelse om magtens frihed til forestillingen afmærker Dick den distance imellem perspektiver, der gør sig følt i Coxs fremstilling. Den magt sømændene har, er magten til at gøre “som om”. Men samtidig opstår her en mærkelig ækvivalens imellem folket og suverænen selv. Magt er således knyttet til det manglende fundament i sprogets anarki, hvor hvem som helst kan misappropriere ordet. Blandt sørøverne kunne skandaløse flertal forført af ordene give disse falske ord liv³⁸. Hvis sørøverfællesskaber som nogle forskere har hævdet er “demokratiske”, er det således som de græske filosoffer hævdede, fordi de mangler et fundament udenfor deres egne politiske sfærer (Rediker 2004; Platon 2003).

Alle disse passager lyder som ekko af Richard Hawkins’ advarsel imod folkets “imaginationes”. Han advarede fremtiden om, hvordan folket ikke længere var identisk med dets billede i kommandørens imperativ, når det først var “possessed” af sine indbildte forestillinger og blændet af begæret. Det imaginære var netop det punkt, hvor folket bevægede sig udover fornuften (Hawkins (1622) 1878, 219-20, 232). Hawkins ville have vendt sig i sin grav, havde han hørt, hvordan Drakes eksemplaritet var blevet stjålet af begærets tale. Den skulle have tjent sandhedens sikring af sproget ved at fordele tale og tavshed imellem kaptajner og folket. Historien skulle ikke nære begæret, men derimod tæmme det.

³⁷ Disse sørøvere bekræfter således Labats betragtning om, at sørøvere også er religiøse væsner: “This may surprise people in Europe where filibusters are not credited with possessing much piety, but as a matter of fact they generally give a good portion of their fortunes to the churches” (Labat 1970, 36).

³⁸ Sørøvere synes generelt at have været opfattet som et folk, der gjorde nye, skadelige sproglige opfindelser. Kaptajn Charles Johnson fortæller i sin *A General History of Pyrates* om George Lowthers mænd: “unheard of Debaucheries, with drinking, swearing and rioting, in which there seemed to be kind of Emulation among them, resembling rather Devils than Men, striving who should outdo one another in new invented Oaths and Execrations” ([Defoe] 1999, 312). Og denne sproglige opfindelse spejler en manglende aritmetik i dette fællesskabs imaginære horisont: “every Man being in his own Imagination, a Captain, a Prince or a King.” (ibid. 224).

Og Hawkins ville givetvis have kritiseret Sharp for ikke at have gjort sig selv til det nødvendige eksemplariske forbillede for sine mænd til værn imod det forestillede virksomhed³⁹. Fra Hawkins' horisont ligner begivenheden på Juan Fernandez dermed det forudsigelige resultat af "idle navigation". Den ledige tids undergravning, der lånte sig til det falske.

Sharp selv fortæller på en måde, der trækker på den poetik, Hawkins udfoldede. Han omtalte Watlings mandat som en "unjustly-gotten Power" (Sharp 1699, 46). Men hvorfor var denne magt uretfærdig? Var folkets stemme ikke præcis det samme mandat, som i første omgang havde peget på Sharp selv? Svaret ligger i misforholdet imellem den ideale orden, hvis virkelighed Sharp gør sig selv til billedet på og den tale, som "pretender". Retfærdighedens endemål er enhed i det tavse arbejde, som Sharp beskriver tidligere i narrativet: "Tho our Labour, I must say, was a Pleasure to us, because of that great unity there was then amongst us" (4). Retfærdighed er synkronicitet imellem tale og socialiter, der bedst kommer til udtryk i et fællesskab af orkestreret handling. I folkets arbejde eller krigens disciplin, hvor hver mand har sin rolle. Den type synkronicitet, der fremkommer i et harmonisk fællesskab under den vidende og udmærkede leder. Enhed kræver forskel. Retfærdighed er (som Platon ville have sagt det), at hver holder sig til sit. Sharp afviser Coxs og Watlings evner som sømænd, og dermed afviser han også deres evne til at orkestrere et retfærdigt fællesskab. Han værner på denne måde om autoritetens logos ved at sige, at magt først er retfærdig, når den er funderet i en orden af forskel, hvor hver part opfylder den plads denne forskel dikterer. Folket kan ikke handle retfærdigt, da de ikke selv har evnerne og ikke anerkender denne fordeling. Ligesom de ikke kan tale og derfor blot må lade som om. Dette er den gamle konflikt fra Platons stats-skib. Watlings magt er uretfærdig, da den er knyttet til en tale, der ikke anerkender de nødvendige forskelle imellem høj og lav, vidende og uvidende, sandt og falsk. I stedet udtrykker Watlings manglende evner, hvordan denne tale ikke kan resultere i en sand orden – hvordan den således skaber et hierarki, der også i sig selv er "pretend"⁴⁰.

³⁹ En fortolkning inspireret af Greg Denings *Mr. Bligh's Bad Language* synes at blive en mulighed med Sharps manglende evne til at tale rigtigt. Denne udlægning ville dog have svært ved at begribe den asymmetri, der ligger i forholdet imellem fortællestemmerne og "any man". Og dermed ville folket i analysen miste evnen til at sige noget som helst, der ikke blot reproducerer fællesskabets forudgivne koordinater.

⁴⁰ Som Rancière har vist er denne mangel på grund selve det politiskes forudsætning: "politics as such rests on the anarchical power of the un-qualified or un-identified" (Rancière 2007, 562). Imidlertid er regering af mennesket altid i færd med at maskere denne mangel på grund igennem ordener af distinktion: "The practice of government presents itself as predicated on a distribution of competencies" (563).

Watlings magt er udsagt af den anonyme fortællers "any man". Som Aristoteles havde hævdet, var talen mediet for retfærdighedens udsigelse og dermed differentieret fra stemmen som sådan, der var delt iblandt alle dyriske væsner, men som ikke havde nogen relation til livet i fællesskabet. Det er dette skel imellem stemmens uforløste udbrud og talen som Sharps afstandstagen iscenesætter. "Any man" har en stemme, men kun Sharp bærer det egentlige logos. Folkets uvidende stemmer støjede derfor for autoritetens ører, ligesom sælernes brølen gjorde i Ringroses.

Forsøgene på at værne imod denne tale roterer således om et paradoks. En tale fra dem, som ikke burde være i stand til at tale eller nærværet af den kontingente "any man" i en verden af forskelle. Paradoksalt afslører sig for alvor, hvis vi oversætter denne hævde af forskel til den kropsmetafor, som ofte prægede tænkningen af skibets socialitet (Rediker 1987). Fællesskabets benævnelser (nærværende i netop den frase, der ironisk afværger: "as they termed it") kan således læses som en hånd, der hævder at have en tunge. En umulighed, hvis paradoksalt imidlertid truer selve denne fordeling af egenskaber – hvis ikke hånden faktisk havde en tunge, ville den ikke kunne have hævdet at have det. Som en uløselig knude finder vi fremkomsten af det politiske som en uoverensstemmelse om, hvad der tæller som tale, og hvad der blot er stemme. Frasen "as they termed it" lukker således af for folkets benævnelser, men forrårder samtidig sig selv ved at anerkende, at disse benævnelser og approprieringer af sproget trods deres umulighed lykkes med at gøre sig forståelige eller i det mindste hørte. Folket er på en gang de, som intet sprog har, og de som trods denne mangel alligevel taler. I denne paradoksale tale finder vi noget, der kan forstås som en politisk begivenhed. En hændelse, hvor den fordeling, der fra de fleste af fortællernes horisonter kan genkendes som fællesskabets sandhed splittes af en tale, der kun kan fremkomme som en falsk, men virksom fantasi. De menige sørøvere handlede på et mandat, der var strengt performativt. De tog sig frihed til en lighed af tale, og i denne gøren skabte de det opdigtede. En performativ modsigelse. Dette er punktet, hvor den subalterne taler – i et lånt sprog, der i sig selv handler på en slags ontologisk kredit.

Fra den gældende horisont (reflekteret i rejseberetningens former) fremkommer denne sprængning som en excès af ord talt af et subjekt, der ikke kan redegøres for, da det ikke har nogen plads i fællesskabets aritmetik af pladser og gerninger⁴¹. Uoverensstemmelsen peger ikke kun imod forskellige opfattelser af den samme situation, men peger i stedet på, hvordan situationen aldrig rigtigt er sig selv på grund af dens konstitution i et medie, hvis endelige fiksering udebli-

⁴¹ En aritmetik som vi med både Rancière (1999, 27-9) og Dampier (1697, 68) kan kalde for en "distribution".

ver, og hvis ufuldkommenhed demonstreres af den polemiske lighed, sørøverne udøver. I sammenstødet deles det samme splittede sprog. Det er netop denne delte, fælles karakter, som understreges, når sproget bruges af hvem som helst. Det utaknemmelige logos tilhører ikke den platoniske retfærdigheds vidende subjekt – det tilhører den, som bruger det.

Forklaringer

Fra rejseberetningens sproglige mesterposition er denne begivenhed skandaløs, da den negerer selve den opdeling og hierarkisering af tale, som genren konstituerer sit eget mandat til fortælling omkring⁴². Det berettende subjekt berøves sit privilegium til talen, når denne viser sig at tilhøre enhver, der tør at bruge den. Og genrens skanderinger kompromitteres ved at vise sig at fremkomme fra en position, der trods krav derpå alligevel ikke besidder et særligt reserveret sprog. Dette er rejseberetningens politiske traume, og som alle sådanne sprængninger må det forklares væk. Den skandaløse tale må gives et sted, og den må have en årsag. Så snart denne åbning anes i Coxs eller Dicks beretninger lukkes den derfor øjeblikkeligt med sociologisk præcision. Lighedens fremkomst skyldes i sig selv en forskel, nemlig terningespillet uheldige opdeling af fællesskabet imellem de, for hvem rejsen allerede havde indfriet sine mål og de, som ikke havde mere guld at spille for. Dermed lukkes fællesskabet omkring begærets hærgen. Cox og Dick synes at berolige læseren ved at slå fast, at der ikke er andet på spil end begærets manglende selvregering. (Cox 1684, 49; Dick 1684, 76)

Sharp selv forsøgte at pacificere dette talende paradoks – hånden, der hævder at have en tunge – ved at fortælle om hvordan folket senere indså den forskel, deres skandaløse ord havde afsvoret. Watlings første bedrift var et skæbnesvangert forsøg på at indtage Arica – en plan Cox tilskriver folket selv (Cox 1684, 51). Aktionen blev endnu en skuffelse, da sørøverne faldt i et baghold. Watling blev dræbt efter lange kampe. Sharp gør sig selv til den udmærkede helt i denne passage. Det er ham, der redder englænderne ud af spaniernes klør: “which brought my Men to recollect a better Temper, and unanimously upon

⁴² Denne forvanskning fremstilles som problematisk, når den forvirrer et sprog, der er reserveret. En pointe, der overses, når socialhistorien i sådanne udbrud hører sammenstødet imellem forskellige socialiteter og dermed også forskellige sprog. Man finder et eksemplarisk udtryk for dette i Redikers læsning af Cotton Mather og især dennes beskrivelser af piraten William Fly, der under sin henrettelse udgød proletariske (se Mather 1993): “Two discourses, one Christian and providential, the other maritime and social, came together in a cosmic clash” (Rediker 2007, 241). Hvor Rediker her ser to taler støde sammen kan vi i stedet fornemme en truende konvergens eller polemisk lighed imellem høj og lav, der gør sig følt i (mis)brug af sproget.

our getting to our Ship, to restore me to my Command again” (Sharp 1699, 48). Sharp skriver sig således ind i et plot om forskellen imellem mænd, der for læseren af denne afhandling allerede er velkendt. Og dette plot er ikke blot en ubetydelig stilmæssig konvention. Sharps narrativ må læses i lyset af den retssag, som hvilede over hans hoved, da han senere vendte hjem til London (Kelly 1998). Det er således skrevet i en kontekst, hvor han havde noget at bevise, og hvor han skrev til folk i hvis hænder hans skæbne lå (det samme må siges om Cox og Dick). Fortællingen er produceret for at performe. På denne måde kan forsøget på at tale et autoritært sprog også ses som et forsøg på en selvfremsstilling overfor loven. Et forsøg på at give “account” på en tilfredsstillende måde. Ann Laura Stoler har i en anden sammenhæng bemærket, hvordan “proof of competence and good judgment was demonstrated in no small part by configuring events into familiar and recognizable plots” (Stoler 2008a, 41). Denne plotning af forskel har således skullet redde Sharps hals.

Sharps portræt af sin egen figur som emblemet på autoritet har på denne måde muligvis en ganske materiel om end flygtig historie. Vi kan spore den direkte i narrativets troper, hvor han lader folket forenes med hans ord, da de indser sandheden i forskellens åbenlyse virkelighed og bekræfter denne sandhed ved igen at vælge den distingverede helt som deres leder⁴³. Dermed annulleres det paradoks, at alle her synes at tale, selvom ikke alle kan. At forbrydelsen negeres, når den uretfærdige tale erklærer sin fejltagelse peger yderligere i retning af dette udbrud af ord som en forbrydelse på den autoritative virkelighed. Ved at bekræfte denne virkelighed afskriver synderen selv den åbning dennes tale forvoldte. Dermed kan Sharp fremstå som en ægte kolonial autoritet, forskellig fra den uretfærdige magt Watling bar – en konstruktion, der bekræftes af Cox og til nogen grad Ringrose.

Men den anonyme sørøver fortæller igen en anden historie end Sharps:

Capt. Sharp would have thrust himself Capt again so that our party resolved to come down to leeward: the most voices were to haue the ship the lesser to have the launch and 2 cannoes; one party was resolved to stay the other to go over land as will be presently related. (ADD ms. 11410, 725)

Her udebliver ophøjelsen i folkets helende bekræftigelse af den sande suveræn. Den anonyme fortæller beretter endvidere, at de omkring 50 mand, som til sidst forlod fællesskabet ville være blevet – havde det ikke været for Sharp. Der

⁴³ Denne containment-strategi ligner eksempelvis den måde, hvorpå Doughty i Hakluyts version af fortællingen garanterer Drakes autoritet ved at bekræfte dens sandhed.

var imidlertid langt op til Panama, og det kom til at tage flere måneder før fællesskabet endeligt splittedes. Den anonyme fortæller ville selv være rejst med over land, men ifølge ham selv overtaltes han til blive af netop Cox, der tilsyneladende har været en mere loyal tjener, end Sharp giver udtryk for (727). Talen om Sharp er således ikke ophørt, selvom denne forsvinder i autoritetens fortælling.

I midten af april splittedes fællesskabet derfor for tredje gang, denne gang ved Isle of Plate. Her provianterede de, der brød med Sharp for at efterlade ham og de resterende sørøvere til det sidste kapitel af togtet. Måske var det gensynet med Drakes legendariske domæne og de løfter dets fortællinger havde afgivet, men ikke holdt, som endeligt rev det fra hinanden. Eller måske var det ganske enkelt utilfredsheden med Sharp, som også ifølge Ringrose havde lydt kontinuerligt undervejs, der her brød ud i lys lue (Ringrose 1685, 140-41). Det endte igen med "open dissention" (ibid) – den urolige offentlighed skabt af folkets tale, som var langt fra genrens ideal om det deliberatives velordnede fordeling af stemmer og tavshed⁴⁴. Dette var det fjerde store mytteri i fællesskabet. Iblandt de, der her forlod togtet var William Dampier og Lionel Wafer – rejsens i samtiden mest læste forfattere, der begge startede deres narrativer netop der, hvor de tog afsked med Sharp, der ifølge Wafer var en karakter af hverken "Courage nor Conduct" (Wafer 1903, 36)⁴⁵. Resten af forfatterne blev hos Sharp, om end deres motiver ligesom Sharps egne står særdeles uskarpt, da de alle synes at tage afstand fra de af mændene, der krævede mere "voyage". Kun den anonyme forfatter fremstår villig til på skrift at identificere sig med begæret efter guld og den virkelighed, dette kunne åbne, men også Ringrose fremstiller alligevel dette begær som årsagen til deres videre færd i enhed: "The rest who remained behind, did fully resolve, and faithfully promise to each other, they would stick close together" (Ringrose 1685, 141) – hvordan han selv skal medregnes i dette fællesskab forbliver usagt.

Resten af rejsen var mere succesfuld, selvom den stadig ikke kunne leve op til Drakes fortælling. Undervejs fandt man desuden i plyndringen af et spansk

⁴⁴ I samtidige skibsartikler forbød man udtrykkeligt offentlige forsamlinger. *An Act for the Establishing Articles and Orders for the Regulation and better Government of His Majesties Navies, Ships of War, and Forces by Sea* (1701) dikterer eksempelvis: "XIX. No Person in or belong to the Fleet, shall utter any words of Sedition or Mutiny, nor make or endeavour to make any mutinous Assemblies upon any pretence whatsoever upon pain of Death" (1701, 1). I den følgende artikel gøres det klart, hvordan også det at undlade at afsløre sådanne ord eller forsamlinger vil blive straffet. Skibet skal være en økonomi af ord, der kan høres af autoriteten.

⁴⁵ At disse sørøvere skulle forlade Sharp, fordi de ikke længere begærede guld modsiges af, at flere af dem, heriblandt John Cook, William Dampier og Lionel Wafer efter et kort ophold i Virginia vendte tilbage under Cook i 1683.

skib en såkaldt "waggoner" – en strategisk værdifuld bog med informationer om kyster, pejlemærker og kort over den sydamerikanske vestkyst, der skulle blive udslagsgivende i Sharps frikendelse (Spate 1983, 144; Williams 1997, 89-93; Kelly 1998, 49-55). Og så gjorde Sharp en mere eller mindre tilfældig opdagelse. Han rundede som den første englænder Kap Horn efter ved et uheld at have misset indgangen til Magellanstrædet. Hjemturen var ifølge Ringrose uden væsentlige begivenheder. For hans øje var der intet at se i den lange rejse på havet og de hændelser, der udspillede sig på skibet (igen omkring Sharp) var ikke værd at fortælle. Den anonyme forfatter var mindre tilbageholdende. I plyndringerne havde mændene fået nye forsyninger af brændevin, og i juledagene 1681, en måneds tid før de ankom til Caribien, gik bølgerne igen højt iblandt sørøverne. Sharp selv fortæller: "to Solemnize that Festival as well as we could, we eat the only Hog we had left, drank some Jars of Wine, and made our selves as merry as we were able, which I did the rather that my Men might not mutiny" (Sharp 1699, 54). Igen understreger Sharp sin forskellighed fra mændene på dækket, som han med Hawkinsk list forsøger at holde hen. Han er politisk og hans poetik er autoritær. Den anonyme sørøver beretter en anden historie om denne aften:

some men got merry, especially the Captain and his mate, w[hi]ch caused some words to arise between the Capt. and some of the Company inso-much that they fell to blows, but the Captain runs into his Cabbin and fetches out a Pistoll loden; and coming to one of our people, by name Richard Hendricks, fired itt off as hee thought at his head, but it pleased god it mist his head and grased on his neck. (ADD ms. 11410, 739)

Morgenen efter troede Sharp ifølge denne fortæller, at han havde dræbt Hendricks og råbte fra sin kahyt: "there was one dead, and he would kill more". Forvirring fulgte, men da nogle af sørøverne var blevet ædru lykkedes det at få dæmpet gemytterne, særligt da det viste sig, at Hendricks stadig var ved god behold (740). I denne passage fremstår Sharps stemme som en iblandt flere i et forvirret lydbillede. Ligesom Coxon ikke var anderledes end en hvilken som helst anden sørøver, er Sharp det heller ikke. Dermed finder vi den anonyme fortæller på direkte koalitionskurs med Sharps selvophøjende fremstilling og dens præntation om at inkarnere en forskel isoleret fra folket.

I de sidste dage af deres rejse var besætningen optaget af deres videre skæbne. Man fornemmer i journalerne en ængstelig tale om, hvordan deres gerninger er blevet opfattet "at home". Ligesom fortællingen om dem var kommet dem i forkøbet på den sydamerikanske vestkyst, frygtedes det, at nyhederne om togtet skulle føre dem til galgen (Ringrose 1685, 210; Dick 1684, 83; ADD ms. 11410, 740). Disse lange sørøvertogter var rejser væk fra verden med dens lov og at

vende tilbage til dennes kritiske blik var bundet til usikkerhed⁴⁶. Sharps besætning splittedes i slutningen af januar. Han selv drog hjem til England, og skibet blev overdraget til den lille gruppe af sørøvere, som havde mistet deres penge i terningspil undervejs⁴⁷. Den anonyme fortæller var iblandt disse 7 personer, men deres rejse videre endte brat. Skibet var læk, og de søgte den 8. februar ly på St. Thomas, hvor de fik lov til at gå i land af de danske autoriteter, der på dette tidspunkt gav dække til sørøvere⁴⁸. Imens "The Trinity" lå i havnen sprang tovet, og skibet drev i land. Ifølge forfatteren blev hans egentlige journal tilbageholdt her, hvor den forsvandt. Der er intet spor efter den i de danske arkiver. Den daværende guvernør Nikolaj Esmi beskriver dog i et brev til København de 7 sørøvers ankomst. Brevet eksisterer i en kopi forfattet af kompagniets bogholder. Ifølge Esmi hjalp 30 mand de 7 sørøvere med at redde skibet, der dog blev dømt ubrugeligt. Han selv købte den rest kakao sørøvere havde med sig, og resten af deres plyndringer blev fordelt imellem øens indbyggere, der blev "rige". Esmi bemærker desuden, at han ikke ville konfiskere skibet for ikke at komme på kant med sørøvere – enten en behændig undskyldning eller en reel bekymring om sørøvers magt (VGK 169, *Extract...*). Skroget af skibet blev liggende indtil en engelsk kaptajn ved navn Charles Carlile med base på Nevis en nat i august 1683 satte et andet sørøverskib i brand ved Christiansfort og et "peice of

⁴⁶ Dette spørgsmål, i sidste ende et om interpellations usikkerhed (hvordan ser den anden mig?) var ikke nødvendigvis den eneste usikkerhed i fællesskabets hjemkomst. Lussan fortæller om, hvordan en blanding af franskmænd og englændere i 1688 afsluttede deres togt i Stillehavet. Ved rejsens opløsning ville den engelske leder sejle til Jamaica, men da sørøvere grundet deres eksil ikke kendte tidens storpolitiske udvikling, var dette ikke en entydig løsning for franskmændene iblandt dem, da de ganske enkelt ikke vidste, hvor de var velkomne. Kompromisset blev, at franskmændene betalte de engelske sørøvere for først at sejle dem til St. Domingo (Lussan 1698, 179).

⁴⁷ En tilsvarende solidarisk handling imod fællesskabets mindre heldige medlemmer findes i Lussans beretning (1698, 156). Dette er dog ifølge den pralende Lussan ikke nok til at tilfredsstille de, der modsat ham selv har mistet deres bytte. Han beretter derfor i samme omgang om et plot, der skulle myrde de rigeste og heldigste.

⁴⁸ Linda Rupert har beskrevet St. Thomas som en nordlig parallel til den hollandske Curacao, der fandt en eksistens som centrum for illegal handel imellem de forskellige europæiske stormagter (Rupert 2012, 76). Den nært liggende St. Eustatius, hvis maritime historie er beskrevet indgående af Victor Enthoven, har haft en tilsvarende funktion (Enthoven 2012). Fortællinger om disse steder må have cirkuleret. Ifølge den engelske guvernør Sir William Stapleton var det ikke kun varer, der cirkulerede i sådanne frie havne, men også mennesker hvis uregulerede mobilitet trodsede merkantilismens love: "My reason in offering this is the protection of our merchants. They have no place to get timber from but the Virgin Islands, nor a single harbour to leeward. They suffer alike from Dutch and Danes, from fugitive servants black and white, and from seamen and other debtors, who run away to these Islands and are never restored, on the ground that the freedom of their ports protects all" (CSP, 11:777).

Timber of this Shipp at Blowing up chanced to falled into the Carrogue wch Captn Sharp came from the South Sea in, and burnt her, by whom all the Piratts used to careen and fitt their Shippes” (GOS 8). Ligesom historierne om Sharp skulle blive approprieret i senere sørøvertogter, synes selve skibet i sin nu spredte materialitet at have rejst videre med andre sørøvere. Vi kan dermed forestille os selve skibets efterliv som en slags “commons”⁴⁹. “The Trinity” selv forsvandt som synligt monument over dette togt, da skibet med Carliles ord: “burnt down to the water” (GOS 7). Den anonyme historiefortæller har næppe været vidne til dette “fireworks”. Allerede i december året forinden skrev Sir William Stapleton til London fra Nevis: “Some time since I got a journal from one of the South Sea privateers who came here from St. Thomas” (CSP, 11:359⁵⁰). Dette kunne meget vel være den anonyme historiefortællers beretning. I så fald kan dens anti-autoritære tale tænkes som værende opstået i den sjældne åbning, hvor der er krævet “account” for en tid under en autoritet, der imidlertid ikke blev anerkendt af netop den, der havde krævet “account”. Et smuthul for en ganske anden fortælling om skibets fællesskab end den normalt acceptable. Flere sådanne fortællinger har givetvis lydt rundt omkring i Caribien, som Sharps besætning langsomt kom i søgelyset hos autoriteterne.

En af de mænd som landede ved St. Thomas blev der og slog sig ned som planter (VGK 89, *Milan til direktørerne*). Andre brugte øen som en base for videre sørøverier. En af disse hed Richard Moreton. Da købmanden George Bond i foråret 1682 kom til St. Thomas, blev han overtalt til at drage på sørøverier af Moreton (CO 1/53, 98). Ligesom Sharps skib sejlede videre med andre skibe gjorde historierne ligeså. Bond nåede halvvejs til Stillehavet efter at have mødt en anden engelsk kaptajn med denne destination. Skibet kunne dog ikke klare opgaven, og i stedet vendte han tilbage til St. Thomas. Moreton synes der-

⁴⁹ Ifølge Michael Jarvis så man i tidens Caribien skibsvrag som en form for “commons” (Jarvis 2010, 211).

⁵⁰ En anden mulighed er, at forfatteren var iblandt fire af Sharps mænd, der endte på Jamaica som fanger hos Morgan, der nu var blevet guvernør. Morgan beskriver efterspillet efter Sharps togt: “Since the execution of the three pirates by the King’s orders, the whole party which for the last two years has molested the Spaniards in the South Seas is, by the help of a Spanish pilot, come about to the Windward Islands. Sixteen of them are gone for England with their leader, Bartholomew Sharpe; the rest are at Antigua and the neighbouring Islands, except four that have come here. One of them surrendered to me, the other three I have with much difficulty discovered and apprehended. They have since been found guilty and condemned. He that surrendered is like to obtain the favour of the Crown as an informer. One of the condemned is proved a bloody and notorious villain, and fit to make an example of; the other two are represented to me by the judges to be fit objects for mercy, so I shall proceed no further in their case till the King’s further orders” (CSP, 11:203-204).

imod at have draget tilbage til Sydhavet (LP ms. 642, 443). Han er således blevet del af det togt, som også involverede Ringrose, Wafer og Dampier⁵¹.

Sharp selv vendte tilbage til London, hvor han imod alle odds blev frikendt i en retssag. Skal vi for et øjeblik tilkende skellet imellem sandhed og fiktion en analytisk værdi, synes hans eget værk, der må tænkes som produceret i konteksten af denne retssag, selv at kunne blive læst som en arkivernes mange fiktioner. Men hvis vi meningsfuldt kan kalde denne tale for fiktiv, skyldes det netop, at den er "upassende". Sharp var fra en vinkel ikke det subjekt, der var udset til den type forskel, han påkaldte sig at legemliggøre. De fragmenter vi kender af hans biografi peger da heller ikke på et subjekt, der under autoritetens skæppe kunne hævde at have et politisk logos. Sharp endte således i 1702 sine dage som guvernør Johan Lorentzs fange i fortet på selvsamme St. Thomas, hvor hans skib først var blevet rippet og siden brændt. Vi finder denne legendariske sørøver på netop det sted, Dampier emfatisk beskrev som et "Sanctuary for Privateers", og hvor hans undersætter mange år forinden havde søgt ly (Westergaard 1917, 49; Olsen 2003; Dampier 1697, 46)⁵². Men for Sharp skulle dette ikke blive det fristed, Dampier portrætterede, og som Sharps underordnede havde oplevet. Imens hans ord for første gang mødte offentlighedens øjne i London med udgivelsen i 1699, var han selv en genstand for et andet kritisk blik.

Det var ikke sørøveriet som sådan, der bragte ham i denne pine. Det var derimod hans tale. Han havde således forgældet sig. Og hans løfter viste sig til sidst at være tomme ord. Derfor endte han i 1698 i Lorentzs fangekælder. Men Lorentz var ikke tryk ved sin fange, som han ønskede sendt tilbage til København: "hand er een meged uguedelig krop, som for omtrent 15 å 16 Aar har været een af de fornemmeste og principaeleste Opperhofved Ofver de Siöe-Röfvere som, her dend tied udj America hafver holdt" (VGK 89, *Brev til direktørerne af 24 juni 1698*). Bremerholmen var ifølge guvernøren et bedre sted for Sharp, hvor "hand hans mange Morderier, som hand under hans foröfvede Röfverier hafver bedrefvet, kand betænke, Og Gud Almægtigste om Naaede anmoede" (ibid.). Det var dog næppe guvernørens problem med at assistere Sharps sjæl, der vakte bekymring. Lorentz frygtede, at Sharp ved hjælp af list skulle kunne undslippe

⁵¹ I Dampiers manuskript nævnes Moreton. Han sejlede i en portugisisk prise taget af Eaton, men forulykkede ifølge Dampier kort efter han og Eaton nåede Sydhavet (SLO ms. 3236, 49).

⁵² I mellemtiden finder man ham blandt andet som kaper med base på et Bermuda i gang med hvad Michael Jarvis har beskrevet som en tumultarisk omstilling fra kompagnistyre til et styre direkte under kongen. Her hjalp Sharp guvernøren med at holde den oprørske befolkning på plads og solgte samtidig indianere som slaver til øboerne, men siden faldt han i unåde på grund af sine fortsatte sørøverier (Jarvis 2010, 69). Derfra drog han til både Nevis og Jamaica, hvor der blev ført sager imod ham. Sagen på Nevis blev ifølge Jarvis droppet på grund af "the denial of a mulatto sailor's testimony as inadmissible" (497).

fangenskabet. Men utrygheden ved denne krop skyldes ikke dens fysiske beskaffenhed, da Sharps hænder var “heel lahm” og han derfor “næppe kand hielpe sig sielf” (ibid). Ugudeligheden bestod i en “Tunge dis friskere og alleene Capabel it heel Land udj Oprör at sætte” (ibid.). I autoritetens ører endte Sharp således selv som den støjende sørøver, hvis tunge måtte holdes i skak. Det, som tidligere havde været et problem for Sharp, var det nu for Lorentz – sørøverens insisteren på at handle på et mandat, der ikke svarede overens med den autoritative tales begærede virkelighed⁵³. Sharps personlige historie peger med disse omvendinger i retning af, hvordan de koloniale in/eksklusioner må forstås som kontingente og porøse (Anderson 2012b). De koloniale taksonomier var ikke givne kategorier, der definerede mennesker udenfor den specifikke historie de udlevede. Sharp var både subaltern og autoritet, nogle gange nærmest simultant. Sørøver og opdagelsesrejsende. En ugudelig krop og fællesskabets retmæssige autoritet. Emblem på det skandaløse fællesskabs tale og denne tales undertrykker. “Any man” og helt distinkt. Hvis min historie indtil videre har lignet historien om “høj” og “lav”, kolliderer denne distinktion således her med fiktionens forvirringer.

⁵³ Sharp var ikke den eneste sørøver, der besværede Lorentz. Også Kaptajn Kidd, der havde beriget sig i det Indiske Ocean søgte tilflugt på St. Thomas, men fik ikke ly af Lorentz (Larsen 1928, 62; Bro-Jørgensen 1966, 157-58).

Ekskurs: Sørøvermytens samtidighed

Disse rejseberetninger er langt fra de eneste, der forbinder sørøverne med en fortælling, der beskrives som falsk, men som alligevel synes at opnå en paradoksal virkelighed som "pretend"⁵⁴. Indbildninger, der manipulerer skellet imellem det virkelige og det uvirkelige var knyttet til sørøveren i en lang række tekster.

En af de mest udtalte var den franske munk Jean-Baptiste Labat, der rejste med sørøverne i Caribien og skrev et betragteligt manuskript om sine eventyr. I hans tekst fornemmer man, hvordan sørøveren lever som en fortælling i det beskrevne Caribien. Denne fortælling tager flere former igennem hans narrativ. I første omgang synes den knyttet til mad. Labat fortæller om, hvordan han på St. Jacques i 1698 deltager i en "cochon boucanné": "On these occasions everyone must pretend to be buccaneers, who cook their pig and amuse themselves in much the same way when they wish to take a holiday" (Labat 1970, 52). En sørøverfest, hvor det frie liv iblandt sørøverne imiteres, og hvor deres simpelhed karikeres i festlige, karnivalistiske omgivelser: "for it is against all the rules to use any metal instruments, such as shovels, or tongs, or plates, dishes, spoons or forks. Even tablecloths are forbidden as they are too much at variance with buccaneer simplicity" (53). Imitationen må dog have en grænse: "I had provided napkins and bread though this is really contrary to the rules, for real buccaneers know not the meaning of napkins, and use but baked plantains for bread" (56). Vinen er central i festlighederne: "The law compels it, the sauce invites one to do so, and few err in this respect" (ibid.). Og det hele maler et billede af fredelig exces: "In this harmless manner we spent the day with the greatest possible enjoyment" (57). Myterne om sørøverlivets friheder synes på denne måde at have været en del af samtidens billede af sørøveren. Den fascination, som siden har omgærdet figurens historie er på en sådan vis del af historien selv.

Labat beskriver i andre passager sørøverens egen "pretend", der synes at male det karnivalistiske i langt mindre uskyldige termer, men som alligevel er forbundet med en vis humor, der igennem en distance imellem fortælleren og genstanden afvæbner situationen:

⁵⁴ Jonathan Lamb (2001) læser på en anden vis rejserne til Stillehavet efter udsagn om "pretend". I hans undersøgelse af forestillingen om selvet i denne rejselitteratur diskuterer han således indgående, hvordan rejselitteraturens fantastiske undertoner gjorde de rejsende til ambivalente figurer, hvis sandhedskrav ofte for sine samtidige fremstod som en maske for at fortælle om og incitere længslen efter nydelse. Og disse fantastiske indbildninger havde ifølge Lamb et korrelativ i de markedsspekulationer, der i 1720 forårsagede det krak, som kendes som "The South Sea Bubble". Se Lamb (2001, 49-75, 173-176).

Roving, the sacking of Cartagena, the loot from the Jamaica raids, and the trade which has started with the mainland since the Peace of Ryswick, has filled San Domingo with gold and silver. The settlers all gamble to excess, live very well, and vie each other in displaying their wealth. Every one forgets who he was when he came to the island, and I could name a number of men who came out as engagés and were sold to buccaneers, but who are now such great seigneurs that they cannot walk a step but always ride in their carosse and six horses. Were I to do so, however, I might hurt the feelings of many people, a thing I always try to avoid. I could not help smiling, however, when a man, whom I had known as a ship's cooper, came to town to buy the tools of his old trade for an engagé that he had imported. He was now so grand that he employed a man to choose the tools, and pretended to be ignorant of even what they were called. (Labat 1970, 166)

Her lever sørøverne i en tilstand af glemsel, som imidlertid er knyttet til en dobbelt performance. En performance af en ny rang og en performance af bruddet med fortiden. Et andet sted i Labats memoirer beskriver han, hvordan sørøverne klæder sig ud efter at have taget en prise ladet med tøj: "The men dressed themselves up in all kind of fine clothes, and were a comical sight as they strutted about the island in feathered hats, wigs, silk stockings, ribbons and other garments" (239-240). Sørøverens verden er en verden, hvori man lader som om og forsøger at glemme, hvordan verden virkelig er. Et forsøg på at gøre fiktioner virkelige.

I andre tekster fra tiden finder man denne tematik problematiseret uden den humor, der gør Labats narrativ og glimtene af en fascination ved sørøverlivet enestående. Man finder i stedet en udtalt frygt for, at de fortællinger som sørøverne fortalte skulle lokke andre til at forfølge dem. At fiktionen om en anden tilværelse skulle blive til virkelighed igennem sin kontinuerlige genfortælling. Sådan en frygt kan især spores i frykten for myterne om Madagascar, der i de engelske sørøvers indtog i det Indiske Ocean i 1690'erne blev en base for sørøvere (Ritchie 1986). Woodes Rogers bemærkede om sit ophold ved Kap Det Gode Håb i 1712:

I spoke with an English and an Irish-men, who had been several Years with the Madagascar Pirates, but where now pardoned, and allowed to settle here: They told me, that those miserable Wretches, who had made such a Noise in the World, were now dwindled to 60 or 70, most of them very poor and despicable, even to the Natives, among whom they had married. They added, that they had no Embarkations, but one Ship, and a Sloop that lay sunk; so that those Pirates are so inconsiderable, that they

scarce deserve to be mentioned; yet if Care be not taken after a Peace to clear that Island of them, and hinder others from joining them, it may be a Temptation for loose stragling Fellows to resort thither, and make it once more a trouble-some Nest of Free-booters. (Rogers 1712, 419)

Passagen forudsætter en cirkulation af historier, der kan lokke "loose stragling Fellows" – fortællinger, som er ækvivalente med en "Noise". Rogers' bekymring om sørøverredens potentielle vækst finder vi gentaget af ingen ringere end Daniel Defoe i hans *Review*.

I believe, all Men agree with me in this thing; if a Nest of Pyrates, a Den of Thieves come to plant themselves in a Place so situated as that, and so advantageous for all Manner of Mischief to the World; it is the Concern of all the Trading Part of the World to pull them down, and that right early, before they grow too big for them; -- Just thus began the Roman Empire -- This in Manner, I mean, tho' not just in the same Kind; A Parcel of roving Africans that had no Habitation, no Refuge, and fixing themselves in Latium, they encourag'd all the loose People in the World to joyn with them, all the Vagabonds, like David at Hackelah, so it is here. (Defoe 2006, 4:551)

Mest interessant er det måske, at Defoe skønt han ikke synes at tro på historierne om sørøvernes velstand ved Magagascar alligevel frygter virkningen af deres fiktioner. Hans håb er således, at:

such a Nest of Desperadoes may be rooted out, before they grow too strong, and the Disease incurable; before it grow a common Practice to run away with Ships, rob, plunder and destroy and run thither for Shelter. If all the Banditti, the Murtherers and Vagabonds of Europe, could once fix this Place in their Eye, who knows how strong, it may grow. (4:553)

Defoe frygtede en historie, der kunne få verdens afskum til at kigge imod dette sted. Andre tekster fortæller om, hvordan dette ville kunne ende med en kategori af englændere, der på en og samme tid var lidt for genkendelige og lidt for fremmede:

For it's natural to consider, That all Persons owe by Instinct a Love to the Place of their Birth : Therefore the present Pyrates must desire to return to their Native Country; and if this present Generation should be once Extinct, their Children will have the same Inclination to Madagascar as these have to England, and will not have any such Affection for England,

altho' they will retain the Name of *English* ; and consequently all those succeeding Depredations committed by them will be charged to the Account of England. Notwithstanding they were not born with us, so that this seems the only Time for Reducing them to their Obedience, and preventing all those evil Consequences. (*Piracy Destroy'd* 1701, 1).

Fortællingerne gjort virkelige kan således ende med skabelsen af helt ny kategori af næsten englændere. Folk, som vil bringe navnet "English" i vanære. En kategori af folk, der synes lidt for tæt på de koloniale andre:

the Pyrates have by their long Abode there, and their Liberality in bestowing part of their Booties on the Inhabitants, so gain'd their Love and Esteem, that they may remove from Place to Place as they see Occasion, with as great Security, as if they were Natives there; so that should any superior Force be sent to recuce them, they might readily march up far into the Country and be safe. (Osborne 1707, 2)⁵⁵

Allermest udtalt er denne frygt måske i Kaptajn Charles Johnsons tobindsværk *A General History of the Pyrates* oprindeligt fra 1724 og 28 ([Defoe 1999]). Et værk, der stadig står som en afgørende grundpille i megen sørøverforskning, fordi det i mange henseender er den eneste kilde, og fordi det synes at være skabt på baggrund af et rigere kildegrundlag, end det som er bestået til i dag. I værket findes biografier over tidens mest berygtede sørøvere. Heri advarer værkets ukendte forfatter, der længe fejlagtigt blev anset for at være Daniel Defoe, netop imod legenderne om Madagaskar og særligt fortællingerne om Henry Every, der ifølge myterne havde skabt et sørøverrige på øen: "None of these bold Adventurers were ever so much talked of, for a while, as Avery" (49). Og denne tale viser Johnson som en tale iblandt sørøverne selv. Han lader således Kaptajn England søge efter Every's bosiddelse i dennes biografi (ibid.)⁵⁶. Men Johnson slår fast:

⁵⁵ Denne politiske pamflet forestiller sig sørøvernes benådelse som en tilbagevenden til en orden af skrevne ord: "The Condition of which Surrender of themselves and Effects; it is humbly Conceiv'd may be in this Manner, That they, and every of them, shall cause their Names, and Ages to be Entred in Books fairly Written, with the Value, Quantity, and Quality of their Effects; and that such of them which shall not voluntarily Enter themselves and Effects, in the Manner aforesaid, and come themselves with the same to England, shall not have, or Enjoy the Benefit of Protection by the Pardon, or Indemnity aforesaid; and what part or parcel of their Estates or Effects whatsoever, which are not Specified by such Entry as aforesaid, shall be Lost and Forfeited, and be recovered in such Manner as is Practiced and Allowed, in Case they had been such Goods as were not allow'd to be brought into England" (Osborne 1707, 3).

⁵⁶ Også William Kidd var inspireret af Avery (Baer 1994, 19).

[...] all these [stories] were no more than false Rumours, improved by the Credulity of some, and the Humour of others who love to tell strange Things; for while it was said he was aspiring at a Crown, he wanted a Shilling, and at the same Time it was given out he was in Possession of such prodigious Wealth in Madagascar, he was starving in England. ([Defoe] 1999, 49)

Denne tidlige historikers selverklærede realisme kan på denne måde læses som et forsøg på at bringe en potentielt ødelæggende myte til tavshed⁵⁷. Den synes således positioneret i direkte modsætning til hans genstands egen horisont. Sørøverne skulle ikke forstås som talere, fordi deres tale var skadelig. I stedet foretrak Johnson at betragte dem “upon a Level with the wild Beasts of the Forest” ([Defoe] 1999, 114. Se også Heinsen 2010).

Med angrebet på fiktionens skandaløse virkning, bliver historien til poetik. Til en fortælling, der skal lære mennesker, hvad de skal gøre på baggrund af, hvem de er. Denne forestilling gennemsyrrer Johnsons realisme. En samtidig tekst om sørøveriet maler et tilsvarende billede. Denne anonyme tekst om de love, der vedrører sørøveriet slår fast, at historien og dens eksempler selv skal spille en rolle i bekæmpelsen af fænomenet. Hvis de folk, der blev sørøvere efter freden ved Utrecht havde kendt deres forgængeres skæbne, havde de således ikke gjort deres ugerninger:

If any of those Persons who immediately turned Pirates, upon the Conclusion of the War with France and Spain, in the Year of 1712, at which Time it is probable great Numbers of them were employed in Cruizing in Pirate Ships of War upon the Trade of those Nations, had but reflected upon the unhappy Crews of Kidd, and many others, who turned Pirates not long after the Peace of Reswick, in the Year 1697, it is not possible to

⁵⁷ En realisme, der har sine paralleller i nutidens sørøverforskning, hvor f.eks. Peter Earle hævder et simpelt empirisk udgangspunkt, men hvor dette udgangspunkt synes knyttet til en normativ dom over sørøveren, der sætter Earle i et selverklæret modsætningsforhold til f.eks. Rediker (se Earle 2004). Earles værk blev lovpriset af N.A.M. Rodger – et emblem på en nationalistisk og konservativ tradition i den maritime historiografi. Rodger bemærkede: “There has been few subjects which have generated more bad history than piracy” (Rodger 2003). Dårlig historie synes i denne henseende både at betyde “usand” såvel som “upassende” historie. En historie om det, som ikke har plads i virkeligheden. Men med fiktionernes angreb på virkeligheden synes sørøverhistorien nødvendigvis at måtte have øjnene rettet imod sørøveriets egne fiktioner, hvis ikke den blot skal reproducere rejseberetningernes såvel som Johnsons ideologiske standpunkt.

think they would have ever entred upon the committing og Piracy, Robbery and Murder. (*Discourse of the Laws* 1726, 48)

Således bliver historiens rolle direkte ækvivalent med den lov, der lærer fra sig igennem den eksemplariske håndtering af overskridelsen. En realisme, der producerer stilhed.

Men selvfølgelig kan en sådan fortælling også selv begribes som en performativ fiktion. Og måske er der intet anakronistisk i en sådan læsning. Således er der en pudsige passage i en af de ovenfor citerede pamfletter. Teksten, et forsøg på at påvirke en løbende politisk debat om benådningen af sørøvere for at styrke nationen i kampen imod dens fjender, argumenterer således på en måde, der synes at situere angrebene på sørøveriet som en del af en strid:

And whereas some particular Persons have opposed the bringing Home the Pyrates, it looks very Surprising, as if they had been dealing that Way themselves, and were afraid of Discoveries; and might give Grounds of Suspicion from whence those dismal Stories (frequently told) of the Pyrates most inhumane Barbarities proceed; for some that has been at Madagascar have declared they could not understand there, that there was any Truth in them, or that the Pyrates (generally speaking) were guilty of any greater Cruelties than what are usual in Common Privateering; and if so, these Stories seem to be contrived meerly to prevent the Pyrates being Pardon'd, and (consequently) ever returning Home. (Osborne 1707, 3)

Det interessante er ikke konspirationsteorien som sådan. Teksten var selv del af et større politisk spil, der er udlagt af historikeren Joel Baer (Baer 2007, 415-17). Det interessante i denne sammenhæng er den indrømmelse, der ligger i denne passages beskrivelse af "Stories". At det ikke kun er sandheder, der kommer fra oven og fiktioner, der kommer fra neden. At sørøverens brutalitet i sig selv er en fortælling med et formål. Dermed synes den læsning, jeg her udfolder ikke blot at være en historikers anakronisme, men at være del af en virkelighed, hvori diskurserne ikke stod udfordrede. Den sprække jeg læser langs synes således også at have været en del af samtidens forestillinger om sørøveriets fortælling.

V. Øjets fortælling

As for the Actions of the Company, among whom I made the greatest part of this Voyage, a Thread of which I have carried on thro it, 'tis not to divert the Reader with them that I mention them, much less that I take any pleasure in relating them: but for methods sake, and for the readers satisfaction; who could not so well acquiesce in my Description of Places, &c. without knowing the particular Traverses I made among them ; not in these, without an Account of the Concomitant Circumstances: Besides, that I would not prejudice the truth and sincerity of my Relation, tho by omissions only. As for the Traverses themselves, they make for the Readers advantage, how little soever for mine; since thereby I have been the better inabled to gratify his Curiosity; as one who rambles about a Country can give usually a better account of it, than a Carrier who jogs on to his Inn, without ever going out of his Road.

– William Dampier (1697, The Preface)

Modsat Narboroughs mænd stødte hverken Morgans eller Coxons sørøvere på Drakes eksemplariske spøgelse ved Port St. Julian. De havde fundet en anden vej til Stillehavet – en vej over den tynde landtange ved Panama, hvor geografien og de komplekse lokale antagonismer, gjorde det muligt for sørøverne at skyde genvej. En passage igennem et land, som for Exquemelin var ensbetydende med sult og frygten for de indianere, der mestrede omgivelserne langt bedre end sørøverne selv ([Exquemelin] 1684a, 27). Og et landskab, hvor Lionel Wafer og William Dampier i 1681, efter bruddet med Sharp og med deres rygge imod Stillehavet, oplevede frygtelige regnfald, der fik floderne til at stige, og de sumpede skove til at fyldes med lydene af alskens ugudelige krybdyr: "When the Shower is over, you shall hear for a great way together the Croaking of Frogs and Toads, the humming of Moskito's or Gnats, and the hissing or shrieking of Snakes and other Insects, loud and unpleasant; some like the quacking of Ducks"

(Wafer 1903, 94)¹. Her løb slaverne, væk imens mændene langsomt sled sig selv op. Dampier beskrev stedets karakter ved at male den direkte på mændenes kroppe som de bevæger sig igennem et landskab, der fremstilles som et uopdyrket vildnis: "Not a man of us but wisht the Journey at an end: our Feet being blistered, and our Thighs stript with wading through so many Rivers; the way being almost continually through Rivers, or pathless Woods" (Dampier 1697, 21).²

Men denne overgang var for Dampier og Wafer også et terræn, som bød på uventede alliancer og strategiske indsigter om spanieren og hans rigdomme (eks. Dampier 1697, 12). Og for synet præsenterede sig en verden, der for disse to fortællere kunne omsættes til en velordnet poetik, som kunne rehabilitere deres sørøverstemmer i den legitime koloniale vidensproduktion ved at unddrage dem fra dækkets kontingenser. For Dampier varede overgangen 23 lange dage, og for Wafer blev marchen endnu længere. Han led en ulykke, da han tørrede sit krudt, og en ifølge Dampier "careless fellow" med sin pibe satte ild til både krudt og Wafer (15). Wafers ben blev slemt forbrændte, og han måtte sammen med 3 andre efterlades af sørøverne, der frygtede, at de under marchen imod Caribien havde spanierne i hælene og derfor var i hast. Men måske var det ikke så slemt at blive efterladt her blandt alt det fremmede. Det var netop her, at Wafer besteg et bjerg og med to af sine følgesvende som modvægt på sine forbrændte ben frygtløst lagde overkroppen udover en klippeskråning for at få et glimt af jorden under dem (Wafer 1903, 59-60). Her var en mulighed for, at synet kunne komme til sin ret. Liggende med frit udsyn til det fremmede blev Wafer til Mary Louise Pratts seende hersker, hvis imperiale besiddelse var alt det øjnene kunne overskue og pennen berette (Pratt 1982, 145; Pratt 2008).

Det er derfor ikke underligt, at Sharp-ekspeditionens to måske mest videnskabeligt anlagte fortællere brugte netop tilbagevandringen gennem Darien, som

¹ Wafer beskriver på en rammende måde modsætningen imellem mændene og den natur, de befinder sig iblandt ved at beskrive abers intentionelle chikane: "They are a very waggish kind of Monkey, and plaid a thousand antick Tricks as we march'd at any time through the Woods, skipping from Bough to Bough, with the young ones hanging at the old ones Back, making Faces at us, chattering, and if they had opportunity, pissing down purposely on our Heads" (Wafer 1903, 113). Det er netop disse aber Nathaniel Uring senere beskriver at have spist og som grillet ligner små børn og smager som grise, der har fået dårlig foder (Uring 1726, 186). Uring beskriver selv den truende natur som havende en undergravende effekt på sine mænd: "which [myggene] made our Men grow so impatient, that they raved, stormed, and swore like Bedlamites" (187). Også Uring selv rammes, og han ser sig selv i sin udmattelse som værende reduceret til "the lowest state of Nature" (188).

² Barnes (2006, 33) læser en emulation af Drakes senere rejser i Dampiers beskrivelser. For Barnes står Dampier i den forstand midt imellem renæssancens opdagelsesrejsende (Drake) og senere "moderne" videnskabelige rejsende (Cook).

deres historiers afsæt³. Deres tale kunne begynde netop som de forlod Sydhavets uoverensstemmende verden af flygtige fortællinger og stridige fællesskabers misbrug af sproget, for igen at forene ordene og tingene i synet af landjorden og dens præcise beskrivelse. Et terracentrisk blik, hvis besiddelser i disse fortælleres sætninger kunne indekseres og gøres forståelige i en performance, der bragte fortællerne tilbage fra ekspansionsprojektets yderste, flydende margin. Dette kapitel handler om relationen imellem øjets og især Dampiers øjnes fortællinger og den tale, som lød i disse øjnes rejser.

Terracentrismen, synet og tungerne

Wafer og Dampier forlod i en gruppe på 52 mand Sharp den 17 april 1681 ved Isla de la Plata (Dampier 1681, 1). Senere skulle vi fra deres hænder få to fortællinger, som tog afsæt i dette brud – Dampiers *A New Voyage Round the World* (1697) og Wafers *A New Voyage and Description of the Isthmus of America* (1699). Her forlod de også Ringrose, hvis journal Dampier løbende refererer og omtaler med respekt. Senere i narrativet skulle Ringrose igen følge Dampier i Sydhavnet⁴. Ifølge Dampier var han selv og Ringrose ækvivalente, da ingen af dem rejste af lyst: “He had no mind to this Voyage; but he was necessitated to engage in it, or starve” (Dampier 1697, 272). Formmæssigt ligner deres fortællinger da også hinanden, ikke mindst i deres konfiguration af forholdet imellem fortælleren og det fællesskab fortælleren vender ryggen for at berette om verden. Det samme gælder Wafers tekst. Han og Dampier kan således også ses stående med øjnene imod horisonten, imens folket sad tilbage og mumlede. Hvordan males dette billede, og hvad tjener det?

Wafer og Dampiers delte afsæt er i negationen af Sharp, som samtidig er en afvisning af havets fællesskab til fordel for synet af landjorden. Hos Dampier er denne begyndelse blot en iblandt flere tilløb til narrativet. Han beskriver således også sin overfart fra England, hans tid som skovarbejder i Campeche-bugten og sit første møde med sørøverne. Men det er bruddet med Sharp og dennes fællesskab, der af Dampier bevidst accentueres som begyndelsen. Dette gør han ved at lade de første siders introduktion, der beskriver hans rejser før bruddet med Sharp stå adskilt fra selve værket. Således er de nummererede med romertal og uden kapitelnumre. Og hvor disse sider er kondenserede skitser, starter første kapitel i det minutiøst specifikke: “April the 17th 1681. about Ten a Clock in the

³ Edwards (1994, 20) kalder Dampier for “a natural Baconian scientist”.

⁴ Ringrose blev dræbt under et fejlslagent sammenstød med spanierne i begyndelsen af 1686. Dampier beskriver i den sammenhæng Ringrose som en “ingenious friend” (Dampier 1697, 271).

morning, being 12 leagues N. W. from the Island Plata, we left Captain Sharp [...]” (1). Han viser os desuden, hvordan denne form er intentionel:

I have chosen to comprize the Relation of my Voyage hitherto, in this short compass, and place it as an Introduction before the rest, that the Reader may the better perceive where I mean to begin to be Particular; for there I have plac’d the Title of my first Chapter. (iv-v)

Han overlader beskrivelsen af Sharps togt til Ringrose. Der er ikke behov for “needless Repetitions”, og Dampier vil hellere kaste sig over det som “the Publick hath hitherto no account of”. Men Dampier må alligevel forklare, hvorfor han bryder med Sharp. Og dette peger direkte imod en modsætning imellem hans egen vidensproduktion og folkets uvidende tale – en struktur, der definerer hans egen såvel som Wafers poetik:

That while we lay at the Isle of John Fernando, Captain Sharp was, by general consent, displaced from being Commander; the Company being not satisfied either with his Courage or Behaviour. In his stead, Captain Watling was advanced: But he being killed shortly after before Arica, we were without a Commander during all the rest of our return towards Plata. Now Watling being killed, a great number of the meaner sort began to be as earnest for choosing Captain Sharp again into the vacancy, as before they had been as forward as any to turn him out: And on the other side, the abler and more experienced men, being altogether dissatisfied with Sharp’s former Conduct, would by no means consent to have him chosen. (v)⁵

Det er selvfølgelig interessant, hvordan Dampier her bekræfter det anonyme manuskripts afvisning af Sharps hævdede bemestring af fællesskabet. Her går fællesskabet ikke op qua Sharps distinkte karakter – tværtimod. Og det er bemærkelsesværdigt, at den sociologiske forklaring om guld, der støtter Coxs og Dicks narrativer er væk. De er ifølge Dampier uden kommandør i hele rejsen tilbage imod Plata. Dampiers ærinde er dog ikke at give stemme til folkets klager og deres omskiftelige humør. Passagen introducerer i stedet en afgørende forskel imellem Dampier og Wafers gruppe og det folk, som i deres vægelsind støtter Sharp. Bruddet er således et brud væk fra den kontingente, omskiftelige tale på dækket og imod en vidende position i afstand fra folket. En begivenhed, der instituerer både Wafers og Dampiers fortællinger om øjets erfaringer. Selv, da

⁵ Wafer bekræfter i store træk denne udlægning af bruddet (Wafer, 1903, 36).

III. 3. Stik efter Dampiers portræt malet i 1698. Portrættet efterlader ingen tvivl om, at Dampiers bedrift er hans værk. (National Maritime Museum, Greenwich)

disse fortællere senere vendte tilbage til Sydhavet, stod de med ryggen imod dækkets imaginær og det skandaløse, omskiftelige fællesskab, hvor ordene fra "the meaner sort" fik virkning.

Men begge forfattere måtte vende tilbage til denne geografi. Dampier og Wafer (og Ringrose) sejlede i perioder i midten af 1680'erne sammen i den skare af sørøvertogter, som på må og få, og ad den ene og anden rute, fandt vej til Sydhavet i perioden. Deres motiver er udviskede og i bedste fald tvivlsomme. Ringrose døde undervejs og havde ikke mulighed for at forklare sig selv, ligesom han aldrig nåede at se sit navn pryde den trykte fortælling, der udkom i London, imens han selv rodede rundt langs Amerikas vestkyst. Wafers beretning var centreret om overfarten fra Sydhavet til Caribien, og hans bemærkninger om den efterfølgende rejse ligner mest af alt et efterskrift. Dampiers beretning var langt mere udførlig, og hans rejse skulle fragte ham hele vejen rundt om kloden. En bedrift, som i alt tog ham 12 år. Han begrundede sit forlængede ophold iblandt sørøverne i muligheden for at erhverve sig ny viden. Som han hævdede var den, som "rambles" bedre til at berette det sete end den, som holdt sig til den lige vej (Dampier 1697, The Preface; se også 440). Passagen, citeret i dette kapitels epigraf, er dog tynget af en mærkbar dobbelthed, for igennem narrativet prøver han løbende at vise sig selv omvendt fra sørøveriets "loose roving way of life", der stod i modsætningen til den legitime koloniserings handel (349). Nok har hans omstrejfen været opportun for hans blik, men moralsk var den tvetydig, og hans egen person er således genstand for en usikkerhed i narrativet, der peger imod synets usikre relation til den partikulære krop, som bærer det. Dampier forsøger at konfigurere denne relation ved at hævde, at han blot fortæller om sine "Traverses" og "the Actions of the Company" for "methods sake" (The Preface). Han beretter kun sin partikularitet for at gøre sit universelle blik forståeligt som erfaringer, der har stået for synet. Men denne erfaringsdimension kobler samtidig Dampiers egen person til den videnskabelige diskurs, hvis hierarki han derved skriver sig ind i. Med andre ord; ved at berette disse partikulariteter gøres synet til en bedrift, der skal hæftes til netop ham. Derved bliver Dampier observationens eksemplariske beretter i en konstruktion, der ligner Ringroses.

Wafer tog derimod konsekvensen af sit syn:

Tho' this Book bears partly the Name of Voyages, yet I shall here acquaint you before-hand, as I have hinted in the Book it self, That you are not to expect any thing like a Compleat Journal, or Historical Account of all Occurrences in the Scene of my Travels (Wafer 1903, 31)

Wafer lægger således afstand til fortællingen om "voyages". Dette er ikke en sørejseberetning. Den er ikke en fortælling om det sted, hvor der intet er at se.

Denne afstand er dog kun mulig, fordi Wafer kontinuerligt refererer Dampier og sætter sin egen fortælling som et supplement til hans. Hans "particulars" er der således allerede redegjort for (67)⁶. Wafers mål var en beskrivelse af landet imellem Sydhavet og Caribien, men selv han er i passager nærværende som en aktør i scenerne. Og selv han synes opmærksom på, at hans egen partikularitet er problematisk, da han beder læseren om at konsultere andre (eks. den i 1699 allerede anerkendte Dampier), der måtte have viden for ikke at tage ham alene på ordet, hvorved læseren: "will ease me of the Odium of Singularity; and himself of Doubt" (32).

Måske var det grundet det partikulæres asymmetriske forhold til synet, at Dampier følte sig nødsaget til at ty til forsynets troper i mødet med naturens barskhed for at sikre, at hans person ikke blev dømt på sit tilhørsforhold til et skandaløst fællesskab. Sent i narrativet, på tærsklen til sin tilbagevenden til England, ser Dampiers øjne, at "The Sky looked very black covered with dark Clouds". På det åbne hav mødte "our little Ark" således et rasende hav, der skulle give Dampier lejlighed til introspektion (Dampier, 1697, 496)⁷. Andre storme var "but a play-game, in comparison with this", og denne brutalitet fik gudsfrygten frem i dens fortæller.

But here I had a lingering view of approaching death, and little or no hopes of escaping it; and I must confess that my courage, which I had hitherto kept up, failed me here; and I made very sad reflections on my former Life, and lookt back with horror and detestation, on actions which before I disliked, but now I trembled at the remembrance of. I had long before this repented me of that roving course of life, but never with such concern as now. (Dampier, 1697, 496-97)⁸

Dampiers moralske omvendelse, som for alvor begynder netop i bruddet med Sharp kulminerer således med synet af sandheden i Guds værk. Det var imidlertid ikke en udtalt religiøs læser, Dampier henvendte sig til. Hans og Wafers fortællinger om øjnenes rejser var stilet til videnskaben. Dampiers værk var dedikeret til Charles Mountague, præsident for The Royal Society, og værket

⁶ Ligesom Dampier undgår at fortælle om Sharps rejse ved at henvise til Ringrose.

⁷ Som Edwards (1994, 29) har bemærket er denne passage tydeligt redigeret for at iscenesætte værkets forfatter. Sammenlignes den trykte og utrykte version er det således tydeligt, at Dampier her har forsøgt at imødekomme sin læser ved at give passagen en religiøs betydning.

⁸ At Dampier her direkte synes at indrømme, at sørøverfællesskabets gerninger er forbrydelser taler imod Bentons betragtning, at sørøvere var "lawyers", som "went out of their way to obtain flawed commissions and to represent fraudulent commissions as valid" (Benton 2010, 113).

havde en erklæret intention, som passede dertil. I stedet for “the vanity of a Traveller”, altid travl med at fortælle “stories”, skrev Dampier for at bidrage til et korpus af viden, som han mente i sit “Countries advantage” (Dampier 1697, The Epistle Dedicatory). Denne viden var empirisk, og Dampier ville “speak it experimentally” (330). I samme ombæring anerkendte han videnskabens magt ved at lade både sin egen tekst og person underkaste et blik:

and if in perusing these Papers, your Goodness shall so far distinguish the Experience of the Author from his Faults, as to judge him capable of serving his Country, either immediately, or by serving you, he will endeavour by some real proofs to shew himself. (The Epistle Dedicatory)

Dampiers tekst må således læses som performance. Forfattere som han og Wafer skrev til læsere på land: “I have frequently indeed, divested my self of Sea Phrases, to gratify the Land Reader; for which the Seamen will hardly forgive me” (The Preface). Modstillingen imellem folkets og synets sprog repliceres her som en modstillingen imellem land og hav. Dermed indfører Dampier med sin observationens poetik sig i en lang tradition af beskrivelser af havets tomhed, der adlyder Bacons konstativ: Intet sker til søs⁹. Her er blot “tedious voyage”, og denne opslidende karakter overføres til sørejsens fortælling, hvor tiden på havet langt hen ad vejen udelades for ikke at trætte læseren (eks. Wafer 1903, 13; Dampier 1697, 69, 472). Dette er synets rejse og synet kræver noget at se. Dermed bliver rejsens erfaring af det fremmede det mandat, der tillader selve ordets fremkomst (The Preface). Rejsens beretning bliver på denne måde øjets bevægelse, der graviterer imod det fremmede: “I shall not trouble the Reader with an account of every days run, but hasten to the less known parts of the World” (69). Wafer lader sågar øjnene være historiens omdrejningspunkt helt ned i de mest partikulære passager, hvor han beskriver sine hændelser: “As our Hunger was ready to carry our Eyes to any Object that might afford us some Relief, it hapned that we espied a Deer fast asleep” (Wafer 1903, 50).

At skrive sig til en anden

Vi finder her disse forfattere i færd med at skrive sig ind i diskurser, der kan rehabilitere dem og unddrage dem fra deres plads iblandt “any man” på det

⁹ Forbindelsen imellem Dampier og The Royal Society har været genstand for flere diskussioner. Således kan vi forstå Dampiers mandat til tale som et svar på videnskabens bud manifesteret i The Royal Societys og andres rejseinstruktioner. Se Neill (2000); Barnes og Mitchell (2002, 47); Barnes (2006, 37); Hasty (2011, 46); Williams (1997, 114-15).

skandaløse dæk. Særligt Dampiers narrativ har i de senere årtier været genstand for en række historikere og litteraturforskere, som har forsøgt at kæde fortællingen, ofte hævdet at være en grundsten i genren, til oplysningstidens videnskabelige taksonomier¹⁰. Hvad jeg med skelen til Rediker kalder for Dampiers “terra-centrisme”, kan med reference til Anna Neills glimrende diskussion siges at være et biprodukt af denne tidlige videnskabelighed, der søgte at erstatte fortællinger om vidundere (som de har været diskuteret af f.eks. Greenblatt 1991) med serier af observationer, som kunne syntetiseres og benyttes af en ekspanderende stat (Neill 2000). Denne stats koloniale engagement var stadig tættere knyttet til videnskaben, som til gengæld gav ekspansionen en naturretlig taksonomi, der legitimerede hegemoniske relationer. Neill fremhæver, hvordan Dampier skrev sig ind i en diskurs, som på en gang rehabiliterede ham som civiliseret nationalt subjekt og som videnskabelig autoritet. Og Neill knytter dette behov for rehabilitering til Dampiers baggrund som sørøver, da sørøverfiguren i netop disse år blev dæmoniseret af en stat, som søgte at udøve stadig større kontrol over sine perifære besiddelser i forsøget på at vinde kommerciel succes¹¹. I denne proces blev sørøvernes transnationale karakter opfattet som et problem, og Neill citerer den jamaicanske guvernør Thomas Lynch, der i et ofte diskuteret brev fremhæver sørøverne som en slags kulturelle “mullatoes”¹². Sørøveren var således trus-

¹⁰ Se Edwards (1994); Rennie (1995); Neill (2000) og (2002); Wills (2001); Barnes og Mitchell (2002); Barnes (2006); Ogborn (2008); Hasty (2011). Den store interesse for Dampier skyldes ikke mindst, at han ofte betragtes som en forløber for de videnskabelige opdagelsesrejsende, som for alvor satte dagsordenen i anden halvdel af 1700-tallet. Det er således forventeligt, at vi her finder en eksemplarisk observationens poetik. Med slet skjult begejstring fremhæves han af Barnes og Mitchell som: “the first English explorer after the hiatus in Britain’s history of exploration during the mid seventeenth century” (Barnes og Mitchell 2002, 45). Dampier ses i denne kontekst som genredefinerende (Hasty 2011, 40; Edwards 1994, 17; Rennie 1995, 59; Williams 1997, 114), og med narrativets store succes, er dette ikke nogen voldsom overdrivelse. Således udkom værket i et væld af oplag, der langt overgik selv Exquemelins populære beskrivelser. Imidlertid mangler der i disse fremstillinger af Dampier et blik for, hvordan hans narrativ også kan læses som en politisk fortælling om forholdet imellem skriften og det rejsende fællesskab – en mangel jeg her forsøger at råde bod på.

¹¹ Imidlertid er selve mobiliteten i sørøvergerningen også overskridende. Med Fumertons analyse in mente præsenterer sig derfor muligheden for et andet argument, hvor også selve mobiliteten er en truende karakter ved den omstrefende Dampier, der ligesom Edward Barlow synes defineret af usikre sociale og familiære relationer (Dampier har f.eks. en kone, da han tager afsted for først at vende hjem 12 år senere). Ifølge Fumerton er selve det overskridende i mobiliteten knyttet til manglen på “account”. At levere en autobiografi over sine rejser er på denne måde at forstå som en performativ, rehabiliterende handling – sørøver eller ej (Fumerton 2006, 48).

¹² Denne fremhævelse af den etniske og kulturelle heterogenitet synes dog på sin vis at udviske, hvordan sørøveriet også var en trussel fra neden (for at bruge Redikers terminologi). Derfor har Neill ikke blik for Dampiers diskussion med selve skibets politik. Ironisk nok

len fra en heterogenitet, som i statens naturretslige blik banlyste dem til den forkerte side af dikotomien civilitet og vildskab. Det var i lyset af denne diskurs, at Dampier med sit videnskabelige narrativ iscenesatte sig selv som et nationalt subjekt (Neill 2000, 165-75)¹³.

Dampier skrev sig således ind i det koloniale projekt netop som han vendte sørøveren ryggen¹⁴. Og han havde succes med denne vending – en succes, der ligeledes peger imod skrivegerningens materielle værd. Han var rejst afsted som en ukendt mand og havde oplevet det hårde slid med økse og sav iblandt Campechebugtens skovhuggere – en hybrid gruppe, der som jægerne på Hispaniola ofte fremhæves som et arnested til sørøveriets egalitære karakter (Hasty 2011, 44. For mere om Campeche og relationen til sørøveriet se Cromwell 2009 og Jarvis 2010, 220-29). Vi finder således også Dampier med sit voksforseglede bambusrør fuld af noter og papirer i færd med at skrive sig væk fra det hårde liv foran masten (Dampier 1697, 16)¹⁵. Hans liv må forstås med blik for ordets performativer, og hans appropriering af det videnskabelige sprog er nøglen. For at blive en anden, måtte han skrive denne anden frem i et sprog, der ikke blev anset for at være naturligt for en mand af den plads, han kom fra, men som derimod kunne gøre ham til en anden. Og missionen lykkedes. Dampier holdt op med at være “any man”. Hans værk blev lovprist i Royal Societys *Philosophical Transactions*, og han fik senere en royal kommission til udforskningen af Australien, såvel som en plads som kaptajn på en kaper i Stillehavet. Dampier havde skrevet sig op i hierarkiet. William Hasty åbner således sin diskussion af Dampiers rejser ved at lokalisere Dampier ved ingen andre end Samuel Pepys bord den 6 august 1697: “In this moment Dampier’s stock was as high as it would ever be, with a

bruger Lynch den samme formulering, som fremhæves af Neill i et andet brev, hvor han ender med at ækvivalere de forskellige sørøvere som “Villaines of al nacõs and Colours” – en formulering, som resonerer med titlen på netop Redikers bog om sørøveriet som netop et klasseoprør (GOS 5-6; Rediker 2004b).

¹³ Neills tese går eksplicit igen i Barnes og Mitchell (2002) og ikke mindst hos Hasty (2011). Hasty bemærker, hvordan sløringen af den videnskabelige diskurs’ ophav var nødvendig for etableringen af Dampiers epistemologiske “decorum” – en ide inspireret af Shapin (1994). Ved sit greb udviskede Dampier derved sørøverskibet som et sted for vidensproduktion. Denne udviskning ser Hasty gå igen i den moderne forskning, hvor skibet er bemærkelsesværdigt fraværende i vidensgeografierne, hvilket Hasty forsøger at råde bod på. Hasty ser sørøverskibets ledige tid som opportunt for netop skrivegerningen (Hasty 2011, 42).

¹⁴ Thompson (2007) læser denne distance i narrativet anderledes. I den ser han i stedet en grundform fra periodens spirituelle selvbiografier, komplet med denne forms afgørende plot – omvendelsen (85-6).

¹⁵ At Dampier også rejste med i hvert fald nogen egeninteresse understreges af, at han med sig til England bragte et levende kuriosum i form af en tatoveret asiatisk prins ved navn Jeoly. I hans manuskriptversion er intentionen med denne skat at tjene penge i England. Se Barnes (2006) for en udmærket diskussion af Dampiers fremstilling af Jeoly.

Royal commission in the offing, a widely read book in print, and, only shortly after his dinner with Pepys, a sitting with Thomas Murray, portraitist to royalty, at the expense of Sir Hans Sloane” (Hasty 2011, 40). På portrættet af Dampier har han i hånden symbolet på sin bedrift – sin bog (se ill. 3). Hvad disse analyser overser i deres beskrivelse af denne bevægelse er, at Dampier skrev sig opad i et hierarki, der også var et hierarki på selve skibet. Dampier blev ikke blot et nationalt subjekt eller er hyldet forfatter ved sin gerning – han blev kaptajn¹⁶.

Denne dimension ved teksten overses også i de ellers inspirerende analyser af selve hans narrativ. De får som oftest Dampiers værk til at lyde som en fortælling, der ikke bærer en relation til rejsens fællesskab. Dermed mister disse analyser blikket for den afstand, jeg her har knyttet til observationens poetik. Herved tabes den politiske dimension i tekstens performance. Og herved overser disse analyser tekstens politiske fortællinger, der indfinder sig iblandt serierne af observationer. Når Dampier så verdenen i oplysningens taksonomier var det samtidig med en understregelse af, at hans øjne ikke lod sig forstyrre af det, som i disse rejser fyldte hans ører. En unddragelse, der gjorde ham til den eksemplari-ske undtagelse og en understregning af en forskel af viden, der gjorde hans tale distinkt fra dækkets mumlen. Ved at undersøge denne afstand, vil vi samtidig se, hvordan Dampiers tekst er en politisk fabel. Fra hans unddragne position analyserer han skibets politik på en måde, som gør ham til den egentlige autoritet. At han senere blev gjort til kaptajn er således ikke så underligt endda, for hans tekst er også inddirekte en performance af et potentiale som autoritet. For at forstå relationen imellem rejseberetningen og den verden, der fostrede denne form, må vi derfor forsøge at indsnævre Dampiers (og med ham Wafers) heterolytiske babelsmyter.

Forfatterens undtagelse fra uvidenhedens regel

Dampiers og Wafers politik er en politik, der ihærdigt forsøger at fundere sit eget logos på dets undtagelse fra den uorden, hvori erfaringen fremkommer. I sidste ende er Dampier og Wafer fortællingernes autoriteter, der etablerer denne sproglige magt ved at stille sig selv udenfor fællesskabets normaltilstand af blind uvidenhed. Derved defineres fortællerne af disse narrativer igennem deres konfiguration af fællesskabets tale, der tænkes som en fordeling af viden. Det videnskabelige logos er på denne måde funderet i en politisk dom over skibets sociali-

¹⁶ Wafer blev en autoritet i en anden forstand, da han efter sin hjemkomst blandt andet blev rådgiver for det usuccesfulde handelskompagni, der etablerede en kortlevet skotsk koloni på stedet.

tet. En dom, hvis performance gjorde fortællerne til noget andet end de subjekter, der beskrives.

Wafer viser, hvordan denne dynamik udfolder sig igennem definitionen af et møde af forskellige former for viden¹⁷. I den fordeling af viden Wafer beskriver, er han selv undtagelsen, der bekræfter reglen. Sømænd er ignorante, og dette accentueres af Wafer i beretningen om de sidste etaper af hans rejse. I hjemrejsen fra hans anden rejse til Sydhavet farer ekspeditionen vild. Dette får sømændene til at tale, men det, som kommer fra deres tunger er ren uvidende fortvivlelse:

Had not this providentially hapned, we should have chang'd our Course,
for the Men would not have been persuaded to the contrary; for a great
many of them were so ignorant, that they would not be persuaded but
they were still in the South Sea: And had we chang'd this Course, we
should have stood out to Sea again, and must have perish'd there. (Wafer
1903, 195)¹⁸

En del af denne uvidenhed består imidlertid i, at de bliver uregerlige. I manglen på indsigt fyldes dette vakuum med forestillinger. Autoriteten er den, som ved, hvad sandheden er – i denne passage personificeret af kaptajnen Davis, der til sidst lykkes med at overbevise folket. Og Wafers stemme selv bliver implicit ækvivalent med denne indsigtsfulde magt. I denne konstruktion består observationens poetik således også i at gøre sig til den, der ved hvordan autoritet bør gøres – en figuration, der væver observationens poetik sammen med autoritetens.

¹⁷ Man finder dette hierarki et utal af steder. Jeg har allerede givet adskillige eksempler herpå igennem afhandlingen. Intet sted er denne mangel på indsigt dog mere udtalt knyttet til det, at sømanden taler sit eget sprog end hos John Flavel, der om sine åndelige instrukser bemærker: "I have endeavoured to cloath Spiritual Matters in your own Dialect and Phrases, that they might be the more intelligible to you" (Flavel (1663) 1698, a4).

¹⁸ De almindelige sømænds manglende indsigt blev i nogle af tidens tekster formuleret som en mangel på sprog. I et brev trykt i forlængelse af forordet til oversættelsen af den franske matematiker Amedee Freziers Stillehavsrejse udtrykker matematikeren Edmund Halley denne opdeling således: "Mr. Bowyer [trykkeren], I am glad to hear you have undertaken to print, in English, the Voyage of Mr. Frezier to and from the Coasts of Peru and Chili. Our People are very unacquainted with those Seas; and those that are, commonly want either Will or Language to inform the World properly of what they find worth Notice, and what may be of Use to those that shall hereafter make the like Voyages." (Frezier 1717, A). Frezier er i denne kontekst desuden bemærkelsesværdig, da han flere steder korrigerer Dampier (eks. 150).

Wafer gjorde en dyd ud af at understrege denne opdeling og dens modsætninger. Det var således netop folkets tåbelige tale, som forhindrede ham i at viderebringe opdagelse. Da sørøverne under Wafers anden rejse i Sydhavet atter splittedes i to, den ene part med Dampier ombord for at krydse Stillehavet, den anden med Wafer for at blive ved den Sydamerikanske vestkyst, fandt Wafers gruppe noget bemærkelsesværdigt, der skulle gøre det muligt at iscenesætte denne forskel af indsigt. I en lille bugt på den Peruvianske kyst var 30 af sørøverne i færd med at lede efter vand, da de fandt noget forunderligt. Stranden var dækket af døde indianeres kroppe – mænd, kvinder og børn, der lå så tæt, at Wafer mente det umuligt at passere stranden uden at træde på dem. Kroppene så ud som om, de blot havde været døde i en uge, men Wafers berøring afslørede, at de var helt udtørrede og lette “as a Spunge or piece of Cork”. Forundringen lader sig føle i Wafers beskrivelse og den bliver ikke mindre, da en lokal indianer fortæller dem, at i hans faders tid havde landet været frugtbart og tæt befolket. Da spanierne var kommet, havde de lokale ikke underkastet sig. De døde kroppe var derfor resultatet af den retfærdige kamp imod den spanske tyrannisering. Indianerne havde begravet sig levende i sandet. Dette er for Wafer at regne for opdagelse, og hans forundring får ham til at forsøge at bringe en af disse kroppe med hjem. Han bærer derfor liget af en indianerdreng ombord, men her møder hans blik modstand fra dækkets tale. Sømændene har andre forestillinger om verden: “having a foolish Conceit, that the Compass would not traverse aright, so long as any dead Body was on board, threw him overboard, to my great Vexation” (Wafer 1903, 186-87)¹⁹.

Her iscenesætter Wafer et kulturmøde, eller måske rettere, et møde imellem to taler. Den ene dannet og nysgerrig, den anden tåbelig, overtroisk og indbildtsk. Den første tilhører landjorden, den anden havet. Med andre ord er sørøvernes fællesskab her igen markeret af fiktionens skandaløse intervention i tingenes rette forhold. At se igennem imperiale øjne var på denne måde ganske eksplicit at udtrykke noget andet end menige sømænds flydende imaginær – at tale en anden tale, som ikke havde rod i skibets formørkede socialitet. Wafers videnskabelige autoritet iscenesættes således netop ved at stå i et antagonistisk forhold til folket.

Denne legitimitet igennem undtagelse er endnu mere udtalt i Dampiers narrativ. Også han understreger folkets tåbelighed. Denne udpensles eksempelvis i en passage før de giver sig i kast med at sejle tværs over Stillehavet:

¹⁹ Også Dampier kritiserer sømændenes overtro: “I have heard some ignorant Seamen discoursing how [...]” (Dampier 1697, 415).

Here Captain Swan proposed to go into the East Indies. Many were well pleased with the Voyage but some thought, such was their ignorance, that he would carry them out of the world; for about 2 thirds of our Men did not think there was any such way to be found: but at last he gain'd their consents. (276)²⁰

Denne passage har den samme funktion som Wafers afvisning af folkets "Conceit". Imidlertid introducerer disse passager en slags dobbelthed i Dampiers narrativ. Dampier er altid mere end en. På en gang er han i disse passager parallel med den vidende autoritet (her Kaptain Swan), men han er samtidig distanceret fra hele konflikten. På en gang tilstede og fraværende i sin fortælling. Og denne dobbelthed gør ham også i stand til at veje autoritetens egne fejltrin. Denne konstruktion viser sig allerede i Dampiers introduktion, hvor han beskriver konflikten imellem Sharp, der har de vægelsindede "meaner sort" på sin side, og modsat en minoritet af de erfarne og dygtige mænd. Her er Dampier ækvivalent med den sidste gruppe, men han er samtidig helt udenfor konflikten og følger blot den sidste gruppe efter, at bruddet er sket: "I, who had never been pleased with his management, though I had hitherto kept my mind to my self, now declared my self on the side of those that were Out-voted" (Dampier 1697, vi). Dampier eksisterer udenfor konfliktens territorium som sådan – som en undtagelse fra reglen om de mænd, der lever i sørøveriets polemiske og provisoriske fællesskaber, der beskrives i episoder, hvor de tåbelige mænd gør "murmurs" og "quarrels" (Eks. 58, 160)²¹.

Dampier er således på en og samme tid udenfor historien og en figur, der med sin indsigt i fællesskabets virke bliver ækvivalent med fællesskabets sande (men på sin vis blot potentielle) autoritet. En autoritet, der ofte konstrueres som en viden, der muliggør en list, som kan holde fællesskabet i skak. Swan er langt

²⁰ I manuskriptversionen finder vi i denne passage Dampier som en taler iblandt andre på dækket: "My advice and Councell was ever accepted by the Comp^y as much as any one Mans" (SLO ms. 3236, 175). Passagens problematiske ækvivalenser lukkes dog med den efterfølgende passage: "and indeed it was ever a designe betweene Captain Sean and my selfe to promote it [krydsningen af Stillehavet] and use our utmoste endeavour to persuade the unthinking Rabble to it" (ibid.). Her introduceres igen en forskel, der udvisker den lighed, som skimtes i passagen forinden. I sammenstillingen med den trykte version opstår dog en uheldig tvetydighed, for i manuskriptversionen er folkets bekymring mindre latterlig. Den går i stedet på "want of provision" (ibid.) – et argument, der i lyset af de følgende måneders hændelser viser sig ganske fornuftig.

²¹ "Murmurs" er en taleform, som ofte tilskrives folket i disse beretninger. Dens beskrivelse som mumlen tjener samme lukning som eksempelvis det ofte gentagede "as they termed it". En mumlen er en tale, der ikke rigtigt kan høres og som således ikke rigtigt tæller som tale overhovedet.

hen ad vejen billedet på dette, da han i passager lykkes med sin politik, før han senere glemmer at være strategisk overfor folket. Swan ønsker eksempelvis at forhindre mytterier, som ifølge Dampier ofte afstedkommes af mangel på viktualier. Derfor prøver kaptajnen at vænne mændene til at spise kød, de ikke er vant til at spise f.eks. sæler og pingviner: "this he did to train them to live contentedly on course Meat" (146)²². Dampier giver Swan ret i denne strategi, for i krydsningen af Stillehavet regerer folkets maver:

It was well for Captain Swan that we got sight of it [Guam] before our Provision was spent, of which we had but enough for 3 days more; for as I was afterwards informed, the men had contrived first to kill Captain Swan and eat him when the victuals was gone, and after him all of us who were necessary in promoting the undertaking this Voyage. This made Captain Swan say to me after our arrival at Guam, Ah! Dampier, you would have made them but a poor Meal; for I was as lean as the Captain was lusty and fleshy. (Dampier 1697 283-84)

Dampier er på en gang ækvivalent med denne strategiske, men negerede autoritet, men har samtidig ikke del i konflikten som sådan – han demonstrerer en observeret viden, der potentielt kunne gøre ham selv til autoritet, men unddrager samtidig sig selv fra en scene, der ville belaste denne viden med en odios partikularitet. Selv hans krop synes distanceret fra selve rejsens handling; den er hverken sæde for begæret eller kropslig fuldhed. Dampier er kun med for at se. Han lader sig føre frem af synet, som i passagen, hvor han vælger at drage videre med Swan fremfor Davis, der ville rejse tilbage imod territorier Dampier kendte: "It was not from any dislike to my old Captain, but to get some knowledge of the Northern Parts of this Continent of Mexico" (224). Men passagen kan samtidig læses som et forsøg på at imødegå en læsning, der ækvivalerer øjnenes "rambles" med sørøveres "roving".

Problemet er, at Dampier, når han selv dukker op i sit narrativ kommer til at bære en næsten Agambensk dobbelthed, som eksisterende både indenfor og udenfor fællesskabet (Agamben 1998). Dampier er på den ene side identisk med den autoritet, der igennem viden bemestrer fællesskabet. Men samtidig er Dampier ækvivalent med den skandaløse sørøver selv, når han ikke følger autoriteten – som i bruddet fra Davis og mytteriet imod Sharp. Han er på en gang den, som definerer lovens grænse og den, som falder på den forkerte side af dette skel. På

²² Her er manuskriptversionen igen mindre entydig end dens trykte modpart. Også her applauderer Dampier ganske vist denne list, men han viser samtidig denne magt som afmægtig: "but our want of flesh was not yett soe greate as to engage them all to his minde" (SLO ms. 3236, 67).

en gang den, som ingen interesse har og den, som har fulgt sin egen interesse til en grad, der gentagne gange har gjort ham til mytterist. Og derfor må Dampier kontinuerligt komme en skeptisk læsning i forkøbet ved at give sig selv et motiv, der er forskelligt fra sørøveren, der negerer skibets orden. Han opgiver ikke autoriteten, fordi han ønsker at leve foruden den, men fordi han dermed kan tjene dens sande kerne igennem observationen – han må bryde fra autoriteter for at få en viden, der er nyttelig. Derved distanceres Dampier fra en tolkning, der knytter hans egen tale til folkets stemmer og læser ham som en partikulær krop iblandt andre på dækket. Vi finder ham på denne vis i en slags selvforstærkende eksternalitet, hvor hans distance til folket giver ham mulighed for en videnskabelig diskurs, og hvor hans videnskabelige diskurs kan unddrage ham fra fællesskabet i en opdeling, der udvisker hans egen rolle i selve rejsen. Det, som ikke længere høres er Dampiers tunge iblandt mislydene fra dækket. Men derved bliver Dampier også ækvivalent med den autoritet, der netop ofte mangler fra det fællesskab, som af politisk list og indsigt må holdes i skak. På en gang udenfor, men samtidig i færd med at demonstrere en indsigt, der hører hjemme i fællesskabets egentlige centrum.²³

Særligt et kapitel understreger denne dobbelte position, hvorfra Dampier supplerer sin observation af verden med en strategisk analyse af skibets socialitet og derved performer sin egen potentielle autoritet. Dette er passagen om perioden fra mændene ankommer til Mindanao i Philippinerne i sommeren 1686 og til Dampier strandes med nogle få mænd i maj 1688 på en af Nicobar-øerne. Passagen er reelt en lang indledning til Dampiers brud med sørøveriet, som samtidig repræsenterer et brud imellem viden og uvidenhed, hvor Dampier med det førstnævnte unddrager sig sidstnævnte.

²³ I manuskriptversionen er de passager, der beskriver fællesskabets stridigheder nogle gange mindre entydige end i den trykte version. Hvor diskussioner af redigeringen af værket ofte fokuserer på de lange indskudte naturbeskrivelser, bliver det her tydeligt, at redigeringen også har haft skibets indre for øje. Skibet lukkes således for os, som omtalen af dets indre synes at blive mere strategisk. Et eksempel på en passage, der udelades er tidligt i værket, hvor det beskrives, at kvartermesteren Davis vælges som kaptajn. I den trykte version får vi blot at vide, at han får pladsen "by consent of all the Company; for it was his place by Succession" (Dampier 1697, 118). I den utrykte version bliver Davis derimod "chosen", og vi får tilmed at vide, at når kaptajnen på en "privateer" dør, er kvartermesteren "next in succession" (SLO ms. 3236, 41). Således får vi her et glimt af noget vi kan se som sørøvertraditioner, der står i kontrast til den resterende maritime verden. I en anden udeladt note om uenigheder iblandt sørøvere hører vi sågar Dampiers fortællestemme fra en position, der ligner en allerede erfaren sørøver. Han mener således, at grunden til, hvorfor de ikke kan enes er, at den ene parts mænd er "young beginners to the trade" (44). Og i anden passage finder vi da også Dampier selv som en hvem som helst: "this made a great bustle amongst us Every man" (72).

På Mindanao fandt sørøverne ifølge Dampier et folk, der blot ventede på englændernes koloniale projekt, men dette møde skulle forblive uforløst af årsager, der kunne findes i skibets fællesskab. Der havde allerede været kontakt imellem de lokale magthavere og englændernes øst-indiske købmænd, og sørøverne mødes som var de legitime koloniale aktører. Og Dampier mener, at sørøverne perfekt er i stand til at efterkomme den andens ønske om at blive koloniseret. Imellem sig besidder sørøverne alle de evner, der skal til for at etablere en handelsstation, ikke mindst den tilvænning som fremmedheden kræver. Selv viljen har sørøverne: "To add one more thing, our Men were almost tired, and began to desire a quietus est; and therefore they would gladly have seated themselves any where" (Dampier 1697, 353). Hvorfor lykkes dette projekt ikke? Igen findes svaret i forholdet imellem ordene og fællesskabet, og igen findes Dampier udenfor selve denne konflikt, men samtidig som den, der kunne have løst dens antagonismer. Problemet er kort sagt politisk, og denne gang er det ikke kun folkene, som ikke kender verden, men også autoriteten Swan, der ikke selv ved bedre. I mødet med den anden udstilles Swans manglende politiske og koloniale indsigt, imens Dampier demonstrerer sin egen.

Da englændere tidligere havde været på øen havde en lokal tyv stjålet fra dem²⁴. Den lokale general Raja Laut bringer denne tyv til englænderne og tilbyder Swan, at denne kan straffe ham, som han finder det passende. Swan takker nej, og Raja Laut straffer i stedet selv manden ved at binde ham nøgen under solen til ære for "Moskito's or Gnats" (Dampier 1697, 356). Men tilbuddet får videre konsekvenser, da Swan tilbyder Raja Laut den samme mulighed for at straffe sørøverne, når de har forbrudt sig imod de indfødte. Raja Laut takker nej, men Dampier synes at implicere, at dette får Swan til at være unødigt hårdhændet: "So that for the least offence Captain Swan punished men, and that in the sight of the Mindaiaans; and I think sometimes only for revenge: as he did once punish his Chief Mate Mr. Teat" (357). Optaget af og forblændet af den anden glemmer Swan vigtigheden af at være en listig og politisk leder²⁵. Hvor Swan tidligere i rejsen havde været i stand til at orkestrere sit fællesskab, synes han på Mindanao ude af stand til at agere i det fælles bedste interesse. Dampier selv ser til fra sidelinjen, men denne distance gør ham til den, som i virkeligheden kender fællesskabet bedst – til den sande autoritet qua indsigt. Udvisket fra selve

²⁴ Disse forgængere er ikke nævnt i historiografien. En interessant passage i et manuskript fra en rejsende til Mellemøsten i 1684 nævner dog, hvad der måske er denne forgænger, der måske har rejst i Stillehavet: "This Morning the Ship we saw last night came in wch proved to be the Loyall Advent. Capt. Wm. Goodlad Comander bound for ye South Seas" (JOD 49, 11). Der kan således have været flere Sydhavsrejser, end vi kender.

²⁵ Dampier bruger ordet "Politick" i betydningen strategisk (189). Det er denne dimension som Swan i sidste ende ikke evner.

situationen bliver han i stand til at bemestre denne som en viden, der må læses performativt. Det er således implicit, at Dampier ikke ville have forårsaget den efterfølgende ulykke i det fællesskab, som ellers er forbavsende disciplineret:

Indeed at that time Captain Swan had his men as much under command as if he had been in a Kings Ship: and had he known how to use his Authority, he might have led them to any Settlement, and have brought them to assist him in any design he had pleased. (357)

Problemet er mangel på viden – en viden Dampier gør sig selv til indehaver af.

De trætte mænd møder stor venlighed hos de indfødte, men i mødet med den andens blik bliver det egalitære fællesskab iblandt sørøverne splittet. Den anden ser forskelle, både sande og indbildte, i besætningen. De af sørøverne, som har penge lever langt bedre end de, som intet har (heriblandt tilsyneladende Dampier, der hverken har penge, sul eller nogen part i konflikten). Men der opstår også forskelle, som er mindre reelle. Under en festlighed danser nogle af sørøverne for Raja Laut. En af disse dansere hedder John Thacker: “who was a Seaman bred, and could neither write nor read; but had formerly learnt to dance in the Musick-houses about Wapping” (361). Thacker har imidlertid, sin uvidenhed til trods, penge på lommen, og hvad endnu bedre er – han har et flot sæt tøj. Raja Laut tror grundet tøjet, at Thacker er af “noble extraction”, og da han spørger en af mændene, der selv har flot tøj, bekræftes hans fornemmelse. Derfor behandles mændene forskelligt. Da Swan opdager dette, går han imidlertid over gevind og tæsker Thacker “tho the poor fellow knew nothing of the matter” (362).

Således opstår der forskellige disharmonier i fællesskabet. Disharmonier imellem de, som behandles godt og lever rigt blandt de indfødte, og de, som bliver på skibet. Ikke nok med, at den ene part lever i sensuel fylde. Ifølge Dampier ødelægger de, som har penge, de mindre bemedlede evne til at skaffe fornødenheder. De smider om sig med pengene og forstyrrer derved bytteværdien (og implicit også situationens koloniale og merkantile potentiale) (365). Og hvor Swan som lederen burde håndtere denne disharmoni qua sin privilegerede indsigt, bidrager han i stedet kun videre til fællesskabets manglende sammenhæng. Swan er travlt optaget af Raja Laut, som tilsyneladende ikke har rent mel i posen og som ifølge Dampier løbende lyver om blandt andet øens kvægbestand. Modsat Dampier, ser Swan imidlertid ikke igennem skinnen. Og han opdager heller ikke den ulmende spænding i fællesskabet. Dampiers kritik af Swans lederskab kommer på trods af, at han er sympatisk overfor Swans intentioner. Som Dampier er Swan tilsyneladende ikke interesseret i sørøveriet, som han kun modvilligt har forvildet sig ind i. Dampier mener således, at Swan planlægger at rejse til

en engelsk handelsstation: "For, said he, there is no Prince on Earth [who] is able to wipe the stain of such actions" (364). Imidlertid er problemet, at Swan ikke længere benytter ordet: "What other designs he had I know not; for he was commonly very cross, yet he did never propose doing any thing else, but only ordered the Provision to be got aboard in order to sail" (ibid.). Swan svigter idealet om lederen som den, der taler. Det er ordet (ikke straffen i sig selv), som skal holde fællesskabet harmonisk, og Swan har alle muligheder for at efterleve dette ideal, for mændene er ham i første omgang lydige:

for it was very strange to see the awe that these men were of him, for he punished the most stubborn and daring of his men. Yet when we had brought the Ship out into the Road, they were not altogether so submissive, as while it lay in the River, though even then it was that he punished Captain Teat (ibid.)

I denne lidt uklare passage synes Dampier at implicere, at Swans fysiske nærvær kommanderer mændenes lydighed, men at de taler imod ham, når han er på afstand. En konstruktion, der længe havde fulgt sørejsens fortælling. Bemærkningen om Teat er uklar, for Dampier forklarer aldrig detaljerne i denne sag, som synes at have været endnu en af Swans uproportionerede og tavse lovgeringer. Swans problem er, at han ikke taler til mændene. F.eks. beretter Dampier om, hvordan de juledag 1686 spiser sammen, og at mændene ved denne lejlighed forventer, at Swan kommer med en udmelding om deres videre færd: "but he only dined and went ashore again, without speaking any thing of his mind" (366). I fraværet af en autoritær stemme, der kan give tiden og fællesskabet en struktur, begynder folket langsomt selv at tale. En tale, der implicit ikke havde fundet sted, hvis fællesskabet havde været regeret af den indsigt, den observerende Dampier besidder.

Denne skandale foregår på skibet. Mændene begynder at plotte, og enkelte besætningsmedlemmer forsøger at springe fra ekspeditionen, som således synes at falde fra hinanden. Fællesskabet eksploderer til sidst i ulydighed:

The whole Crew were at this time under a general disaffection, and full of very different Projects; and all for want of action. The main division was between those that had Money and those that had none. There was a great difference in the humours of these; for they that had Money liv'd ashore, and did not care for leaving Mindanao; whilst those that were poor liv'd aboard, and urged C. Swan to go to Sea. These began to be unruly as well as dissatisfy'd, and sent ashore the Merchants Iron to sell for Rack and Honey, to make Punch, wherewith they grew drunk and quarrelsome: Which disorderly actions deterr'd me from going aboard; for I did ever

abhor drunkenness, which now our men that were aboard abandoned themselves wholly to. (371)

I fraværet af en stemme, der kan befale bevægelse og fylde tiden med “action” (Hawkins’ “idle navigation” lurker igen i baggrunden) bliver sørøverne til deres egen stereotypi – sørøveren som den rene exces. Et overdrev, der er knyttet til havet. Og den vidende Dampier står igen udenfor hele spillet – som en autoritet qua sin indsigt, men ikke sin position. Han er ikke part i denne konflikt og det lydbillede, den udfolder. Hans stemme unddrager sig og bliver i unddragelsen i stand til at berette fællesskabet som den, der kan gennemskue det.

Swan reagerer ikke. Først midt i januar kalder han til et møde, men da er det for sent. To dage forinden vendes Swans ord imod ham. En af skibets yngre besætningsmedlemmer ved navn John Read falder ved et tilfælde over Swans journal, og da han selv har ført journal vil han dobbelttjekke sine egne observationer med Swans. Men det han finder er ikke den nøgterne observation:

At the first opening of the Book he light on a place in which Captain Swan had inveighed bitterly against most of his men, especially against another John Reed, a Jamaica-man. This was such stuff as he did not seek after: But hitting so pat on his subject, his curiosity led him to pry farther; and therefore while the Gunner was busie, he convey'd the Book away, to look over it at his leisure. The Gunner having dispatch'd his business, lock'd up the Cabbins-door not missing the Book, and went ashore. Then John Reed shew'd it to his Namesake, and to the rest that were aboard; who were by this time the biggest part of them ripe for mischief; only wanting som fair pretence to set themselves to work about it. Therefore looking on what was written in this Journal to be matter sufficient for them to accomplish their ends, Captain Teat, who, as I said before, had been abused by Captain Swan, laid hold on this opportunity to be revenged for his injuries, and aggravated the matter to the heighth: (372)

Dampier kritiserer her, ganske subtilt, de (autoriteter), som bruger deres mandat til at tale partikulære beskyldninger, imens han advarer imod folkets efterspørgsel af enhver mulighed for at udgyde deres klagetale. Autoritetens sprog skal være sandhedens (videnskabens) upartiske sprog, og ledelsen skal være baseret på viden og observation. Med andre ord skal suverænenes ord være unddraget fra dækkets tale. Sammenblandingen som Swan med sine beskyldninger har gjort sig skyldig i er skadelig, da den giver “pretence” og derfor leder ordene imod deres forvanskning af det indbildte og det stridige. Den eneste, som i denne situation efterlever dette ideal er Dampier, som således viser sin videnskabelige tale som en tale, der passer til lederskab, hævet over folket på dækket.

Observationens poetik demonstrerer således et performativt, autoritært (men af gode grunde i første omgang uforløst) mandat på en måde, der synes at være en profeti over Dampiers senere karriere.

I manglen på ledelse bliver skibet til scene for skandaløs tale, der spredt sig iblandt folk, der i deres lediggang er nemme at overtale: "It was only want of being busied in some action that made them so uneasie" (373). Til sidst sværges en ed om at vende Swan ryggen, men da skibslægen er i land afventer mytteristerne en chance for at tage denne med. Swans overstyrmand konfronteres i mellemtiden med folkets klager, og Swan får derigennem nys om situation, men end ikke i de sidste øjeblikke taler han "as a Captain of any Prudence and Courage would have done" (374). Derfor efterlades han til sidst hos den løgnagtige general på Mindanao. Dampier selv er fraværende fra hele scenen. Han er således kun ombord, fordi han følger skibslægen Herman Coppinger, som mytteristerne under påskud af et brækket ben lokker ombord²⁶.

Fra sørøverne forlader Swan i begyndelsen af 1687 til Dampier står af i maj 1688, roterer narrativet om denne distance til folket. Sammen med førnævnte Coppinger forsøger Dampier i flere omgange at slippe væk: "and being sufficiently weary of this mad Crew, we were willing to give them the slip at any place from whence we might hope to get a passage to an English Factory" (402). Håbet er at blive en legitim kolonial aktør (481). Flere gange frustreres de imidlertid i forsøget, men til sidst lykkes det at blive sat af. Denne passage udfolder sig som observationens unddragelse fra skibets tåbelighed. Det lykkes Dampier og nogle få andre (som Dampier tilskriver sit eget gode eksempel) at blive efterladt på en lille ø. Med sig har de kun ganske få ejendele, men iblandt disse ejendele er selve skriften: "I had nothing of value but my Journal and some Drafts of Land, of my own taking, which I much prized, and which I had hitherto carefully preserved. Mr. Hall had also such another Cargo of Books and Drafts" (487). De, som forlader dækkets tale, er de læsende, skrivende, koloniale subjekter og deres viden. Tilbage er som den 17 april 1681 sørøveren og dennes fællesskab af skandaløs forvirring²⁷.

²⁶ Passagen byder på endnu et tilfælde af "pretend": "therefore they consented to what Teat proposed, and immediately all that were aboard bound themselves by Oath to turn Captain Swan out, and to conceal this design from those that were ashore, until the Ship was under sail; which would have been presently, if the Surgeon or his Mate had been aboard: but they were both ashore, and thought it no prudence to go to Sea without a Surgeon: Therefore the next morning they sent ashore one John Cookworthy, to hasten off either the Surgeon or his Mate, by pretending that one of the men in the night broke his Leg by falling into the Hold" (373).

²⁷ I den utrykte version af Dampiers narrativ er der i de sidste passager en apologetisk diskussion af hans krav på rejsens "discoveries", hvor Dampier imødekommer den anke, at da han ikke havde nogen rang i ekspeditionen var opdagelserne ikke hans. Nogle ville have fore-

Dampiers observerende poetik positionerer ham på denne måde som stats-skibets sande navigator – den visionære, men i sidste ende afskårne filosofkonge, hvis stemme på en gang er magtesløs, fordi den ikke er anerkendt som den sande autoritet, men netop er i besiddelse af et urørligt logos grundet selve denne distance. Hvis vi (som Neill) tilskriver Dampiers fortælling evnen til at gøre ham til en anden, må vi således hæfte os ved, hvordan teksten gør den observerende videnskabelige position til en position, der samtidig performer en indsigt i det dæk i forhold til hvilket det i sin distance er defineret. Dampiers fortælling indeholder iblandt sine serier af observationer også en fortælling om forskellige talers sammenstød og forvridningen af skibets fællesskab, der kun kan regeres af viden – en viden kun han selv besidder. Han viser således også sig selv som en mand, der er i stand til at gøre de gerninger, der hører til kahytten.

Men unddragelsen af Dampiers logos er hans ihærdighed til trods i enkelte passager ambivalent – en ambivalens, der afslører kompleksiteten i forholdet imellem teksten og det fællesskab i hvilket den kom til verden. Dette gælder dels, når han ikke redegør på nogen tilfredsstillende måde for sit eget kropslige nærvær som i passagen ved Mindanao, hvor han synes at forsvinde som fysisk deltager, eller når man stiller spørgsmålstegn ved hans forklaringer om egne motivationer i de serier af mytterier, der bærer hans øjne rundt om kloden, hvor han på en gang bliver autoritet, og samtidigt indtager en position, som er overskridende. Men hans logos kompromitteres også i enkelte passager ved, at selve observationens imperativ knytter sig til dækkets tale. Særligt en sådan passage er værd at fremhæve. Efter krydsningen af landtangen ved Panama oplever Dampier et déjà vu i form af en sørøverflåde ledet af ingen andre end kaptajn Coxon. Det er imidlertid for mange et glædeligt gensyn, for iblandt Coxons mænd finder de gamle kammerater:

They enquired us what we did there? how we lived? how far we had been? and what discoveries we made in those Seas? After we had answered these general questions, they began to be more particular, in examining us concerning our passage through the Country from the South Seas. We related the whole matter, giving them an account of the fatigues of the march,

trukket, at en beretning som hans var forfattet af en kommandør (SLO 3236, 234; se også Edwards 1994, 23; Williams 1997, 114). Dampier forsvarer sig ved at kræve rejsens videnskabelige autoritet, da ingen andre på rejsen havde skrevet journaler (eller i hvert fald havde bragt dem hjem til England). Samtidig fremhæver han, hvordan hans manglende rang var hans egen beslutning, da det var kendt, at han holdt en præcis journal og derfor kunne være blevet "master" på den første rejse han gjorde sig. Igen finder vi her Dampier undtaget og i denne distance i stand til at fastlåse sit eget logos.

and the inconveniences we suffered by the rains; and disheartened them quite from that design. (Dampier 1697, 27)²⁸

I sørøvernes gensyn fortæller de. Og det er ikke "stories", der ytres, men derimod svar, der leverer de informationer enhver rejseberetter leverer i sin tekst. Dækkets tale er i denne korte, men sigende passage selve rejseberetningens arnested. Hvis Dampier som rejseberetter er unddraget fra dækket kollapsede denne konstruktion, hvis det at berette om rejsen i sig selv er en gerning, der hører til rejsens skandaløse fællesskab. Der er ikke et videnskabeligt sprog i en sikker distance fra skibets forvirrede lydbilleder, men derimod blot en verden af fortællinger, som Dampier prøver at skille sig fra for at gøre sin egen stemme til en autoritet. Rejseberetningerne startede ikke i Londons studerekamre, men som historier fortalt i løbet af en rejsegerning, der var strukturelt afhængig af fortællinger om bevægelser, syn, udvekslinger – kort sagt den viden, som Dampier forsegler til ære for sin landfaste læser. Selv Dampier var en del af dette talende fællesskab. Dampiers kløgt var ikke at observere (det gjorde sørøverne af andre årsager, ligesom observationen var en del af dækkets tale), men med sin poetik at organisere talen om synet så den udviskede båndet til det mumlende fællesskab og derved blev forståelig for læseren på land, der i Dampier kunne genkende et legitimt kolonialt subjekt og ikke mindst en potentiel kaptajn.

Autoritetens prøvelser

Før vi efterlader Dampier må vi prøve at udvikle dette tema om sørøveren, hvis ord bevæger ham fra en plads til en anden i skibets socialitet. Denne bevægelse, dens tvetydigheder og dens utidighed spiller nemlig en rolle i de forskellige fortællinger om Dampiers senere rejser.

Dampier forlod i 1688 med sin journal under armen sørøverfællesskabet, men det forlod ikke ham. For Dampier var ikke færdig med at rejse med og iblandt folket. Men modsat tidligere, hvor Dampier havde været unddraget fra det illegitime fællesskab, skulle han i senere rejser finde sin egen stemme som selve rejsens autoritære ledestjerne. Han var således kaptajn for en ekspedition først til Australien, hvor han igen forfattede en observerende rejseberetning og senere kaptajn på en kaperekspedition tilbage til Sydhavet – en rejse han ikke selv skrev en beretning om, men hvor andre til gengæld ikke holdt sig tilbage.

²⁸ En tilsvarende passage findes i manuskriptet, hvor hans rejsefællesskab møder et andet: "Wee presently came to an anchor againe anf spent the rest of the day in recounting the severall passages of our travells and in contriveing the best meanes to be used for meeting and accomplishing our desire on the Lyme fleete" (SLO ms. 3236, 83).

Disse to rejser og deres fortællinger kan tolkes i lyset af den bevægelse, han havde gjort qua skriften. Fra sin nyvundne position, ikke længere privilegeret af unddragelsens sikre observerende distance, skulle hans tale finde sig berørt af de ord, som han i sit videnskabelige narrativ kunne vende ryggen. Som autoritet måtte hans egen tale således konfrontere dækkets skandaløse tunger, om han ønskede det eller ej. Og fra dette dæk skulle han høre anklager, der rettede sig direkte imod hans egen tale og dens autoritets tvetydige relation til et subjekt, hvis historie var problematisk. Afstanden fra observationens til autoritetens poetik skulle således vise sig at være en svær rejse.

Den første af Dampiers rejser som autoritet blev gjort på kongeligt mandat og var en fejlslagen opdagelsesrejse sponsoreret af det engelske Admiralitet med Australien som destination og en itinerar syd om Kap Det Gode Håb²⁹. Dampier var kommandør, og i den egenskab skulle han skrive et narrativ, hvor han ikke blot iscenesatte sig selv som videnskabelig autoritet, men også som autoritet overfor sine folk. Imidlertid synes han selv klar over, at hans egen tales vægt og betydning var knyttet til observation og ikke autoritet. I sin beretning om rejsen, skrevet efter en hjemkomst, der blandt andet bød på en retssag imod ham, bemærkede han:

And however unfit a Person I may be in other respects to have undertaken this Task, yet at least I have given a faithful Account, and have found some Things undiscovered by any before and which may at least be of some Assistance and Direction to better qualified Persons who shall come after me. (Dampier 1709, The Preface)

Dampier skrev stadig for at være "of use not only to myself [...] but also to others in future Voyages" (ibid.). Og denne brug handlede ikke blot om den verden, hvortil man rejser, men i glimt også om, hvordan man gør en sådan rejse iblandt et folk, der udmærker sig ved deres manglende karakter. Her synes Dampier således at bevæge sig imod den autoritetens poetik, der passede til hans position i den 50 mands store besætning. Dampier advarer f.eks.:

I still went away due South, purposely to get to the Southward as fast as I could for while near the Line I expected to have but uncertain Winds, frequent Calms, Rains, Tornadoes, &c. which would not only retard my Course, but endanger Sickness also among my Men: especially those who were ill provided with Cloaths, or were too lazy to shift themselves, when

²⁹ Rejsen skulle oprindeligt have været rundt om Kap Horn, men tidspres forhindrede dette. Se Spencer (1981, 23).

they were drench'd with the Rains. The Heat of the Weather made them careless of doing this; but taking a Dram of Brandy, which I gave them when wet, with a Charge to shift themselves, they would however lye down in their Hammocks with their Wet Cloaths; so that when they turn'd out they caus'd an ill smell where-ever they came, and their Hammocks would stink sufficiently; that I think the Remedying of this is worth the Care of Commanders that cross the Line; (42-43)

Her tjener narrativet til at instruere fremtidige kaptajner af deres folk. Imidlertid er denne autoritære stemme en undtagelse i en fortælling, hvor folket blot synes en u håndterlig irritation i øjet, der kan skimtes i Dampiers beskrivelse af rejsen som "vexatious" (ibid.). Folket er karakteriseret ved den velkendte "refractoriness" og "backwardness" (44). Men Dampiers løsning er skønt hans position ikke autoritetens konfrontation af det gode ord med det dårlige. I stedet for denne poetik vender han tilbage til den figuration, som er ham mere bekendt: observationen og dens undtagelse fra dækkets kontingente verden af ord. Han fortæller således sjældent om sine prøvelser. Og den smule han fortæller har et udtalt formål, der ikke længere handler om at instruere:

This, with some other unforeseen Accidents, not necessary to be mention'd in this place, meeting with the Aversion of my Men to a long unknown Voyage, made me justly apprehensive of their Revolting, and was a great Trouble and Hindrance to me. So that I was obliged partly to alter my Measures, and met with many Difficulties, the Particulars of which I shall not trouble the Reader with: But I mention thus much of it in general for my own necessary Vindication, in my taking such measures sometimes for prosecuting the Voyage as the state of my Ships Crew, rather than my own Judgment and Experience, determin'd me to. (45-46)

Dampiers mål bliver således "Vindication". At rense sit eget ord for de anklager, der var blevet rejst imod ham. Han udelader således disse particulars, men afmærker deres betydning for hastigt at bevæge sig tilbage til øjets sikre fortælling af det fremmede. Nok har han mødt modstand, men denne modstand har ingen betydning for hans logos. Modstanden bruges endda i en anden passage til at påpege netop hans eget ords betydning som undtagelse fra uvidenhedens regel:

Lastly, I know there are some who are apt to slight my Accounts and Descriptions of Things, as if it was an easie Matter and of little or no Difficulty to do all that I have done, to visit little more than the Coasts of unknown Countries, and make short and imperfect Observations of Things

only near the Shore. But whoever is experienced in these Matters, or considers Things impartially, will be of a very different Opinion. And any one who is sensible, how backward and refractory the Seamen are apt to be in long Voyages when they know not whither they are of the Nature of the Winds and the shifting Seasons of the Monsoons, and how little even the Officers themselves generally are skilled in the Variation of the Needle and the Use of the Azimuth Compass; besides the Hazard of all outward Accidents in strange and unknown Seas: Any one, I say, who is sensible of these Difficulties, will be much more pleased at the Discoveries and Observations I have been able to make, than displeased with me that I did not make more. (The Preface)

Hvor rejsen ikke er en triumf for autoriteten, er den en triumf for observationen – en observation, der bliver en særlig bedrift, fordi den er gjort i konteksten af et dæk fuld af mænd, der gør modstand. Og en observation, der er bundet til skriften. Dampier fortæller eksempelvis om, hvordan han ved hjælp af egne tidligere observationer om vind og strøm kunne forudsige verden på en måde, der gjorde ham i stand til at modbevise fællesskabets tåbeligheder (43-44). Skriftens sikkerhed trumfer dækkets tilfældigheder.

Dampier undlod således at skrive en fortælling, hvor hans eget ord fik fællesskabet til at gå op. I stedet forblev han i observationens afmægtige distance med ryggen til dækket. Imidlertid havde rejsens fællesskab krævet hans engagement. Ved Bahia i Brasilien var han blevet angrebet på netop sin autoritets legitimitet. Løjtnanten George Fisher, en hærde flådemand, blev således sat af for at blive sendt hjem til England, og med ham fulgte et brev stilet til Admiralitetet, hvori Dampier på en sjældent ligefrem facon beskrev sit eget ords forhold til det fællesskab, det var udset til at regere. George Fisher havde givet ham "Curses and scurrilous Language". Han havde også brokket sig over brødet og havde ligeledes en "grievance about the Beer". Og til sidst var det kommet til en konfrontation:

But his frequent affronts had so baffled my Patience, that I prevented him by striking him with my Cane, which I had then in my hands, att which he turned to me, called me Old Dog, Old Villain, and told my men Gents take care of that Old Pyrateing Dog for he designs to Run away with you and the King's Ship. (Dampier 1906, 2:333)

Dampier beskriver, hvordan han håndterer situationen som en autoritet. Han spærrer således Fisher inde i dennes kahyt og samler øjeblikkeligt hele besætningen "To Encourage them to Obedience". Imidlertid lykkes det Fishers ord

at standse Dampiers performance: "he interrupted me [...] loading me with all the Crimes that could incense my men Against me as Piracy and Murther" (ibid.).

Alt dette er udeladt fra Dampiers trykte narrativ, der med sine observationer skærmer os fra denne tale i skibets fællesskab. Dampier fortæller ikke som en autoritet, og dermed slipper han for at konfrontere sin egen partikularitets besværligheder. Imidlertid synes han således fra en vinkel netop at bekræfte Fishers anklage. Dampier er ikke en autoritet, men en gammel sørøver, fordi han ikke taler som en autoritet. Dampiers tunge havde en anden vægt end hans pen.

Historiografien i 1800-tallet fangede rammende denne tvetydighed ved Dampiers karakter – en karakter, der var det afgørende i narrativer om imperiets helte. I et værk fra 1830, skrevet af en af grundlæggerne af Hakluyt Society fortælles det, at:

Dampier, although a good seaman, appears to have bene a bad commander. He had lived too long with the buccaneers to be able to assume the dignity of carriage which is necessary to insure respect; while, by his too great familiarity, he imparted to his crew that tone of lawless equality he had learned in his early years (Cooley 1830, 316)

"Lawless equality" er på en gang en taleform, der er skandaløs, fordi den udviser skibets forskelle, og samtidig et mærke efter den skandale Dampier med sin skrift selv legemliggør – at talen ikke længere passer til taleren. Dampier er således på en gang den, som ved sin distinktion har skabt en forskel igennem ordene, og den hvis ord ikke kan oprette forskel og i stedet altid vil være præget af "too great familiarity". Dampier figurerer først som sømanden, der unddrager sig dækket og iblandt mumlende tunger fortæller på en måde, der gør ham til en anden mand. Siden som kaptajnen, der netop har bevæget sig fra et liv foran masten til et liv på agterdækket, men hvis tunge afslører denne bevægelse. Med andre ord en formulering, der viser hvordan den, som bruger sproget til at hæve sig over sin oprindelige position i sidste ende ikke har ændret sig. Han har ladet som om ved at tale som en anden. Fisher udtrykker således en utryghed ved Dampiers ambivalente figur – på en gang en autoritet qua ordet og samtidig ikke anderledes end en hvilken som helst anden listig gammel sørøver – en fortælling om, hvem mænd i virkeligheden er bag deres ords forvirrende fremkomster og opfindelser.

Dampiers opdagelsesrejse endte i skibbrud og hans hjemkomst i en sag ved Admiralitetet. Her var det igen Fishers ord imod Dampiers. Et skænderi, der således bevæger sig fra dækket ved Brasilien til tætskrevne referater i London. Her præsenterede Fisher selv en version af den anklage, vi finder i Dampiers brev. Ifølge Fisher havde skibet været fuldt af ord, men Dampier havde ikke været villig til at afstraffe disse, da han selv havde en illegitim relation til disse

tunger: “[Fisher] told the Capt. it would give an ill Example if he [en af de trodsige sømænd] was not punished and sent ashoar” (“Courts-Martial” 1906, 2:596). Dampier udsætter denne afstraffelse: “[Dampier] Answered as before, that he would send them ashoar when the shipp was upon Saileing, and not before, to avoid a Noise; Notwithstanding which, they being his Old Acquaintance, he carried them to sea” (2:597). En “Old Acquaintance” er i Dampiers tilfælde per definition dubiøs – på en gang “too great familiarity” og “lawless equality”. Fisher mente sig kontinuerligt chikaneret af forskellige besætningsmedlemmer, men heller ikke disse afstraffer Dampier. Til sidst kommer Fisher og Dampier selv på koalitionskurs over håndteringen af provianten. Hvor Dampier undlod at gøre et eksempel ud af mytteristerne, er håndteringen af Fisher tilsyneladende langt mere håndfast (2:601). Denne afstraffes og sendes i land i Brasilien. Med sig fik han tilsyneladende sin journal, men ikke før Dampier havde kigget hans ord efter: “[Dampier] Tore what he pleased out of his Journall” (ibid. 2:602). Også her synes Dampier således at være en mand med hang til udeladelser. Og netop ved Bahia viste Dampier ifølge Fisher sin sande kulør, da han der finder 3 gamle bekendte: “but the Captaine himself Associated with Severall of Everiees Crew” (ibid.). Trods sin nyvundne position er Dampier intet andet end en gammel sørøver her fæstnet til navnet på tidens måske mest omdiskuterede sørøver Henry Every.

Dampier selv forsvarede sig med gamle troper om de underordnedes “scurulous language” og gentog sin anklage fra brevet. Han lader Fisher formulere en velkendt forbrydelse imod skibets aritmetik af positioner og dertilhørende tunger: “I am a prisoner and will speak what I please” (2:603). Fisher figureres som den skandaløse krop, der siger hvad som helst. Igen synes Dampier at have været i færd med at appropriere et sprog og dets troper til sin egen fordel, men i dette møde imellem de to stemmer blev det Fishers fortælling, der vægtedes af den dømmende autoritet. Dampier havde forbrudt sig med sine “Irregular proceedings” (2:604). Og retten endte med at konkludere “that the said Capt. Dampier is not a Fitt person to be Employ’d as comd^r of any of her Ma^{ty} ships” (2:604).

Under krigen med Spanien (1700-1713) vendte Dampier to gange i begyndelsen af 1700-tallet tilbage til Sydhavet og dets politiske imaginær. Første gang i årene 1704-5 (stik imod admiralitetsrettens advarsel) som kaptajn på en mindre kaperflåde – en rejse som blev genstand for offentligheden i en fortælling af en af Dampiers underordnede ved navn William Funnell. Anden gang, fra 1707-11, var Dampier lods (pilot) for en yngre kaptajn ved navn Woodes Rogers, sammen med hvilken han endnu engang sejlede rundt om kloden, og hvis rejse diskuteres i næste kapitel af denne afhandling.

Også Funnells narrativ og begivenhederne omkring rejsen i 1704-05 peger imod Dampiers problematiske tunge – på en gang en eksemplarisk beretter og samtidig det direkte tegn på et misforhold imellem talen og ordenen af talere.

Dampier synes således, sin undtagelse til trods, ikke at have behersket den performance, der skulle holde fællesskabet sammen. Funnells narrativ står i en besynderlig relation til Dampiers ord, da det på en og samme gang benytter og priser Dampiers videnskabelige fortælling og approprierer dennes form, men samtidig udvisker båndet imellem videnskaben og autoriteten ved at vise, at det videnskabelige logos ikke er ensbetydende med en autoritær stemme. Hvor Dampier havde gjort sin egen vidende position ækvivalent med en evne til at vide, hvad der er bedst for fællesskabet, bliver konsekvensen af Funnells narrativ, at denne kobling imellem det vidende ord og det sande lederskab løsnes.

Funnells narrativ er ikke voldsomt eksplicit i sin kritik af Dampier. Langt henad vejen er narrativet i sig selv struktureret omkring observationer, og kun i glimt kan dækket skimtes. Noget har Funnell således lært af sin eksemplariske kaptajn. Men når det dæk Dampier var udset til at beherske i korte passager dukker op i Funnells narrativ, fremstår det ikke som et rum af regering. I stedet er der stridigheder. På en af Kap Verde øerne satte Dampier igen en af sine løjtnanter i land med dennes kiste, tøj og tjener (Funnell 1729, 4). Et ekko af fortællingen om Fisher. Og senere på Island la Grand forlod 9 mand Dampiers togt – iblandt dem hans førsteløjtnant (8). Da de ankom til Juan Fernandez i begyndelsen af februar 1704, var fællesskabet således allerede splittet og decimeret. Og det skulle blive værre, for også Dampiers nye løjtnant Stradling var på koalitions-kurs med fællesskabet. Det må for Dampier have været som at se et spøgelse, da 42 mand som konsekvens af denne uenighed drog i land iblandt sælerne på Juan Fernandez kyst. Som en utidig gentagelse af hændelserne i begyndelsen af 1681. Ifølge Funnell lykkedes det dog for en tid Dampier (som Sharp før ham) at forene fællesskabet igen før det endeligt disintegrerede (12).

I stedet for et direkte angreb på Dampiers lederskab synes Funnell at vægre sig ved at sætte navn på problemet. Men problemer er der:

The Success, indeed, of our Expedition was not such as might at first have been expected from the Skill of our Commander, and the Resolution of our Men, Disagreements and Mismanagements having broken our Measures, and defeated our most promising Hopes; (The Preface)

Passagen synes at spille på en modsætning "the Skill of our Commander", der imidlertid ikke kan forløse "Disagreements" og implicit selv bærer ansvar for "Mismanagements". Det umiddelbare paradoks, at Dampier som den videnskabelige autoritet ikke er i stand til at forløse fællesskabets potentiale bliver således aldrig tacklet igennem narrativet, men lever som en apori, der føles i summen af Funnells beskrivelser af uoverensstemmelser. Passager, der alle synes at rotere om netop Dampier (f.eks. 8, 31, 49). Rejsen blev således scene for rækker af de-

sertioner. Også Funnell selv endte med at splittes fra Dampier, hvis togt ligesom Sharps togt 25 år forinden langsomt opløstes³⁰.

Selvom Funnells narrativ ikke er voldsomt eksplicit i sin kritik synes dette uforløste paradoks for Dampier selv at have været nok til at påkræve sig et mod-svar. Dampier har været ekspert i at læse implikationerne af udeladelser og uud-talte undertoner i narrativer som disse – et spil han selv bemestrede. Og han synes at have følt sig truffet af Funnells fortælling. I den korte skrivelse *Capt. Dampier's Vindication of his Voyage To the South-Seas in the Ship St. George* (1707) angreb Dampier Funnells "Chimerical Relation". Dampier italesatte her Funnells brug af en form, som ikke passer til subjekter af Funnells rang eller erfaring – et angreb, der i forhold til Dampier selv synes at bære en uintenderet ironi. Han slår således fast, at Funnell ikke er "Mate", som denne selv havde hævdet, men derimod "Midshipman"³¹. Og denne konstatering kommer i sam-me ombæring som han anklager narrativets observationer for at være "build upon another Man's Foundation" (Dampier [1707], 1). Som man kunne forven-te af en sådan upassende fortæller, er portrættet af Dampier selv heller ikke kor-rekt. Dampier afviser ad flere omgange, at han selv har været centrum i konflik-terne, der i stedet placeres iblandt officererne: "This will shew [...] I did the best I could" (2). At Dampier følte sig truffet af de implicite slutninger, som kunne drages af Funnells tavsheder er udtalt i forbindelse med splittelsen fra Capt. Stradling:

Whereas Mr. Funnell frequently would Insinuate, that I could agree with no body; and so says that I parted this way with Capt. Stradling. I say, I Deputed Capt. Stradling; and not only that, but at Juan de Fernando's, when all his Men left him, I reconcil'd them and him again; therefore I might expect a Reasonable Command; but never entred into a Dispute.
(4-5)

Dampier forsøger således at imødekomme en læsning af Funnells narrativ, der af summen af uoverensstemmelser og insinueringer fortolker Dampier som en autoritet, der ikke kan etablere den rette forskel imellem sig selv og det folk,

³⁰ Williams (1997, 136-42) giver en grundig fremstilling af forløbet. I en tolkning, der eksplicit henter inspiration fra Denning (og således på en måde replicerer en fortælling som vi kender fra Welbe og historikere som Cooley) fremhæver Williams, der ellers holder sig til det realhistoriske, de mange klager over Dampiers sprog, der fremkommer i både Welbes angreb og i depositionerne, der afholdtes i forbindelse med den retssag, der blev kørt, da Dampier vendte tilbage fra sin rejse under Rogers (141).

³¹ En titel, der ikke let lader sig oversætte, men gives til erfarne sømænd. I andre kontekster kan ordet signalere en officerkadet.

hans ord skal korrigere, men i stedet selv er centrum for strid. I stedet placerer han skylden for rejsens fejltrin hos folket selv³². Folket havde vist sig at være “Pyrating Fellows, rather than Sailors”, og deres opførsel var derefter: “always Doing something they shou’d not; and did not think me Worthy their Council” (4–5). Sørøveren og dennes skandaløse taleorden, hvor ingen forskel hersker kigger igen frem. “Pirat” bliver således et navn, der kan tilskrives den, der handler ude af sted – netop som det var blevet brugt af Fisher imod Dampier selv. Sådanne folk kan i sagens natur ikke påkalde sig heltemodets distinktion: “And these are the Mighty Bravoës that are fit to set People by the Ears at Home, and make Scandal as Rife with me as ‘tis with them” (ibid.). Selve rejsens manglende succes tilskrives folket, der manglede “courage”: “and for 3 days after this, they were frightened, and not Dissatisfy’d, as they call it” (7). “As they call it” er endnu en fremkomst af den allergiske distance fra mødet med sproget i dets fremmedhed, når det er blevet talt af de, som ifølge den autoritære fordeling ikke har del deri. Folkets tunge er således en, som taler det skandaløse og fordrejer sandheden, og Funnells narrativ er ækvivalent med denne tale, der: “offer to kill the Captain or any other Villany. This Mr. Funnell calls Falling out with the Captain; This is his frequent Dialect” (5). Dampier angriber således Funnells narrativ for dets spil med et sprog, der synes at afsløre sig som flydende og åbent for approprieringer: “He knows their [besætningens] Villany, and is really Witty in his turning Robbery and Mutiny upon me;” (7–8). Dampier, der selv havde brugt sproget til at skrive sig fra dækket til kaptajnskahytten skulle således opleve folkets skandaløse appropriering af rejsens fortælling forvride fællesskabets aritmetik.

Symptomatisk for denne ironi blev også Dampiers vindikation genstand for en tale imod ham. En af skibets andre “midshipmen” ved navn John Welbe skulle året efter lade trykke et 8 siders langt svar til Dampier under titlen *An Answer to Captain Dampier’s Vindication of his Voyage to the South-Seas* (1708). Welbes kritik går Dampiers forsøg på at skrive sig selv ud af skibets uoverensstemmelser efter punkt for punkt og placerer eksplicit Dampier i midten af skibets skandale. Dampier defineres ved “monstrous Barbarity” og fordrukken “quarrel”. For Welbe er der ingen tvivl: “the Miscarriage of the Voyage depends wholly on the Want of Courage and Conduct in the Commander” (Welbe [1708], 2)³³. Han afviser således Dampiers fortælling om mændenes uregerlighed og stemmer i med Fishers karakteristik af en mand, der ikke er egnet til at kommandere et skib: “not knowing how to behave himself” og “always a Man so much self-

³² I en passage dukker en velkendt formulering op: “but the Men being (as they Pretended) in a Desire of Engagement” (3).

³³ Netop mangel på “courage” and “conduct” var den klage, som ifølge Dampier havde lydt imod Sharp.

conceited, that he would never hear any Reason" (2, 5). En mand, der er blændet af sine egne forestillinger. En mand ude af sit rette sted, der frem for at tale blot støjer som en anden sørøver: "Captain Dampier's usual Treatment to every Body, being Rogue, Rascal, Son of a Bitch, and other such vulgar Expressions" (8).

Historien om skibet kan således læses som en historie om en verden af fortællinger, der kan bruges og igennem denne brug kontinuerligt forskyder andre fortællinger. Og der er noget ganske sigende over disse tilføjelsers relation til Dampiers rejseberetning (og Funnells imitation af dennes form). Hvor rejseberetningerne på subtile måder lukker af for deres bånd til dækkets tale, finder vi netop denne tale eksplodere i de tekster, der går andres rejseberetninger efter i sømmene. Når jeg læser imod rejseberetningernes strøm er dette således en praksis, der har en foregang iblandt disse mænd selv. Tydeligt bliver det, at selv om observationens poetik skrives fra en position, der efter eget udsagn ikke er involveret i skibets politik og derfra lægger det døve øre til dækkets mumlen, er dette dæk og dets politik med i læsningerne af narrativerne. I Funnells kortfattedhed hører Dampier selv sine trodsige mænds bebrejdelser imod ham og forsøg på at nivellere den forskel, han selv havde skrevet sig til. Dækket er således nærværende som det, der ikke bliver fortalt, men som alligevel må fortælles, fordi der trods alt er en relation imellem disse fortællinger og dets skandaløse ord. Skandaler hvis antagonismer fortsætter på skrift som et supplement til en fortælling, hvorfra de i første omgang var blevet skrevet ud.

Ekskurs: Fortællinger fra dækket

Dampiers stemme var hjemsogt af sørøveriet. Før vi forlader hans omstridte eksistens som kaptajn, vil jeg kort hæfte mig ved en detalje, der gør det muligt at sige, at også rejsens fællesskab som sådan var hjemsogt af sørøveriets fortællinger. Sørøverne var gået forud for rejsen. Deres ord havde figureret landskabet, og deres imaginær synes at have været en uvedkendt passager iblandt besætningen. Funnells narrativ peger flere gange i denne retning.

I plyndringen af en spansk barke den 9. oktober 1704 tog Dampier skibets kaptajn med sig. Denne var en "old buccaneer", der gik under navnet Christian Martin (Funnell 1729, 51-2). Martin havde rejst under kaptajn Eaton, der var en del af den bølge af sørøveri, som fra midten af 1680'erne fulgte i kølvandet på Sharps ekspedition, og som vi først og fremmest kender fra Dampiers narrativ. Måske har Dampier endda genkendt Martin, for da Dampier i 1684 vendte tilbage til Sydhavet under John Cook mødte sørøverne netop Eaton. Sammen fulgte de to besætninger blandt andet til Juan Fernandez (Dampier 1697, 83-84). Denne erfarne franskmand talte, og Funnell synes at have lyttet velvilligt til den gamle sørøver. Vi kan således skimte en scene, hvor Martin iblandt mændene på dækket har fortalt sin historie, og igennem Funnells narrativ dukker Martins stemme op igen og igen³⁴. Sørøveren optræder her ikke som skældsord, men som tegnet efter en verden af udvekslinger og fortællinger, og Funnells pen var modsat Dampiers ikke disciplineret nok til at tjene tavsheden. Ikke i denne ombering. I stedet finder man i hans narrativ et brud i den orden af talere, Dampiers egne narrativer kontinuerligt forsøger at positionere sig selv i forhold til.

Hvor sørøvere i historier som disse oftest optræder som fortællere af en forgyldt imaginær er Martins historier, som videregivet af Funnell, mere komplekse. Han fortæller om, hvordan han som Eatons kanoner blev uenig med mændene på øen Gorgona. Han sprang fra, gemte sig i seks dage på øen, indtil skibene forlod ham. Derefter byggede han af to træer en lille tømmerflåde, og med sin skjorte som sejl og med en pose fuld af østers til sin næring slap han derfra for

³⁴ En lignende fortæller finder man pludseligt i Nathaniel Urings beretning om sit skibbrud og efterfølgende lidelser ved Moskito-kysten. Her går Urings besætning efterfølgende i opløsning. Han ender hos en "marooner" ved navn Luke Haughton, der bor alene sammen med to indianere. Denne fortæller historier om livet i den koloniale margin: "In his leisure Hours, he used to entertain me with Stories of his Travels, and the Hardships he had met with in being several Times made a Prisoner to the Spanish" (Uring 1726, 217). Men denne mands historier roterer også om "Boucaniers" og deres bedrifter, som han synes at hylde (ibid). En anden historie denne mand har fortalt er om en af hans kammerater, som Uring hentyder også var sørøver, der blev taget til fange af spaniere, men undslap for at leve alene på en øde ø i flere måneder. Også her bryder denne form med et narrativ struktureret om observation og autoritet.

senere at træde i spaniernes tjeneste. Martins stemme er ikke fremmed, barbarisk eller ødelæggende: "He could speak very good English" (Funnell 1729, 51-52). Og Funnell sætter ikke spørgsmålstegn ved historien – for ham er Martins fortælling plausibel, og med al sandsynlighed havde han hørt lignende historier før. Sydhavet var i sørøvernes og sømændenes fortællinger mere end et sted for deres begærs opfyldelse. De fortalte også om uenigheder og om at bryde fra hinanden og selv at tage skæbnen i hænderne.

Og selvfølgelig kunne denne gamle sørøvertunge også fortælle om øen Juan Fernandez, der igen og igen dukker op som et knudepunkt i sørøvernes fortællinger. Funnell bemærker således:

I have heard Captain Martin tell of some French Pirates who were in these Seas, that having been sometime cruizing up and down, and not meeting with a sufficient Booty, and being every where discovered by the Spaniards, and out of hopes of getting any more; they concluded to come to the Island of Juan Fernando's. they being 20 in number and there to lie 9 or 10 Months; which accordingly they did, and landed their little Armadilla ashore, and in small time brought the Goats to be so tame, as that they would many of them come of themselves to be milked; of which Milk they made good Butter and Cheese, not only just to supply their Wants when they were upon the Island, but also to serve them long after; and that after they had continued here 10 Months, they launched their little Man of War went upon the Coast of Peru, and the Bay of Arica met with a Spanish Ship and took her, in which was said to be two hundred thousand Pieces of Eight with about the value of half as much more in Gold double Doubloons. (14)

Bemærkelsesværdigt er det, at Funnell sår tvivl om historiens guld (med den allergiske "which was said"), men dette guld er samtidig ækvivalent med øns egen rigdom – det gule smør og ost. Der var mere i denne historie end begæret efter ædelmetal. Det var også en myte om at leve i et fællesskab qua et brud med verden. Dampier selv giver os, hans modvilje imod "stories" til trods, også en sådan fortælling, som han endda indrømmer at have hørt fra en gruppe franske sørøvere, der led skibbrud i Caribien:

But the Privateers who had been used to such Accidents lived merrily, from whom I had this relation: and they told me, that if they had gone to Jamaica with 30l. a Man in their Pockets, they could not have enjoyed themselves more: (Dampier 1697, 50-51)

Marginens utopiske efterladthed er fuld af muligheder³⁵. Da rejsen i 1704-05 til sidst splintredes vendte en af parterne tilbage til netop Juan Fernandez under Stradling. Her valgte en sømand endnu engang at stå af. Hans navn var Alexander Selkirk, og der skulle gå over 4 år før han atter blev samlet op – af et skib, hvorpå Dampier igen befandt sig, denne gang under Rogers og dermed selv fritaget for autoritetens byrde. Gensynet var endnu et af Dampiers dejavuer. Til gengæld for sin isolation blev Selkirk gjort udødelig ved at danne forlægget til Defoes Crusoe.

I alle disse sammenvævede historier om Sydhavet og Juan Fernandez bliver det tydeligt, hvordan det at rejse også har været at lytte og fortælle. Og, at historier i deres overleveringer er blevet rekontekstualiseret, genanvendt og omformuleret. Til forrige kapitels liste over, hvad man har talt om på dækket må således tilføjes rejser som sådan. Dækket var et sted for fortælling af en slags beslægtet med det, der i autoritetens og observationens poetik fandt vej til trykte sider til salg hos Londons boghandlere. Den gamle, talende, franske sørøver har ikke været den eneste, som har talt om Juan Fernandez. De 42 mands trussel imod Dampiers fællesskab ved hans gensyn med Juan Fernandez var reel – ikke mindst fordi de fortællinger som sørøverne fortalte på dækket berettede om, hvordan man på steder som disse kunne bryde fra fællesskabet og lave sit eget. Jeg vender tilbage til fortællinger om disse muligheder i kapitel 7.

Rejsens fortælling har rejst i mange forskellige former og i mange forskellige rum, der til uigenkendelighed komplicerer den enkle modstilling imellem dækket skandaløse egalitet og bogens sikre forskelssætning.

³⁵ Exquemelin fortæller en lignende fortælling om det glædelige liv udenfor den koloniale verden. Efter bruddet med Morgan figureres sørøveren ikke længere som forbryder. I stedet finder de ved forsynets hjælp et "Place of Refuge". Her viser indianerne dem "most cordial Friendship", og sørøverne restituerer iblandt disse folk, som hverken har konge eller nogen "Sovereign Prince". Disse moskito-indianere er sørøvrernes allierede, som endda ofte drager til søs med dem (det var en moskito-indianer, som i januar 1681 blev efterladt på Juan Fernandez af Sharp): "With these things, our former Cares and Troubles began to dissipate, and our Minds to be so far recreated, as to forget the Miseries we had lately endured. Hereupon, we began to call one another again by the Name of Brothers, which was customary amongst us, but had been disused in our Miseries, and scarce remembred without Regret" ([Exquemelin] 1684a, 3:45-49).

VI. Blunderrata

Hvor Dampier hos Fisher, Welbe, Funnell og eftertidens historikere angribes for sin tales manglende kommando qua dens sørøverforvikling, men som observerende autoritet forbliver uberørt, kom også Dampiers øjne under angreb i Woodes Rogers' beskrivelse af sit kapertogt (1708-11) *A Cruising Voyage Round the World* (1712)¹. Rogers' rejse beskrives ofte som en succes i forhold til lignende togter, og hans narrativ skulle blive guide for senere rejsende². Rejsen synes dog at have været forfulgt af en sørøverfigur, narrativets magtsprog kontinuerligt forsøger at bortmane. Og i denne exorcisme rammes også Dampiers ord, ikke mindst hans observationer. Dampier var lods på rejsen og synes desuden at have haft en privilegeret position, som løbende skulle konsulteres (Cooke 1712, The Introduction). Men hans logos faldt undervejs i miskredit hos Rogers, og han sættes i narrativet i bås med de sørøvere, der havde gennemsejlet netop disse farvande og i deres bøger beskrevet dem på måder, Rogers' fandt utilstrækkelige. Dampiers egne erfaringer svarede da ifølge Rogers heller ikke til det han selv så:

All agree to this except our Pilot [Dampier], who is very positive of seeing other Islands about 100 or 110 Leagues from the Main under the Equinox. He tells us he was at them formerly when he was a Buccaneer, and has describ'd 'em in one of the Volumes he calls his Voyages, and says that those Islands we were at lay to the Westward of them; but he must be mistaken, or we had seen them in the last Runs to and from these Islands. (Rogers 1712, 260)

Passagens nagende mistro til Dampiers beretninger, hvis problematiske bånd til sørøveriet understreges i passagen, tydeliggøres i en anden polemik lidt senere i værket:

¹ Rogers lader dog også en spydig bemærkning falde om Dampiers foregående rejse, som han mener fejlede grundet uenighed og ledelsens manglende "integrity" (xi).

² Som Williams (1997, 143) har vist var rejsen bestemt ikke uden sine mangeartede problemer.

Our Pilot, Capt Dampier, says he has been formerly thro' the Streights, and in his Book tells us of a Town near the South part of 'em, where the King resided, but he knew nothing of it now, except the bare Story. (382-83)

Den implicitte konstatering er, at Dampiers journal og dens ord ikke bærer et direkte forhold til den rejsendes erfaring. Den er blevet til "story". Dermed udstiller Rogers Dampiers og sørøverfortællernes bånd til en verden af utidige ord³. For at forstå dette angreb og den måde det knytter sig til både den autoritet, Rogers konstruerede, såvel som de problemer han mødte undervejs, må man imidlertid grave sig dybere ned i Rogers' narrativ og dets portræt af forholdet imellem logos og dækkets tale.

Rogers selv taler ikke som Dampier til landlæseren. Han taler til det maritime hierarki, og han gør det i en stil, som er bevidst: "THO others, who give an Account of their Voyages, do generally attempt to imitate the Stile and Method which is us'd by Authors that write ashore, I rather chuse to keep to the Language of the Sea, which is more genuine, and natural for a Mariner" (Rogers 1712, 1). Rogers' mål er "to relate the Truth" – en hensigt han kontrasterer til bøger skrevet for at underholde (xvi). Rogers distancerer sig her direkte fra Dampier, der ved at henvende sig til læseren på land valgte den strategi, Rogers her implicit synes at sige er en tale, der ikke er naturlig – med andre ord, en tale, som taler udenfor sit mandat, fordi den tales af en tunge, der ikke har den plads, som hører til de ord, der formuleres. Rogers' nøgterne beretning er således ikke en observationens poetik, der ellers værdsatte den simple pens fortælling. I stedet henvendte Rogers sig til andre, som skulle gøre rejsen efter (og hans narrativ tjente i denne funktion, blandt andet på Shelvockes senere rejse). At undlade at skrive til landlæseren betyder at vælge autoritetens poetik fremfor observationens. Og som en henvendelse til det maritime fællesskab finder vi netop Rogers optaget af de gamle spørgsmål om lov, eksemplaritet og ordenes politik. Hans stils nøgenhed til trods synes han da også selv at have læst på lektien og refererer flittigt om forgængerne i farvandet, blandt andet Magellans Pigafetta, Drake og Narborough. Han synes at have haft blandt andet Peter Harris' samling af rejsebeskrivelser med på rejsen (114-16).⁴

³ Cooke er tilsvarende kritisk overfor sørøverberetningerne. I en passage stiller han spørgsmålstegn ved forskellene imellem de forskellige beretningernes beskrivelser af Juan Fernandez og bruger denne forskel til at konstatere: "which show how little Credit is to be given to the rest of their Relations" (Cooke 1712, 114).

⁴ Rogers' eget narrativ blev senere føjet ind i andenudgaven af Harris' antologi. Antologien markerer desuden et skifte i skibets regering, som her synes at kunne knyttes til en bredere udvikling i engelsk politisk historie. I antologiens første version, den som Rogers havde med

Rogers' togt var ligesom Dampiers rejse i 1704-05 et kapertogt, der sin legalitet til trods fulgte direkte i sørøvernes kølvand. Richard Frohock har i artiklen *Woodes Rogers's World of Words* (2010b) og senere i *Buccaneers og Privateers* (2012) diskuteret, hvordan Rogers med succes etablerer sin egen autoritet som kaper i udtalt distance til sørøveriets illegitime handlinger⁵. Frohock fremhæver, hvordan Rogers aktivt funderer sin egen autoritet i rejsens juridiske og politiske legitimitet. I sidste ende er forskellen imellem kaperi og sørøveri imidlertid en relation til skriften. Frohock har formuleret dette i en diskussion af sørøveren Cusack: "What separates the privateer from the buccaneer's overt violence is, ultimately, the authoritative written word" (Frohock 2007, 62). Frohock giver en velargumenteret analyse af Rogers' narrativ og dets beskrivelse af autoriteten som en regering af ordene ombord på skibet, der i en performance skabte et "discourse community". Og der er mange ord og talere i Rogers' narrativ. Jeg er således enig, når Frohock hævder:

Policing language performance was a critical means of protecting the borders of privateer authority; punishing unruly language was a means for Rogers to stifle mutinous intent and also to control expression, outlook, and privateer identity (66)

Det er især det sidste element ("privateer identity") Frohock interesserer sig for i sin undersøgelse af Rogers' selvfremsættelse. Frohock fremhæver, hvordan Rogers iscenesætter sin autoritet som en bemestring af fællesskabet igennem

sig, kan man om Drakes handlinger ved Puerto San Julian læse: "they harbour'd at Port St. Julian, so call'd by Magellanicus. Here they saw the Gibbet, in which Magellanicus had formerly executed some of his mutinous Company: And here also (as if the place were fatal to Mutiniers) did Admiral Drake execute one of his" (Harris 1705, 1:20). Med andre ord finder vi her det velkendte narrativ om loven og gentagelsen. I antologiens anden udgave finder man dog en anden version af Drakes gerning, som ikke længere er triumferende handling af imitation. I stedet lyder passagen: "Here they saw the Gibbet on which Magellan had formerly executed some of his mutinous Company: And here also Admiral Drake executed on Captain Doughty, the most suspected Action of his Life" (Harris 1744-48, 1:16). Denne sidste bemærkning kan læses som et udtryk for forandringerne i et England, hvor kongens "Divine Right" var blevet udfordret. Hvis passager i Rogers' narrativ, som det impliceres af Frohock, kan læses som en suveræns eksemplariske forhandlinger med sit parlament, er det således også et billede på en ny og for sin tid karakteristisk suveræn.

⁵ Jeg beskæftigede mig selv første gang med Rogers' narrativ i forbindelse med mit speciale i 2009. Min læsning af Rogers var derfor ikke i første omgang formet af Frohocks betragtninger. Det samme gør sig gældende med Shelvocke og Betagh, som jeg derimod læste under indflydelse af Thompsons værk *The Suffering Traveller and the Romantic Imagination* (2007).

talte og skrevne ord, overtalelser og endda kompromisser (69)⁶. Forsøget på at relatere denne politik til skibets og rejsens talesituation mislykkes imidlertid for Frohock, da han ikke tænker sørøveren som en reel tilstedeværelse i rejsen og ikke læser Rogers' narrativ i lyset af bekæmpelsen af en sådan tilstedeværelse i efterfølgende rejser. Kort sagt stirrer Frohock sig blind på Rogers' selvfremsstilling og tænker udelukkende denne som et forsøg på at give Rogers hæder og legitimitet. På den måde udspiller Rogers' forhandling ifølge Frohock sig imellem ham selv og en offentlighed uden relation til rejsegerningen.

Men rejseberetningerne var mere instrumentelle og ideologiske end som så, og Rogers skriver sig kort sagt ind i en tradition af eksemplaritet, som kan trækkes tilbage til Hakluyts tænkning af teksten som et middel, der skal muliggøre fremtiden. Og denne eksemplaritet vedrører skibets disciplin og truslen fra sørøveriet og dets omtale. Vi må således tænke sørøvernes historier som fortællinger, der (som Dampier modvilligt viser os) cirkulerede på dækket i rejserne og som på sin vis var både i modstrid til, men også kontinuerlige med rejseberetningens fortælling af rejseaktiviteten. Hvor Frohocks analyse lader Rogers lykkes entydigt i sin autoritative bemestring af skibets lydbillede, må vi prøve at læse imod tekstens selvscenesættende beherskelse af ordet. Vi må med andre ord forsøge at tænke talen om sørøveren i dens materialitet – for derved at sætte Rogers' narrativ i en mere tvetydig relation til andre stemmer og fortællinger. Som lærebog er der noget ængsteligt over teksten, der står i kontrast til den succes Frohock tilskriver den.

Rogers frygtede talen fra dækket, og hans tekst kan læses som et forsøg på at intervenere i denne tale ved at gøre sin egen rejse til en instrumentel fortælling om, hvordan talen holdes hen. Et stykke digtning om de gerninger bestemte folk bør gøre i bestemte situationer, men som han med al tydelighed viser, at de alt for sjældent gør. Og når han angriber andre tekster (såsom Dampiers), er det fordi han ser deres fortællinger som værende i ledtog med eller direkte bidrag til den utidige tale, der foregår på dækket. Der er således en politisk dimension i Rogers' forsøg på at bringe sørøvermyten til tavshed, som vedrører fordelingen af tale i fællesskabet – vi finder med andre ord selve fællesskabets fordeling af talere som en del af striden om ordene. Sørøvernes fortællinger er skadelige, fordi de er fortalt af hvem som helst og er blevet fortalt videre i skibets fællesskab, der derved er blevet non-identisk med den form det gives af autoriteten. Teksten roterer således om frygten for, hvad Hawkins havde kaldt "imaginations": "Tis usual for such Undertakings to be much talk'd of, which raises Mens Expectations beyond what the Performance can possibly answer and occasions

⁶ Jeg finder intet bedre udtryk for denne optagethed af regering end, at opslaget "Mutinies quelled" figurerer i Rogers' register.

Censures on the Persons concern'd, if they fall short of those mighty Ideas that People are apt to conceive" (Rogers 1712, xvi). Og også Rogers forsøgte at fordrive disse med en blanding af ordene og loven.

Rogers og sørøverfortællingens materialitet

I Rogers' narrativ cirkulerer forestillinger om sørøverlivet iblandt de menige mænd på dækket, men denne tale er kontinuerlig med sørøveriets fortællinger, som florerer i "romantick Accounts" fortalt af sørøvere med en hang til "strange Stories", der ophøjer sørøveren til symboler på heltomod (ibid.). Rogers' tekst advarer eksempelvis (som citeret i kapitel 4) imod fristelserne fra de falske myter om Madagaskars sørøverkoloni. Således ækvivaleres sørøverfortællingerne med en tale, som spreder sig iblandt folket og vender dem imod den hierarkiske orden, Rogers taler fra. Rogers knytter således Dampiers ord til en (mangel på) orden af tale, som er anarkisk:

I must add concerning these Buccaneers, that they liv'd without Government; so that when they met with Purchase, they immediately squander'd it away, and when they got Mony and Liqour, they drank and gam'd till they spent all; and during those Revels there was no distinction between the Captain and the Crew: for the Officers having no Commission but what the Majority gave them, they were chang'd at every Caprice, which divided them, and occasion'd frequent Quarrels and Separations, so that they cou'd do nothing considerable; and for any thing I could learn, they scarce shew'd one Instance of true Courage or Conduct, tho they were accounted such fighting Fellows at home. It was to avoid such Disorders as these, that the following Constitution was prudently agreed on by our Owners. (xvii)

Sørøverne er ifølge Rogers løgnere, fordi de taler fra et hierarki uden forskelle. Sørøverens orden er en falsk orden, fordi den baserer sig på folkets tale, og i denne er der ingen, som er mere privilegerede talere end andre – denne orden mangler således det fundament, hvorpå nogen orden kan opstå. Ordet "caprice" signalerer på en og samme tid, at denne sfære er anarkisk, imens den lukker for muligheden for, at ord, der stammer fra dette anarkiske fællesskab kan have principper. Dette er en orden af folkets tilfældige indfald og indbildninger. Og denne falskhed spredte sig som allestedsnærværende fortællinger, hvis scener skibsejernes forfatning, som Rogers lod trykke som en slags indledning til sit narrativ, må værne imod. I stedet for de falskheder disse historier fortæller, er sørøveriets sande udtryk ifølge Rogers netop en splittelse, der i sig selv forhin-

drer et heltemod (der i denne sammenhæng synes knyttet til det at tjene nationen – at være subjekt er dermed at være i enhed under en heltemodig kaptajn, altså en kaptajn, der gør det, som bør gøres i et større godes tjeneste). Sørøvernes beretninger, herunder Dampiers, der flere gange fremhæves som værende bundet til sørøveriet, var på denne måde inkongruente med selve sandheden, da deres partikulære fremkomst fra en position i et skandaløst fællesskab ikke stemte overens med deres krav på sandheden:

but these sort of Men, and others I have convers'd with, or whose Books I have read, have given very blind or false Relations of their Navigations, and Actions in these Parts, for supposing the Places too remote to have their Stories disprov'd they imposed on the Credulous, amongst whom I was one, till now I too plainly see, that we cannot find any of their Relations to be relied on. (211)

Selv Dampier er en af "these sorts of men", som Rogers kender så indgående, og hvis tale kun er "Stories". Sørøverens tale er uløseligt knyttet til det indbildte.

Frohock (2010b, 60) mener, at Rogers bevidst overdriver, når han siger, at sørøvere levede uden regering. Imidlertid overser han her, hvad Rogers peger på nemlig regering af ordene funderet i forskel. For Rogers var regering en distribution af tale i forhold til det politiske hierarki som skibets "constitution" definerer ved at indstifte en forskel, der kommer udefra (fra ejerne og ultimativt fra kongemagten). Og som diskussionen i kapitlet om Sharps rejse forsøgte at vise, var netop forskelle umulige at opretholde i et fællesskab, der i perioder udbrød i sin egen polemiske dissonans. Vi har på denne måde at gøre med to så forskellige ordner, at en asymmetri gør sig gældende. Fra Rogers' horisont er sørøverskibet ikke en orden. Det mangler det, som er en sådan ordens minimum – et autoritativt, indstiftende ord, der udgør det fundament, hvorpå hierarkiets forskelle kan rejses. På den måde havde Rogers ret, men i hans designation kan vi samtidig lokalisere en talehandling, der vender sig imod dette polemiske fællesskabs evne at tale sandt.

Antagonismen splitter på denne måde sproget i to for derved at holde disse to ordner endeligt adskilt. Med andre ord forsøger Rogers at dissociere sørøveriets polemiske stemmer (herunder mange af de tidligere diskuterede sørøverforfattere) fra rejseberetningens krav på sandheden, og i denne adskillelse falder sørøvernes egne narrativer entydigt på samme side som dækkets stridige fortællinger. Fra et sådan fællesskab høres ikke andet end "quarrel", og de skrevne fortællingers løgne svarer dertil. I det egalitære fællesskab kan sandheden ikke fremkomme.

I sidste ende giver Rogers udtryk for, at rejsens "Divisions" slet ikke hører hjemme i offentlighedens lys. Måske havde han foretrukket at producere et bil-

lede af skibet, som kunne stå som et eksempel på folkets retfærdige, tavse slid. Imidlertid argumenterer han for nødvendigheden af dog at fortælle noget om skibets indre splittelser, da talen om disse hændelser allerede havde spredt sig: “tho I have only touch’d it where I could not avoid it, and as softly as possible, keeping strictly to the Truth, in which I am not afraid of any Contradiction worth notice” (Rogers 1712, xx). Stridighederne var et betændt materiale, der krævede forsigtighed, da de var upassende stof til en fortælling om de gerninger, der skal gøres. Imidlertid er der også her en henvendelse til eftertiden:

Others may possibly object against the relating of so many particular Incidents: but my Design in it was to confirm the Truth of my Journal, and to satisfy the Curious by what methods ‘twas we perform’d the Voyage, and kept together under so many Difficulties; which may be of use to others that hereafter undertake the like. (ibid.)

Fortællingen af besværligheder og regering tjener således gentagelsen.⁷ Dette er det ideologiske punkt i *A Cruizing Voyage*. “Method” er (modsat i Dampiers brug af ordet) noget, der vedrører skibet, og tekstens teleologi er at holde en rejse “together under so many Difficulties”.

Rogers’ ængstelighed må forstås i lyset af den tale, som mødte ham i det hierarki, rejsens forfatning indstiftede. Rejsens fællesskab var ifølge Rogers en “mix’d Gang”, og skibene “indifferently mann’d” med 333 mand nogenlunde ligeligt fordelt i 2 skibe (3, 8). “Indifferent” synes her dels at signalere en utilstrækkelighed, der kommer til udtryk i en mangel på forskel iblandt folkene, som er “lige” elendigt kvalificeret til den forestående opgave. Det var med andre ord ikke trænede soldater, men i stedet “Tinkers, Taylors, Haymakers, Pedlers, Fidlers, etc. one Negro, and about ten Boys” (ibid.). Denne blandethed kræver disciplinering – en opgave for regeringen, hvis første gerning således netop er at give hver del sin plads i helheden. Idealet var således enhed igennem nøje defineret forskel. Og en sådan enhed krævede, at også tungerne skulle regeres for derved at styre lydbilledet i skibets rejse. Idealet var “quiet”, der i konteksten af det traume, som værnes imod må tænkes som en tilstand, hvor folket ikke længere kunne tale deres usandheder. Det er Rogers’ stemme, der skal bringe stilhed – en produktion narrativet roterer om. Dermed fremsættes en dikotomi imellem

⁷ Andetsteds formulerer han dette spørgsmål i forhold til tilsvarende rejsers fiaskoer, i lyset af hvilke hans egen metode må bringes frem, da den netop forhindrede rejsens undergang (1-2). I samme ombæring slår Rogers fast, at dette også er grunden til, at han viderebringer alle rejsens vedtagne regler og regulationer. Selve formen afspejler på denne måde forsøget på at gøre teksten virksom. Han vil intet udelade, som kan “serve for Information or Improvements to others in the like cases” (ibid.).

støj og tale, der samtidig er en distinktion imellem anarki og orden. Og fordi idealet er tavshed, vil sømandens stemme altid fremkomme som mislyd, imens den sande tale, altså autoritetens ord, fremkommer som udstyret med evnen til at regere dette kontingente virvar – at skære igennem dets løgne og give en form på fællesskabet. Med andre ord at kunne producere stilheden, der i lyset af genres vante troper betyder et arbejdende skib.

Denne produktion af tavshed fremkommer som et møde imellem en tale iblandt sømændene og en lov, der straffer eksemplarisk ved at udpege de, der taler først. En fortælling, der tidligt i narrativet kommer til udtryk i en passage, hvor Rogers kort efter afsejlingen afviser at tage et svensk skib som (sørøver)bytte, hvilket afstedkommer, hvad Rogers kalder et mytteri. Straffen er en straf af talen:

We put ten of the Mutineers in Irons, a Sailor being first soundly whip'd
for exciting the rest to join him. Others less guilty I punish'd and dis-
charg'd but kept the chief Officers all arm'd, fearing what might happen;
(12)

Dette skaber uenighederne til trods i første omgang stilhed: "they all kept quiet" (13).

I et på mange måder tilsvarende og samtidigt narrativ, der deler Rogers' poetik og de problemstillinger den skal intervenere i, finder man en lignende passage, som demonstrerer, hvordan denne produktion af "quiet" ikke blot er et forsøg på at skabe ro, men også et mere præcist forsøg på at bringe bestemte taler til tavshed. Kaperkaptajnen og købmanden Nathaniel Uring beskriver de mange rejser, han gjorde som købmand, smugler og kaper. En rejse fra Jamaica til Campeche-bugten går imidlertid skævt, da skibet kommer i problemer (hvilket får Uring til at fortælle fremtidige kaptajner, at de må holde deres officerer årvågne). Dette er dog ikke de eneste vanskeligheder, for besætningen synes at tale i det, Uring beskriver som en "Conspiracy". Han hører en aften fra sin "Steward" om, at mændene ønskede at stikke af med skibet og havde underskrevet en "Round Robin"⁸. Uring frygter, at mændene vil "turn Pirates"⁹. Således får han

⁸ En "Round Robin" er en form for protestskrivelse, som i begyndelsen af 1700-tallet blev brugt af sømænd imod deres overordnede netop for at undgå, at disse kunne udpege, hvem der havde startet protesten. Uring beskriver den således: "They take a large sheet of paper, and strike two circles, one a good distance without the other; in the inner circle, they write what they have a mind to have done; and between the two circular lines, they write their Names, in and out, against the circles; beginning like the four cardinal points of the compass, right opposite to each other, and the rest as they go on signing opposite to each other and so continue till

besked om en tale, som foregår udenfor hans egen sfære af magt til sandhed. Urings reaktion er imidlertid også knyttet til talen. Han beretter således netop om sit forsøg på at geninstallere et logos i dette nu drømmende fællesskab ved at konstituere en offentlighed, hvori talen tilhører dens rette plads. Han kalder således fællesheden frem, men i en form, hvor denne består af folk, der er defineret af arbejdet: "I order'd all Hands to be called upon Deck" (Uring 1726, 259). Hænder taler ikke. På dækket kræver Uring overfor forsamlingen, at mændene skal aflevere nøglerne til deres kister, så den frygtede Round Robin kan findes. Imidlertid viser han, hvordan denne performance i sig selv skal demonstrere forskellen på folk. Således står han med sine officerer på agterdækket hævet over folkene på dækket klar til at tale. Vi kender dette billede fra Dees statsskib. Her finder vi således igen orationen og som hos Rogers, men også hos Hakluyt og Hawkins før ham, er denne form knyttet til loven. Således bliver scenen sat for et forhør, hvor Urings stemme styrer slaget og folket kaldes frem som subjekter, der skal svare og tale, når de får mandat dertil: "I began with one of the Men whom I knew to be a seditious Fellow, which I suspected to be the chief Conspirator" (260). Uring handler således på sin viden, men hans handlinger er ligeså meget en performance af en sandhed, der bliver evident i formens fordeling af talen i autoritetens påkaldelse og subjektets svar. Det performative eksisterer endda som en teatralitet i passagen, hvor Uring synes at ironisere over mændenes fiktioner: "pulling of my Hat, and making him a low Bow, I gave him the Title of Captain, and desired he would be pleased to let me have a Sight of the Round Robin" (ibid.). Imidlertid møder Urings performance i første omgang kun en hån, og dens legesyge omvendes hurtigt til en mere håndgribelig eksemplaritet:

but I gave him two or three such Strokes with a Stick I had prepared for that purpose, that he soon changed his Note; the Blood running about his Ears, he prayed for God's sake that I would not kill him, and he would discover the whole Thing. I feign'd my self in a very great Rage, and told him if he did not immediately do it, and deliver me the Round Robin, he would have just Reason to repent it. Seeing the Blood run down plentifully about his Ears, I forbore to strike him any more; but he would confess nothing. (ibid.)

the paper is filled; which appears in a circle, and no one can be said to be first, so that they are all equally guilty" (Uring 1726, 261).

⁹ Man kunne dømmes for at plotte. Se eks. Baer (2007a, 3:39) for et eksempel på en retssag, hvor det er tilfældet.

Uring's performance kan synes excessiv i dens voldsomhed, men hans narrativ viser den som en produktion af sandheden. Ved at stå for sit folk på en bestemt måde skabes en deling imellem ham og et folk, der som resultat af denne performance kun taler, når han giver mandat:

The Seamen upon the main Deck were all silent while I was correcting this Fellow, till one bolder than the rest, and Consort to him, began to open and speak some seditious Words at which I leaped from the Quarter Deck among the middle of them, and chastiz'd him very handsomely, till he heartily begg'd my Pardon; and a third Fellow of the Clan said, he thought it was very hard to be so beat for nothing; I used him in the same manner as his Friends, which made him soon beg for Mercy; (260-61)

Uring's performance får de, som har forårsaget urolighederne til at tale, og selve deres tale beviser deres skyld. Og hans autoritære voldshandlinger fremprovokerer hos disse urostiftere en tale, som undskylder sig og tigge om nåde. Men hans performance skaber også en scene, der er ambivalent. Den første talers "seditious Words" citeres ikke, men videregives blot som kommentar. Hvordan kunne disse ord have lydt? I forhold til det ritual af lov, som netop er udfoldet er det langt fra utænkeligt, at disse ord har været en kritik af hans hårdhændethed. At loven har produceret en anden tale end den intenderede og derved peget imod diskrepansen imellem magt og agens. I stedet lukker Uring denne tale ved at tale om dens karakter. Den er "seditious", og det er alt, vi behøver at vide. I stedet er det taler nummer 2, som giver udtryk for lovperformancens voldsomhed, men denne tale viser sig falsk, da den i mødet med loven erkender dennes retmæssighed. Som en scene, der forhandler om mandatet til tale er det dermed tydeligt, at Uring's tekst er en forlængelse af det ritual han udøver og som forsøger at distribuere talen. Det samme giver han selv udtryk for, da han lader denne produktion af sandheden være en produktion af skellet imellem tavshed og tale: "This put an End to the Spokesmen, not another Man daring to open his Mouth" (261)¹⁰. Den orden, som produceres igennem lovens spektakularitet og dens viderefortælling er således netop ensbetydende med et fællesskab, hvori kun autoritetens ord taler, imens folket lytter. Og rejseberetningens poetik er i denne modus en viderefortælling af en talehandling, som lukker munden på den, som ikke har mandat til at tale – lukker muligheden for, at der kan gives lyd til "wrong", der vi kender det fra de forrige kapitlers klagetal. Ritualen virker.

¹⁰ Ligesom Rogers er Uring i færd med at konstruere verden imellem en civiliseret modsætning imellem tale og på den anden side barbarisk støj. F.eks. beskriver han musikerne i Tunis som elskere af støj, der producerer en lyd, som er "a most extravagant disagreeable Noise" (282).

Det er således netop da tavsheden fremkommer, at Uring lader den berygtede Round Robin fremkomme som et bevis for, at hans ellers voldsomme straf var berettiget: "I found the Names of all those People whom I had punished in it" (261). Straffen er (som Foucault har sagt det om spektakulære lovritualer) det, som producerer beviset. Scenens resultat er et tåvst skib: "The Conspiracy being thus detected, the Seamen were exactly diligent and obedient, during the rest of the Voyage" (262). Og denne tavshed er korrelativ med den tavshed som den instrumentelle beretning skal hjælpe til produktionen af. Som Rogers skriver også Uring skriver til sine efterfølgere en manual for, hvordan man producerer et fællesskab af nøje fordelte ord.

Den stilhed Rogers producerer varer desværre i første omgang kun nogle få dage. En sømand tropper op "with near half the Ship's Company of Sailors following him" og kræver synderen i den forrige urolighed frigivet fra sit fangeskab. Rogers iscenesætter her sin egen strategiske ledelse. Han lokker således denne sømand til at tale med ham i enerum, hvor han imidlertid overfalder ham. Dette giver lejlighed til endnu en eksemplarisk og strategisk produktion:

[I] made one of his [sømandens] chief Comrades whip him. This Method I thought best for breaking any unlawful Friendship amongst themselves; which, with different Correction to other offenders, allay'd the Tumult; so that now they begin to submit quietly (Rogers 1712, 14)

Rogers' regering lykkes således i hans evne til at producere eksemplariske syn: "so that we are all quiet again" (ibid.). Hvor sørøvernarrativerne var optagede af at vise sig selv i distance til det politiske, viser Rogers her sig selv som denne sfæres entydige autoritet, der samtidig producerer en eksemplaritet. Denne eksemplaritet er vendt imod de talende sømænd og intervenserer samtidig i, hvad Rogers ser som et misforhold af ord i det korpus af viden om Sydhavet, som på dette tidspunkt, takket være sørøverne, var opbygget. I stedet for at vende ryggen til det mumlende dæk bliver hans fortælling til en entydig intervention i denne mumlen¹¹. Her finder vi igen disse farvande som genstand for autoritetens poetiske eksemplaritet i dens klareste form. Og denne fortælleform er instrumentel og tjener den korrekte gentagelse af gerningen¹².

¹¹ Lovens eksemplaritet ledsages af foregangen: "so that we (to preserve a good Discipline) gave an eminent Example to them, of preferring the common Interest before our own, to our particular Loss" (237). Dette er således et fællesskab, der orkestreres og korrigeres – af loven og af de folk, som med retfærdigt hensyn til det fælles håndhæver den. Selvopførelsen er modsvaret til folkets begær, der må reformeres af lovens kausalitet.

¹² At denne udlægning af rejsens regering som en bemestring af eksemplet samtidig betyder, at skibets indre må citeres bliver tydeligt, når man sammenligner Rogers' beretning med

Idealet om stilhed betyder en fordeling af ordet, der medfører at al tale enten er autoritetens egen, ulydighed eller containment i form af den ulydiges bekræftelse af autoriteten – en form vi også så hos Uring, men i denne sammenhæng kender helt tilbage fra fortællingerne om Drake. Sidstnævnte taleform går igen i Rogers' underordnede Edward Cookes narrativ om selvsamme rejse og peger på, hvordan rejseberetningen her korrelerer med en magtteknik til regeringen af tungen (Cooke 1712, 21). Også denne bekræftelse skulle tjene produktionen af "quiet" ved at understrege den sandhed, autoriteten kropsliggør. Derved lukkes den egalitære verden af approprierede ord og dens farlige supplementaritet, der i folkets sprogbrug truer med at forvanske eller fordoble selve hierarkiets virkelighed. I sidste ende er denne angrende tale dog kun en forbigående tærskel til stilhed – et segl, der skal forsikre at distributionen imellem stilhed og autoritet ses som retfærdig, altså funderet i en forskel, der er åbenlys. Ordet "quiet" ledsager på denne måde Rogers' tale igennem hele narrativet og dets lektie til efterfølgere. Tavshed vises som et produkt af autoritetens afbrydelse af dækkets tale, og tavshed er en streng nødvendighed i store gerninger i nationens tjeneste. Tavshed er den gerning som poetikken for langt de fleste mænd dikterer som nødvendig, og teksten skal fortælle, hvordan tavshed skabes.

Med Rogers finder vi således det gamle traume om "confusion" – en situation, hvor alle som hos sørøverne taler uden forskel (Rogers 1712, 46). Han undskylder sågar selv flere gange, når han taler om ting, der ikke er hans anliggende. Dette sker eksempelvis efter en passage, hvor han har diskuteret storpolitiske potentialer i det terræn hans øjne har betragtet: "I ought to beg pardon for meddling with Politicks" (xv). Den gode enhed er en enhed, hvor talen ikke overskrider sine rammer, hvor sømanden ikke taler om det regeringshoveder taler om. Forvirring er overskridelsen af dette princip. Og vi kan koble denne forvirring til den tale, som med sin påtrængende materialitet mærkes i Rogers' narrativ. Ideelt var sømændene således blot tavse "Hands" (235), men på skibet har lydt ord om fællesskabet, og hvad det vil sige at have del deri. Og i denne tale har sørøveren været navnet på en fortælling, som trængte sig på med løfter om andre konfigurationer af forholdet imellem autoritet og subjekt.

I den førnævnte passage, hvor folket nægtes at tage et svensk skib i bytte, fremkommer en fortælling om livet på sørøverskibet i en forvirret passage, hvor det er uklart hvem, der taler: "They all insisted there was never any Privateer's

hans følgesvend Edward Cookes beretning. Denne undgår i store træk dækket helt. Dermed bibringer den ingen eksemplariske lektier. Til gengæld eksponerer den sig heller ikke overfor den ambivalens, som følger citationen af modargumentet (der er nødvendigt, hvis ikke lovgerningen skal fremstå arbitrær). Som Butler har fremhævet kan en talehandling ikke fuldstændigt beherske udsagnet, og derfor risikerer citationen at åbne læsninger for antagonistiske perspektiver (Butler 1997a).

III. 4. Portræt af Woodes Rogers og hans familie, da han senere blev guvernør på Bahamas. Maleriet er malet af William Hogarth omkring 1729. Bemærk hvordan Rogers' værk er placeret centralt (National Maritime Museum, Greenwich).

Crew hinder'd from Plunder" (28). Her ledsager historien om sørøveren Rogers' togt – en tale, der ifølge Rogers (som tidligere fremhævet) har hævet forventningerne i folket. Han gentager løbende denne forestilling igennem narrativet (eks. 233). Også Rogers måtte således kæmpe med "imaginationes".

Plyndringer senere i rejsen fremavler tilsvarende problemer. Den 4. august 1709 kunne mændene igen høres på dækket:

This Morning we had like to have a Mutiny amongst our Men: The Steward told me, that several of them had last Night made a private Arrangement, and that he heard some Ring-leaders by way of Encouragement, boast to the rest, that 60 Men had already signed the Paper. Not knowing what this Combination meant, or how it was design'd, I sent for the chief Officers into the Cabin, where we arm'd our selves, selected two of the chief of those mutinous Fellows, and presently seized two others. The Fellow that wrote the Paper we put in Irons; by this time all Hands were upon Deck, and we had got their Agreement from those who were in the Cabin, the Purport of which was to oblige themselves, not to take their Plunder, nor to move from thence till they had Justice done them, as they term'd it. There being so many concern'd in this Design, Captains Dover and Fry desired I would discharge those in Confinement upon their asking Pardon, and faithfully promising never to be guilty of the like, or any other Combination again. The Reason we shewed 'em this Favour was, that there were too many guilty to punish them at once: (234-35)

I forsøget på at bringe den skadelige tale til tavshed udpeges de vigtigste talere og gøres til genstand for loven. På denne måde passer også denne begivenhed ind i Rogers' konstruktion af sin egen autoritet. Ganske vist forhindres loven af folkets mængde, men Rogers bemestrer alligevel situationen. Da det ikke er muligt at straffe alle mytteristerne, tager Rogers således selv ordet: "Upon this I us'd what Arguments I could offer, shew'd them the Danger and Folly of Combinations" (235). Og med sit autoritative logos lykkes det, trods manglen på straf, alligevel at forene fællesskabet igen: "With these and other healing Arguments, all appear'd easy and quiet" (ibid.). Her finder vi Rogers som oratoren, der kan producere tavshed.

Hvordan skal vi forstå den skade, som påkræver helende argumenter, og som her er knyttet til sørøverens tale? Denne skade vedrører brugen af ordet og dets deraf følgende forvanskning. At Rogers ikke kender betydningen af denne "Combination" peger imod, hvordan sørøvertalen fremstår som en forbrydelse på skibets verden af ord og betydninger – som defineret af autoriteten. Forbrydelsen var at tilføje noget til et regnestykke, der for autoriteten allerede gik op. Det imaginæres exces som den gør sig følt på det sociales aritmetik, hvori folket

kun er "Hands", der her pludselig synes at hævde at have tunger. Og denne forbrydelse understreges dels af underskrivelsen af et papir (der giver udtryk for planer om noget, der ligner en arbejdsnedlæggelse), men ikke mindst af de ord, som Rogers med omhu omtaler¹³. At være "mutinous" er at tale ord, der er usande, men alligevel virksomme. Problemet ligger i den måde folkets appropriering af sproget forvansker dets sandhed, som varetages af den autoritet, der definerer fællesskabet. Folket stjæler termer, som ikke tilhører dem: "till they had Justice done them, as they term'd it". Dækkets tale er således en tale, der gør noget ved sproget og de sandheder, som igennem sproget skal gøre autoriteten i stand til at bemestre fællesskabet. En paradoksalmaterialitet, hvori det som autoritetens poetik udelukker alligevel sker. Og i denne poetiks allergiske distancering og metatale – "as they termed it" – fornemmer vi, at denne tale er smertefuldt nærværende, dens paradoksalmaterialitet og umulighed til trods. Folket gør noget med et sprog, de ikke besidder. Som Marx i en famøs passage hævdede, skaber mennesket historien med et lånt sprog (Marx 1947, 1). Og skønt Marx begræd disse gentagelser kan vi i denne misappropriering af det politiske logos, signaleret af ordet "Justice", se en politisk begivenhed. Her taler folket, ligesom Sharps undersåtters fiktive, men virksomme "Liberty" – som om det kan tale¹⁴. Ved at lade som om denne tale kan tales, bliver dette krav virkeligt. Således taler folket på et paradoksalt mandat. Folkets forbrydelse imod autoritetens logos er således en forbrydelse imod selve fordelingen af talen. Her bliver også dette fællesskab i et glimt anarkisk – uden privilegeret begyndelse i forskel.

Vi ser her, hvordan Rogers og hans folk deler et sprog, som Rogers efterfølgende må forsøge at splitte i to for at rekonstituere sin autoritet. For at holde sit eget mandat intakt i det sprog sørøverne stjæler, må han unddrage sig fra deres verden, men samtidig beherske den. Vi kender formularen fra historien om Laudonniere. Ligeegyldigt, hvor meget talen spreder sig forbliver hans egne ord sande¹⁵. Med andre ord må Rogers vise sin egen position uberørt af sørøvernes appropriering af hans sprog ("Justice"), hvis ikke hans eget logos skal forvanskes af ordenes flygtighed. På den måde er sørøvermyten en virkelig trussel imod

¹³ Og som i deres usandhed bliver ækvivalent med sørøverfortællingerne.

¹⁴ I Johnsons sørøverhistorie fra 1724 finder man en ligeledes paradoksalmaterialitet af en appropriering af ordet "Justice". Han beskriver, hvordan sørøveren Bart Roberts mænd ved retssagen imod dem: "they all exclaim'd against the Severity of the Court, and were so harden'd, as to curse, and wish the same Justice might overtake all the Members of it" ([Defoe] 1999, 286). Johnson citerer disse sørøvere med det udtalte formål "to shew how stupid and thoughtless they were of their End, and that the same abandoned and reprobate Temper that had carried them thro' their Rogueries, abided with them to the last" (ibid.).

¹⁵ Her finder vi igen denne unddragelse, der understreges i en passage, hvor Rogers' mænd drikker sig fulde: "I was a Stranger to the Humours of our Ship's Company" (Rogers 1712, 390).

Rogers' autoritet, ikke bare i rejsen, men også som en rejseberetter – ikke som denne beretters direkte modsætning, men fordi sømændene i deres brug af ordene forvansker selve det sprog, Rogers taler og som hans poetik støtter sig op ad. Og når fællesskabet vender ryggen til den lovstemme, der har institueret det, vender det sig væk fra det performativ, som har skabt Rogers' privilegerede taleposition, og som han kontinuerligt forsøger at gentage.

Sørøvermyten er ikke blot til stede, fordi Rogers vil konstruere sin egen legitimitet (som det impliceres af Frohock), men også som en parasitær sprogbrug, der påkalder et arbejde for Rogers' tavshedsproducerende logos. Med sømændenes fremmaninger bliver sørøveren mere end et fantasifoster og må i stedet forstås som en smertefuldt nærværende ledsager. Senere på året måtte Rogers således afstraffe en mand ved navn Peter Clark – "an ill abusive Fellow". Hans vigtigste forbrydelse var netop at vække dette sørøverspøgelse: "he had wished himself aboard a Pirate" (Rogers 1712, 280)¹⁶. At ønske sig ombord på et sørøverskib var i konteksten af Rogers' narrativ at ønske sig til en verden, hvor den afgørende forskel på mennesker og deres taler ikke længere var gældende. At ønske sig ud af den binding, der på en gang tildelte autoriteten sit logos og subjektet sin tavshed. Og selve ønskets ytring var således det første performative brud med denne opdeling af skibets lydbillede. Med denne strid om sproget og dets talere bliver Rogers' selvfremsstilling i sidste ende mindre entydigt succesfuldt end Frohock antager. For at kunne afvise sørøvermyten måtte Rogers indrømme dens nærværs effekt som et brud i fællesskabets blanke overflade af "quiet", som hans egen stemme konstituerer og garanterer. Selv Rogers' autoritære tunge delte en verden med talere af ting, som ikke burde lyde. Og dette er særligt tydeligt, når hans skrift tænkes i forhold til en verden, der ikke blot var en verden af bøger og magtfulde mænd, men også cirkulerende myter, der berørte selve rejsegerningen og dens mulighed for at realisere sit autoritative telos. Derved placeres hans fortælling også i en langt mere ængstelig position i en historie, som er ufærdig.

Truslen var reel. Rogers var ikke den eneste kaptajn, der hørte sin besætning tale om sørøvere og i denne tale hørte en trussel. Rediker har på overbevisende vis demonstreret, at mange sørøvere startede som mytterister ombord på kaper- og handelsskibe (Rediker 2004b, 46-7). En sådan vej til sørøveriet forudsætter en cirkulation af fortællinger. Sørøveren kom således sig selv i forkøbet, og det var denne tale, som Rogers og hans narrativ bekæmpede. Andre kaptajner var mindre heldige. Slavehandleren William Snelgrave beskrev, hvordan hans besætning, da de mødte sørøvere nægtede at gøre modstand, fordi de i stedet ville slå

¹⁶ I retssager imod sørøvere var det afgørende, at man bevidst havde været en del af sørøveri. Denne intention kunne blandt andet bevises ved, at man havde "spoken well of pirate life" (Baer 2007a, 2:xvi).

sig til disse mennesker. De havde hørt og fortalt historier om det liv, de forestillede sig ventede under sorte flag. Snelgrave beskrev efterfølgende sin tid på sørøverskibet som en tid iblandt de mest umenneskelige tunger:

Moreover, the execrable Oaths and Blasphemies, I heard among the Ship's Company, shock'd me to such a degree, that in Hell itself I thought there could not be worse; for tho many Seafaring Men are given to Swearing and taking God's Name in vain, yet I could not have imagined, human Nature could ever so far degenerate, as to talk in the manner those abandoned Wretches did. (Snelgrave 1734, 217)

I en klassisk inddæmning lader han sine egne tidligere sømænd indse dette og tigge ham om at befri dem fra deres knibe. Narrativet minder os i denne sammenhæng om, hvordan vi må forstå den trussel, Rogers stod overfor som virkelig. Den støj Snelgrave viser sørøverskibet som, begynder allerede i den legitime verdens skibe, som den langsomt forvansker.¹⁷

Disse tekster kan derfor læses som forsøg på at stoppe de myter, som autoritetens logos mødte ved at reproducere forskel. Sørøveriet var således allerede i sin samtid en myte. Som en fortælling, der fik sat talen i gang var sørøveriet selvforstærkende. Det kom sig selv i forkøbet som et performativt løfte om en fremtid, der brød med nutidens magtrelationer. Og denne selvfortælling synes altid at få tag nederst i skibets hierarki – foran masten. Også Dampier synes at have impliceret dette forhold imellem ordenes flygtighed og sørøveriet. Hans egen tid iblandt sørøverne begyndte således netop med løftets og forventningernes forbrudelse. Om en handelsrejse i Caribien beretter han:

Soon after our setting out we came to an anchor again in Negril Bay, at the West end of Jamaica; but finding there Captain Coxon, Sawkins, Sharp, and other Privateers, Mr Hobby's men all left him to go with them, upon an expedition they had contrived, leaving not one with him beside my self; and being thus left alone, after 3 or 4 days tay with Mr Hobby, I was the more easily perswaded to go with them too. (Dampier 1697, iii)

¹⁷ En anden sørøverfange Philip Ashton Jr. beskriver sørøvernes ledige tid som fuld af utidig tale: "prodigious drinking, monstrous cursing and swearing, hideous blasphemies, and open defiance of heaven, and contempt of Hell itself was the constant employment, unless when sleep something abated the noise and revelings" (Ashton jr. 1726, 21). Dette narrativ er et kort, men traditionelt eksempel på, hvad der på engelsk kaldes "captivity narratives" – en genre, der oftes bruges til at beskrive europæernes tilfangetagelse iblandt ikke europæere, og som finder sit centrale plot i spændingen om, hvorvidt den civiliserede vil forfalde under sit ophold iblandt umennesker.

Selv den undtagne Dampier kunne ikke isolere sig fra dækkets tale og dens indbildte horisonter.

Rogers viste ikke sin bemestring af fællesskabet som endegyldigt succesfuld. Nok lykkes hans eget projekt, men det er skrevet ind i en historie, der er ufærdig. Han har ikke lukket skibets tale en gang for alle, men derimod vundet et slag i en større, stadigt uafgjort kamp. Hvis hans tekst (som Frohock hævder) er succesfuld, er det ikke blot som identitetskonstruktion, men fordi den (langt hen ad vejen) formår at fortælle skibets aporier (at folket kan tale til trods) på en facon som bliver lektier, som skal modvirke dette politiske problem – som et våben i den kamp, der udfoldede sig på dækkene. Dette placerer narrativet i en direkte relation, ikke til en læsende offentlighed, men til selve skibets skandaløst talende fællesskab med dets trusler om anarkiske ordener uden forskel på talerne – et fællesskab hvori teksten som manual skal intervenere.

Nytteløse tautologier

Rogers skrev for, at hans politiske gerning skulle kunne gentages. Og gentaget blev han. I dobbelt forstand. I årene 1719-22 rejste endnu en selvudnævnt kaperhelt til Stillehavet. Mandens navn var George Shelvocke, der var kaptajn på skibet *The Speedwell*. Med sig havde han Rogers' narrativ som sin autoritære rejseguide, der således trods de ovennævnte paradokser levede op til sit mål. Og da Shelvocke kom hjem, skrev han en bog, der ifølge en af hans officerer William Betagh var en dårlig kopi af Rogers' værk. Alt hvad der skete derimellem er særdeles tåget. Meget skete der dog. *The Speedwell* var først blevet skildt fra ekspeditionens største skib *The Success*, der sejlede af ekspeditionens egentlige kommandør John Clipperton¹⁸. Om bruddet var intentionelt er uklart. Siden var *The Speedwell* forulykket ved Juan Fernandez for senere at blive bygget igen af vrageresterne på øens kyst. Årsagen til ulykken er ligeledes uklar og kontroversiel. Således beskyldte Betagh Shelvocke for at have forulykket skibet med vilje for derved at have kunnet hævde, at skibet ikke længere var bundet til dets investorerers påbud. Hvis det, som kom ud af *The Speedwells* sørgelige rester var et nyt skib, gjaldt også nye regler og fordelingsnøgler, der ifølge Betagh skulle forgyldte Shelvocke selv.

Begge narrativer er åbenlyse fabrikationer. Rejselitteraturforskningens sandhedssortering har dømt dem begge så langt fra en formodet virkelighed, at vi ikke kan bruge dem til at sige noget sikkert om rejsens hændelser, der derfor står hen i det uvisse, da disse narrativer samtidig er vores eneste substantielle kilder

¹⁸ Clipperton havde rejst med Dampier i 1704-05.

(se f.eks. Spate 1983, 383 og Edwards 1994, 47-52). Imidlertid er værkernes konstruktioner uhyre interessante. I *Buccaneers and Privateers* beskriver Frohock de to fortællinger i følgende vendinger:

For all their disagreement about what transpired, there are important correspondences between the two narratives in their self-conscious exploration of the power of language performances; both Shelvocke and Betagh thematize the struggle to control utterances and to author language, and both situate these conflicts at the core of the expedition's troubles. What is more, although they assign blame differently, the two writers come to parallel conclusions about the instability of the privateering voyage and its vulnerability to piratical impulses. In this sense, the two narratives sharply contrast those written by Woodes Rogers and Edward Cooke, privateers who mastered all challenges during their voyage and controlled the representations of it afterward. Both Shelvocke and Betagh show that Rogers's example was difficult, if not impossible, to duplicate on the long voyage, and both revive an image of the outer reaches of empire as an ill-controlled, disorderly, and unlawful place. (Frohock 2012, 154)

Shelvocke skal læses i lyset af Rogers. Det er åbenlyst, ikke kun fordi hans narrativ var med på rejsen, sammen med mange andre narrativer, men fordi de to fortællinger om rejsen taler med Rogers'¹⁹. Frohock har således ret i sit fokus på forholdet til denne forgænger. Men samtidig simplificerer han. Som jeg vil argumentere i dette kapitel, er der ganske vist enighed imellem Shelvocke og Betagh omkring visse idealer, men deres uenighed handler ikke kun om skyld. Samtidig ser jeg (som ovenfor diskuteret) Rogers' værk som mindre monolitisk end Frohock, fordi det er skrevet ind i en relation til dækkets indbildninger. Når Shelvocke, som jeg vil vise, kan bruge dets troper til at tale sig ud af sin knibe, er det blandt andet, fordi Rogers beskriver sine frustrationer med en sørøverhistorie, der er alt for nærværende – den samme trussel Shelvocke bruger som trope i sit eget narrativ og lader blokere sin egen autoritære ordstrøm. Jeg er heller ikke enig i, at der skulle være en kritisk undertone vedrørende sådanne hierarkier i hverken Shelvockes eller Betaghs narrativer, hvilket Frohock da også glemmer at få bevist i sin gennemgang. Jeg tror således, at vi skal forstå forholdet imellem disse tre narrativer anderledes, og i stedet tænke det traume de værner imod mere materielt.

I sit værk fremstiller Frohock disse narrativers repræsentationer som uudforskede (ibid.). Dette er imidlertid en simplificering. Carl Thompsons *The Suf-*

¹⁹ Også eksempelvis oversættelsen af Freziers Stillehavsrejse har været med på rejsen.

fering Traveler (2007) er således kommet Frohock i forkøbet, endda med en tilsvarende bakthinsk præmis. Thompsons analyse af Shelvocke nævnes ikke af Frohock. Det gør derimod Jonathan Lamb, der i sin *Preserving the Self in the South Seas* (2001) skriver om Shelvocke og dennes selvkonstruktion og ligeledes bemærker det afgørende bånd til Rogers.

Lamb læser i Shelvockes narrativ en affirmation af et kolossalt ego, skabt igennem sympati med læseren: "Himself the old sea lion, he makes these human adversaries reflect nothing but himself, transforming their weakness into his strength" (Lamb 2001, 198). Problemet med denne læsning er ikke, at den kun fokuserer på Shelvockes selvkonstruktion, men at denne selvkonstruktion læses som et udtryk for et "selv" eller et "ego", der taler sig selv op isoleret fra verden:

[Shelvocke's] contempt for the leveling instincts of his crew is boundless, not because he is an enemy of anarchy, but because he thinks it laughable that they should imagine their project of self-preservation might compete with his, and their pretenses outshine his. "They all imagined themselves to be most nearly concerned in their lives, liberties, and fortunes," he declares ironically, before giving the true scale of his own sea-leonine ego: "The meanest of them were taught they were as good as I.... I really believe for the pleasure of thinking themselves equal to me, they would contentedly have lived in this desert at least as long as I had lived" (Shelvocke 1757, 124, 234, 236). (Lamb 2001, 196-97)

Understregningen af forskel imellem kaptajn og besætning gøres her til udtryk for Shelvockes opfattelse af et overlegent selv. Lamb ignorerer, at denne forskel er del af et maritimt magtsprog, og at Shelvocke har haft gode grunde til at tale direkte til et sådant magtsprog i lyset af anklagerne imod ham. Hans angreb på folkets anarki kan derfor læses anderledes – som et forsvar, der bruger troperne fra rejsenarrativernes figuration af skibet (og de dertilhørende paradokser) til at vise, hvordan selv åbenlys forskel ikke anerkendes af stemmer, der som Sharpes mytterister lader som om de har friheden til at tænke kaptajnen som blot "any man" på lige fod med dem selv. Det handler ikke om et ego, men derimod om et politisk magtsprog Shelvocke har kunnet benytte – som Dampier før ham (Lamb understreger i forvejen parallellerne imellem disse to, samt Shelvockes brug af Dampiers narrativ). For Lamb er Shelvocke med sit enorme ego nærmest alene i verden, men ved at læse hans tekst som en performance af et magtssprog må vi også have for øje, at det langt fra er usandsynligt, at han har hørt sine mænd fortælle hinanden historier om lighed.

Før Lambs læsning ledes på afveje ved at insistere på egoets centralitet, er Lamb dog for et øjeblik på rette vej. Således er også han opmærksom på, hvordan Shelvockes tekst er i en intens dialog med andre tekster:

Shelvocke seems preternaturally aware of himself as someone voyaging between the lines of other seamen's yarns. He cites Amédée Frezier, William Dampier, William Funnell, and Woodes Rogers frequently; indeed, Campbell tells us, "The last thing the Proprietors did, was, to present each of the Captains with Mr Rogers's Voyage, that they might never be at a Loss for proper Precedents throughout the Expedition" ([Harris] Campbell 1764, 1:186). Shelvocke says of the period on Juan Fernandez, "I, on my part, never fail'd to encourage [the people] by adding to such stories of things, or actions, that I had known or heard of, to have been done by the like number of men in distresses of this kind" (Shelvocke 1726, 216). Although Betagh sourly observes, "But our captain was above confining himself to any precedent" (Betagh 1728, 11), I think he was wrong. (Lamb 2001, 194)

Det er ligegyldigt, at Lamb sjusker ved at lade det være Campbell, der leverer oplysningen om Rogers' narrativs materielle tilbagevenden. Den oplysning kommer fra Betagh, der i passagen understreger, at Rogers værk er med grundet dets eksemplariske bud på, hvordan skibet skal regeres (1728, 11). Det væsentlige problem er, at Lamb læser temaerne fra andre tekster uden øje for en forbindelse til en verden af magt og ulydighed. Det handler udelukkende om individet, der således approprierer historier uden nogen forbindelse til skibets verden. Shelvocke portrætterer netop sig selv som en sand autoritet ved at bruge historien – ikke som et oppustet ego. Han viser sig som en autoritet, der forsøger at gøre rejsens fortælling virksom for sit folk. Autoritetens poetik fornemmes netop i den passage, Lamb citerer, hvor den nødstedte Shelvocke forsøger at opildne ved brugen af historiske eksempler. Dermed emulerer han Narboroughs gerninger ved Puerto San Julian. Han emulerer også Rogers selv. Og denne emulation er nøjagtig i tråd med den forestilling om ordets gentagelighed, som synes at have domineret det maritime hierarki. En forestillingen, som strækker sig tilbage over Hawkins til Hakluyt selv, og som Rogers for både Shelvocke og rejsens "Proprietors" kropsliggør – Rejsens fortælling skal instruere selve rejsen. Den skal lede og opmuntre for at skabe den sociale krop rejsen nødvendiggør. Dermed peger Lamb uvidende på det punkt, hvor Shelvocke fuldbyrder den teleologi, Rogers selv på Hakluytsk vis tildelte sin tekst – den skulle læses for instruktion. Og ved at vise denne gernings kamp med et folk, der er ledt af sine forestillinger og derved negerer forskel, konstruerer Shelvocke en troværdig historie, der har forgængere i tekster som Hawkins' og sågar Rogers' egen, hvis man som jeg læser denne som mindre monolitisk og mere ængstelig end Frohock tillader. Hvis Shelvockes historie udtrykker et oppustet ego, er det kun, fordi den er talt fra en position, som forventedes at kropsliggøre forskel – i mod, evner og tale.

Og det er nøjagtig, hvad Shelvockes narrativ forsøger at udvirke i en situation, hvor Shelvocke var nødt til at forklare sig selv. Det er ironisk, at en bog om "self-preservation" ikke ser, hvordan Shelvocke bogstaveligt talt har skrevet for at redde sin egen hals efter hjemkomsten – Shelvocke blev efter hjemkomsten arresteret, men undgik af uvisse årsager en retssag (Edwards 1994, 48).

Thompsons kortfattede behandling af narrativet i sit værk om rejselitteraturrens tematisering af "misadventure" er mere givende. Han læser narrativet som en fortælling om "a nightmarish world" (Thompson 2007, 91). Skibbruddet og de deraf følgende lidelser er den centrale begivenhed i denne verden (89). Resultatet bliver et providentielt narrativ uden providens. Shelvockes narrativ var derfor "disturbing" for samtidens læsere, der forventede at blive præsenteret for en guddommelig plan (92). Denne mangel knyttet til den observerende form:

There is constantly a sense of ellipsis, and the reader is left to ponder the many gaps in the text. The casual relationships between events, and equally the narrator's reaction to events, what he thought and how he felt about things: over all these matters there is often a disconcerting silence. (ibid.)

Den samme mangel karakteriserer de menneskelige protagonister: "whose actions seem similarly arbitrary and unmotivated. (93) Dette resulterer i en i sidste ende ustabil tekst: "the reader too can feel at sea in these texts" (ibid.).

Senere i sin analyse knytter Thompson en sådan usikkerhed til en læsning af politiske temaer i denne type af narrativer. I skibbruddet kan man læse om sociale bånd, der løsnes, og disse passager kan ifølge Thompson, hvis fokus entydigt er på en formodet læser, approprieres i en læsning, der fra en radikal horisont kan se noget affirmativt i sådanne passager, der således får en utopisk klang:

Many pirate and privateering narratives, meanwhile, depicted sailors debating key issues, making decisions collectively, sometimes even voting captains out of office – scenes that are often denounced by the authors of these accounts, but that can equally seem, to readers of a certain sensibility, to be evidence of egalitarian, democratic tendencies that a tyrannous captain wishes to thwart. Not every writer, moreover, denounced such scenes. Where George Shelvocke, for example, sought to portray the insubordinate elements of his crew as an unruly, anarchic 'Gang of Levelers', William Betagh – purser on the voyage of the *Speedwell* – sought to describe them in a more positive light, as comparatively principled figures bent on creating an 'establishment [that] was more like a Commonwealth than an absolute monarchy'. Betagh was writing to challenge Shelvocke's account of the unhappy voyage of the *Speedwell*, and his counter-

narrative illustrates another way in which the literature of maritime misadventure, viewed en masse, had a heteroglossic aspect that subtly challenged the authoritarian logic frequently advanced in the genre. (120-21)

Jeg er uenig i, at officeren Betagh er mere positiv overfor dækkets tale end sin overordnede Shelvocke. Forholdet de to imellem er mere komplekst. Det interessante er derimod det heteroglossiske aspekt, som Thompson her lader udfordre narrativernes autoritære logik. Thompson hævder:

Although dominated by captains and men of the officer class, the literature of maritime misadventure was thus an area of eighteenth- and early nineteenth-century print culture where one could, somewhat unusually, encounter the voices of the lower classes, as ordinary seamen gave their version of disastrous events either to make a profit or else, more urgently, to justify their conduct and defend themselves against accusations of mutiny. (121)

Imidlertid giver Thompson ikke eksempler herpå. Jeg har i denne afhandling berørt enkelte sådanne narrativer, men at sige, at sådanne fortællinger præger genren er at tage munden for fuld. De er særdeles sjældne, og dem man finder, bevæger sig med deres besværlige poetik på formens absolut yderste kant. At Betagh som officer ikke passer på Thompsons beskrivelse af "ordinary seamen" er symptomatisk for denne fejlslutning. Thompson haster da også videre og overfører denne dobbelthed fra pennen til læsningen. Og her bliver det igen genrens karakter af at være ureflekteret og præget af logbogens serielle karakter, der åbner teksterne. Som et eksempel på sådanne åbninger bruger Thompson en passage, hvor Shelvockes tømrer bliver genstridig:

suddenly turning short upon me, as I stood by him, swore an oath, and said he would not strike another stroke upon it, that he truly would be no body's slave, and thought himself now on a footing with myself; this unreasonable exclamation provoked me to use him somewhat roughly with my cane. (214)

Denne passages voldsomhed får Thompson til at reflektere:

It is worth considering what one makes of these episodes, and reflecting on the questions that each in a sense asks of the reader. Do they constitute a brutal and excessive response on the part of Bligh and Shelvocke, or the necessary imposition of discipline, for the good of all, in a time of crisis? Conversely, do the passages show a dangerous independence, and the first

steps on the slippery slope to mutiny, on the part of the lower-rank sailors? Or a perfectly legitimate desire for self-preservation, or possibly for competent leadership, in a highly perilous situation? The literature of maritime disaster is full of flashpoints in which one is prompted – required, even – to ask these questions. [...] Because of the narratorial ineptitude of many of these writers, and the formal, logbook properties of many of the narratives, it is rarely the case that such acts of official violence are adequately accounted for. The characteristic style of these texts – unreflective and simply asserting what happened – makes little attempt to explain and legitimate these events. The violence, it sometimes seems, comes out of nowhere. And so events we are clearly meant to understand as the necessary, if unfortunate, restoration of discipline are all too easily read in a very different way, as examples of the arbitrary, brutal, and excessive means by which those in authority maintain and exercise their power. (123-24)

Jeg sætter pris på Thompsons forsøg på at læse tvetydighederne i disse narrativer. Han peger i en retning, som jeg selv har hentydet i min læsning af Rogers og Uring, og som Frohock taber i sine analyser. Jeg er på denne måde enig i, at sådanne narrativer kan læses imod deres intention. Men en sådan læsning må så vidt muligt historiseres. Den hypotetiske læser Thompson forudsætter er en læser, der mangler en kontekst. Konteksten af forholdet imellem rejsen og de autoritære ord, i hvis økonomi rejseberetningen selv tager del. De sprækker Thompson lokaliserer er reelle, men i lyset af rejsen og dens beretning som politiske gerninger forsøges disse åbninger konstant lukket, da de autoritære ord i dette lys altid er retfærdiggjorte netop, fordi de producerer tavshed. At sige, at teksterne er tvetydige er at stoppe før man når til de aporier, der åbner disse tekster. Aporier, der igen knyttes til skibet og dets fællesskab, som teksterne forsøger at udviske med deres horisonter af forskelle. Hvad Thompsons ellers prisværdige analyse mangler er således igen båndet tilbage til selve rejsens fællesskab og dermed også blik for den rolle ordet, både det skrevne og det talte, var udset, men ikke altid formåede at indfri heri. Bare fordi Shelvockes tekst ikke har et providentielt plot betyder således ikke, at det som Thompson hævder ikke har nogen teleologi. Samtidig er Thompsons karakteristik af Shelvockes narrativ som serielt og urefleksivt igen en afvisning af denne kontekst, der imidlertid også forklejner både Shelvocke og hans læsers intelligens. Shelvockes tekst er interessant, netop fordi den forsøger at manipulere med det sprog, som giver hans tekst sin mening. Og hans læsere var klar over, at sådanne narrativer var del af en økonomi af ord knyttet til ganske reelle brugsscenerier, hvormed det, der kunne synes som exces var nødvendigt. Dampiers læsning af Funnell viser netop, hvordan læseren også selv bragte forudsætninger, der gør, at hullerne i

disse narrativer ikke var tavse. I stedet appellerede de til tidens forestillinger om skibets orden. Disse narrativer har derfor givetvis kunnet approprieres, men vi kan ikke forudsætte, at de er blevet det. Det er også netop derfor, at jeg i løbet af dette studie har forsøgt at lokalisere sådanne approprieringer så konkret som muligt, når dette har ladet sig gøre.

At sige, at Shelvockes narrativ er en urefleksiv, seriel fortælling uden et plot er således også en forsimpning. Når disse tre litteraturforskere har kastet en særlig kærlighed på Shelvocke tror jeg netop det skyldes, at hans narrativ er mere end almindeligt refleksivt. At det i sig bærer topoi hentet fra hele det korpus af fortællinger, denne afhandling har roteret om. Dette impliceres af Frohocks læsning og dens fokus på båndet til Rogers. I en udfoldet note hentyder han desuden, at også folket selv skulle have ladet sig inspirere af rejseberetninger, da han uden videre diskussion foreslår, at Exquemelin kan have været forlæggert til sømændenes handlinger (Frohock 2012, 169). Jeg tror bestemt, at sørøvermyterne har rejst med Shelvocke, men nok snarere i den form Rogers såvel som sørverfortællerne selv viste os – som fortællinger, der spredte sig iblandt mændene. Shelvocke hentyder til en sådan sfære af ord, da han i et af værkets mest interessante passager bemærker om en af sine egne sproggerninger:

This had some effect on the meaner sort, but they were diverted from the thoughts of returning to obedience, by the chief concern'd, who were no less than my first Lieutenant Brooks, &c. who had made the foremention'd Morpew his confident, even on board the ship; for having serv'd as fore-mast man, the voyage before he was made my Lieutenant, had contracted such a liking to the fore-castle conversation and caballing, that he became dead to all the civilities I had continually heap'd upon him, and now openly, and before privately, preferr'd the mean despicable familiarity of the common sailors, which had so far gain'd him the love of the common sailors, who esteem'd him as a good humour'd considerate Officer, that it was no hard matter for Morpew, by the assistance of this Gentleman, who had made him his bosom companion, to carry the majority which way he pleas'd. (Shelvocke 1726, 220-21)

Her skimter vi det politiske traume som denne afhandling har forsøgt at lokalisere og vise rejseberetningen i forhold til. Den "fore-castle conversation" som Shelvocke portrætterer er en tale, der hører til iblandt de laveste, men hvis trussel er, at den kan sprede sig med dens "despicable familiarity", der lyder som et

ekko af Rogers advarsel imod “unlawful Friendship”²⁰. Den har som de ildelugtende ord Madox beskrev således evnen til at forvirre den sociale krops bånd til ordene. Som en sygdom, der forårsager forvirring i skibets aritmetik, der her spatialiseres i skibets rum – som forskellen imellem “fore-castle” og “great cabin”. Et spatialt skel, der nedbrydes af sømændenes transgressive og omstrejfende ord. Det er med dette in mente, at Shelvocke senere i passagen kalder sin besætning for en “gang of Levellers” (Shelvocke 1726, 221). Den politiske tale forårsager en forvirring, der igen gør autoritetens ord afmægtige, fordi deres effekt er at løsne skibets fællesskab fra den sociale krops iboende forskelle, som her signaleres af de “civilities”, Shelvocke prøver at redde sin løjtnant med. Han kæmper således imod talens misforhold til den fordeling af ordet, den burde underordne sig – som når han lader sine modstandere artikulere et plot og kommenterer: “The most provoking part of this proposal was, that the fellows who took upon them to mention and stickle for it, were those who had never done an hour’s work since we had been been cast away” (235). Talen er en excès, der forvrider båndet imellem talen og den sociale aritmetiks legitime forskelle imellem mænd. Hvis dette er Shelvockes opdigtning, er det således ikke ham selv, der har fundet på det. Og som denne afhandlings kapitler har skullet demonstrere, er det ikke usandsynligt, at Shelvocke her fortæller en sandhed om de ord, han har hørt i sit skibs lange nætter. Sørøverfortællingens materialitet kan ikke afvises²¹.

Frohock mangler måske blikket for betydningen af denne konflikt, men tekstens bånd til sine forgængere ligger ham tydeligt på sinde. Hvor hentydningen til Exquemelin forbliver udfoldet – fordi Frohock i sidste ende skriver om borgernes udvekslinger og ikke om forholdet imellem fortællingerne og skibene – er forbindelsen til Rogers det afgørende motiv²². Det er således Rogers’ bemestring

²⁰ “Conversation” havde en dobbelt betydning i perioden. Jane Kamensky beskriver den således: “In seventeenth-century parlance, the word “conversation” referred both to verbal exchange in particular and to human conduct in general” (Kamensky 1997, 5).

²¹ Det er ydermere interessant, hvordan Shelvocke her lader de andre officerer være det element, der forhindrer hans beherskelse af folket. Derved fratages sømændene endeligt agens. Nok er det deres tale, som har forpurret officererne, men den eneste årsag til at Shelvockes eget logos ikke kan lukke denne åbning af talen er, at den nu har fundet et sæde hos folk, der er mere end folket. Derved holdes de to niveauer adskilte, og folket forbliver passivt – de er snarere et sted (fore-castle), hvor officererne bevæger sig hen for at blive korrumpet. Denne korruption foregår således i afstanden til autoriteten, og Shelvockes fortælling roterer på denne måde om denne gamle trope om entropien, der hersker hvor autoritetens eksempler ikke dikterer. Dette er en af tekstens måder at inddæmme den, Thompson fornemmer åbner den.

²² En interessant tese, som Frohock fremsætter er, at ikke kun Shelvocke, men også besætningen hentede inspiration fra Rogers’: “The crew of the Speedwell, however, saw their

af ordene i forsøget på at tildele sig selv en kaperidentitet, der er baggrunden for Shelvockes udfoldelse af sin egen legitimitet og den modstand, han møder (Frohock 2012, 155-57). Og Shelvocke portrætterer sig selv som fortæller på en måde, der bestemt må siges at være refleksiv. Han er som Rogers en metalingvist. Når han bruger historien til at animere sine folk til arbejdet på Juan Fernandez, viser han sig selv som taleren af autoritetens poetik, som han således viser gennemsynd sit forsøg på regering. Frohock refererer til denne passage som et forsøg på at restaurere en lingvistisk magt efter, at denne er blevet taget fra ham. Denne overtagelse var netop en overtagelse igennem ord. Eksempelvis havde besætningen udfærdiget en skrivelse, som Shelvocke iscenesætter som: “needless tautologies, insignificant expressions, incoherency, and dull confusion” (Shelvocke 1726, 37). Kløften imellem de to sprog, et af autoritære sandheder, et andet af “imagination”, er således afgrundsdyb og knyttet til selve evnen til at tale. Frohock synes at implicere, at Shelvocke her viser autoritære imperativer som nytteløse, hvilket med den tidligere citerede passage om kontrasten imellem Rogers og Shelvocke får Shelvockes narrativ til at stå som en implicit kritik af Rogers. Men forholdet de to tekster imellem er mere komplekst end som så. Den historie Shelvocke viser sine mænd på stranden og som langsomt og ikke uden problemer genskaber hans sproglige autoritet er historien om, hvad lignende folk har gjort i lignende situationer. Det er autoritetens poetik, der giver hver ting sin rette plads – nøjagtigt som Rogers viste det.

Når Frohock mener, at Shelvocke på trods af disse små succeser taber “the larger linguistic battle”, er dette således kun en halv sandhed. For den tager ikke højde for, hvordan Shelvocke med sit værk demonstrerer, hvordan selv det uregerlige kan blive til en lektie. En demonstration han deler ikke bare med Rogers, men også med størstedelen af de andre narrativer, der går igen i hans tekst. Der er således undertoner fra også Sharps og Ringroses tekster, der forstærkes af, at

own image in the example of Rogers’s voyage as well and appropriated it as a precedent for their subversive purposes. The disgruntled men soon organize and present Shelvocke with a letter and articles, signed by nine leaders, the petty officers, and thirty-six “foremast men,” which included a demand that shares be divided and distributed after each prize while still at sea, because “it is well known to all, how the people on board the ships Duke and Dutchess were treated, and if we carry our money to London, can expect no better treatment” (31-32). [...] From the perspective of the crew, Rogers’s voyage offers them authority to act and a clear example of how those in power easily cheat subordinates; as the letter from the crew concludes, “how dangerous is it for poor men to trust their fortune in the hands of rich men?” (32). Rogers’s narrative, put on board Shelvocke’s ship with the intention of consolidating privateering identity, proves a less stable signifier than the organizers of the expedition had anticipated and instead fuels a dialogic dispersal of language on the *Speedwell*” (Frohock 2012, 156). Jeg tror på denne tese, men det er umuligt at komme den nærmere, da dens eneste kilde er Shelvocke selv.

det netop er Juan Fernandez, der er scenen for denne konflikt²³ – stedet hvor også Sharp var tæt på at lide skibbrud for siden at lide det i metaforisk forstand. Shelvocke syntetiserer alle disse fortællinger, og han gør det for både at redde sit skind, da nogle gav sig til at granske hans “conduct” med “scandalous and unjust Aspersions” (i sig selv endnu en trope, der er lige så gammel som genren, og hvis historie Shelvocke henviser til ved som et ekko af Laudonniere at sige, at mange større helte før ham selv havde lidt samme skæbne), men også for at instruere:

I presume that it will not be expected I should make any apology for the publication of the following Sheets, which I hope, will, in some measure, be useful to such of the seafaring part of our Nation as may have occasion to go into the Great South-Sea for the future, and likewise entertain the Curiosity of such as stay at home, and are desirous to be satisfy'd in their enquiries about the Adventures and Occurences which happen'd in so long, and so unfortunate an Expedition. How serviceable all works of this kind (when they are drawn up with regard to truth) may be to such a Nation as ours, whose Wealth and Grandeur are supported by a powerful Navy, I shall not here enlarge upon; as thinking it a subject to which no Englishman can be well supposed to be a stranger; (i-ii)

Resten af hans forord er, foruden stik til hans anklagere, optaget af at opremse forskellige lektier. Den vigtigste lektie er at fastholde det hierarki som også Rogers understreger vigtigheden af. Og dette hierarkis grundpille er, som Frohock også hentyder, den afgørende forskel imellem ledelsen og besætningen. Problemet er således iblandt de officerer og kaptajner, som har ladet sig smitte af talen foran masten (hvorved den menige besætning igen fratages evnen til at gøre en meningsfuld historie) (xxxi). Det problem, som må undviges, og som Shelvocke ikke kunne undvige, fordi rejsens sammensætning var forkert (endnu en ide med paralleller hos Rogers) er “indiscreet familiarity” – at der findes en sfære, hvor mænds tale kan erodere forskelle (xxx). At rejse kræver “distance” i den sociale krop (ibid.). Det kræver også den dømmekraft, som allerede Hawkins dømte nødvendig. Hvis denne konstruktion, som Frohock implicerer, står i kontrast til Rogers, er det kun fordi Shelvockes narrativ er et narrativ om en langt mindre triumferende rejse – ikke fordi den fremsætter en anden dom over mulighederne for at lede, eller midlerne hvormed der skal ledes.

²³ Også Shelvockes besætning synes at have haft versioner af disse fortællinger med sig. I hvert fald efterlades ved afsejlingen igen sømænd, der ikke er parate til at rejse hjem (242).

Pøblens kaptajn

Betaghs narrativ får en grundig behandling af Frohock. Denne behandlings endtydige fokus er Betaghs kritik af Shelvocke, der samtidig roterer om forholdet til Rogers, hvis narrativ Betagh på den ene side anklager Shelvocke for direkte at kopiere og samtidig ikke mener, at Shelvocke har været god nok til at emulere. En kritik, som er narrativets omdrejningspunkt. Hvis Shelvocke skrev for at frikende sig selv, skrev Betagh for at dømme ham skyldig. Og igen er Frohock her observant, når det gælder den lingvistiske dimension i Betaghs anklage:

Betagh shows his antagonist to be incompetent in wielding language by indulging in stylistic critique of “Shelvocke’s blunderrata” (227-28). By citing examples of Shelvocke’s oxymorons, mixed metaphors, and awkward constructions, Betagh intimates that these infelicities of expression signal a larger misappropriation of language, which proves to be an instrument beyond the control of Shelvocke. In the broadest sense, Betagh denies Shelvocke’s book status as a travel narrative and reclassifies it as a “stupid incoherent Romance” produced at home (215). (Frohock 2012, 165)

Frohock analyserer her de to forfatters sammenstød korrekt, men mangler at drage nogle af konsekvenserne af dette sammenstød i relation til rejsen som en konkret handling. Det handler ganske rigtigt om narrativets status som rejseberetning. Betagh siger det selv: “it is endless for me to set the public right in every fact of Shelvocke’s history; for as the whole is divided into voluntary falshood and plain ignorance, his book may more justly be called a romantic libel than a journal” (Betagh 1728, 186). Det Frohock ikke får med er, hvordan dette angreb på bogens status vedrører relationen til dækket – en relation, der som jeg har argumenteret er afgørende for netop tekstens nytte, hvorfra den drager sin status. Frohocks behandling forbliver således historien om et skænderi imellem disse to forfattere. Det interessante er imidlertid den måde, hvorpå anklagen om dumhed binder narrativerne til tanken om skibet som en distribution af intelligenser. Ved at være en dum, usammenhængende romance bliver Shelvockes tale ifølge Betagh identisk med sørøvernes fiktioner som sådan og placerer hans forsøg på at udfolde en autoritetens poetik midt på dækket imellem de udsagn, denne poetik fra en hævet position burde intervenere i. Faren for rejselitteraturen er således, at den ikke forbliver “ren” og derved mister evnen til at bevæge det rejsende fællesskab på den rigtige måde. At dens sider bliver fulde af tomme ord, der ikke er bundet til den sociale krop. Rogers’ tekst går igen i både Shelvockes og Betaghs, fordi den er et eksemplarisk stykke poetik. Fordi den viser, hvad ledere i bestemte situationer bør gøre overfor et fællesskab i fare

for at gå under grundet truslen fra indbildte friheder. Det er i dette billede, de to forfattere hver især former deres egne tekster – som tekster, der er del af en fordeling af ordet i det rejsende fællesskab.

Det er også i lyset af denne poetik, at vi må forstå Betagh som et korrektiv til Shelvocke. Betagh kritiserer Shelvocke, fordi hans tekst på dette punkt ikke er god nok – en fejl, der knytter sig direkte til skibets socialitet og den måde Shelvockes tale har indfundet sig i denne. Der er således et forhold imellem narrativets fiktioner og Shelvockes “mismanagements” (192). Shelvockes narrativ forbyder sig ifølge den ironiske Betagh ved at kopiere dele af Rogers’ narrativ uden endeligt at få fortalt et stykke nyttelig viden. Dette er baggrunden for Betaghs præcise afvisning af Shelvockes forsøg på at skrive sig ind i rejsens økonomi af ord: “In short his conscience is an original; his book is an original, and he is an original; but I hope in God neither of ‘em will ever be copied” (75). Hvor cirkulationen af Rogers’ bog vises som værende del af en regering igennem eksempel, afvises Shelvockes narrativ som nytteløst. Rogers’ er god poetik, og Shelvockes er blot en tom appropriering af en form, der her viser sig frugtesløs, da den tales af en figur, som ikke har evnen til at gøre den rigtige rejsegerning. Hvor Rogers’ narrativ således viser, hvad der skal og bør gøres, taler Shelvocke direkte fra historiens kontingens og dens inkommensurable perspektiver og approprierer blot autoritetens poetik for som en anden sørøver at bruge den i sin egen partikulære konflikt. Shelvocke er ikke den rigtige autoritet, og som konsekvens deraf er hans fortælling om det almene falsk.

Anklagen er således dobbelt. Shelvocke har approprieret autoritetens poetik, men ikke gjort det godt nok. Det er derfor muligt, at Shelvocke til nogen grad har ret, når han siger, at han har skrevet alt som det fremstod ham. Måske har han vitterligt været en god historiker over sin rejse. På et niveau synes modsætningen således igen at være imellem en historie, der altid er lidt for kontingent og en poetik, der fortæller det, som af nødvendighed eller pligt bør gøres. Betagh kritiserer Shelvocke for at tale falskt, men denne falskhed synes ikke blot at være en anklage om at lyve, men ydermere en (let selvmodsigende) anklage om at insistere på at fortælle om det partikulære, modsætningsfulde og tilfældige – om alt det jeg har forsøgt at vise som en uvedkendt eller i hvert fald uvelkommen passager på alle disse rejser. Imellem de talrige anklager om usandheder bliver det således tydeligt, at ikke alt i Shelvockes beretning er decideret løgn. Betagh gengiver en passage fra en anden nu tabt journal, hvori et tabt skib møder Shelvockes besætning efter deres skibbrud på Juan Fernandez. Her synes de vitterligt at møde et fællesskab i opløsning, der i deres forvirring ligner de sørøvere, Shelvocke gør dem til:

They differ much in their account: but have no regular command among them, being all alike as the *West-India* privatiers. They have chose a quar-

termaster, carrying every thing by a majority of votes: so that we find, they have quite broke their articles with the owners, and have shared all among themselves. (148)

Betagh, der tilskriver dette sammenbrud Shelvocke og dennes karakter, var ikke tilstede på øen til at verificere det fragment han her gengiver, men det synes i sin beskrivelse af skibet at stemme overens med Shelvockes egen beskrivelse. Betaghs narrativ modsiger således implicit sig selv, når det andetsteds hævder, at Shelvocke aldrig mistede sin kommando (180-81). I andre passager synes Betagh også at måtte give Shelvocke ret, blandt andet vedrørende Betaghs egne udtalelser som Shelvocke gengiver. Han lamenterer dog, at hans private bemærkninger gennem Shelvockes narrativ er blevet gjort til del af en offentlig form, hvor den slags tale ikke hører hjemme:

In our way thither, the prize and plunder money of the *St. Fermin* was distributed: and here he says p. 157, that captain Betagh indeavours to raise a mutiny but fails in the attempt. Particularly, that I opposed the owners having part of any thing but what was upon freight or mention'd in the bills of lading; and thus he runs off two pages of mere scandal, as if I only was uneasy, whereas all our officers had convincing proofs of his bad principles as well as I. I might have said in common talk among our selves, that I always thought wearing apparel found in chests between decks, should be deemed fair plunder: and may be it is so. Is it just therefore, that what a man delivers as private opinion only, shall afterwards be reap'd up and call'd mutiny; especially by one who has made every thing plunder, and ruin'd and destroy'd near a hundred men in the voyage? But this man is perpetually blaming every body but himself to screen his own villanies. (98-99)

Betagh skriver over sig her. Han indrømmer at have talt på en måde, der bringer resten af hans arguments legitimitet i limbo. Men dette er ikke nær så interessant som det argument, hvori denne indrømmelse gør sig følt. For hvad Betagh reelt siger er her, at Shelvockes forbrydelse er en forbrydelse imod en tekstlig form, der kun er nyttig for så vidt at den på en effektiv måde manøvrerer skellet imellem det, som er offentlige hændelser, der skal fortælles og private hændelser, der ikke hører hjemme i rejseberetningens form. Et skel, der samtidig synes at svare til det gamle skel imellem det almene, der er nyttigt, og det partikulære, der ikke vedrører verden – et skel Rogers havde håndhævet.

Shelvocke har fejlet, da han har brugt en form, hvori teksten er nyttig til i stedet at fortælle "Romance", men samtidig har han fejlet ved at fortælle om det, som er sandt, men ikke skal fortælles, fordi teksten derved ikke længere er poe-

tik. Hvis vi læser Betaghs angreb med Thompsons karakteristik af Shelvockes tekst in mente, kan vi her måske spore en læsning, der netop hæfter sig ved tekstens problematiske åbenhed. Shelvocke kan groft sagt siges at have fejlet som digter – som den, der overfor det rejsende fællesskab viser, hvad bestemte typer mænd skal gøre i bestemte situationer, har han skønt hans tekst ligner et forsøg derpå ikke været tilstrækkelig, og derfor bliver hans gerninger ambivalente. Iblandt Betaghs mange korrektioner af Shelvocke finder man således også en oftest implicit anke imod hans tekst og den måde, den knytter sig til skibets antagonismer – konflikter autoritens poetik netop burde afbryde med sine retmæssige eksempler. Trods Shelvockes metalingvistiske refleksioner formår hans tekst ikke at leve op til Rogers' gentagelsesmanual. Dertil er der for mange skibbrud og for meget "fore-castle conversation", hvori Shelvockes egen stemme synes at indfinde sig med en naturlighed, der står i kontrast til Rogers' hårdhændede afvisning af sit folks logos. Her hvor teksten i stedet burde have insisteret på, at sådanne taler blot var "dull confusion", der knapt kunne høres i periferien af autoritetens monolog, finder man i stedet lidt for ofte autoriteten selv blandet håbløst ind i folkets politik. Hvor Rogers med distance kan sige "as they termed it", synes Shelvocke selv at blive en af de, som taler i dækkets forvirring, hvor ordet ikke længere er sikret ved sit fundament i forskellen imellem mænd. Som da Shelvocke i beskrivelsen af sit folks gerninger på Juan Fernandez portrætterer mændenes forsamling lige lovligt grundigt: "But as this must be carried by a majority of votes, according to their own Articles, they assembled before my tent to debate this matter, which they did in a noisy clamorous manner on both sides" (Shelvocke 1726, 234). Nok er debatten støjende, men den er stadig en debat, der åbenlyst tager en politisk form og derved indikerer en konsekvens af en egalitær lov, som Rogers foretrak at beskrive som ren anarkisk "caprice". Her er Shelvocke en historiker, der fortæller partikulariteter og ikke en poet, der fortæller det almene og nødvendige. Hans historie bliver "scandalous history", som Betagh selv kalder det (Betagh 1728, 11). Det er ikke fortællingen om talen, der underodner sig de nødvendige bånd.

Betaghs narrativ kan i lyset heraf læses som en kontrast til Shelvocke, ikke fordi han som Thompson fejlagtigt hævder giver stemme til folket, men tværtimod, da man i hans tekst fornemmer den utryghed, der opstår der, hvor den pen, der udfolder autoritetens poetik er mistænkeligt tæt på den konflikt, den portrætterer. Shelvocke giver således for meget liv til det paradoks, som Rogers' talende hænder udtrykte, og som Rogers med nød og næppe havde fået skåret af. Og Betaghs korrektiv er modsat netop en sådan fortælling om hvilke gerninger, der skal til på alle niveauer i skibet – og fortællingen om, hvordan Shelvocke ikke formår disse gerninger, da han ganske enkelt ikke har den rette karakter. På den måde ligner anklagen imod Shelvocke de tidligere diskuterede anklager imod Dampiers lovløse tone.

Shelvocke er ikke den rette mand til gerningen. Han var før rejsen i “circumstances”, Betagh beskriver som “low”, da han ikke engang havde haft “bread to eat”. Og Betagh lader endda Shelvocke selv artikulere denne manglende distinktion og den dissonans, der er imellem manden, der skal gøre gerningen og den gerning, der skal gøres: “Shelvocke was so thoroughly pleas’d with the news [at han skulle være kaptajn], that he vow’d it was greatly beyond his expectation;”²⁴ (Betagh 1728, 8). Ikke overraskende kan denne uværdige mand ikke tale på den rigtige måde, som da han tidligt i rejsen påstås at have sagt, at ejerne, der står som garant for skibets sociale konstitution, vil berøve besætningen deres gevinster – en fortælling Betagh hævder, at folket forenet ser som “dishonourable” (18). Eller da det bliver synligt for alle, at Shelvocke ikke er, som hans rolle dikterer: “And tho’ he did endeavour to curb his restless Spirit, yet was it so publicly apparent,” (7). Folkets utilfredshed viser sig hele vejen igennem skibet og er endda “visible in the faces of the meanest crew” (18). Selv i deres utilfredshed er folket imidlertid ifølge Betagh eksemplarisk tavst, hvor Shelvocke viser dem som talende ueksemplaritet, der aldrig på tilfredsstillende vis bliver gjort til lektier. Ifølge Betagh er det netop grundet de almindelige sømænds “honest and orderly disposition”, at Shelvockes falskheder bliver åbenlyse. Folket gør det nødvendige, imens han selv taler over sig (36)²⁵. Og denne struktur går ifølge Betagh igen i selve Shelvockes narrativ:

Upon the whole the reader may perceive that he lays all the mischiefs of his voyage to the obstinacy of his men, always taking care to shift off the guilt from himself: And to prepare his readers the better, has the groundless assurance to say in the fourth page, that they had actually formed a design of returning with the ship to England (225)

Betaghs egne indvendinger er således indgreb i en verden fordrejet af en fiktion, der står i modsætning til den sandhed, der dikterer, at alle skal handle i forhold til deres plads. Derfor kan Betagh sige, at folkets “uneasiness” er Shelvockes og hans umenneskeligheds skyld, uden at ende med at tale fra den position som Cooke længe før havde kritiseret Drake fra (19). Betaghs egen skrift værner sig således imod at blive læst som oprør imod en sådan orden:

²⁴ Manglen på den fornødne distinktion bevæger sig fra Shelvocke ud i den orden, han konstituerer. En af hans medsamsvorne er f.eks. ikke i stand til at “distinguish between a brace and a bowline” (Betagh 1728, 34). Shelvockes egen søn er en tilsvarende “insignificant fellow” og er kun med som spion for sin far (20).

²⁵ At dette i sig selv synes at være en konstruktion indikeres tydeligt af, at argumentet modstrider andre dele af Betaghs narrativ – deriblandt passager, hvor han selv er involveret i bataljerne.

And how black soever he [Shelvocke] appears, he may thank himself: for tho' his transactions were never so foul and unjust, I should perhaps have lived and died a private sufferer; and not given my self the excessive trouble of being public defendent, had not Shelvocke turned public author, and added folly to his villainy, by putting it in print. But it's high time to disabuse mankind, when an author not content with doing private injuries, shall print and publish whatever his wicked heart can invent, and thus indeavour to make his poison universal. (211)

Betagh taler kun for at bringe en exces af tale til tavshed – for at skærme det universelle og nyttige fra det skandaløst private og utidige. Selv, når Betagh indrømmer, at folket har talt, skyldes det da også Shelvockes fejl:

After this he tells you, p. 127. the men murmur'd and grew uneasy, damning the *South Seas* – as well they might, being thus order'd upon fools errands, without any hopes of making a good voyage for themselves; destined as it were for mere tools to carry on his own selfish ignorant projects. And yet *Shelvocke*, with a bold face and harden'd heart, says, even this too was their own fault (75)

Selv Shelvockes narrativs evne til at demarkere en skadelig taleform og derved holde sprogets opdeling i hævd problematiseres således af hans egen disposition, der ifølge Betagh hælder imod “machiavilian politicks” (34). Alt i alt er Shelvockes “pitiful forgeries”, “dull thinking” og “poor language” således ikke deres titel værdigt:

But yet more astonishing is this man's assurance to impose a scandalous narrative upon the world for truth, to gloss over his cruelties and robberies by the innocent name of *A voyage round the world*; and after all, dedicate this libel to the lords of the admiralty; (231)

Som konsekvens får teksten således prædikatet: “his pretended narrative” (Dedication).

Betaghs tekst er et forsvar for autoritetens poetik fra det han selv portrætter som en appropriering af en tekstlig form, der ideelt står foran fællesskabet og fastholder det i bevægelsen imod de nødvendige gerninger²⁶. Shelvockes tekst

²⁶ Heller ikke de passager, der benytter sig af observationens poetik accepteres af Betagh: “His pretended natural history of California is all dull and tasteless, except just that which is taken from captain Rogers who was there in 1710” (217).

deler i stedet sin tale med mændene på dækket. Betagh viser således netop, hvordan Shelvocke taler sin egen approprierede rejseberetning på dækket: "they [sømændene] had often heard him say, That it was not difficult living at Fernandes, if a man should accidentally be thrown there, since Mr. Selkirk had continued upon it four years by himself" (172). Overfor Shelvockes skandaløse "libel" holder Betagh gentagende gange en anden nu tabt journal, der fortæller om rejsen i en økonomisk stil, hvor skibet er lukket og eksemplarisk. Her er det Shelvockes uheldigvis fraværende overordnede Clipperton og dennes mænd, som er eksemplariske. Efter en længere passage med gengivelse af denne journal bemærker Betagh:

what I have taken is for the information of my seafaring reader, and to shew him the many fatigues that Clipperton's men were harassed with in mooring and unmooring; their struggling with contrary winds and currents; the loss of their anchor, and their narrowly escaping a shipwreck against Ruper's island: all which will easily convince him that to go through *le Mair* streights and round *Cape Horne*, is the safest and shortest navigation. (86)

Denne type tekst kan henvende sig til søfareren. Her kan han finde nyttelige informationer og gode eksempler i den tavse lidelse, som med Betaghs kontekstualisering bliver den glørværdige handling, der må gøres for at kunne rejse ordentligt. Alligevel indrømmer Betagh senere, at denne tekst heller ikke er fuldt ud tilstrækkelig. Den synes at mangle det fortællende element, der kunne gøre den til en bog:

If Mr. Taylor had designed to publish his account, he doubtless might have entered remarks and occurrences of another nature than those which concern navigation and geography. And altho' the expedition of these two ships sailed in all its best particulars, yet a good journal of their proceedings round the whole ocean might have been entertaining: for men love to read of enterprizes, tho' they prove unfortunate. (169)

At Betagh efterlyser underholdning må ikke læses som et udtryk for, at en sådan bog ikke skulle være en lektie. Det er således netop det, som vedrører skibet, der mangler i Taylors fortælling. Og det som Betagh synes at implicere kunne fylde dette gab er en poetik om, hvad folk bør gøre.

Det er først og fremmest denne sandhed Shelvocke i Betaghs øjne har forbrudt sig imod – ikke mindst ved at skyde skylden på mænd, som Betagh viser som netop de, der forstår, hvad de skal gøre for at være værdige subjekter, der gør det nødvendige (Betagh 1728, 14). Det er således ikke nok (som Frohock), at

se, hvordan Betagh fremstiller Shelvockes tekst som "Romance". Sådant en form, må forstås som værende en form for politisk forbrydelse, der gør Shelvocke værre end selv de laveste subjekter i hans skib. De laveste er da i det mindste tavse. Shelvocke er således ikke kaptajn, men derimod "captain of the mob", hvis eksempel kun følges, når det er som inspiration for drukkenskab (180, 186). En mand, der ikke kan gøre de gerninger, der skal til, men i stedet lader som om han er noget, han ikke er. Selv Shelvockes containment-troper kritiseres som hule:

he affectedly says, that the men in a body thank'd him for giving them a prospect of deliverance; I think it very improbable that the men would be so courtly, when above twenty of them chose to remain upon the island (181)

Betagh påpeger selvmodsigelser, og i en passage udstiller han endda Shelvockes oxymoroner. Og sådanne fejl føres direkte tilbage til den skandale af inkommensurabilitet som Shelvocke legemliggør: "Sure Shelvocke must take his reader for an Ignoramus; and having lost all morals himself, thinks other people have lost their senses" (210).

Betagh fører denne logik, hvor Shelvockes tale er udtryk for en mangel på autoritet, der i stedet vrider ordet fra sin rette plads til sin konsekvens. Shelvockes skandaløse tale er i sig selv knyttet til en mangel på en ægte autoritær tale, der kunne holde det indbildte i skak. Personen, som kunne have skabt denne opdeling er ekspeditionens kommandør Clipperton, hvis skib i lange perioder var adskilt fra Shelvockes, og som Shelvockes narrativ udstiller som en af årsagerne til rejsens problemer. Betagh mener, at Clippertons ord kunne have bundet Shelvockes:

'Tis to be noted that captain Clipperton died before Shelvocke had any thoughts of writing a book: And it's highly probable that if Clipperton were alive to answer for himself, Shelvocke had never been bold enough to print such a scandalous history (11)

Hvor Shelvockes eksemplaritet er et stjålet skin, er Clipperton det retmæssige eksempel, der burde imiteres:

As to the humanity of our two commanders, there is certainly this difference between them; *Shelvocke* took care on all occasions, to risque the lives of his men that few might remain witnesses of his falsehoods [...]; whereas Clipperton brought most of his thither and behaved with generosity and good temper, witness his concern for his men (94-95)

Desværre er den rigtige autoritet (den som gør det, der er nødvendigt) fraværende. Og i dette fravær indfinder Shelvockes skandaløse fortællinger sig. Betaghs tekst er således fokuseret på at vise, hvordan denne forkerte mand nødvendigvis gør forkerte gerninger:

By the sequel of his behaviour throughout this book, all mankind will see what conceal'd revenge he had in his heart: Being determin'd henceforth pyratcally to act, arbitrarily to manage and destroy so well concerted a scheme for the interest of all parties (10)

Shelvockes poetik var således hjemsøgt af de sørøvernarrativer, hvis troper han gav nyt liv i sit forsvar af sin udlægning af rejsens begivenheder og deres sandhed. Dette er Shelvockes "blunderrata". Betagh selv kan derfor hypotetisk siges at være den tvivlende læser som Thompson forestiller sig. Han har læst værket som et narrativ, der ikke fortæller, hvad folk bør gøre af pligt eller nødvendighed – som den arbitrære autoritets falske påkaldelser af et sprog, der burde være i stand til at reformere skibets fællesskab. I stedet har han selv forsøgt at fortælle en nyttelig fortælling: "I think it should not be any discouragement to a future subscription of this kind; for the mistakes in this voyage may be of great use to others, tho' they have ruind some of us, and been injurious to all" (323-24).

Selv den ulykkelige rejse kan bruges til at lære en lektie og kan således konstrueres qua en autoritetens poetik. Og med denne konstruktion synes Betagh at forhandle sin egen teksts position og en ambivalens som han forsøger at afværge: "having indeavoured through the whole, to make all the subjects agreeable : even the controversial part of it, as it was unavoidable, I hope is inoffensive" (321). At gøre disse emner "agreeable" betyder at gøre dem nyttelige. At indføje rejsen i fortællingen om, hvordan rejser gøres. Hakluyts poetikker rumsterer. Det samme gør hans navn. I et appendiks afviser Betagh, at Shelvockes rejse skulle være noget særligt, fordi han lykkedes med at bygge et nyt skib ud af Speedwells vrage: "I thought it proper here to mention, two particular facts of the same kind, tho' far superior to that of Shelvocke" (343). Det første eksempel er John Oxnam, der inspireret af Drake og "emulous of doing something very extraordinary" byggede et nyt skib ved Darien. Og hvor stammer denne historie fra? Betagh er behjælpelig: "If the reader is curious, he may find it at length in Hacluit. Sir Richard Hawkins also has it in his South Sea journal" (344).

Rejsens fortælling skal føjes til fortiden for at blive virksom i fremtiden. En fortælling, der hos Betagh oftest symboliseres af Rogers:

And tho' Rogers had aboard him some troublesom spirits, who opposed his better views, yet it's well known he brought home a capture of a hundred and seventy thousand pound value. We were certainly as well fitted out as they: and thus having precedent and examples, what might we not have done, if conducted, as they were, with prudence, care and integrity! (239)

I selve koblingen til Rogers og den fremtid hans narrativ henvendte sig til, kan Shelvockes rejse, men ikke hans skandaløse narrativ gøres nyttefuldt.

Men Betaghs eget ærinde er måske i sidste ende ikke så forskelligt fra Shelvockes endda. Han læser imod strømmen i Shelvockes narrativ for selv at forsvinde som en figur i rejsens skandaløse ensemble. Ved at pointere en exces i Shelvockes omgang med ordene i dennes forsøg på at rense sit navn, kan Betagh selv tale sig fri. Men også hans tekst har sine paradokser, der netop viser, at også han, som den tekst han kritiserer, er i færd med at appropriere fortællingen om skibet i Stillehavet. På den måde fejler også hans tekst i forhold til rejseberetningens poetik og dens nøje fordelte tale. Heller ikke her er der nogen økonomi. Symptomatisk ender hans narrativ da også med, at han selv som øjenvidne forsvinder til fordel for en kontinuerlig polemik imod Shelvocke. Heller ikke han formår således at følge Rogers' skriftlige forbillede og konstituere en eksemplarisk overflade, hvorfra skibets konflikter forskydes og bringes til tavshed. Hans fortælling er således (læst med de samme tvivlende øjne han selv kastede på Shelvocke) slet ikke så "agreeable" endda.

Ekskurs: Urings plads i historien

I Nathaniel Urings forord finder man en bemærkning, som understreger hans tilhørsforhold til autoritetens poetik. Uring undskylder her sin tale. Han forbryder sig på idealet om stilhed, men kun fordi han er blevet tilskyndet deraf af hans venner. De er kommet med denne tilskyndelse fordi:

The Falsities and Inventions that are too often found in Books of this kind, (particularly the many [] Voyages and Travels lately published by Persons unknown, which are all Stories, on purpose to impose on the World, and to get Money) made them desire to see One on which they could rely; which they did me the Honour to say, they doubted not but they might expect from me. I hope in this I have answer'd their Expectation; and as to any Inaccuracy in the Stile, I believe it will be readily excused, when it is consider'd, what various Changes and Scenes of Life have attended me, among the most unconversable and unpolite Part of Mankind. (Uring 1726, Advertisement to the Reader)

Det åbne spørgsmål i passagen er, hvem de upassende taler, der er endt på tryk tilhører. Det er taler af stemmer, som er ukendte. Ukendte i en potentielt dobbelt forstand – uden navn og uden plads. Reelt kunne disse taler være mindst to forskellige typer af bøger; de mange beretninger om sørøvere og almindelige sømænd, men også fiktive rejseberetninger, som nogenlunde samtidig med Urings eget værk kulminerede i Defoes værker – fiktioner, der udfoldede sig i rejseberetningens velkendte poetikker. Hans kritik ligner da også i form en samtidig kritik af Defoe, der ligeledes beskylder ham for “imposing it on the World for Truth” (Anon. 1718 citeret i Rennie 1995, 65). Denne lighed til trods synes det umuligt at afgøre, hvem det er Uring her henviser til.

Og måske er det ikke afgørende. I den poetik Uring taler, forbryder begge disse typer af tekster sig således på den gode ordens ord og deres retmæssige cirkulation i et fællesskab af opbyggelige handlinger. De tilhører ikke situationens retmæssige taler, og de respekterer ikke det princip, som skarpt adskiller det sande og det falske. Disse taler cirkulerer uden relation til den orden af gerninger, som bør gøres og gør derved verden uregerlig. Og begge typer af “stories” formår dette ved at appellere til begæret hos en tilhører/læser, som er tilsvarende ukendt. Derfor gør de begge den forbrydelse at trænge sig på en verden, i forhold til hvilken de kun figurerer som parasitære. De er begge fortalt “to impose on the World, and to get Money”. Forbrydelsen er således et angreb på den gode orden af talere som Uring, sammen med de med hvilke han deler sin poetik (Rogers, Sharp etc.), gør sig selv repræsentant for.

Talerne af "Stories" er i passagen ækvivalente med de lyde, som udgydes af "the most unconvivial and unpolite Part of Mankind". Det sidste henviser til de sømænd, Uring igennem historien befinder sig iblandt, og som han kontinuerligt fremstiller som umenneskelige: "such unthinking, ungovernable Monsters are Sailors, when once from under Command" (Uring 1726, 344). Bemærkningen om, at sømænd ikke en eneste gang må leve uden kommando peger på Hawkins' bemærkninger om sømændene som stædige og modvillige, så snart de gør sig forestillinger. At være "unthinking" betyder således ikke, at disse væsner ikke besidder en evne til mimesis, men at denne ordgerning aldrig tjener det fælles bedste. I andre passager er Urings rejse iblandt disse mennesker et direkte angreb på ham selv "Tis hard to represent the Trouble, Pain and Anxiety I endured amongst this ungovernable Crew, who often insulted me" (346). Hans egen tale eksisterer således i en modstrid til dette uregerlige folks ord, som passende nok tager en form, der knapt kan høres: "where was little else to be heard by Blasphemy, Cursing and Swearing" (358). Sømanden er den hvemsomhelst, der kun knapt er genkendelig grundet sin transgressive tale. Og som Rogers er Uring nøjsom i hvor meget han lader disse stemmer gøre sig hørt i sin fortælling.

Uring viser sig selv som distinkt. Han har et mandat til at fortælle og hans historie er historien om, hvordan han får det mandat. Det er historien om, hvordan han igennem slid iblandt et folk kæmper sig op og til sidst deltager i et ædelt, om end fejlslagent, forsøg på at kolonisere St. Lucia, hvor han i koloniens korte levetid fungerer som guvernør. Han skriver sig ind i den hakluytske teleologi. Han viser, at han er en af de store mænd, som bruger ordet rigtigt, og at han dermed er talen værdig. Denne tærskel, hvor talen iblandt store mænd skal fortjenes reflekteres i værkets opbygning, der er delt i to. En lang historie om hans mange rejser op til koloniseringsforsøget og så en kort relation om selve forsøget, hvor han selv figurerer i tredje person. Tærsklen imellem disse to dele, som markerer det punkt, hvor forløbet ophøjes til historie er markeret af Hakluyts navn. Den udgøres således netop af en kort beskrivelse af opdagelser, som refererer Hakluyt (og Purchas og Thevenot). Historien om 'opdagelsen' er på denne måde den arena, hvori det talende subjekt i denne poetik må indfinde sig og Hakluyts navn signalerer netop denne grænse. Uring er den, som kan tale, fordi han figurerer i denne historie. Og ikke overraskende finder man ham da også i færd med at portrættere eksemplariske gerninger, som også skal vise eftertiden hvordan en leder skal opføre sig. Således tilsidesætter også Uring sine egne behov for fællesskabets bedste, da han "seldom went to Dinner before he saw all the Sick provided, and served with fresh Meat and Broth" (113).

Hele denne matrice af forestillinger kan opsummeres i det adjektiv som han flere gange i løbet af sin beretning tillægger sine rejser: "troublesome". En standardtrope hos den Hakluytske poetiks lidende fortællere, som de bærer rejsens

hårdhed på deres egen retfærdige krop. Og Urings frasering viser denne poetik i sin yderste konsekvens. Den retfærdige rejsendes "travail" er den gerning, som har båret ordet iblandt det utænkende folk.

VII. Intet andet end støj

we for a long time and to little purpose convers'd with Monsters of both
Men and Beasts

– Richard Simson (SLO ms. 86, dedikation)

Dampier var ikke den eneste fra Sharps besætning, der i sine senere rejser skulle opleve Juan Fernandez som et déjà vu eller en genkomst af hændelserne og talen fra de første dage af 1681. Det samme skulle ske for hans ligesindede Lionel Wafer. I Wafers beretning kunne man læse om, hvordan 4 engelske sørøvere i 1687 splittedes fra fællesskabet på netop denne kyst, da de ikke var parate til at vende hjem med tomme lommer. De havde ligesom deres forgængere spillet deres bytte op undervejs. Også for Wafer gentog historien sig således på netop dette sted, der endnu engang tjener som en påmindelse om sørøverfællesskabernes kontingente og porøse karakter. Wafer fortæller om de 4 mænds afsked:

Three or Four of our Men, having lost what Mony they had at Play, and being unwilling to return out of these Seas as poor as they came, would needs stay behind at John Fernando's, in expectation of some other Privateers coming thither. We gave them a small Canoa, a Porridge-pot, Axes, Macheats, Maiz and other Necessaries. I heard since that they planted some of the Maiz, and tam'd some of the Goats, and liv'd on Fish and Fowls; of which there is one sort Grey, and about the size of a small Pullet, that makes Burrows in the Ground like a Rabbit; lodging there in the Night, and going out to catch Fish in the day: For 'tis a Water-fowl, and eats a little fishy, yet pretty well tasted after a little burying. I heard also that these Men were taken by a Privateer-Vessel which came thither a Year or two after; and that one of them is since come to England (Wafer 1903, 192).

Wafers øjne havde efterladt disse fire mænd i Sydhavet, men de vendte tilbage som en historie om, hvordan de (ligesom Martins sørøvere før dem og Selkirk efter dem) havde overlevet og slået sig ned på øen. Dampier genfortæller historien og understreger, hvordan disse få mænd kunne holde øen på trods af spanske forsøg på at fjerne dem:

where if 3 men are placed, they may keep down as many as come against them on any side. This was partly experienced by 5 Englishmen that Captain Davis left here, who defended themselves against a great body of Spaniards who landed in the Bays and came here to destroy them; and though the second time one of their Consorts deserted and fled to the Spaniards, yet the other 4 kept their ground, and were afterward taken in from hence by Captain Strong of London. (Dampier 1697, 91)

Historierne om disse få mænd og deres fællesskab har tilsyneladende floreret efter John Strongs kaper- og handelsekspedition i 1689-90, hvor de fire mænd som Wafer og Dampier fortæller blev samlet op. Og de har resoneret med de myter om sørøvernes mærkeligt selvstændige eksistens i det, som har været set som det koloniale projekts yderste margin – en fortælling vi finder dissemineret i de mange sørøverfortællinger. Vi ser her, hvordan de historier, som blev fortalt om og af sørøvere ikke kun var fabler om guld, men også beretninger om at etablere små fællesskaber i den koloniale margin. De mange ting Wafer fortæller, at disse mænd havde til deres rådighed er inventaret til et sådan fællesskab. Redskaber og køkkengrej, der gør det muligt at overleve. Sørøveren var ikke blot en glubsk, forslugen karikatur. Han var også en person, der ikke var defineret af sin plads i den hierarkiske verden, fordi han i sidste instans var i stand til at leve udenfor den. Og denne forestilling har fascineret og er derfor blevet genfortalt. Hvis Isle of Plate er symbolet på en selvfortælling om skinnende overflod, var Juan Fernandez på en gang symbol på rejsefællesskabs skrøbelighed i forfølgelsen af det forestillede og samtidig et tegn på evnen til at skabe og vedligeholde et fællesskab imod alle odds.

Både Dampier og Wafer synes at have hørt historien efter deres hjemkomster. Hvor de har hørt den er uvist, men det synes ikke urimeligt at antage, at denne fortælling har cirkuleret, og at dens historier kan været blevet opsnappet fra ganske forskellige tunger. Måske har de to forfattere endda selv konsulteret de narrativer, denne rejse producerede for at verificere rygterne. Og her har de kunnet møde to fortællinger, som på hver deres måde står i relation til fortællingerne om sørøvernes fællesskab.

Netop Strongs rejse og særligt fortællingerne derom fortjener at blive føjet ind i denne historie om skibets politiske fortælling og fællesskabets grænse i sørøvernes territorium¹. Ekspeditionen havde ganske vist andre mål end både sørøvernes togter og Dampiers og Rogers' kaperekspeditioner. Den mest mar-

¹ Dette narrativ er fraværende hos Frohock, Edwards og Thompson og nævnes kun forbipasserende af Lamb.

kante forskel var, at rejsen ikke var vendt imod spanierne, men derimod foregik i en tid, hvor England og Spanien holdt fred. Rejsen må forklares ud fra andre motiver, der synes ganske brogede – en blanding af et forsøg på at etablere handel, bedrive jagt på franske sørøvere og en forfølgelse af vilde rygter om et rigt skibbrud. Dertil må lægges et ønske om imperial spionage imod de spaniere, hvis Sydamerikanske østkyst blev set som deres imperies ømmeste punkt. På alle disse parametre blev ekspeditionen en dundrende fiasko (Williams 1997, 102).

Men det er ikke motiverne eller deres frustration, der interesserer her. Det er derimod særligt et af de to narrativer som ekspeditionen efterlod, da det kan læses i relation til hele denne verden af forestillinger gjort af og om sørøvere. En verden af tale på dækket. Stronges rejse var således, ligesom Rogers', en rejse til en geografi umiskendeligt mærket af nærværet fra en anden stemme.

Denne rejse fortælles dels af Strong selv i hans journal om rejsen (SLO ms. 3295) og dels i purseren og superkargoen Richard Simsons beretning (SLO ms. 86). Førstnævnte er en terracentrisk fortælling, der i sin koncise logbogskarakter lukker af for dækket. Den udstiller sit eget mandat til at observere ved at begynde med den kommission, som kræver præcis "account" og opfylder så dette ønske uden at skæve nævneværdigt til dækkets kontingenser. Her lukkes fortællingen demonstrativt af for dækket. Dette kapitel roterer derfor ikke om Stronges, men derimod om Simsons tekst, der forsøger en anden og sværere konstruktion og i dette forsøg får sat den problemstilling jeg har fulgt på spidsen. Ingen af disse beretninger blev trykt i deres samtid om end Simsons tekst i sin form synes at være skrevet med dette som et potentielt mål (Williams 197, 102)². Den er dog på ingen måde ligeså kohærent som de tekster, de forrige kapitler roterede om. Men måske netop qua denne svaghed præsenterer teksten en i denne sammenhæng særdeles interessant dialog med dækket. På dette dæk finder vi igen sørøveren som en talende figur, der bringer uorden i såvel sørejsens fortælling som skibets aritmetik.

² Williams beskriver Simsons narrativ som "self-consciously literary" (ibid.). En negativ dom fra en historiker, der foretrækker af skille fiktionen fra faktaene. Williams er dog nødsaget til at benytte sig af teksten i sin rekonstruktion af rejsen, da Stronges journal er langt mindre eksplicit om hændelserne. Den implicite præmis i hans behandling af teksten er, at dens litterære karakter gør Simson mindre troværdig. Teksten er ikke skrevet for at meddele sandheden i en bestemt relation imellem talere. Den er derimod skrevet for at cirkulere, og den bruger de fortællinger, som allerede cirkulerer.

Hvad mænd er gjort af og hvad de kan sige

Simsons fortælling bærer titlen *Observations made during A South-Sea Voyage* og roterer da også netop om forsøg på at tale sig ind i en kolonial diskurs af antropologiske indsigter og strategiske udnyttelsespotentialer – “Observations”. Denne form knyttes eksplicit til ekspeditionens motiver, der beskrives som lige dele opdagelse og handel. Teksten er klar i målet om rejsens manglende kommercielle succes, der tilskrives spaniernes uvilje og slette motiver. Men som et forsøg på at gøre opdagelser forsøger Simson igennem sine beskrivelser at vise, hvordan rejsen i det mindste udmøntede sig i en række nyttifulde syn, der igennem skriften kunne få værdi – syn af både videnskabelig og strategisk karakter. Vi finder således Simson i færd med at sammenligne irere med indianere i samme pennestrøg, som han beskriver mulighederne for, at det betragtede territorie kan indtages af en økonomisk og imperial magt. Et eksempel på en sådan iscenesættelse af synets forbindelse til et koloniale imperativ findes tidligt i teksten, hvor han bemærker om de første landmasser, der møder de rejsende, da de har krydset Atlanten: “The Island if it were not quite destitute of Wood would make a Noble Plantation; It bears an English name a good Herbage, and a great variety of Land and Sea ffwols” (SLO ms. 86, 4). Teksten indfinder sig dermed i en tradition af tale om verden i termer, der iscenesætter den som genstand for en engelsk magt.

Dette observerende mandat forsøger Simson løbende at understøtte med bemærkninger, der skal vise, hvordan han selv er forskellig fra det almindelige folk, iblandt hvilket han har rejst, og hvis taler gør sig følt i hans narrativ³. I dedikationen bemærker han, at rejsen har været en rejse blandt monstre af både mænd og dyr. De Aristoteliske undertoner i denne bemærkning er svære at overse. Formuleringen opdeler besætningen. Nogle er mennesker og andre monstre – et skel, der løbende igennem fortælling knyttes til en taksonomi fra høj til lav og til de tilhørende taleformer. Simson kan tale, men har rejst iblandt folk, som kun har stemme. Simson forsøger således som Ringrose at knytte sin bedrift til udnyttelsen af den tomme tid iblandt en overtroisk og uvidende forsamling af mænd.

Imidlertid er Simson modsat de observerende fortællere iblandt Sharps mænd langt mere tilbøjelig til at præsentere brudstykker af den tale, hans tekst positioneres i relation til. Titlens løfte om observationer opfyldes således kun til dels, da dette naturhistoriske og politisk-strategiske blik suppleres af en lang række beskrivelser af fællesskabets hændelser. Simson synes på denne måde ikke

³ Et eksempel findes i en passage, hvor besætningen fanger en ukendt fisk, men i deres uvidenhed ikke ved, hvad de skal stille op. Simson udredder situationen efter sit blikks nøjere “inspection” (46).

at beherske sin terracentriske fortælleform i samme grad som hverken Dampier, Wafer eller den eksemplariske Ringrose, der først i sammenstillinger med andre tekster for alvor viste deres søm. I stedet fremstår Simsons obserververende poetik i lange passager sammenflettet med en noget uklar autoritær fortælling, hvor sandheden skal konfrontere den falske tale på dækket, men ikke for alvor formår at etablere den eksemplaritet, der sikrer denne poetik. Modsat Ringrose synes Simson ikke at have stået længe med ryggen til folket. Og modsat Rogers' formår Simsons eget ord aldrig at bringe eksemplarisk tavshed.

Idealet om observationens distance til dækket er ellers tydeligt flere steder i teksten. Simson fortæller for eksempel, at det ikke er hans ærinde at indlade sig på at beskrive sømændenes tale. Imod slutningen af sit narrativ bemærker han eksempelvis:

We had a good New yeares day, the weather was good, the Shipp's runn good, God was good in preserving us in so many dangers we had come thro; I had reason to wish he would please to make us good; but I have forborne to make the General Disposition and tongues of Sea men, (Especially those who are on Long Voyages) The Subject of my discourse in this small Treaties, since for Strangeness, and variety, it deserves a separate one by it selfe. (100-01).

En sådan eksplicit undladelse af denne mærkværdige tale er netop forståelig som en performance, der skal eksilere Simson fra folkets skandale. Ifølge sådanne afmærkninger taler folket et ganske andet sprog end forfatterens eget. Folkets tale kan end ikke videregives i den form, hvori Simson selv fortæller. Dette er observationens poetik sat på spidsen. I en beskrivelse af rejsen hører den tale, som har lydt på rejsen ikke hjemme. Skibets indre er ikke en del af denne fortælling.

Og så alligevel. Den eksplicitte intention om distance til trods finder vi igen og igen Simson på dækket iblandt mænd og deres tunger. Eksempelvis mødes vi af en kontinuerlig understregning af sømænds overtroiske uvidenhed ledsaget af passager, der viser Simson selv som en veritabel spåmand. Efter et uheldigt sammenstød med spanierne opremser han for eksempel tre tegn, han havde modtaget forud for ulykken. Til det tilføjer han:

I might add an other (viz) a dreame I had that Morning between four and five a Clock in the morning, after the Pinnace [] was gon, I thought I saw a great and formidable Engine, which being opened represented the ffigure of Horses and many other Confused form's of things, which was very fatal in catching the bystanders that were Curious of making too near ap-

proaches, I escaped but very hardly and the strong apprehensions of my
emenent danger awaked me. Tho I lay no stress on Dreams (89)

Passagen indeholder ganske åbenlyst en selvmodsigelse, som er sigende for tekstens ambivalens. Drømmetydningen ledsages således af en afvisning af denne kunst, men ikke det den viser netop her. Han selv er undtagelsen fra reglen om overtroens nyttesløshed. Derved knyttes hans videnskabelige observation til folkets tegntyding, som vi kender fra Sharps dæk.

Resultatet af denne og lignende passager bliver således, at læseren fornemmer, hvordan Simson deler en verden med de sømænd, hvis tunger han ganske vist hævder at afsky. Han fremstår selv som en del af et talende dæk. Denne fælles verden afslører sig, når vi finder ham i færd med at digte videre på søfolkernes forestillinger. Som i en passage, hvor vi finder ham stirrende på nattehimmelen

The seamen have an observation that when the Meteors called Castor and
Pollun, come not together, that it is a bad Omen. I perceived a little before
the Lightning and Storme one of them on a Rope, like a small ball of ffire
(99)

Simson fortæller fra dækket og taler i munden på søfolkene, men i tekstens afværgende passager gør han samtidig alt for at dele denne verdens taler op. Og denne spænding gælder ikke kun tekstens fortolkende og observerende dimensioner. Forsøget på opdeling bliver især eksplicit, når Simson kommenterer direkte på skibets socialitet. Folket er “weak, ignorant or Slothfull”, og de er “bad hands” (83). De formår således ikke at opfylde den rolle, som er dem udset. I andre passager synes deres tale ligeledes upassende – endda decideret blasfemisk. De giver eksempelvis problematiske navne til landskabet: “In the Divills hole as they called it”⁴ (90). Kaptajnen skal i en passage finde sig i, at en af mændene “called him Dogg and most pathetically devoted him with his Soul to the pitt of Hell; saying he belonged to the Divel” (82). Og besætningen synes endda i deres fortvivlelse at tale imod Gud selv: “we weare a little Israelitish in that Wilderness; then it was, I prayd God that we should not pay for it as they did afterwards” (83). Det er her, at mændene bliver de monstre som Simsons dedikation finder ham iblandt⁵. Derved opdeles den fælles verden af tale gennem introduk-

⁴ “As they called it” ligner i denne afhandlings kontekst endnu en fremkomst af den afmærkning, som i de forrige kapitler har været diskuteret i formen “as they termed it”.

⁵ Blasfemi til søs blev set som særligt skadeligt, da det bragte hele det sejlsende fællesskab i fare (Worden 2009, 726). Alligevel blev sømænd og især sørøvere i perioden set som yndere af blasfemi. Eksemplerne herpå er talrige, og jeg har allerede præsenteret adskillige i denne

tionen af en afgørende forskel imellem mennesker – imellem de, der som Simson taler rigtigt og de, der ikke gør det. En forskel imellem mennesker og monstre.

At denne forskel er essentiel viser sig tydeligst i nødens stund:

There it was one might have observed what mettall our men were of, and the Critical Minute for the Exercize of Courage & Religion, both which are but Cou[n]ter[f]eit, when Men have not their witts about them (SLO ms. 86, 6-7)

I de efterfølgende sætninger gøres det klart, at “witts” findes et specifikt sted i dette fællesskab – hos kaptajnen og hans officerer. Passagen handler således om forskellen imellem forskellige typer mennesker og deres indsigter og egenskaber. Der er i denne passage en pudsig parallel til to andre tekster om “mettal”. Platons myte om mænds forskellighed fra *Staten* (2003, 150) og Bacons skelnen imellem sandhed og fiktion i essayet *Of Truth* (Bacon 2002, 341-343). Dette slægtskab vedrører netop den måde, hvorpå “witts” er fordelt iblandt mænd og således tilhører bestemte positioner i et hierarki. På den måde peger Simsons

afhandlings kapitler. Et særligt interessant eksempel findes hos Edward Coxere, der selv tilhørte dette fællesskab af talere, men som kvæker havde andre sensibiliteter: “Our manner at sea of devotion is before night all the seamen with the master to read a prayer and sing a psalm; with whom I joined till it became my burden; for I had then more need to weep than to sing, as well as the rest of the seamen, who would be swearing, cursing, and lying, and with the same tongue come aft into the cabin and fall a-singing of David’s words, as if they had been so many Davids and in his condition, instead of tears falling from their eyes, as David’s did, laugh, scoff, and jeer, so soon as from their devotion, and, instead of singing with melody in their heart unto the Lord, vain idle songs with ungodly words and actions. The Lord giving me a sight of this, my mouth was stopped, so that I sat by them and did not dare open my mouth to sing, neither at last to join with them in prayer, the prayers of the wicked being an abomination to the Lord” (Coxere 1945, 88). Også her er sømanden den, som taler ugudeligt og hvis tunger overskrider grænser. Det ville dog være fejlagtigt blot at se sømændenes blasfemiske tale som en litterær trope eller en markør efter skabelsen af en andethed. Som Hill gjorde opmærksom på kunne blasfemi også være en form for modstand: “Lower-class use of oaths was a proclamation of their equality with the greatest, just as Puritan opposition to vain swearing was a criticism of aristocratic and plebeian irreligion. But lower-class and Ranter swearing was also a revolt against the imposition of Puritan middle-class standards, interfering with the simple pleasures of the poor for ideological reasons” (Hill 1972, 162). Jeg er ikke tilhænger af den forsimplede binære modsætning imellem en kongruent middelklasse ideologi og de “simple” lavere klasser, som strukturerer mange af Hills ellers forbilledlige argumenter. Men hans argument synes alligevel vigtigt i konteksten af sømændenes brug af blasfemien til at angribe deres overordnede. Hvis vi kan stole på Simsons ord, er blasfemien således politisk. Den bruges til at omvende hierarkier og til at hævde lighed. Samtidig forbryder den sværgende tunge sig, når den ikke bliver i sin plads.

formulering imod, hvad Platon beskrev som den grundlæggende forskel i menneskenes sjæle – nogle sjæle er af guld og andre af bronze, og hver især var de udset forskellige skæbner. Nogle skulle lede og andre lade sig lede. Endnu en forestilling, der som Platons statsskib udpeger, hvem der skal bære sandhedens ord. Simson synes at sige, at en sådan forskel gør, at kun nogle mænd bærer mod og religion, imens andres fremturen blot er falsknerier, der nok får dem til at fremstå som guld, men som i et afgørende øjeblik afslører sig som “counterfeit”. Bruddet i den sande forskel på folk tager således form af en forfalskning. Sandheden angribes af et fiktivt skin – en ide, der knytter Simsons formulering til Bacons essay om sandheden, hvor fiktionen kritiseres, fordi dens løgn angriber virkelighedens renhed. Fiktionens skade er, som når ædelmetaller iblandes legeringer (Bacon 2002, 342). Simsons bemærkning om mændenes “mettal” peger direkte ned i de politiske fablers insisteren på forskellen imellem de, som leder og de, som ledes og parallelt, forskellen imellem den tale, der forbliver ren og den, der er “counterfeit”. Simsons fortælling er fortællingen om forskellen imellem talere, og den måde denne forskel kommer til udtryk i ordene – om end hans egen tunge og dens forvirrede poetik til tider har svært ved at finde sin egen plads i denne topografi.

Det er også denne konstruktion, der beslægter fortællingen med sørøverhistoriens mange møder imellem sandheden og indbildningerne. Efter et ophold ved en spansk by iscenesættes et sådan møde og den følgende opslittelse:

Having not sayl'd farr as yet from the Bay we perceived some of the Shipp's company, had received bad Impressions made by som false representations of the Spanish greatness and generosity, that warmed the temper of one Reginald Tate a Scotchman to that degree, that he assumed the boldness to tell the Master; that he would go off the first opportunity to the Spaniard, or words to that Effect, (SLO ms. 86, 35)

Folket bevæges ud af sin plads af “false representations”. På dækket cirkulerer en sammenblandet tale, der selv videre forpurrer skellet imellem det sande og det indbildte⁶. Denne forvirring ligner således portrættet af sørøvertalen, som man finder den hos Cox, Sharp og Dick. Og som disse forgængere forsøger Simson at lukke denne åbning, hvori sømanden tager sig friheden til at fortælle og lade sig overbevise af sine forestillinger. Netop i denne lukning formår Simson at

⁶ I en tilsvarende passage fortæller han om, at et skib spottes af en af skibets besætning, som også er en gammel sørøver. Dette løfte om bytte får folket igang med at tale: “a close ffight was represented”. Imidlertid viser det sig at være et spansk skib, og det eneste dramatiske ved episoden vedrører en mand, der er “so foolish”, at han i sin iver over disse falske repræsentationer kommer til at affyre et skud, der sårer to besætningsmedlemmer (41).

formulere sig mere præcist end nogen anden iblandt alle disse tekster om Syd-havet. Han viser netop, hvordan forestillingen om skibets socialitet er knyttet til talen:

I had occasion to observe, that excepting that which Men call Buisness, that is, what they are well versed in, in [which] they have served, and about which they have been conversant, the most part of their Life, the rest of the acting of some Men amount to nothing but noyse, [...] by this they are acted, but when any thing of considerable concern comes in their way, tho of common Interest, y[et] being a thing in which they have not laboured (such as [coun]sell and foresight) they seem to be at a palpable loss: Its manifestly one thing to worke a Ship with a fair Wind [and] room Sea, and an other thing to be observed the rules of Judgement and prudence in the case of Extreem necessity. [One] to make a [ulæseligt ord, måske "Vassal"] where 'tis as easy as unnecessary, and an other to have a presence of Mind in the time of surpr[izing] dangers. (36).

Simson udfolder her en veritabel sociologi over talen. Pointen er klar og understreges emphatisk: Mænd kan kun tale om det, der tilhører deres plads. De kan tale om det, de har arbejdet med og dermed ved af erfaring. Alt andet er ikke tale, men lyder i stedet som støj. Her oversættes fabeln om det metal mænd er gjort af til en metafor om de lyde, disse mænd fremstammer. Og for de fleste betyder denne fordeling af talen, at de i en politisk situation vedrørende det fælles bedste ville være fortabte. Når det mænd konfronteres med ikke er det, hvorunder de har arbejdet og hvori de taler flydende, kan de ikke andet end at udgyde støj. Det er således kun nogle få forundt at udtrykke sig meningsfuldt om det fælles – med andre ord at udtrykke sig politisk. I denne aritmetik finder vi hele den fordeling af talere og tale som disse poetikker på forskellig vis forsøger at effektuere opsummeret i et enkelt konstativ: "nothing but noyse". Talen er således underordnet talerens plads, og ethvert forsøg på at undvige denne forbindelse vil blot producere en excès uden sandhed. Støjen har derfor samme struktur som det indbildte vi mødte i fortællingerne om Sharps mænd. Den er knyttet til fremkomsten af det, som ikke kan lade sig gøre, da det ikke har rod i en sandhed funderet på distinktionen imellem forskellige typer af mennesker. Resultatet er et brud i en logik om forskellene – et brud, hvis traume medieres ved at afskrive dets lyde som støj. Og støj er på sin vis en passende metafor for denne politiske begivenheds inkommensurabilitet. Talen fra de, som blot har

monstrøs stemme er som en dissonant lyd i et musikstykke – et element, der ikke harmonerer, fordi det ikke udtrykker de rette intervaller imellem parterne.⁷

Simsons tekst udfører således en regering af talen, som vi med Jacques Rancière kan forstå som en gerning af “politi”. Denne politigerning hævder en måde at eksistere sammen i et fællesskab “that puts bodies in their place and their role according to their “properties,” [...]. The principle of this kind of being-together is simple: it gives to each the part that is his due according to the evidence of what he is” (Rancière 1999, 27). En sådan fordeling må tænkes som en form for kategoriseringsmekanisme, der bestemmer, hvordan den taler, der fremkommer vurderes:

The police is thus first an order of bodies that defines the allocation of ways of doing, ways of being, and ways of saying, and sees that those bodies are assigned by name to a particular place and task; it is an order of the visible and the sayable that sees that a particular activity is visible and another is not, that this speech is understood as discourse and another as noise. (29)

Den støj Simson tilskriver de mænd, der er defineret igennem deres arbejde, er således netop udtryk for en sådan forudgående “distribution”, der tilkender hver krop en specifik plads i socialiteten⁸. Taleren, der forbryder sig på princippet om det sociales afgrænsning af talen fremkommer som ude af stand til at gøre sig forståelig.

Rancière har blandt andet brugt denne forestilling om centraliteten af figurationer af forholdet imellem en socialitet og tale til at fremføre en kritik af soci-

⁷ Støjen optræder også i andre koloniale kontekster som udtryk for det indbildtes hersken. For eksempel bemærkedes det i 1693 om Bostons guvernør, at han “is little feared and little loved. He selects his company out of the mob for the most part, amongst whom noise and strut pass for wit and prowess” (CSP, 14:138).

⁸ I rejselitteraturen finder man i sjældne glimt erfaringen af denne grænse for talen, som den har taget sig ud fra den, hvis tale støjer. Et eksempel er i Coxeres beretninger om sine rejser i anden halvdel af 1600-tallet: “The next day, as I take it, after this mischance we had a fine day to take an observation of the sun, the master and myself together. When done and calculated our observation, we differed half a degree, that is thirty miles. He was more southerly than I was by his observation. He sets his course, which course I told him would run us ashore. He disparaged my instrument and also my youth. I told him I had experience of my instrument and knew it to be good. All signified little; he was master” (Coxere 1945, 29). Coxere får selvfølgelig ret, da skibet som denne almindelige mand har forudsat støder på grund. Passagens mest interessante sætning er den sidste. Den viser inkommensurabiliteten imellem de ord, som autoriteten siger og de, som folket siger. De to er på en og samme gang samme sprog – som det demonstreres, da Coxere får ret – og to forskellige sprog – som da Coxere finder sine ord frugtesløse.

alhistorien. Problemet ved denne type analyse er, at den bekræfter den aritmetik, vi i denne sammenhæng finder Simson fremføre imod de, der udtrykker noget andet end deres plads. I sit fokus på arbejdet reducerer den marxistiske socialhistorie enhver uoverensstemmelse til et forhold vedrørende socialiteten. Aktørerne bliver således først aktører, når de erfarer deres egen plads og udtrykker den dertil passende konflikt. Også her siger taleren således "hvem" han eller hun "er" ifølge en logik, som denne taler ikke selv har indflydelse på. Den samme kritik kan fremføres imod den maritime historie "fra neden", som den er blevet iscenesat af eksempelvis Marcus Rediker. I en central passage af det skelsættende værk *Between the Devil and the Deep Blue Sea* (1987) formulerer Rediker således et afgørende bånd imellem sproget, arbejdet og fællesskabet, da han beskriver søfolks specielle talemåder:

But this terse, accurate, and technical language also expressed a set of social relations. As the seamen learned maritime language, he also learned the requirements of the ship's social structure, for maritime speech ordered social relations within the wooden world. He quickly understood that the always primary form of communication aboard the ship was the command. Thus the seaman at once learned maritime language and social life, relations of community and relations of class. The efficiency of seafaring language and social relations might guarantee obedience even when survival was not at stake, or at least the captain hoped so. In those moments when obedience was not forthcoming (and often it was not), another part of the maritime vocabulary might be called upon: the language of punishment. The cat wailed on "market day," and mutinous seamen were "dried out in the shrouds" or "marooned" on a deserted island. Such activities reinforced the relay of authority through the language of command, but simultaneously indicated that there was more at issue than "technical necessity." The language of work was thus central both to the socialization process and to the nature of social life at sea. A newcomer had to learn the language before he could move from ordinary to able seaman and beyond, and thereby gain a substantial increase in pay. And maritime speech had to be mastered before a man could become a fully accepted member of the fraternity of deep-sea sailors. The language of the sea provided a broad basis for community, linking the top and the bottom of the ship's hierarchy. Masters and chief mates, who were frequently the most knowledgeable about the technicalities of language and labor, were often the dominant figures in this community, though seamen learned much of the language of the sea from their peers. The "speech community" contained within it a set of bonds, the basis for

a consciousness of kind and a collectivism among all those who lived by the sea. (Rediker 1987, 164)⁹

Talen defineres af arbejdet – er bundet til dets socialitet, som den udtrykker og selve sproget er med til at demonstrere¹⁰. Sømændenes tale er således defineret af et sæt af bånd, som i sidste ende kan føres tilbage til økonomiske og sociale relationer på skibet. Selv den positive kollektivism, som siden er blevet en ledetråd i Rediker og hans disciples værker er funderet i dette arbejde og de relationer det skaber. Ordet “social” synes således som Rancière formulerer det at pege på et forsøg på at føre ordets fremkomst tilbage til en oprindeligt positiv relation:

⁹ Denning gentager Redikers beskrivelse af forholdet imellem socialiteten og talen i en passage, der viser skibet som en teatricalsk enhed: “When the ship’s machinery was being energised by their own bodies, seamen’s language created a remarkable sense of rhythm and tempo. It transformed itself easily into song and chantey. That the ship’s most skilled seamen would also be the ship’s best dancers was not unexpected. Speed, reflexivity, coordination married aesthetics with practicality. There was much choreography in sailing a ship. Silence and chorus were both signs of discipline” (Denning 1992, 57). Sømænd performer således, når de udtrykker deres socialitet. Deres tale er defineret af arbejdet, og den oscillerer imellem det samstemmende og det tavse. Denning essentialiserer denne dikotomi senere i samme passage: “To a sailor, the text of his life was in knowing every degree of the relationship of his wooden world to the wind and sea and land outside it and the relationship of every place, role and action within it to himself. The pleasure of that text was as erotic for him as a composition could have been to Mozart, and just as self-identifying, and just as disturbing to others” (ibid.). Sømændene er deres verdens kor. Efterfølgende går Denning så vidt som til at lade det være det tahitianske som sømændene samler op undervejs, der forstyrrer dette kors harmoni. Hvis sproget er så entydigt funktionelt for organicitet må forstyrrelsen per definition komme udefra. Uoverensstemmelsen er således ekstern for socialitetens eget udtryk: “They were touched and changed by something outside their wooden walls” (58). Hos Rediker sker bruddet derimod i den kollektive erkendelse af og modstand imod skibet som “fabrik”.

¹⁰ Ikke overraskende finder man i samtiden ordbøger over dette tekniske sprog, som samtidig kan læses som lærebøger for sømænd (eks. Smith 1627). Disse tekster kan læses som opdragende tekster, der skal fortælle sømanden om de pladser og rum, der er i skibets aritmetik. Monson slår eksempelvis fast, at: “The Sea Language is not soon learn’d much less understood, being only proper to him that has serv’d his Apprenticeship. Besides that, a boisterous Sea and stormy Weather, will make a Man, not bred on it, so sick, that it bereaves him of Legs, Stomach, and Courage, so much as to fight with his Meat. And in such Weather, when he hears the Seaman cry, Starboard, or Port, or to bide Alooff, or flat a Sheet, or haul home a Cluling, he thinks he hears a barbarous Speech, which he conceives not the meaning of. Suppose the best and ablest bred Seaman should buckle on Armour, and mount a courageous great Horse, and so undertake the leading of a Troop of Horse, he would no (no doubt) be accounted very indiscreet” (Monson 1732, 3:329). At knytte sproget til skibet socialitet er således også del af en maritim magtdiskurs, hvori skibets fællesskab skal opdrages og hvori hver mand skal kunne kendes fra en anden.

the social becomes this base or background of the events and words that must always be extracted from the lie of their appearance. Social designates the distance of words and events from their truth, which is nonverbal and does not pertain to events. From the outset social interpretation poses a certain geography of places. (Rancière 1994a, 32)

Det sociale er således en grund, hvortil ordet i dets forvirrede fremkomster skal føres. Som hos Simson bliver arbejdets relationer den baggrund imod hvilken ordet skal måles¹¹. Den tunge, som ikke udtrykker dette bånd har ingen rolle i historiens fortælling, som derved får en klar teleologi. For Rediker bærer den positive relation imellem talen og arbejdet eksempelvis muligheden for en frigørelse, der fremkommer i det øjeblik, hvor dette kollektiv genkender sin plads som undertrykte og kæmper tilbage imod de magter, som står over dem. Selv frigørelsen skal således ske ved at tale en tale om positivt definerede relationer og derved udtrykke identiteter, som funderes i det sociale – om det, som i sidste ende ligger udenfor sproget. Kun denne tale kan tælle som sandhed. Derfor introducerer ordet “social” en distance imellem ordet og sandheden: “The double range of the word social may be specified as follows: social designates a set of relations. But it also designates the lack of words for designating them adequately” (Rancière 1994a, 34). Simsons afmærkning af støjen rammer således den grundlæggende antagelse, der gør både hans samtid såvel som historikerne ude af stand til at høre sømændenes forvirrede tale og homonymer som andet end støj – fordi den ikke udtrykker en poetik, hvor talen passer til taleren, men derimod med Aristoteles’ distinktion kan siges at være udtryk for historiens skandaløse kontingens¹².

¹¹ Denne lukning synes strukturel. I sit formidable studie af historieproduktion *Silencing the Past* (1995) pointerer Michel-Rolph Trouillot netop: “Effective silencing does not require a conspiracy, not even a political consensus. Its roots are structural. Beyond a stated—and most often sincere—political generosity, best described in U.S. parlance within a liberal continuum, the narrative structures of Western historiography have not broken with the ontological order of the Renaissance” (Trouillot 1995, 105).

¹² Med postkolonialismens vokabular kan vi således sige, at vi her finder den demarkationslinje, der definerer den subalterne. I en kommentar til Spivaks tese bemærker John Beverley: “Spivak’s notorious claim that the subaltern cannot speak as such is meant to underline the fact that if the subaltern could speak in a way that really mattered to us, that we would feel compelled to listen to, it would not be subaltern. Spivak is saying, in other words, that one of the things being subaltern means is not mattering, not being worth listening to” (Beverley 2005, 428).

Tungens reform

Simsons konstruktion af ordenes splittelse imellem deres rette sted og en støjende, hvileløs vandring kommer også på arbejde i beskrivelsen af de 4 sørøvere og deres 4 "Boyes" som Strongs besætning i september 1690 fandt på Juan Fernandez. De mænd som Wafer og Dampier senere skulle beskrive i deres fortællinger. Strong og besætningen havde hørt om disse 4 mænd fra spanierne, og den 11 september kunne de se skæret af bål skinne fra et af øens højeste steder. Dagen efter fik de fortællingerne bekræftet, da 2 af disse sørøvere blev bragt ombord. De synes at have været et øjeblikkeligt centrum for talen. Simsons nysgerrighed må have været betragtelig, og over de næste sider synes han at bekræfte sin egen betragtning: "The History of their Life and Adventures would be worth the while" (SLO ms. 86, 73). Imens Strongs mænd på dækket forsynede sig fra øens spisekammer, kunne de med Simson iblandt sig få fortalt om tre års liv og eventyr i ekspansionsprojektets margin.

Simson approprierer de fortællinger, han hører og forsøger med udgangspunkt i disse mænd at fortælle en eksemplarisk fortælling om kolonialisme. En fortælling om, hvordan øen Juan Fernandez kunne bruges af England som et potentielt rum for ekspansion. Dampiers beskrivelse af sørøverne, citeret tidligere i kapitlet, implicerer den samme fortælling. Ved at placere disse 4 mænd og deres slaver på øen argumenterer denne fortælling for, at det ville være muligt at etablere en koloni her. Og Simson konstruerer dette argument ved at vise, hvordan mændene allerede har vist vejen for en fremtidig koloniseringsgerning. Således fortælles der indgående om, hvordan sørøverne havde indtaget øen og beskyttet sig imod spanierne ved at trække op i bjergene. De fire mænd besidder således en "knowledge of the Island very advantageous for all future occasions" (74-5). Simson påtager sig ikke overraskende hvervet som formidler af denne viden med sigte på at nyttegøre sørøvernes erfaringer:

If these two Islands with Mocha were fortified by the English, they would be capable in Case of a Breach with Spaine, of doeing them a greate deale of mischief. They [sørøverne] told us, the Spaniards in those parts had neither Skill nor Courage, and 'tis manifest their Seamen are but bunglers. (75)

Simson skriver således til det koloniale hierarki med viden, der skal bruges ved "future occasions". Han folder dermed historien om disse "castaways" ind i

sit løbende argument om strategiske potentialer, der gør hans fortælling nyttelig¹³.

I den forbindelse er det afgørende, at sørøverne allerede har bevist denne mulighed for kolonisering. Derfor viser Simson dem i færd med at etablere ikke bare en engelsk tilstedeværelse, men et veritabelt samfund¹⁴. De har for det første været i stand til at overleve uden problemer. Øens naturlige ressourcer spiller her en afgørende rolle, men vigtigere er måske hierarkiet iblandt dem. At de ikke har levet uden lov. Derfor vises øen som scene for afstraffelsen og dens performance. I en passage senere i narrativet vender han således tilbage til Juan Fernandez, da han fortæller om slaver:

They are a desperate sort of Creatur's we understood by an instance related to us by the fardinando Men we brought with us. Their four Boyes, whereof the Leader was a Negro (now in the possession of my Lord ffaulkland) having been severall times chastised by their Masters were at last resolved to cut their throats, they were very cautious in their Counsells, and secret in their managements, till, the time of the Execution drawin nigh, One Boy's heart failed him, and made a discovery of the rest, These being suffciently acquainted with the strong holds of the Islands, kept out a long time till their Patrons were glad to come to Parley, and were willing to promis them honourable quarters; however when the Sparks had once surrendered themselves, they were severally hung up by the Thumbs, their Armes being brought backwards over their heads, and Chastised in the customary manner and Measure, that's usuall amongst Privateers, They wanted but a Hoyse or two of getting the Strapado; They were then tyed apart and disciplind with fasting till some sattisfactory degree of reformation was read in their ffaces. (SLO ms. 110-11)

Lauren Benton har i et nyligt værk diskuteret, hvordan lovgerninger på fjerne steder kan ses som forsøg på at gøre krav på suverænitæt over sådanne steder (Benton 2010, 57). Følges denne logik kan passagen læses som et bevis for, at englændere allerede herved havde gjort en form for krav på Juan Fernandez ved at udøve lov på stedet og derved at have etableret et hierarki, der manifesteres i

¹³ Derved modarbejder han en uønsket læsning, der er mulig ved de skibbrudsnarrativer, som her synes at være rammen om fortællingen. Thompson (2007, 119) har diskuteret denne potentielle læsning: "Thus the shipwreck topos can easily take on a transgressive aspect, serving to activate fantasies not so much of heroism and self-discipline as of an escape from normality, a social order turned upside down and even a sort of primal selfishness".

¹⁴ Portrættet af sørøvernes samfund er derfor ikke en tom utopi udenfor "civil society", som det hævdes af Lamb (2001, 188), men derimod et udtryk for et strategisk potentiale.

tekstens konsekvente skelnen imellem de 4 mænd og deres "Boyes"¹⁵. I den forbindelse synes lovens evne til at producere "reformation" afgørende. Dermed bliver øen igennem lovritualet (dets sørøveriskhed til trods) skrevet ind i en engelsk geografisk imaginær af lov og suverænitæt. Den er allerede engelsk.

Øens potentiale iscenesættes i en anden passage som en effekt på tungen, der i øens generøse landskab forsager sine tidligere synder og giver stedet nye engelske navne:

The late English proprietours had given name to the several districts of the Island, They called one Scotland from one Cranston a Scotch Irish-man who went over to the Spaniards. The Said planters had their life there for the most part at distance from another upon this occasion; Considering, that according to the Custom of pirates, they had led an ill life, for the time past, and being sensible that their swearing and blaspheming which they still kept up, was provoking to Almighty God in whose hands they thought themselves to be, as being deprived of all ye Society, they made an agreement in order to begin & perfect a through reformation, and particularly of ye Crime, to live severally and part every Man in a several cave for some Months, or till they should deposite so bad a habite, which purpose and resolution of theirs being put in practice, had the desired Effect, so far that after that time, they could converse with one another, with all the moderation and gravity imaginable. We found the men in very good plight. The life they had led had made them very sharp, they very well understood the condition and state of the Spanish plantations, and very well provided for their own Substance, when they came upon the Island, carrying a shore all necessary utensills especially, such as contribute to their defence. They never walk'd abroad, without their hands being on the cocks of their Guns. Amongst other things they carryed a shore a salt pan, and made their owne salt by the sea side; They had Hammers, saw's & other [] Tools for felling of Trees, & building of Hutts. One of the four told me that if he went home with us, he would Endeavour the like reformation amongst our Men, as was affected amongst them dureing their Hermitical life, but he found himselfe very farr mistaken, for in stead of the good he proposed to doe; Hee againe learned to drink and swear of ye Ships Company, so that reflecting on his relapse he afterwards often wished himselfe on the Island againe. (SLO ms. 86, 78-80)

¹⁵ Imod slutningen af teksten gør den sig flere gange bemærket med en udtalt racisme, hvor afrikanere sammenlignes med aber (SLO ms. 86, 112).

Selve stedet vises her som værende i stand til at reformere de værste tunger. Og tungens reform er knyttet til en geografi, der approprieres af englændere. Det er igennem etableringen af en distance imellem talerne, at tungens synder kan stoppes. I en geografi af tavshed, der fordrer et "Hermitical life", hvor mennesket er defineret af arbejdet og ikke af ordenes troløshed. Ved at umuliggøre talen kan mennesket blive godt. I en senere passage lignes denne distance til den teknik, der bruges på slaveskibene, hvor slaverne vælges fra forskellige steder med forskellige sprog "so that they find they cannot act joyntly, when they are not in a Capacity of Consulting with one an other" (109). I stedet for et sted for talen, fremstår Juan Fernandez som et sted for arbejdet til det fælles bedste. Endnu en parallel findes i Simsons beskrivelse af Barbados:

The Inhabitants are devoted to Industrey, otherwise they would have little to doe in that place, which may be called by the manifold and known Effects and influences it has had on some of our Sluggards that are transported thither a School of Reformation (107)

Barbados er, hvad Juan Fernandez kan blive til – en eksemplarisk koloni gjort ud af metropolens lumpenproletariat, Hakluyts drøm. Desværre er dette frelsende territorie i Juan Fernandezs tidlige guvernørers tilfælde en stakket frist. I stedet for at omvende besætningen bliver de fire fromme sørøvere ofre for skibets skandaløse fælleshed. Da de finder sig selv iblandt den ødelæggende støj på dækket forfalder deres ellers forbilledligt reformerede tunger. Skibet er i modsætning til øen netop det sted, hvor talen ikke finder sit rette sted – den forvirrede scene, hvor folket udgyder sin smittende støj. I skibets tætpakkede verden er der ingen frelsende distance.

De 4 sørøvere vises på denne vis som protokolonister. Imidlertid er dette positive billede af sørøverne i andre passager betydeligt mere kompliceret. I disse passager brydes narrativet igen om sine egne dobbeltheder. Snart hører vi således sørøverne fortælle ganske andre fortællinger end dem om reformerede tunger. I stedet støder vi på søroveren som den, der forbryder sig på forskellenes sandheder. Disse tunger bebyrder således også Simsons narrativ med en anden fortælling om Juan Fernandez. En historie Simson forsøger at omskrive til ren "pretend":

Our Comander had come a great deale out of his way to carry them home, believing that his kindness there [] would have been gratefully accepted; but they subtilly pretended that they lived as Kings in the Islands having no Law, or Superiour to Controwle them, that they wanted for Nothing, Turnipp-topps supplying their want of Bread, their ffood being Venison, their drink Goates milk and Excellent water, ffor severall dayes

they made a show as if they had been of all the Men in the world, the most Content with their Condition, thinking with themselves that our Captain would allow them wages, as he did other Seamen; but they pulled off this vizard before we sayled from thence, and declared themselves glad to have the oppertunity of seeing their owne Country once more, nay they ^had been plainly told us that they resolved to goe off the Island with the next Privateer that should happen victualling there. (74)

Og han fortsætter kort efter:

One of them spake to me in the Old-Privateers Stile that we had a Captain did not love himselfe, otherwise he would venture to make himselfe and Company [rich], and by and by that the Captain must needs have an Estate that was so Civill to Dons when it was in his power to gett vast riches; he thought it strang, that our Comander had not run the risque as he termed it, I answered him, if our Captain shoulde have run it he must have run all his life for it, as they were resolved to doe. (75).

Vi er allerede bekendt med denne struktur, der resonerer med andre fremstillinger af sørøveriets talegerninger i udtrykket “as he termed it”. Sørøveriet kommer til udtryk i en falsk egalitær tale, der støder imod en hierarkisk sandhed. En tale, der indfinder sig som et blændværk i en verden af forskelle. Og dette “show” udtrykker en forestilling om at leve uden lov og uden overordnede. Med andre ord lader sørøverne som om, at livet på Juan Fernandez er den landfast variant af livet i sørøverfællesskabet som det beskrives af Rogers. Denne selvfortælling portrætteres her som en bevidst løgn, der blot er skabt for at snyde løn ud af Strong. Men selv Strong's autoritet respekteres ikke, da sørøverne fabulerer videre i deres “Old-Privateers Stile”. Løgnens performance synes således at være mærkeligt vedholdende trods autoritetens nærvær. Den indbildte tale bliver ved med at tale sig selv og dens “pretend” – der til sidst kommer til udtryk som en implicit trussel imod kaptajnen selv.

Simson skelner ikke imellem den tale, der taler imod autoriteten og den tale, der fortæller om guld. Sørøvernes begærlige fortællinger fremkommer således netop som et angreb fra en tunge, der foretrækker at være uden lov og uden overordnet og således kun kan være indbildt, da virkeligheden dikterer, at der altid vil være forskel på mænd. Vi er tilbage i de forviklede “imaginations”, vi så forvrænge Sharps fællesskab. Et skuespil hvor det, som kunne ligne smukke

drømme kun er et skjul for begæret¹⁶. En mimesis, der ikke efterligner det sandes eksemplaritet, men i stedet bruger lejligheden til at opdigte en anden orden i opposition til loven¹⁷. Dette “show” er støj – fabulerende blændværk af ord, der ikke fortæller det, mænd ved, fordi det er deres “business”. Symptomatisk slutter passagen da også med, at Simson positionerer sig selv som den, der fremkalder lovens virkelighed som en trussel imod disse forgyldte fantasier og deres skuespil. Loven er den sidste instans, hvor virkeligheden finder forankring i sandhedens kamp mod det indbildte – en sandhed, som samtidig dikterer en relation, hvori subjektet er lovens subjekt fremfor selvfortællingens subjekt. Hvor subjektet tildeles et mandat til at tale og ikke taler andet. De indbildte friheder kommer således altid til kort – en pointe Simson demonstrerer ved, at selv disse sørøvere indfinder sig i hierarkiet.

Simson ender derved med at portrættere disse 4 mænd på en måde, som er tvetydig¹⁸. De er på en og samme tid den reformerede fortrop for suverænen, som først degeneres i mødet med dækkets tale, men samtidig er de trodsige og uvillige til at følge Strong og forsøger at snyde ham til at betale dem løn, imens de udtrykker sørøverbegæret efter at angribe spanierne. Sørøvernes skandaløse fortællinger er således på en gang en maske og det ansigt, der findes under masken.

Denne dobbelthed kan læses som et udtryk for Simsons fejlslagne forsøg på at konstruere en figur, der kan bruges til at hævde et krav om engelsk kolonisering, men som samtidig skal udtrykke en andethed. Derved skal disse karakterer approprieres, men alligevel holdes distinkte fra Strongs legitime projekt. De skal på en gang være den samme og den anden. Men ved at fortælle en subjektivitet, som i denne dobbelthed splittes, får Simson samtidig fortalt en historie, som

¹⁶ Sørøvernes begær beskrives i en anden passage, hvor Simson i en mærkeligt indskudt betragtning fortæller: “The said Captain at his departure gave the Cabin Boy and the fiddlers a piece of Eight a peece, which thô it was Enough and generous yett comes Short in proportion to the same Sum given to a Boy, for lighting a pipe of Tobacco, which was a common practive amongst the Privateers of Jamaica, after they had newly devided the Spoile and were flush of Money” (63).

¹⁷ I en anden passage fremstilles denne modsætning imellem sørøveriets imaginær og loven som en modsætning imellem begærets kløe og galgens smerte: “better then finger[s] should itch without grasping the prey, then their necks should ask for it an other time” (66)

¹⁸ Min læsning er således i modstrid til Lamb, der læser disse utopiske stemmers isolerede reform og deres “pretence” som direkte forbundet: “Swearing and gambling were forsworn by Simson’s privateers because each saw himself as did More and Selkirk, an absolute monarch, whose utterances are no longer futile or expectant, but performative and real” (Lamb 2001, 183). Derved passer også dette lille fællesskab med det tema, som Lamb læser i alle disse Fernandez-fortællinger – isolationen af selvet. Denne læsning bliver blandt andet mulig, fordi Lamb på den foregående side gør deres stemmers “pretend” til en indbildning de gør overfor sig selv – fremfor overfor Strong.

gennemsys af de antagonismer, vi så i beskrivelserne af Sharps splittede fællesskab, hvor oprørerne på en gang var de, som begærede mest (terningspillet fristelser), men samtidig holdt søndagen hellig og havde udvist stor lydighed imod Sawkins, som smed terningerne overbord. På en gang de, som løj og de, som kunne gøre løgnen til virkelighed. Aritmetikken går ikke længere op. Sørøveren undviger os således igen og efterlader Simsons fortælling ambivalent.

En anden mulighed for læsningen af denne åbning i fortællingen melder sig. Måske er det ikke Simsons egne konstruktioner, der vikler ham ind i et spind han ikke kan undslippe. Måske bærer dette vrid i stedet en mere direkte relation til disse 4 mænds sørøverfortællinger, der har lydt i ekspeditionens tomme tid. Det er ikke fuldstændigt usandsynligt, at sørøverne simpelthen spillede skuespil overfor Stronges folk. At de har "ladet som om" for at gøre noget fiktivt virkeligt. At de først har opført sig pænt for at få et job og har fortalt om deres reform, for siden at have spillet trodsige, da den første strategi ikke virkede. I så fald kan det skuespil som Simson tilskriver dem bekræftes, men i stedet for at være udtryk for deres uhyrlighed, kan det læses som et udtryk for en agens igennem en slags kamuflage i mødet med Stronges autoritære blik. En appropriering af fortællinger, der gør taleren genkendelig – performative fiktioner (som dem fortællere som Sharp og Dampier selv fortalte). En kamuflage, som i så fald har vredet Simsons narrativ af led. 3 år på en øde ø synes rigelig tid til at udtænke planer for, hvordan man skulle reagere, når der kom folk til øen. Og sørøverne havde trods alt betydelig grund til at bluffe. De havde netop været del af et sørøverfællesskab, der havde begået substantielle overtrædelser. Deres påståede, men kortvarige reform kan på denne måde tolkes som endnu et forsøg på at appropriere magtens eget sprog, analogt med Dampiers skrivegerning. Vi kan ikke være sikre.

Det eneste blivende indtryk er, at disse sørøvere er overordentligt talende. Og med denne tale bliver koloniseringens troper i Simsons muterende fortælling særdeles tvetydige.

Ekskurs: X marks the spot

Stronges eget narrativ er en ganske anden type fortælling end Simsons. I stedet for en beretning om mænds gode og dårlige gerninger præsenterer Stronges manus i Sloane-samlingen os blot for en kontant logbog. Denne ledsages og indledes af Stronges kommission, der viser skriften som et svar på et bud fra den magt, som har sendt rejsen afsted og institueret dens autoritet, der på en gang er en autoritet over skibet og skriften. Det er denne kommission, der giver Strong ret til at bedrive kaperi:

Provided alwayes that the said John Strong keep ane exact Journall of his proceedings and therein particularly take a notice of all Prizes which shall be taken by him the nature of such Prizes the times and places of their being taken and the values of them as nigh as he can judge as also of the station motion and strength of the enemy as well as he or his Mariners can discover by the best intelligence he can get and also of whatsoever else shall occur unto him or any of his officers or Mariners or be discovered or declared unto him or them or found out by examination or conference with any Mariners or Passengers of or in any the Ships or vessells taken or by any other person or persons or by any other wayes or means whatsoever tuching or concerning the design of the enemy or any of their fleets ships or parties and of their Stations Ports and places and of their intents therein and and of what merchants ships or vessels of the enemys bound out or home or to any of the enemys bound out or home or to any other place as he or his officers or Mariners shall hear (SLO ms. 3295, fol. 2)

Passagen fortsætter med lignende bud og markerer klart, hvad Stronges skriftspraksis skal indlade sig på at beskrive. Den skal give "account" på en måde, der henleder tanken på foucaultske relationer imellem magt og viden. Dermed gives teksten et mandat. Det mandat også Simson forsøgte at performe, men som forvirredes af tekstens mange resonancer. Stronges pen er mere koncis. Her fortælles ingen tvetydige moraler om skibets indre, hvori det subalterne resonerer. Her er ingen dialog med sørøverens selvfortællinger eller anekdoter, der synes at forhandle med læserens forventning om "diversion" og "instruction". Strong skriver som svar på tiltale. Han indfinder sig på denne måde i en økonomi af ord, der knytter hans skriftspraksis direkte til hans autoritet. Denne form fremstår på denne måde som et direkte udtryk for et koloniale imperativ. En "account", der udelukkende synes at redegøre for sig selv overfor den magt, der har skabt dette selv.

Som resultat er narrativet næsten uigennemtrængeligt. Skibets indre optræder kun som et rum, der er skærmet af for læseren – en forsegling, der knytter sig til kommissionens præcise afmærkning af Strong's autoritet. Når dækket ikke kan høres bliver den implicitte præmis derfor, at denne afmærkede autoritet har hersket præcist, som mandatet dikterer¹⁹. Den autoritære stemme som her forudsættes bliver korrelativ med den stemme, som igennem narrativet med præcision fortæller om det observerede, om sejladsen og om udvekslingerne med spanierne. Dermed bliver tekstens koncise fortællestemme ækvivalent med en autoritet til det ord, der behersker folket.

På sin vis kan Strong's narrativ tillade sig at lukke skibet, fordi hans tekst hverken taler for "instruction" eller "diversion". Den er blot "account". Den er del af en anden lukket og dybt instrumentel økonomi, hvis mål er, hvad der for relativt nyligt og i en anden kontekst er blevet kaldt et "controllable space" (Ogborn 2007, 102)²⁰. Og den forsøger at gøre denne "account" til svaret på et mandat, som den selv (gen)producerer i sine instruktioner. Den har på denne måde mindre af skibet i syne, fordi den har mindre plot. Fordi plottet (ligegyldigt om det sigter på at underholde eller instruere) må involvere en fortælling om mennesker. I stedet lukker teksten sig om selve rejsens seriale, kronologiske itinerar. Den fortæller på denne måde noget om rejseberetningernes politik. At fortælle om skibet er ikke nødvendigt for en tekst, der blot vil redegøre for bevægelsen i en matrice af koordinater. Det bliver derimod netop nødvendigt at fortælle om skibet så snart det er henvendt til andre end blot de, som har givet mandat til account – når teksten skrives til hvad Simson kaldte "future occasions". Den skal kunne fortælles videre i forskellige sammenhænge. I denne dimension peger sådanne tekster imod den struktur af gentagelighed, der udfoldes af Derrida i dennes polemikker imod forestillingen om den suveræne talehandling og dens

¹⁹ En struktur vi kender fra Cabots instruktioners rolle i Hakluyts monolit.

²⁰ Ogborns bemærkning om East India Company i det 18. århundrede beskriver skriftspraksissen på en facon, som også synes rammende for de beretninger, som vi her finder udfolde en ganske anden geografi af beregnelighed: "The aim was to construct a controlled space for writing and calculation which would seek to ensure the accessibility of the books, the orderly conduct of accountancy, the absence of the selfish interests of factory chiefs, and all that depended upon it. Understanding this specific and small-scale geography of writing and writing practices as an ordering of the relationships between power and knowledge in the making of global trade, means recognising the social and cultural relationships that lie right at the heart of the economic arrangements of mercantile capital" (Ogborn 2007, 102). Historikeren Patrick Joyce ser i denne opmærksomhed på skriftspraksisser en ny vej for social- og kulturhistorien. Dette skyldes den måde, hvorpå studier som Ogborns på kreative måder formår at tænke det materielle som produktive magtformer. Som Joyce siger: "Therefore, the engines of change in terms of imperial history become the files themselves together with the often obscure individuals who engineered their continual reinvention" (Joyce 2010, 243).

totale kontekst, som sikrer betydningens entydighed. Med gentagelighed mener Derrida den måde enhver tekst bliver i stand til at kommunikere udenfor sin oprindelige kontekst af et talende selvnærvær (Derrida 1988, 7). Simsons tekst markeres af en sådan åbenhed, når den citerer og approprierer sørøvernes stemmer i en tekst, der i sine forviklinger synes at løsne sig fra den kontekst, den hævder for sin egen læsning.

Men denne problematik synes ikke i første omgang at markere Strongs tekst. Den lukning som denne log forårsager sker således på baggrund af en vished – at den tydeligt klarlægger, hvem der taler og, hvem den taler til. Dermed gives skriften et mandat, der rodfæstes i de magtrelationer, som også rejsens itinerar selv er produkt af. En demonstrativ selvkontekstualisering. Tilbage står historikeren med en fortælling, der synes berøvet historiens grundsubstans – nemlig handlinger. Dette betyder da også, at historikere som Glyndwr Williams i deres redegørelser for Strongs rejse må se sig nødsaget til at bruge den ellers utroværdigt “litterære” Simson (Williams 1997, 102-105).

Og dog. Teksten lukker sig måske om sig selv og sin instrumentelle form, som den i samme greb performer sin egen og skibets beherskelse, men i selve dens materialitet synes den alligevel at pege imod en åbenhed. Også Strongs panoptik og dens nøgterne afrapportering er trods dens skåsikre ræson, hvad Ann Laura Stoler har kaldt et “frail conceit” (Stoler 2008b, 356)²¹. Denne åbenhed aftegner sig på tre måder direkte på papiret.

1. I indførelserne fra d. 18 til 21 januar 1690 skifter håndskriften uden bemærkning. Enkelte forkortelser ændres (eks. “ditto”, som blot bliver til “Do”). Efter en side skiftes tilbage til den foregående “oprindelige” håndskrift og dato-markeringen starter forfra ved d. 18. Noget af denne side mangler imidlertid. Det kunne således se ud som, at en side på et tidspunkt er blevet revet over, hvorfor den nu iturevne side er blevet kopieret af en anden end Strong for derefter at være blevet sat ind i manuset.

2. I marginen ved indføringen den 28 januar står skrevet med blyant: “Vide Cowley p. 7 Catal. no. 54”. På den følgende side står med blæk og i en anden håndskrift: “now called Cape Percival”.

3. I tekstens margin finder man ved indføringen for 28. september 1690 et “X” skrevet med blæk. Da jeg først så dette x troede jeg mistroisk, at det var sat af journalens forfatter for at markere noget, som ikke skulle skrives i selve loggen. Dette skyldes, at x’ets strøg ligner skriftens egne. Imidlertid gik det senere op for

²¹ Stolars formulering lyder: “The Indies colonial bureaucracy was so weighted with fixed formats, empty phrases and racial clichés, one is easily dulled by their very repetitions. Our readings are blunted by what has been often parsed as the seemingly panoptic glare of a stylized official gaze. But here the panoptic is a frail conceit” (Stoler 2008b, 356). Det samme kan siges om logbogens officielle narrativ om skibet.

mig, at en række tilsvarende x'er findes i marginerne på Simsons tekst. Dog svarer datoerne for disse mærker ikke overens. Og umiddelbart synes der ikke at være noget system i det, de afmærker.

På hver sin måde synes disse mærker at pege ud af tekstens ellers lukkede struktur. De er mærker, som på subtile måde bryder enetalens hævde af at gøre sig forståelig i et lukket rum af en entydig kontekst. Dermed kan tekstens performance af et selvnærvær ikke skjule, at også denne struktur er en struktur af skrift. Og med denne skrift følger en problematisk gentagelighed, hvor teksten i sin uafhængighed af kontekst bliver scenen for potentiel appropriering:

To write is to produce a mark that will constitute a sort of machine which is productive in turn, and which my future disappearance will not, in principle hinder in its functioning, offering things and itself to be read and to be rewritten. (Derrida 1988, 8)

Således bærer teksten en kraft, som på en gang gør den i stand til at kommunikere, men som samtidig potentielt løsriver den fra sin eget nærvær og tid:

by virtue of its essential iterability, a written syntagma can always be detached from the chain in which it is inserted or given without causing it to lose all possibility of functioning, if not all possibility of "communicating," precisely. One can perhaps come to recognize other possibilities in it by inscribing it or grafting it onto other chains. No context can entirely enclose it. (9)

Det er selve forfatterens fravær, indskrevet i tegnet og sproget, som signaleres i de passager, hvor teksten et øjeblik synes skrevet af en anden. Den mest plausible årsag til, at den er skrevet i en anden hånd er, at teksten er blevet læst. At den har været i brug. Og det er ligeledes en sådan brug, der markeres af bemærkningen om Cowley og det i konteksten af sørøveriets mytologisering dybt forunderlige "X". Brugen afslører dette brud imod fremtiden – at selv dette demonstrativt selvnærværende sprog taler videre på trods af fraværet af den person, hvis signatur det her bærer. Det er ikke afhængigt af dennes krop eller mandatets nærvær for at gøre sig forståeligt. Det er, som Derrida siger, gentageligt, og dermed åbnes dets kontekst. Eller rettere, dets kontekst viser sig udskiftelig. Tegnet kan arbejde videre selv i andre sammenhænge end den, hvori forfatterens nærvær og dennes kontinuitet med magtens imperativ synes at garantere tegnets betydning. Men denne evne til at arbejde videre medfører ikke eksakt reproduktion.

X'et i marginen på Strongs narrativ kan på samme vis læses igennem Homi Bhabhas derrideanske bemærkninger om den koloniale regeringskunst, hvor

netop skriften spiller en så afgørende rolle i tilfredsstillelsen af det koloniale videbegær: "The sign of colonial government is cast in a lower key, caught in the irredeemable act of writing" (Bhabha 1994, 132-33). I det koloniale projekt med dets afstande opstår den koloniale skrift således som syntaks af "deferral", og denne syntaks af skrift (i Derridas forstand af ordet) gør noget ved diskursens evne til at give selvnærvær: "It opens up a space of interpretation and misappropriation that inscribes an ambivalence at the very origins of colonial authority" (135). X'et markerer således netop et "space of interpretation".

Dermed er det element af gentagelighed, som får skriften til at virke (og muliggør dens eksistens som det instrument Bhabha gør den til) også det element, der i sig bærer en kraft, som bryder skriften fra sin kontekst. Det, som gør den åben. Dette viser denne instrumentelle skrift selv, da den for at virke netop må citere en genkendelig form og dermed appropriere et sprog om skibet og rejsen, der går forud for talehandlingen. Teksten er derfor i sig selv en gentagelse af en formular. Talehandlingen er dermed ikke den gennemsigtige intentions bemestring af sproget, men i sig selv en forhandling muliggjort af sprogets åbenhed – af dets mulighed for at virke videre i stadigt nye kontekster (Derrida 1988, 18).

Strong's handling kan således i sig selv ses som en gentagelse, der lægger den åben for dens eftertid. En brug af en forudetableret tale, hvis sprog og form den benytter til at konstituere sin enetale. Det, der muliggør Strong's talehandling er således også det, som her gør hans fortælling til et sprog, der kan approprieres. X marks the spot²².

X'et står i marginen – i skriftens umiddelbare kontekst. Her, hvor vi ville ønske at finde den entydige lukkethed garanteret af den grænse hvor teksten ikke længere taler. Her, hvor vi forventer at finde en tavshed, finder vi i stedet tegnet på tekstens ufærdighed. X'et markerer netop det punkt, hvor teksten deler sin formel (ligegyldigt, hvor ihærdigt den bemestrer den) med andre tekster (der modsat Strong's ikke nødvendigvis behersker dette sprog eller taler i den samme kontekst). X'et markerer gentageligheden eller udskifteligheden, som gør dette sprog til et sprog talt af ikke bare magten, men også alle dens tvetydige mutationer i dens margin. X'et signalerer således præcis der, hvor Strong, Simson, Cowley og sidstnævntes sørøverkolleger deler et sprog. Narrativet bærer således nok Strong's signatur, men denne signaturs løfte om et autoritært selvnærvær problematiseres af dette delte sprog og dets besværlige kontekster. At tekstens parasitære randbemærkninger indskrifter den i en relation til andre tekster.

²² Stoler skriver om x'er i de hollandske koloniale arkiver, at de markerer statens skabelse af et hemmeligt rum, da de afmærker statshemmeligheder (Stoler 2008a, 26-27). Disse x'er markerer noget andet, der snarere peger på tekstens manglende evne til at konstituere sit epistemiske rum.

Og disse relationer peger på ganske problematisk vis direkte imod sørøveri-
et. Det er sørøveren Cowley, der går igen i den læsning af Strongs tekst, som har
afsat tegn i dens margin. En kollega til Dampier, Wafer og Ringrose, der ligesom
disse var del af den bølge af sørøvere, der fulgte i Sharps kølvand. Skriften i mar-
ginen er en reference til Cowleys manuskript, der i dag ligger i British Library
(SLO ms. 54). Og hvad finder vi, hvis vi følger denne "graft", hvor teksten på
trods af dens forsøg på en lukket demonstrativ kontekst knyttes til en anden
historie? Jo vi finder en fortælling fuld af sørøvere, sømænd og deres mærkelige,
uvisse taler, der resonerer i skibets tomme tid. På sin hjemrejse i en hollandsk
flåde på 3 skibe fortæller Cowley eksempelvis om en hændelse, der forvirrer
flådens ledere. En aften efter et festmåltid høres i bølgerne en stemme, som rå-
ber: "Come help, come help, a Man over Board". Dette sætter skibet i stort po-
styr, men man kan ikke finde manden, som skulle være faldet i havet. Til sidst
holdes mandtal, hvor det konstateres, at alle mand stadig er ombord: "which
made them all to conjecture, that it was the Spirit of some man that had been
drowned in that Latitude by accident" (Cowley 1699, 40-41). Det virker dog ikke
usandsynligt, at denne ubestemmelige spøgelsesstemme har været en utidig
practical joke blandt de menige sømænd²³. En spøg frem for et spøgelse, der i
passagen fremkommer som et overskud af tale uden talere i hierarkiets hjemsøgte
optælling. I en anden version af Cowleys manuskript fortæller han, hvordan
det tog, der senere skulle føre ham ind i sørøverens territorium i Sydhavet star-
ter med, at han lokkes af en besætning som "pretended that they wanted a Ma-
ster" (LP ms. 642, 445). Sørøveren er igen den, hvis ord manipulerer skellet imel-
lem det virkelige og det uvirkelige.

Cowley selv er et genfærd i Strongs tekst, en anakronisme forårsaget af den
koloniale skriftspraksis og dens åbenhed. Og han er samtidig et spøgelse, der
peger på, at det territorium Strong indtager allerede er blevet "skrevet". Således
finder vi Strong i Cowleys spor. I færd med at besejle en rute og gøre en opdagel-
se for blot at finde dette territorium besudlet af en løgnagtig sørøver, der blandt
mange andre ting navngav et sted "Cowley's Enchanted Island" og med løgne
om nyopdagede øer skulle vildlede fremtidige navigatører. Cowley og Strong
deler en verden. I det manus Strongs margin henviser til, finder man da også
netop samme blyant med markeringen "Vide Strong Catal. no 3295 Fol. 23"
(SLO ms. 54).

Hvem, der har efterladt disse mærker i teksterne og dermed forbrudt sig på
tekstens enetale ved jeg ikke. Håndskriften ser moderne ud. Et gæt kunne være
historikeren Glyndwr Williams, som i sin fortælling om englændernes opdagel-

²³ Brian J. Rouleau (2007, 60) bemærker i sin beskrivelse af skibets overtro, at spøgelseshi-
storier ofte bar elementer af den svages kritik af den stærke i skibets hierarki. Cowleys historie
præsenterer i denne optik endnu en variant over dette tema.

ser benytter sig af netop disse to manuskripter til at prøve at udrede, hvem der først fandt Falklandsøerne. Dette er dog blot et gæt. Det vigtige er den måde, hvorpå denne læselighed demonstrerer et vrid i denne på overfladen lukkede tekst og tvinger den ind i en ny kontekst. En kontekst, hvor Strongs autoritative enetale deler en verden med Cowleys skandaløse stemme. Her mister historien sin forbindelse til den poetik, som den aristoteliske tænkning ønsker at forbinde den med – ophører som en fortælling om det generelle, der henvender sig til fremtiden for i stedet at fremstå i alt sin skandaløse kontingens. At det netop synes at være en historiker, som har forvoldt dette brud er således sigende. I den gentagelighed, som her markerer teksten og viser sig som dens mulighedsbetingelse findes dens renhed således besudlet af det partikulære. Det, som ikke fortælles som eksemplarisk. Og i denne partikularitet bærer den et slægtskab til en tunge fra dækket. Den deler sproget med selv den laveste taler. Dette er den problematik, som Rancière tilskriver netop skriften: “That is what the democracy of writing consists in: its garrulous mutism cancels the distinction between men of speech-in-action and men of noisy suffering voice” (Rancière 2011b, 13). Aflysningen af distinktionen imellem fortællingens poetik og historiens rod.

Vi finder da også den samme gentagelighed i netop sørøverhistorierne. Fra myterne om Drakes ekstravagante gevinster fortalt af spaniere til sørøvere over bål i august 1681. Til de fortællinger om “castaways”, som her synes at dukke op i stadigt flere variationer. Er disse fortællinger ikke netop ord, der cirkulerer brudt fra deres oprindelige kontekst, men deraf blot desto mere virksomme?

Ironisk nok er det Simson, der uden at vide det peger på denne appropriering muliggjort af sprogets åbenhed. Dette sker, da han i en passage proklammerer, at en undsluppen fransk prise: “wrought no difference of Judgement or affections amongst us, every one heartily regretting his misfortunes” (SLO ms. 86, 54). Den implicite præmis i passagen er, at skibet kunne være blevet plaget af forskel, der havde vredet dets fællesskab af led, men at de her alle ækvivaleres i deres skuffede (skandaløse) begær. Men “difference” bliver med Simsons stavning til “differance”. Og den problematik som disse tekster med deres skjulte slægtskab afslører er netop “differance” i den neomorfiske forstand, vi finder udfoldet hos Derrida, og som vi har set være på spil i Strongs beretning, hvor teksten, som her er del af en kolonial skriftsmaskine aldrig endeligt finder en form, hvor den kan forsikre sin læsning. Hvor den på trods af sit værn alligevel bærer et slægtskab til andre mere skandaløse fortællinger.

Skibets fortælling er fra denne vinkel bundet til den dissonans, man finder netop der, hvor tingene ikke længere har deres “rette” plads. Endnu en genkomst af den støj Simson hævder fremkommer, når tungen ikke taler sin socialitet – ikke længere er underlagt den rette forskel. Hvor godt den end forsøger at lukke sig om sit eget mandat til talen, forbliver fortællingen om sørejsen alligevel åben

overfor benævnelser og påkaldelser. Skriften går både forud for taleren og overlever denne. X marks the spot.

Afslutning

Der er en sidste rejse, der som regel regnes til denne række af Stillehavsrejser før den engelske rejseaktivitet i anden halvdel af 1700-tallet ændrede fokus fra det spanske guld og i stedet låste øjnene fast på eksotiske øer og dette havs videnskabelige og geografiske gåder. Denne rejse fandt sted i årene 1740-44 og var en officiel flådeekspedition, der producerede et væld af ord og uden besvær i sig selv kunne have været genstand for en hel monografi om sørejsens fortællinger¹. Den plads vil den ikke få her. I stedet kan denne rejse blive et spejl, hvori denne afhandlings tematikker opsummeres.

Hvor skulle man ellers starte end på kysten ved Juan Fernandez? Ansons flåde, der allerede tidligt i ekspeditionen var blevet heftigt amputeret, ankom her plaget af den skørbug, der skulle ende med at tage livet af tre fjerdedele af den godt 1900 mand store besætning. En beretning, der skønt sin formfuldendte stil ikke fandt sin plads imellem samtidens mange trykte fortællinger om rejsen, beskrev denne ø som en “providential Escape” (JOD 36, 32). Og skønt “The Island of Fernandes has been so well describ’d by the Privateers” markerede øen i netop dette narrativ også det afgørende punkt, hvor havets fortællinger erstattes af synets observationer². Rejsen dertil havde været en ørkesløs vandring, hvor besætningen foruden skørbugen havde været plaget af fluer “insomuch that it was not safe for a Man to Open his Mouth, for fear of having them fly down his Throat”, og hvor brødet af nødvendighed måtte være “toasted over Burning Brandy to kill the numerous Insects it abounded with!” (JOD 36, 11, 30). I denne ekstreme nød kan folkene på dækket for et øjeblik høres: “Our Seamen now almost all Despairing of ever getting on shore Voluntarily gave themselves up to their fatal distemper, and only used to Envy those whose good Fortune it was to die first” (ibid). Juan Fernandez bragte i første omgang en ende til denne ulykke, om end den ikke var så fuld af geder som “in Alexander Selkirk’s time” (32). Den

¹ En kilderigdom, der er blevet udnyttet af historikere. Rejsens forløb og omstændighederne omkring publiceringen af dens narrativer er fornemt portrætteret i Williams 1999. Han skriver: “For the voyage itself more than twenty official official logs survive, together with several private journals” (Williams 1999, xix).

² Som med Rogers’ og Shelvockes rejser synes sørøvernes fortællinger også at gå igen i Ansons rejse som tekstlige guider (36, 55, 74; ADM/L/C 301, 17 februar 1740 og 6 april 1742).

bragte også stof til en fortælling, hvori folkets beklagelser overdøvedes af den verden, som skal fortælles:

The shore is full of sea Lyons & Seals, they are both Amphibious, & something alike excepting their Size and some few other differences; the Noise they make, together with the continual cry of the Dogs, the Murmuring of the runs of Fresh Water, with the Surf beating on the Rocks, & the appearance of the Land makes a Romantick but very agreeable Scene. (33-34)

De almindelige sømænds grusomme historie siver således ud af historien, idet denne fyldes med beskrivelserne af en mere romantisk scene, hvortil Gud har ført dem. En scene, som ligger klar for imperiale øjne og pennens indtagelse. Dermed bliver fortællingen om Juan Fernandez til en fortælling om politikens forsvinden.

Denne rejse gav rigt stof til netop beretninger om retfærdigt slid, tavs lidelse og den kolonisering, som gøres med øjnene og som observationens poetik på-minder om en vis distance til dækket. Her finder vi således forestillingen om Ortelius' tavs statsskib og Mary Louise Pratts beherskende betragter i skøn forening. Den ene som forudsætningen for den anden. I den lange efterfølgende rejse over Stillehavet, hvor skørbugen igen skulle få fat i besætningen, beskrives den lidelse, der gjorde disse gerninger eksemplariske. Her er mændene tavs "Hands", der dagligt begravnes i grupper af otte eller ti "which, considering our most Unhappy Circumstances, we could very ill spare" (61). Alligevel er dækket tavst.

I denne velkendte fortælling er skibet fyldt af arbejde. Og arbejdet er fortjenesten af god regering. En magt, der synes at konstituere sig eksemplarisk. Som da de på øen Tinian, endnu et "Paradice", må arbejde sammen:

and as Necessity is said to be the mother of invention, every person found himself capable of doing Something for the publick Service; which had they not been reduced to these extremities 'tis possible they might never have known, nor was Mr. Anson himself, Capt. Saunders or Michell Idle on this Occasion, for besides their giving necessary Directions, they all sett themselves hard to work and would frequently be working with an Ax, Cross Cutt Saw, or Carrying Timber with the meanest Seaman we had, this raised an emulation in our Common People, and made every one endeavour to excell, and indeed we soon found that our work went on with great Spirit and Vigour, and was like to succeed farr beyond our Expectation. (67)

Her finder vi igen fortællingen om synlige eksempler, der bemestrer forskellen imellem folk til en sådan grad, at denne kan manipuleres til en videre virksomhed og skabe rejsen som "travail". I folkets emulation finder autoriteten sin modus. Her finder enhver sin plads.

Anson gentog Drakes bedrift ved i rejsens sidste fase at kapre en spansk galleon før dennes afrejse over Stillehavet til Acapulco. Plyndringen gjorde ekspeditionen til en økonomisk og militær succes. Anson selv blev da også sin tids svar på Drake³. Fire år efter hans hjemkomst udkom en autoriseret udgave af narrativet, hvis ophav er komplekst, men hvis perspektiv er Ansons eget (Walker 1748). Værket er prydet af en række elaborate stik, hvor et af dem viser os "A prospect of Port St. Julian, as it appears at low water, looking down the river, and extending from the island of TRUE IUSTICE to the rivers mouth". Her er der ingen tvivl om, at syn som dem vi gives i det ovennævnte forløb er skabt på baggrunden af kyndig regering⁴. Kolonialismens observerende øje ser et kommensurabelt landskab, ikke mindst fordi det er et retfærdigt landskab. Et landskab bundet til historiens statuerede eksempler.

Vi finder med Ansons rejse og dens fortællinger en række konstruktioner, som i lyset af denne afhandling lyder som ekko af Hakluyt. Jeg er ikke den første som i disse fortællinger har genkendt Hakluyt. Også Glyndwr Williams finder denne lighed (Williams 1999, 222-23). Men hvor den hos Williams består i, at Ansons narrativ i modsætning til sørøvernes er en mere nøgtern fortælling, der samtidig må læses som et argument for britisk ekspansion, består slægtskabet til Hakluyt i denne afhandlings lys i den måde, hvorpå man i disse fortællinger finder autoritetens og observationens poetik i den sammenviklede form, som jeg i dette kapitels første kapitel lokaliserede i Hakluyts teleologi. Og ligesom Hakluyts værk rejste, finder vi også Ansons i færd med samme bevægelse. East India Company købte 31 kopier af bogens første udgave, der således også syntes at have rejst på en måde der hører sig til den autoritetens poetik man finder deri (Williams 2003, 302). Og ikke nok med det. Ligesom Drakes rejse fik en særlig plads i Hakluyts samling fik Ansons det i John Campbells rejseberetningsantologi *Navigantium atque Itinerarium Bibliotheca* (1744-48). Og igen er denne rolle at være eksempel:

For, I presume, that, with the Help of Rear-Admiral Anson's Example there are many Officers who would undertake and execute such an Expedition, to the Honour of their Country, and to the Advantage of those

³ I London Evening Post blev Anson udråbt til "Our second Drake". Se London Evening Post, 21-23 June genoptrykt i Williams (1967, 235).

⁴ For mere om forfatterskabet og værkets spektakulære kommercielle succes se Williams (2003).

who employed them, supposing them to be employed by private Persons. This is the Use, the right Use, that might be made of this Expedition; an Expedition difficult, dangerous and, in a manner, impracticable, considered in one Light; but an Expedition equally glorious and successful, when considered in another: an Expedition that has demonstrated to the whole World, that a Train of unforeseen and disastrous Accidents may be remedied, and even turned to Advantage, by an honest, skilful, brave, experienced, and well-meaning Officer: an Expedition which shows that there are no Hazards, no Difficulties, no Distresses, capable of depressing the Courage of English Seamen, under a proper Command: an Expedition, that makes it evident, that Discontent, Sedition, and Mutiny, do not arise from the restless Tempers, intractable Dispositions, and unruly Behaviour, of English Sailors, but purely from want of Prudence, right Management, and, in short, from want of Experience and Capacity in such as are entrusted with the Command of them; (Campbell 1744-48, 1:365).

Ansons fortælling kan med Campbells læses som en triumf for autoritetens poetik. Vi finder den her i en særdeles klar formulering – rejseberetningen er nyttelig som demonstrationen af det almene, der igen er nødvendigheden af retmæssige ord og glørværdige tavsheder.

Man kunne således slutte med dette eksemplariske skib. Trådene tilbage til Hakluyt inviterer til at ende på harmonisk tone af fuldkommenhed. En rejse ud og hjem igen. En rejse i et skib, hvor mændenes beklagelser bliver til tavs lidelse. Et skib, hvor store mænd animerer til virksomhed. Og et skib, der muliggør beskrivelser af verdens fjerneste kroe. I denne dimension synes Ansons rejse at opsummere den fortælling, der har gået igennem de poetikker som denne afhandling har fulgt. Drømmen om et statsskib på vej til at blive et oikos – ovenfor signaleret af ordet "Management". Drømmen om en overflade, hvorfra dækkets tale ikke kan høres og hvor teksten i stedet gør sig nyttig med et væld af viden om verden – samt ikke mindst som instruktionsmanual med illustrationer af de forbilledlige gerninger mænd bør gøre for at kunne producere disse syn.

Men ligesom jeg startede med at problematisere dette billede, vil jeg også slutte med et andet billede og med hjemhavnens tryghed ude af syne. Blandt de skibe, som ikke nåede Juan Fernandezs paradisiske kyst var et skib ved navn *The Wager*. Her kan den fortælling jeg har ønsket at fange finde en mere passende allegori. Dette skib kan tjene som et billede på alt det, sørejsens poetikker febrilsk værnede fremtiden imod. Her ser vi igen denne historie om ordenes intervention i dens ufærdighed.

Den 13. maj 1741 forulykkede skibet, for længst afskåret fra resten af den lille flåde, på en ø i Golfo de Penas ved den chilenske kyst. Skibet var ledet af Kaptajn Cheap, der selv var ilde tilredt ligesom mange af de andre godt 150 mand

ombord⁵. I narrativerne får vi et portræt af et fællesskab, der bryder sammen, da skibet går på grund. Et besætningsmedlem beskriver "a State of Anarchy and Confusion" (Campbell 1747, 17). Allerede i evakueringen af skibet synes dette anarki at have sat ind. Nogen ville ikke forlade skibet, og andre kastede sig over provianten og særligt brændevinen, der gjorde nogen så fulde, at de eftersigende druknede inde i selve skibet. En gruppe af de almindelige sømænd brød ind i kahytterne, hvor de "cloathed themselves in the richest Apparel they could find, and imagined themselves Lords Paramount" (Bulkeley og Cummins 1743, 19). Et øjenvidne beretter med en nervøs humor, hvilken "whimsical appearance these fellows made, who, having rifled the chests of the officers best suits, had put them on over their greasy trowsers and dirty checked shirts" (Byron 1768, 25). Nogle af disse "imaginary Lords" bevæbnede sig "asserting their claim to a lawless exemption from the authority of their officers, which they pretended must cease with the loss of the ship" (Byron 1768, 24). En sømand "was seen stalking about the deck, flourishing a cutlass over his head, and calling himself king of the country" (11). Indbildte friheder, der bliver virkelige i deres gøren. Hvis dette er "Anarchy", er det et teatralisk anarki, hvor man er, hvad man gør. Et anarki af performance uden rod i den forsikrende forskel Ansons rejse for samtiden signalerede.

Selvom det dagen efter med truslen fra pistoler lykkedes at få disse sømænd til at afklæde sig deres approprierede status, synes det ikke at have bragt ro i det forliste fællesskab (Bulkeley og Cummins 1743, 19-20). Nogle af de, som blev på skibet fyrede på et tidspunkt en kanonkugle imod stranden, hvor Cheap havde indlogeret sig i et telt. Og unoderne fortsatte. Flere mord og nærmest konstante tyverier af brændevin præger beretningerne. Desertioner fulgte i månederne på den ø, som nogle af dem kaldte for "Wager Island". Desertørerne etablerede deres egen lille koloni nogle kilometer fra de andre, men efter deres farvel gik der rygter om, at de havde forsøgt at springe Cheap i luften. Rygter, der gengives som fakta i flere af beretningerne og igen viser, hvordan dækkets tale kunne blive til rejseberetning (Bulkeley og Cummins 1743, 25; Byron 1768, 36; Campbell 1747, 20-21).

Det skulle tage disse mænd mange måneder at forlade øen, og da de gjorde, var det i små grupper. Nogle af desertørerne forsøgte at forlade øen i en mindre båd, men blev aldrig hørt fra siden. Imens begik mændene mytteri imod Cheap og endte med at forlade ham i en båd som tømreren Cummins havde bygget for at sejle igennem Magellanstrædet. Disse mænd kom hjem til London og Cummins udgav sammen med kanoneren John Bulkeley, der havde været mændenes

⁵ Ifølge Glyndwr Williams er selve narrativerne om ulykken de eneste nyttige kilder til disse hændelser i en ellers ekstraordinært veldokumenterede ekspedition (Williams 1999, 248).

leder en beretning om hændelserne. Cheap selv forsøgte med en mindre gruppe mænd at rejse op langs Chiles kyst i en lille båd og endte via spansk fangenskab tilbage i England i 1746. Flere ting påkalder sig opmærksomhed i forløbet frem til denne splittelse.

Den måske afgørende begivenhed involverede en midshipman ved navn Henry Cozens, der var en populær skikkelse i fællesskabet. Han synes at have taget situationen som en mulighed for at tale. Det mest eksplicitte af narrativerne fortæller:

On Sunday the 7th, we went aboard the Ship, got out a Cask of Pork, two Barrels of Flower, started one Pipe of Wine, and brought it ashore, with a Quarter Cask of Pease, some Bales of Cloth, and Carpenter's Stores. This day Mr. Henry Cozens, Midshipman, was confin'd by the Captain; the Fault alleg'd against him was Drunkenness. We learn from Nicholas Grieselham, Seaman, who was present and near the Captain all the Time, that as Mr. Cozens was rowling up a steep Beach a Cask of Pease, he found it too heavy for him, and left off rowling; the Captain seeing this told him, he was drunk; Mr. Cozens reply'd, With what should I get drunk, unless with Water? The Captain then said, You Scoundrel, get more Hands, and rowl the Cask up: Cozens called for more Hands, but no People came; with that the Captain struck him with his Cane. Grieselham likewise says, that Cozens talked to the Captain about one Capt. Sh-lv-k; but the Words he does not remember. But the same Night I heard Mr. Cozens use very unbecoming Language to the Captain, telling him, That he was come into those Seas to pay Sh-lv-k's Debts; and also insolently added, Tho' Sh-lv-k was a Rogue, he was not a Fool; and, by G--d, you are both. When he spoke this, he was a Prisoner in the Store-Tent, and asked the Captain, If he was to be kept there all Night? On these Provocations, the Captain attempted to strike him again; but the Centinel said, he should strike no Prisoner of his. But Cozens endeavouring to stave a Cask of Brandy was soon after released. (Bulkeley og Cummins 1743, 26-27)

En anden beretning er mere koncis og nøjes med at fortælle, at Cozens gav "abusive language" (Byron 1768, 39). På samme måde omtaler Ansons officielle narrativ, at Cozens var voldelig og desuden "treated the Captain himself with great abuse and insolence" (Walter 1748, 208). Bulkeley og Cummins giver os indblik i, hvad der kunne gemme sig bag en sådan kategorisering. Cozens forbrydelse er, at han fortæller en rejseberetning, der ikke skal høres. En utidig fortælling, der i sig bærer truslen om mytterier imod skibbrudne kaptajner. Shelvockes spøgelse. Hvis Shelvockes fortælling var en fabrikation fik den en besynderlig virkelighed på Wager Island, hvor den i munden på Cozens blev til

en utidig trussel om, at folket kunne handle. En appropriering af en appropriering.

Cheap synes ikke at have sat pris på Cozens fortællekunst. Tre dage efter var Cozens involveret i et skænderi, hvor han lader til at have argumenteret i sympati med en sømand, der havde fået sin ration beskåret. Tumult fulgte, hvilket fik en løjtnant til at tilkalde Cheap under påskud af, at Cozens "was come to Mutiny" (Bulkeley and Cummins 1743, 31). Cheap tog øjeblikkelig handling: "jumped out, asking where the Villain was, clapped a cock'd Pistol to Mr. Cozens Cheek, and precipitately shot him, without asking any Questions" (31). Her synes den ambivalente kortfattethed som Thompson lokaliserede i narrativer som disse at være en bevidst strategi. Bulkeley og Cummins lader læseren drage konklusionen. Cozens bliver skudt i den mund, der havde fortalt utidige fortællinger om fællesskaber i Sydhavet. Fortællinger fulde af fortidens spøgelse. Flere af narrativerne udpensler det syn, der har mødt de folk, som strømmede til. De fandt Cozens "on the ground, weltering in his blood" (Byron 1768, 40).

Men han var ikke død. I stedet lå han "with his Elbow on the Ground resting his right Cheek on the Palm of his Hand, alive, and to Appearance sensible, but speechless" (Bulkeley og Cummins 1743, 32). Det skulle tage flere dage før Cozens døde, og sagen blev ikke mindre speget af, at skibslægen nægtede at hjælpe Cozens – muligvis på grund af et tidligere skænderi, muligvis på grund af en ordre fra Cheap.

Ansons officielle narrativ, der ifølge Edwards (1994, 60) her var en direkte omskrivning af informationer hentet ud af Bulkeley og Cummins' fik (på en facon, der minder om Hakluyts omskrivning af Cooke) denne begivenhed gjort til poetik: "This incident, however displeasing to the people, did yet, for a considerable time, awe them to their duty, and rendered them more submissive to the Captain's authority" (Walter 1748, 209). De resterende narrativer etablerer ikke en sådan poetik. I stedet er de enige om, at hændelsen var et kritisk punkt, der endeligt vendte folket imod Cheap. Og måske var det netop Cozens fortælling af Shelvockes historie, der fik mytteristerne til at kalde den båd, hvori de forlod Cheap for *The Speedwell*⁶.

Men rejseberetningerne har ikke kun været med som utidige fortællinger. Bulkeley, der synes at have haft en central, men uklar rolle i mytteriet beskriver en scene, som bekræftes af andre af fortællerne:

Being at the Honourable Mr. B--n's Tent, I found him looking in Sir
John Narborough's Voyage to these Seas; this Book I desired the Loan of,

⁶ Også i trykt form synes Shelvockes fortælling at have været med på rejsen. I hvert fald henviser en af beretningerne til Shelvockes observationer og deres mangler (Campbell 1747, 74).

he told me it was Captain C---p's, and did not doubt but he would lend it me; this Favour I requested of the Captain, and it was presently granted. Carefully perusing this Book, I conceived an Opinion that our going through the Streights of Magellan for the Coast of Brasil, would be the only Way to prevent our throwing ourselves into the Hands of a cruel, barbarous, and insulting Enemy: Our Long-Boat, when finished, can be fit for no Enterprize, but the Preservation of Life: As we cannot act offensively, we ought to have Regard to our Safety and Liberty. (Bulkeley og Cummins 1743)

Bogen animerer til imitation. Men denne imitation faldt ikke i god jord hos Cheap, der foretrak at drage op langs Chiles kyst for der at finde et spansk skib – et plot, som synes at imitere sørøverne. Begge imitationer peger direkte imod rejseberetningens materialitet. Narboroughs bog blev en guide for den gruppe, der under Bulkeleys læsende øjne skulle forlade Cheap for at rejse hjem via Magellanstrædet. Rejseberetningen rejser.

Dette leder til den tredje nævneværdige ting ved denne rejse – Bulkeleys eget narrativ (tømreren John Cummins krediteres også som forfatter, men værket fortæller fra Bulkeleys perspektiv og omtaler Cummins i tredjeperson). Dette værk udkom allerede i 1743. Længe før både Cheap og Anson kunne konsulteres. Hvis The Wagers historie kan beskrives som en historie om "Anarchy", synes dette også at være rigtigt her. I hvert fald ser det ud som om, at er i den sande autoritets forsinkethed, at talen blomstrer. Uden en autoriseret fortælling i syne kan Bulkeley fortælle sin egen. Resultatet er et af de mest ambivalente narrativer, man kan forestille sig.

Fortællingen er åbenlyst skrevet for retfærdiggøre mytteristernes handlinger. Som en sådan retfærdiggørelse går den langt for at bekræfte, at handlingerne havde en logik, og at denne logik var forenelig med idealer om, hvordan et rejsende fællesskab skulle gøres. Mytteristerne handlede for det fælles bedste. De respekterede deres kaptajn og prøvede at få ham til at handle i overensstemmelse med fornuften. Mytteriet var således motiveret af overlevelse og ikke politik:

Our confining the Captain is reckoned an audacious and unprecedented Action, and our not bringing him home with us, is reckon'd worse; but the Reader will find that Necessity absolutely compell'd us to act as we did, and that we had sufficient Reasons for leavng him behind (xiv)

Og denne konstruktion af en streng, poetisk nødvendighed bakkes op af beskrivelser af retmæssig forskel. Hierarkier af viden, der spiller på troperne om folket, der ikke tænker og de få udvalgte mænd, der bærer logos. Bulkeley viser således mytteristerne som folk, der kan handle, fordi de er forskellige fra folkets

kaos, der blandt andet demonstreres at have hersket iblandt de fortrukne deser-tører, som derved forsegler deres egen ulykkelige skæbne.

Men samtidig er det absolut tydeligt, at dette narrativ ikke er skrevet af en person, der af samtiden var at betragte som en person af distinktion. Kanonerens narrativ roterer således alligevel om en politik, hvormed det selv reflekterer. Problemet er, at dets tale i sig selv er utidig:

Some Persons have objected against our Capacity for keeping a Journal of this Nature; but several Judges of Maritime Affairs, allow this Work to be exact and regular. We think, Persons with a common Share of Understanding are capable of committing to Paper daily Remarks of Matters worthy their Observation, especially of Facts in which they themselves had so large a Share. We only relate such Things as could not possibly escape our Knowledge, and what we actually know to be true. We don't set up for Naturalists and Men of great Learning, therefore have avoided meddling with Things above our Capacity. (xv-xvi)

Her finder vi et paradoks. På en gang hævder passagen, at ikke alle kan tale om alt, men samtidig løsner den båndet imellem talen og talerens plads ved at introducere en basal lighed. I lyset af de troper om forskel, som narrativet selv bruger til at frikende sig, er denne hævvelse af en "common Share of Understanding" en særdeles radikal udmelding. Den synes således at implicere, at ordet er frit. At det kan tages af de, som vil tale. Her er den åbning som Shaftesbury væmmes ved. At rejseberetningen er ordene fra hvem som helst. Og denne mangel på distinktion synes i deres tilfælde at have fået en ganske materiel historie. Efter hjemkomsten indleverede Bulkeley og Cummins deres journal til Admaltet, der i flådeekspeditioner som disse, krævede ejerskab over alle journaler ført ombord. Men her synes Bulkeley og Cummins fortælling ikke at være blevet opfattet som en rigtig tale: "This Journal lay for some Time in the A--y-O--e; when we were order'd to make an Abstract by way of Narrative, that it might not be too tedious for their L--ps Perusal" (219).⁷ Dette ekstrakt blev udfærdiget, men til sidst blev de to forfattere meddelt, at deres journal var deres egen private ejendom. En afvisning, der synes at indikere, at disse to talere ikke

⁷ De to forfattere var imidlertid arbejdsløse, imens de ventede på den retssag, der ikke kunne finde sted uden den forsinkede autoritet. Journalen blev i sig selv en løsning: "All the Difficulties related we have actually endur'd, and perhaps must endure more: Till the Commodore's Arrivall we cannot know our Fate; at present we are out of all Employment, and have nothing to support ourselves and Families, but the Profits arising from the Sale of our Journal; which perhaps may be the Sum Total we shall ever receive for our Voyage to the South-Seas" (xx).

regnede for den slags subjekter, der skulle redegøre for rejsen. Glyndwr Williams har spekuleret over denne hændelse:

This response represents an interesting departure from the later rule that all journals had to be turned over to the Admiralty at the end of a voyage, that they were in effect Admiralty property. There is perhaps a double explanation here. Journals were kept by officers, not by gunners and carpenters, and the Admiralty no doubt felt that to recognize Bulkeley's journal as an official record might give it a status it did not deserve. Second, given the rumors that the wreck of the Wager was "a dark and intricate business," it made sense to await the return of Captain Cheap, though there was as yet no indication that he was still alive. (Williams 2003, 293)

Bulkeleys og Cummins ord er ikke den slags ord, der her kan være en rejses sandhed, fordi de ikke er talt af den slags mænd, hvis ord skaber verden. Hvad vi finder her er således et møde imellem den logik, der hævder, at nogle mænd kan sige sandheden, imens andre blot laver støj, og modsat et udsagn, der hævder, at ordet kan gribes af enhver med "a common share of Understanding".

Samtidig er værkets overskridende karakter knyttet til de handlinger, der portrætteres. Og igen er disse handlingers skandale, at de forbryder sig imod en aritmetik af forskelle:

We are also condemn'd for being too busy and active for Persons of our Stations. There was a Necessity for Action, and a great deal of it too; and had we been as indolent and regardless for the Preservation of the People, as others who were superior in Command, there would not have been a single Man, who was shipwreck'd in the Wager, now in England to give any Relation of the Matter. (Bulkeley og Cummins 1743, xvi)

Ligesom deres tale var en tale ude af sit rette sted var også selve handlingerne blevet opfattet sådan. Narrativet spiller således på det paradoks, at fornuft og handling kan eksistere i de mennesker, rejseberetninger normalt portrætterer som eksisterende imellem tavs lydighed og dyrisk støj. Og fortælling om sådanne handlinger var i sig selv en "Offence to some Persons of Distinction", øjensynligt fordi det er en fortælling om ting, der hellere burde efterlades i tavshed. Men her synes en mærkelig lighed af viden igen at indfinde sig, da Bulkeley spørger: "Can it be any Offence to tell the World that we were ship-wreck'd in the Wager, when all People know it already?" (Bulkeley og Cummins 1743, xviii). At sige, at folket allerede ved, hvad der er sket, er at fremstille den officielle sandhedspolitik som en forfængelig illusion. At udstille den som tom. Men spørgsmålet har samtidig en klang af afmagt, for fra en vinkel er svaret enfatisk "ja". Det er netop

udsigelsen, som er forbrydelsen, da den forstyrrer den retmæssige fordeling af talen og tavsheden – den fordeling, der gør teksten eksemplarisk. Det Bulkeley og Cummins her støder imod er således igen de grænser poetikken sætter om fortællingen af sørejsen.⁸

Med Ansons rejse finder vi således et bredt spektrum af fortællinger, hvis former vi allerede kender. Fra eksemplariske beretninger om syn og forskelle, der etablerer harmoni, til den fortælling, der afmægtigt støder imod disse formers begrænsninger og i processen producerer paradokser. Det blivende aftryk er, at

⁸ Da John Byron 25 år senere udkom med sin beretning om hændelserne, angreb han da også narrativet og ækvivalerede det på subtil vis med mytteri. Byron havde blot været en meget ung midshipman på rejsen, men var siden blevet kaptajn og havde blandt andet gennemført en jordomrejse. Han var kun få år fra at blive udnævnt til admiral. Og det var med denne autoritet, at han beskrev Bulkeley og Cummins fortælling: “and though Mr. Bulkeley, one of the warrant officers of the *Wager*, has long since published a *Journal and Account of the return of that part of the ship’s company*, which, dissenting from captain Cheap’s proposal of endeavouring to regain their native country by way of the great continent of South America, took their passage home in the long-boat, through the Streights of Magellan; our transactions during our abode on the island have been related by him in so concise a manner as to leave many particulars unnoticed, and others touched so slightly, that they appear evidently to have been put together with the purpose of justifying those proceedings which could not be considered in any other light than that of direct mutiny. Accordingly, we find that the main substance of his journal is employed in scrutinizing the conduct of captain Cheap, and setting forth the conferences which passed between him and the seceders, relative to the way and measures they were to take for their return home. I have, therefore, taken some pains to review those early passages of the unfortunate scene I am to represent, and to enter into a detail, without which no sound judgment can be formed of any disputed point, especially when it has been carried so far as to end in personal resentment. When contests and dissensions shall be found to have gone that length, it will be obvious to every reader, why a licentious crew should hearken to any factious leader rather than to the solidity of their captain’s advice, who made it evident to every unprejudiced understanding, that their fairest chance for safety and a better fortune, was to proceed with the long-boat till they should make prize of some vessel of the enemy, and thereby be enabled to bring to the commodore a supply of stout fellows to assist in his conquests, and share in the honour and rewards.” (Byron 1768, v-vi) Passagen ækvivalerer implicit Bulkeleys ord med de ord, der tales af et “licentious crew” i færd med at forråde en kaptajn, hvis triumf på dette tidspunkt var udkommet i mere end 15 udgaver. Selve ordet “licentious” er interessant. Det kan både betyde promiskuøs og uden principper. Den sidste betydning har en tekstlig klang. OED definerer denne mening som: “disregarding accepted conventions, especially in grammar or literary style”. Den konvention Bulkeley bryder er den, at en almindelig mand ikke skal tale, og at hans tale ikke skal appropriere en form, der er tiltænkt en anden skæbne – rejseberetningen, der på dens afveje bliver til retfærdiggørelse af det, som under sandhedens skæppe blot er et oprør.

rejseberetninger er foldet ind i selve sørejsens historie og dens forviklede fællesskaber. At rejseberetningen har rejst, og at disse rejser har formet den.

Denne afhandling har netop været et forsøg på at forstå relationen imellem den ganske forskelligartede mængde af fortællinger fra rejserne til Stillehavet og selve disse sørejsers talende fællesskaber. Udgangspunktet har været, at disse tekster må forstås i deres mange forviklede relationer til de ord, som har floreret på dækket. Beretningerne fremstår ofte som bundet til disse ords frustrerede regering. Sørejsens trykte fortællinger er således blevet læst med øje for deres forhold til de tunger, som har lydt langt fra Londons boghandlere. I stedet for at følge litteraturhistorikernes konventioner og læse sørejsens fortællinger som konstruktioner henvendt entydigt imod en offentlighed, eller parallelt som historikerne at forsøge at rense dem for tendentiøse eksesser og dermed sikre deres værdi som kilde til sørejsens begivenheder, har det været et gennemgribende argument, at sørejsens fortælling må forstås som en del af skibets og dets fællesskabers egen historie. Dette bånd til selve sørejsen består både i kraft af beretningernes virke som historiens eksempler, der skal yde indflydelse på fremtiden og i kraft af beretningernes forsøg på at undvige dækkets forvirring for i sikker afstand at kunne fortælle tilbage til et centrum af politisk eller videnskabelig karakter. Og undervejs har jeg ikke mindst prøvet at finde steder, hvor vi kan skimte rejseberetningerne gå igen som mere flygtige fortællinger, der har floreret iblandt netop de sømænd, kapere og sørøvere, der fra dækket fortalte nye horisonter frem, og som de trykte beretninger på den ene eller anden måde figurerer sig i relation til.

I forsøget på at forstå relationen imellem skibet og beretningen bliver historier om skibe som det, der forulykkede efter et kaotisk mytteri ligeså vigtige, eller måske vigtigere, end fortællingen om det skib, der trygt nåede hjem. Hvor sørejsens fortælling ofte har været fortalt som en triumf med et terracentrisk blik, leviterende imod kaptajners distingverede karakterer og de heltmodige gerninger, denne karakter gør dem i stand til at udrette, har denne afhandling modsat været et forsøg på en bevægelse imod det, som i sådanne fortællinger er utidigt og upassende. Mary Louise Pratts afskrivelse af disse litterære former som "sikre" er således blevet nuanceret. Nok er de altovervejende skrevet fra et autoritært standpunkt, men der er samtidigt noget ængsteligt over denne positions beskrivelse af selve det rejsende fællesskab, dets paradokser og aporier.

Noget af denne ængstelighed kommer fra en utryghed ved ordets allestedsnærværende karakter. Hvis vi trænger ned i forholdet imellem rejseberetningen og det fællesskab, hvorfra disse beretninger kommer, finder vi, at fortællinger har lydt på alle niveauer i skibets hierarki. Ofte var disse rejsers forløb, som sidst illustreret ganske emphatisk af Bulkeley, i sig selv produkter af læsninger og genfortællinger, der approprierede beretninger og brugte dem til at tale nye horisonter frem. Vi kan med denne uregerlige cirkulation ikke endeligt tilskrive den

ene fortælling et niveau og en anden et andet. Og vi kan kun med besvær tale om fiktion og virkelighed. Med sørøverne og deres indbildninger synes sådanne niveauer endda knapt at give mening, selvom fortællingerne de efterladte går langt for at forsøge at rekonstituere en aritmetik i deres ellers anarkiske og improviserede orden. Skibet har ikke en "proper" fortælling, fordi det autoritære ord sjældent finder sig selv alene i en verden klar til at blive konstitueret efter idealet om talens klare opdeling. Snarere synes vi i glimt at se, hvordan skibets historie netop er historien om denne mangel i forholdet imellem talere og det, der tales. Vi finder aftrykket af approprierede ord og høje stakke af bøger fyldt af frustrerede forsøg på at intervenere i eller korrigere dækkets lydbillede. Overalt synes vi at finde den støj, Simson advarer os imod – det som sker, når mænd siger det, de ikke burde kunne sige og som derfor knapt kan høres. Talende hænder, klagende gengangere og stinkende ord, der spreder sig uden ophavsmænd i syne. Langt borte er efterhånden det billede, som indledte denne afhandling – skibet, hvor suverænen uden problemer giver fællesskabet form med sin oration, og hvor den rette viden koreograferer skibets besætning.

Jeg har forsøgt, at tænke selve denne opdeling – imellem disse to billeder af ganske forskellige skibe, et funderet i urørlige forskelle og et andet skandaløst politisk – som værende en del af historien om sørejsen. De to er ikke to vidt forskellige virkeligheder. De står i en relation til hinanden. En relation jeg har forsøgt at historisere. Fra Hakluyts intervenierende fortælling til sørøvernes flygtige myter. Her finder vi en strid, der viser de autoritære bud og flertydige sandhedskrav som del af en kamp, der stadig ikke synes afgjort, da denne historie pludseligt muterer i midten af 1700-tallet. Læst som del af historien om ekspansionen er disse tekster altid i færd med at gøre noget. Og denne gøren vender rejseberetningerne imod fremtider, teksternes forfattere endnu ikke kendte, og som de med deres ofte ængstelige tekster forsøgte at give form.

Ved at læse rejseberetningen som en del af denne frustrerede historie om skibet støder man på to sammenvævede former, der på hver sin måde forsøger at rekonfigurere forholdet imellem talen og talerne i sørejsens fællesskab⁹. Jeg har (med en vis inspiration fra Jacques Rancière) valgt at kalde disse former for "poetikker" med henvisning til Aristoteles' *Poetikken*, der modstiller historie og poetik. Historie fortæller ifølge Aristoteles begivenhedernes kontingente virvar af hændelser. Poetik sigter på et mere alment niveau, hvor der fortælles med blik for hvilke handlinger og taler, der passer sig til hvilke personer – med andre ord en konstruktion, hvor talen underordnes sit forhold til noget, vi med et moderne ord kan kalde "socialitet". Derved gives fortællingen en nytteværdi, fordi den

⁹ Jeg så først dette mønster i midten af mit PhD-forløb, da afhandlingens første fire kapitler var skrevet i en tidlig kladde. Hvis afhandlingen giver indtryk af, at disse poetikker står som en styrende forhåndsteori, er dette kun delvist korrekt.

ikke længere fortæller om det partikulære og kontingente, men i stedet henverder sig til en fremtid, der kan lære af den eksemplaritet, dette bånd indebærer. Denne nytteværdi tager mange forskellige former i sørejsens fortællinger, men disse udtryk har det tilfælles, at de implicerer en dom over forholdet imellem fortælleren og de fællesskaber, der fortæles både fra og til.

Jeg har omtalt to forskellige poetikker – autoritetens og observationens. Autoritetens poetik figurerer taleren som hævet over det rejsende fællesskab, der skal genkende sig i den talendes ord. Her bliver fortælleren eksemplarisk, når denne beretter på en facon, der muliggør, at fortiden bliver virksom igennem gentagelse af dens gerninger. Denne eksemplaritet roterer ofte om, hvordan man udfører gerninger, som fordeler talen i det rejsende fællesskab – eksempelvis i orationer, der producerer tavshed iblandt de folk, der hører den talendes ord, eller lovgørninger, hvor tilskuerne ser fællesskabets grænse udstillet for øjnene og derfor lægger bånd på tungen. Men denne type fortællinger beretter også om mere subtile måder at fordele talen, eksempelvis som når Hawkins formaner, at man nogle gange må lægge det døve øre til dækkets forvirrede forestillinger. Med disse forskellige typer lektier henvender rejseberetningen sig direkte til de rejsende selv med lektier, der passer til hver enkeltes lod og således fordeler talen, der underordnes talerens plads. Herved bliver rejseberetningen en del af skibet og dets regering. Igennem afhandlingen har jeg forsøgt at vise sørejsens fortælling i netop denne funktion – som afspejles i både de mange referencer, de rejsende gør til forgængere, såvel som i bud om at bringe eksemplariske fortællinger med for at imitere deres gerninger. Hvor autoritetens poetik fordrer talens intervention i sørejsens fællesskab, er idealet et andet i observationens poetik. Her er den eksemplariske taler, den hvis tale unddrager sig det forvirrede fællesskabs skandaløse mumlen og dets forvanskning af ordets bånd til verden. Her er idealet, at synet skal herske uforstyrret – uden de mange potentielle problemer, som hæfter sig ved fortællingen, når denne stammer fra et fællesskab af talere, hvor sproget bliver et middel til mere end blot den nøgterne fortælling af det, som har stået for øjnene. Her viser rejseberetningen sig igen og igen forskellig fra den tale, der har cirkuleret i rejsens lange, tomme tid. Eksemplariteten består således i at kunne berette i distance til de mennesker iblandt hvilke man har rejst, og således udvisker denne form beretningens bånd til et rum, hvor der ifølge Bacon intet skete, der var værd at berette. Således opdeler også denne type fortælling talen, men det sker ikke i første omgang for at intervenere i de rejsendes støjende lydbillede, men derimod for at rense sig for enhver plet slægtskabet til disse tunger måtte medføre.

Disse former fandtes latent i Hakluyts store (og ifølge traditionen funderende) monument, der indledte denne afhandling, og hvori læseren kunne finde sin tids beretninger om de første engelske rejser i det mytiske territorium, beretningerne om Magellan havde placeret i den europæiske imaginær. Her var autorite-

tens poetik den ramme, der skulle gøre observationen mulig ved at holde tungen i skak. Og værket i sig selv blev af Hakluyt såvel som hans samtid set som et middel til at hjælpe det spirende ekspansionsforsøg og som et værktøj til regeringen af dette projekts mobile fællesskaber. At værket kunne tiltænkes denne funktion var resultatet af Hakluyts nøjsomme redigering og sekvensering af værket, hvor fortællinger som den om Drake blev redigeret og gik fra at være en skandaløs fortælling om tungen eksesser på alle niveauer i skibets hierarki, til at udpensle nødvendigheden af autoritær monolog og subjektets tavse underkastelse.

I begyndelsen af 1600-tallet udkrystalliseredes disse former. Autoritetens poetik fandt et særdeles velformuleret udtryk hos Hawkins, der formanede, at værker som Hakluyts, hvori folket er eksemplarisk tavst, skulle stå for øjnene af selve skibets fællesskab. Her blev sørejsefortællingens nytte som lektie for det rejsende fællesskab udpenslet. Søfolkene skulle genkende sig i fortidens eksempler – både høje og lave, der i henholdsvis store (tale)handlinger og eksemplarisk tavshed kunne interPELLERES. Nogenlunde samtidigt formulerede Bacon og de skarere af videnskabsmænd, der fulgte i hans spor bud om, hvad der skulle ses, imens ørerne lukkedes i. Her tjente søfolkene som indsamlere af viden om verden og denne viden skulle være uplettet af alle de forvirringer, menneskenes uheldige samkvem kunne forårsage.

Efter den lange periode uden engelsk tilstedeværelse i Stillehavet i første halvdel af 1600-tallet var disse poetikker lyslevende iblandt de berettere, der fortalte fra de kaper- og sørøverskibe, som fra omkring år 1670 igen trådte ind på denne scene. Historierne om Drake som en figur, der signalerede autoriteten blev stadig fortalt og med figurer som Ringrose og Dampier fandt observationen nye eksemplariske berettere. Dampier kan således læses som udtryk for en opfyldelse af det begær Bacons bud udtrykte. Her finder vi den eksemplariske unddragelse fra fællesskabets skandaler. Men Dampier viser også, hvordan disse former på subtile måder var sammenvævede. Således demonstrerede han ved sin distance til fællesskabet, at han besad en viden, der kunne tjene ham som dette fællesskabs autoritet. Hvor Dampiers senere bevægelse fra dækket til kahytten blev ulykkelig, var der dog iblandt denne skare af stillehavsrejsende også berettere, som mestrede denne form. Rogers er det måske klareste eksempel på, hvordan autoritetens poetik i den forstand Hawkins formulerede var lyslevende så sent som i 1720'erne, hvor Rogers' beretning rejste med Shelvocke, der formede sit eget billede i lyset af sin forgængers. Med Ansons narrativ kan denne føres helt frem til denne afhandlings slutpunkt, netop der hvor de imperiale øjne for alvor opdagede, at der i Stillehavet var noget at se.

Mit forsøg på at følge disse poetikker har således været et forsøg på at spore den måde rejseberetningerne var del af den samme verden som de tunger, der talte i rejsernes lange nætter og søgende dage. Fælles for poetikkerne er således

en problematik, som jeg har forsøgt at udfolde med gentagne referencer til Platons statsskibsmetafor. Ligesom hans vidende styrmand kom for sent og fandt sproget forvansket og dermed sin egen magt til logos forpurret, er begge disse poetikker figureret i forhold til et sprog i brug – et sprog, som de imod deres vilje deler med andres tunger.

Denne historie om forholdet imellem disse beretninger og de skibe, hvorfra de kom, og hvorpå de blev læst, rejser nogle bredere historieteoretiske spørgsmål. Disse spørgsmål resonerer med spørgsmål rejst af eksempelvis subaltern historieskrivning. Ved at forsøge at svare på det vanskelige spørgsmål om, hvad det er ved dækkets tale, som disse poetikker værner sig imod, løber mit projekt ned ad noget, som kunne ligne en blind vej. Imidlertid er dette absolut ikke udtryk for, at denne bevægelse ikke er produktiv på sin egen facon. Jeg mener, at vi netop her finder paradokser, som rummer en spænding, der er afgørende, hvis analysen skal prøve at løsne de bånd, rejseberetningerne hævder eksisterer imellem ordene og tungen, der taler.

Forsøget på at fange relationen imellem sørejseberetningerne og det rejsende fællesskab indebærer således et forsøg på at lytte til de fortællinger, der har lydt på dækket af skibet og den forvirrede verden af ord, udvekslinger og fortællinger et skib har udgjort. Her støder man imidlertid på den krølle, at det oftest er selve rejseberetningerne, der er adgangen til denne verden af ord, som disse tekster med deres poetikker forsøger at holde orden i. Kilderne stritter således imod min egen appropriering af dem. En situation, der ligner et klassisk historiemetodisk problem, men som jeg samtidig mener fra en vinkel rejser spørgsmål ved den måde, hvorpå historie altid selv leviterer imod poetikkens udsigelse af et uløseligt bånd imellem det partikulære og dets kontekst.

Projektet er således på sin vis fanget imellem et forsøg på at dekonstruere en krop af tekst og samtidig at skimte og til en vis grad rekonstruere en anden fortælling af delene fra denne dekonstruerede krop uden derved at essentialisere denne fortælling og gøre den til noget mere autentisk. At prøve at lytte lidt til det dæk, som rejseberetningernes poetikker oftest værner os imod, uden dog derved at hævde at have fundet en "hidden history" som det er formuleret af Marcus Rediker og Peter Linebaugh i deres berømte og berygtede studie af atlantens underklasser. Jeg hævder ikke endegyldigt at have fundet frem til noget, der ligger gemt et sted under rejseberetningens forvirring af konstruktioner. I stedet mener jeg, at der er noget værdifuldt og produktivt ved at se, hvor langt man kan gå i et sådant rekonstruerende eksperiment ved at gribe fat i netop denne forvirring, før man støder på en mur, hvor denne gerning bliver næsten umulig uden at ty til en poetik, der må funderes et andet sted, end i den verden disse mænd har talt frem.

I et af afhandlingens centrale kapitler prøvede jeg at tage dette eksperiment så langt jeg kunne uden at låse dækkets tale fast i en større kontekst. I sørøveren Bartholomew Sharps togt langs den Sydamerikanske vestkyst i 1680-81 var der god tid til at tale og fortælle på dækket. Rejsen var en serie af skuffelser, men producerede syv forskellige beretninger, der på hver sin måde lukker os af fra skibets tale. Men fordi de er så mange, kan man ved at sammenligne og sammenstille dem alligevel fornemme, at et skib er en verden af ord, som ikke altid udfolder sig langs autoritetens eller observatørens eksemplariske poetikker. I stedet skimtes et rum fuld af noget, jeg kalder politik, fordi det synes at mangle fundament.

Den verden kan rekonstrueres op til et punkt, hvor disse kildetekster for alvor begynder at stritte imod. Det punkt hænger sammen med en serie af mytterier, der plagede netop denne rejse. I deres beskrivelser af mytterierne bliver teksterne særligt årvågne og forsøger at skærme dækkets ord af for læseren. Her er noget på spil, men det er næsten umuligt at finde ud af, hvad det er.

Noget kan vi dog sige om dette og de mange lignende brud som denne afhandling har søgt. Hvad vi hører, når vi lytter til dette dæk er dissonans. Lyden af et system af tilstræbte forskelle og intervaller, der imidlertid har særdeles svært ved at opretholde sig selv. På den ene eller anden måde værner teksterne her alle imod en hændelse, hvor skibsfolkene synes selv at have været fortællere af skibets fællesskab. Og denne hændelse beskrives som et tyveri. Et sprogligt tyveri som man også finder konturerne af i mange af de andre tekster, jeg tager under behandling i min afhandling. Dette tyveri kommer til udtryk ved, at teksterne beklager, hvordan skibsfolket i mytteriet ikke har anerkendt den orden hvor den, som skal tale er den, som er udpeget til det. I stedet er der for meget tale, og denne tale tillader sig at bruge termer, som ikke er "passende" for tungen, der taler. Det beklages, at de bruger ord som "liberty" og "justice". At de dermed approprierer et politisk sprog og dermed bliver talere, når de helst blot skulle have ladet sig regere i "patience, silence, and suffering". Vi efterlades dog kun med et aftryk af denne appropriering, hvor de, som burde være tavse alligevel taler. Rejseberetningerne forsøger at sætte parentes om denne tale. "As they termed it" siger de med allergisk distance. Dette ængsteligt gentagede mantra kunne ligne en harmløs distancering, men rummer imidlertid et paradoks. Som når Simson på en gang siger, at denne tale intet andet er end støj, men alligevel kan citere den. Således må disse fortællere medgive, at denne tale, usand og støjende som de påstår, at den er, gør noget og er en del af historien. At den alligevel kan høres og i det mindste give sig ud for tale. En farlig indbildning, som får sin egen utydelige virkelighed. Der er noget paradoksalt på spil i denne distance, som jeg foreslår at oversætte til den kropsmetafor, som også ofte prægede forestillingen om skibets fællesskab. Det her er hænder, som hævder at have en tunge. Paradokset består i, at selv om man kan benægte nok så ivrigt, så

synes selve denne gerning – at hævde, at man har en evnen til at tale – at demonstrere, at det faktisk er tilfældet. En hånd kan ikke hævde at have en tunge, hvis den ikke har det.

Skulle vi drive denne rekonstruktion videre måtte vi som Rediker og Linebaugh forsøge at finde et fundament, hvorpå kildernes tavsheder og paradokser kunne placeres. Derved kunne gives et billede af det, som mangler. Tungens paradokser ville kunne opløses i specifikke identiteter, som ordene kunne siges at udtrykke. Imidlertid ville en sådan kontekstualisering igen til nogen grad lukke den åbning jeg her forsøger at skimte ved at introducere en reduktion af talen til eksempelvis økonomiske og sociale virkeligheder. Jeg har forsøgt at stoppe på denne tærskel, der hvor bruddene gør sig følt som netop brud i talens historie.

Hvad skal historien med en sådan rejse imod et sted, hvor kildeteksterne til sidst insisterer på blot at efterlade os med et aftryk af noget vi kan se som en diskontinuitet, der hele tiden tales væk? Imod et punkt, hvor de dekonstrueres ved blot et blidt skub, men hvor vi så vidt muligt undlader at fylde de mellemrum, som derved fornemmes? Jo, jeg håber, at det efterlader os i en form for limbo, der er karakteristisk for netop historiefortælling i denne forms besværede forhold til den poetik, den hele tiden bevæger sig imod. Med forsøget på at gribe noget, der ikke funderes i en større, almen fortælling, markeres historien af en åbenhed. Netop denne åbning har præget forsøget på også at skrive andre former for historie om koloniale diskurser. Forsøg, der traditionelt har roteret om forholdet imellem europæeren og dennes subalterne anden. Dipesh Chakrabarty har erklæret, at vi som historikere støder på det subalterne netop der, hvor vores historiseringer støder på en mur. Der, hvor vi ikke rigtigt kommer længere, fordi vi ikke kan fortælle et rigtigt narrativ om det. Jeg ville med Aristoteles' termer sige, at dette er netop det punkt, hvor historien ikke længere er poetisk. Ikke dermed sagt, at den er mere autentisk eller, at vi fortæller den blot som den "er", men derimod ganske enkelt, at vi her mærkes af den grænse, hvor de almene lovmæssigheder ikke længere dikterer, hvad mennesker kan sige. At vise denne åbning i selve skibets historie – uden igen at fylde den med nye lovmæssigheder – har været mit mål.

Resumé

Afhandlingen *Intet andet end støj* følger engelske stillehavsrejsende i perioden fra 1577 til 1744. Særligt fokuseres der på forholdet imellem disse rejsendes sørejseberetninger og de fællesskaber, som beretterne har befundet sig iblandt på deres rejser. Derved forsøges sørejsens fortælling læst i konteksten af den tale, som har lydt på skibenes dæk. Og beretningerne roterer netop om talen og den i samtidens øjne skandaløse politik, den fra tid til anden udtrykte.

Ved at læse rejseberetningen som del af den frustrerede historie om skibet og dets konflikter støder man på to sammenvævede former, der på hver sin måde forsøger at rekonfigurere forholdet imellem talen og talerne i sørejsens fællesskab. Jeg har (med en vis inspiration fra Jacques Rancière) valgt at kalde disse former for "poetikker" med henvisning til Aristoteles' *Poetikken*, der modstiller historie og poetik. Historie fortæller ifølge Aristoteles begivenhedernes kontingente virvar af hændelser. Poetik sigter på et mere alment niveau, hvor der fortælles med blik for hvilke handlinger og taler, der passer sig til hvilke personer – med andre ord en konstruktion, hvor talen underordnes sit forhold til noget, vi med et moderne ord kan kalde "socialitet". Derved gives fortællingen en nytte-værdi, fordi den ikke længere fortæller om det partikulære og kontingente, men i stedet henvender sig til en fremtid, der kan lære af den eksemplaritet, dette bånd indebærer. Denne nytte-værdi tager mange forskellige former i sørejsens fortællinger, men disse udtryk har det tilfælles, at de implicerer en dom over forholdet imellem fortælleren og de fællesskaber, der fortælles både fra og til.

Afhandlingen lokaliserer to forskellige poetikker – autoritetens og observationens. Autoritetens poetik figurerer taleren som hævet over det rejsende fællesskab, der skal genkende sig i den talendes ord. Her bliver fortælleren eksemplarisk, når denne beretter på en facon, der muliggør, at fortiden bliver virksom igennem gentagelse af dens gerninger. Denne eksemplaritet roterer ofte om, hvordan man udfører gerninger, som fordeler talen i det rejsende fællesskab – eksempelvis i orationer, der producerer tavshed iblandt de folk, der hører den talendes ord, eller lovgerninger, hvor tilskuerne ser fællesskabets grænse udstillet for øjnene og derfor lægger bånd på tungen. Men denne type fortællinger beretter også om mere subtile måder at fordele talen, eksempelvis som når Sir Richard Hawkins i et værk fra 1622 formaner, at man nogle gange må lægge det døde øre til dækkets forvirrede forestillinger. Med disse forskellige typer lektier henvender rejseberetningen sig direkte til de rejsende selv med lektier, der passer til hver enkeltes lod og således fordeler talen, der underordnes talerens plads. Herved bliver rejseberetningen en del af skibet og dets regering. Igennem afhandlingen har jeg forsøgt at vise sørejsens fortælling i netop denne funktion – som afspejles i både de mange referencer, de rejsende gør til forgængere, såvel

som i bud om at bringe eksemplariske fortællinger med for at imitere deres gerninger. Hvor autoritetens poetik fordrer talens intervention i sørejsens fællesskab, er idealet et andet i observationens poetik. Her er den eksemplariske taler, den hvis tale unddrager sig det forvirrede fællesskabs skandaløse mumlen og dets forvanskning af ordets bånd til verden. Her er idealet, at synet skal herske uforstyrret – uden de mange potentielle problemer, som hæfter sig ved fortællingen, når denne stammer fra et fællesskab af talere, hvor sproget bliver et middel til mere end blot den nøgterne fortælling af det, som har stået for øjnene. Her viser rejseberetningen sig igen og igen forskellig fra den tale, der har cirkuleret i rejsens lange, tomme tid. Eksemplariteten består således i at kunne berette i distance til de mennesker iblandt hvilke man har rejst, og således udvisker denne form beretningens bånd til et rum, hvor der ifølge Sir Francis Bacon intet skete, der var værd at berette. Således opdeler også denne type fortælling talen, men det sker ikke i første omgang for at intervenere i de rejsendes støjende lydbillede, men derimod for at rense sig for enhver plet slægtskabet til disse tunger måtte medføre.

Disse former fandtes latent i Richard Hakluyts store (og ifølge traditionen funderende) monument, der indleder afhandlingen, og hvori elizabethanske læsere kunne finde deres tids beretninger om de første engelske rejser i det mytiske territorium, beretningerne om Magellan havde placeret i den europæiske imaginær. Her var autoritetens poetik den ramme, der skulle gøre observationen mulig ved at holde tungerne i skak. Og værket i sig selv blev af Hakluyt såvel som hans samtid set som et middel til at hjælpe det spirende ekspansionsforsøg og som et værktøj til regeringen af dette projekts mobile fællesskaber. At værket kunne tiltænkes denne funktion var resultatet af Hakluyts nøjsomme redigering og sekvensering af værket, hvor fortællinger som den om Sir Francis Drake blev redigeret og gik fra at være en skandaløs fortælling om tungens eksesser på alle niveauer i skibets hierarki til at udpensle nødvendigheden af autoritær monolog og subjektets tavse underkastelse.

I begyndelsen af 1600-tallet udkrystalliseredes disse former. Autoritetens poetik fandt et særdeles velformuleret udtryk hos Hawkins, der formanede, at værker som Hakluyts, hvori folket er eksemplarisk tavst, skulle stå for øjnene af selve skibets fællesskab. Her blev sørejsefortællingens nytte som lektie for det rejsende fællesskab udpenslet. Søfolkene skulle genkende sig i fortidens eksempler – både høje og lave, der i henholdsvis store (tale)handlinger og eksemplarisk tavshed kunne interPELLERES. Nogenlunde samtidigt formulerede Bacon og de skarere af videnskabsmænd, der fulgte i hans spor bud om, hvad der skulle ses, imens ørerne lukkedes i. Her tjente søfolkene som indsamlere af viden om verden og denne viden skulle være uplettet af alle de forvirringer, menneskenes uheldige samkvem kunne forårsage.

Efter den lange periode uden engelsk tilstedeværelse i Stillehavet i første halvdel af 1600-tallet var disse poetikker lyslevende iblandt de berettere, der fortalte fra de kaper- og sørøverskibe, som fra omkring år 1670 igen trådte ind på denne scene. Historierne om Drake som en figur, der signalerede autoriteten blev stadig fortalt og med (sørøver)figurer som Basil Ringrose og William Dampier fandt observationen nye eksemplariske berettere. Dampier kan således læses som udtryk for en opfyldelse af det begær Bacons bud udtrykte. Her finder vi den eksemplariske unddragelse fra fællesskabets skandaler. Men Dampier viser også, hvordan disse former på subtile måder var sammenvævede. Således demonstrerede han ved sin distance til fællesskabet, at han besad en viden, der kunne tjene ham som dette fællesskabs autoritet. Han blev senere selv kaptajn på to større ekspeditioner, men uden succes – ifølge kritikere, fordi Dampier ikke talte som en ægte autoritet. Hvor Dampiers bevægelse fra dækket til kahytten blev ulykkelig, var der dog iblandt denne skare af stillehavsrejsende også berettere, som mestrede den autoritære form og dens poetik. Kaperkaptajnen Woodes Rogers er det måske klareste eksempel på, hvordan autoritetens poetik i den forstand Hawkins formulerede var lyslevende så sent som i 1720'erne, hvor Rogers' beretning rejste med kaptajnen George Shelvocke, der formede sit eget billede i lyset af sin forgængers. Med George Ansons narrativ om sin rejse fra 1740 til 1744 kan denne poetik føres helt frem til afhandlingens slutpunkt, netop der hvor de imperiale øjne for alvor opdagede, at der i Stillehavet var noget at se.

Mit forsøg på at følge disse poetikker har således været et forsøg på at spore den måde rejseberetningerne var del af den samme verden som de tunger, der talte i rejsernes lange nætter og søgende dage. Fælles for poetikkerne er således en problematik, som jeg har forsøgt at udfolde med gentagne referencer til Platons statsskibsmetafor. Ligesom hans vidende styrmand kom for sent og fandt sproget forvansket og dermed sin egen magt til logos forpurret, er begge disse poetikker figureret i forhold til et sprog i brug – et sprog, som de imod deres vilje deler med andres tunger.

Sideløbende har afhandlingen forsøgt at finde steder, hvor man i disse sørejseberetninger kan finde spor efter sørejsens politiske tale og de begivenheder, den udfoldede sig omkring. Forsøget på at fange relationen imellem sørejseberetningerne og det rejsende fællesskab indebærer således et forsøg på at lytte til de fortællinger, der har lydt på dækket af skibet og den forvirrede verden af ord, udvekslinger og fortællinger et skib har udgjort. Her støder man imidlertid på den krølle, at det oftest er selve rejseberetningerne, der er adgangen til denne verden af ord, som disse tekster med deres poetikker forsøger at holde orden i. Kilderne stritter således imod min egen appropriering af dem. En situation, der ligner et klassisk historiemetodisk problem, men som jeg samtidig mener fra en vinkel rejser spørgsmål ved den måde, hvorpå historie altid selv leviterer imod

poetikens udsigelse af et uløseligt bånd imellem det partikulære og dets kontekst.

Projektet er således på sin vis fanget imellem et forsøg på at dekonstruere en krop af tekst og samtidig at skimte og til en vis grad rekonstruere en anden fortælling af delene fra denne dekonstruerede krop uden derved at essentialisere denne fortælling og gøre den til noget mere autentisk. At prøve at lytte lidt til det dæk, som rejseberetningernes poetikker oftest værner os imod, uden dog derved at hævde at have fundet en "hidden history" som det er formuleret af Marcus Rediker og Peter Linebaugh i deres berømte og berygtede studie af atlantens underklasser. Jeg hævder ikke endegyldigt at have fundet frem til noget, der ligger gemt et sted under rejseberetningens forvirring af konstruktioner. I stedet mener jeg, at der er noget værdifuldt og produktivt ved at se, hvor langt man kan gå i et sådant rekonstruerende eksperiment ved at gribe fat i netop denne forvirring, før man støder på en mur, hvor denne gerning bliver næsten umulig uden at ty til en poetik, der må funderes et andet sted, end i den verden disse mænd har talt frem.

I et af afhandlingens centrale kapitler prøvede jeg at tage dette eksperiment så langt jeg kunne uden at låse dækkets tale fast i en større kontekst. I sørøveren Bartholomew Sharps togt langs den Sydamerikanske vestkyst i 1680-82 var der god tid til at tale og fortælle på dækket. Rejsen indebar en serie af skuffelser, men producerede hele syv ganske forskellige beretninger, der på hver sin måde lukker os af fra skibets tale. Men fordi de er så mange, kan man ved at sammenligne og sammenstille dem alligevel fornemme, at et skib er en verden af ord, som ikke altid udfolder sig langs autoritetens eller observatørens eksemplariske poetikker og deres idealer om taler, som passer til taleren. I stedet skimtes et rum fuld af noget, jeg kalder politik, fordi det synes at mangle fundament.

Den verden kan rekonstrueres op til et punkt, hvor disse kildetekster for alvor begynder at stritte imod. Det punkt hænger sammen med en serie af mytterier, der plagede netop denne rejse. I deres beskrivelser af mytterierne bliver teksterne særligt årvågne og forsøger at skærme dækkets ord af for læseren. Her er noget på spil, men det er næsten umuligt at finde ud af, hvad det er.

Noget kan vi dog sige om dette og de mange lignende brud som denne afhandling har søgt. Hvad vi hører, når vi lytter til dette dæk er dissonans. Lyden af et system af tilstræbte forskelle og intervaller, der imidlertid har særdeles svært ved at opretholde sig selv. På den ene eller anden måde værner teksterne her alle imod en hændelse, hvor skibsfolkene synes selv at have været fortællere af skibets fællesskab. Og denne hændelse beskrives som et tyveri. Et sprogligt tyveri som man også finder konturerne af i mange af de andre tekster, jeg tager under behandling i min afhandling. Dette tyveri kommer til udtryk ved, at teksterne beklager, hvordan skibsfolket i mytteriet ikke har anerkendt den orden hvor den, som taler er den, som er udpeget til det. I stedet er der for meget tale,

og denne tale tillader sig at bruge termer, som ikke er "passende" for tungen, der taler. Det beklages, at mytteristerne bruger ord som "liberty" og "justice". At de approprierer et politisk sprog og dermed bliver talere, når de helst blot skulle have ladet sig regere i "patience, silence, and suffering". Vi efterlades dog kun med et aftryk af denne appropriering, hvor de, som burde være tavse alligevel taler. Rejseberetningerne forsøger at sætte parentes om denne tale. "As they termed it" siger de med allergisk distance. Dette ængsteligt gentagede mantra kunne ligne en harmløs distancering, men rummer imidlertid et paradoks. Som når en rejsende ved navn Richard Simson på en gang siger, at den tale, som høres, når folk taler om det, der ikke passer til deres stand er "nothing but Noyse", men alligevel kan citere denne ikke-tale. Eller som når mytteristerne i 1680 angribes for at have ladet som om de havde friheden til at handle politisk – i et hændelsesforløb, hvor denne handlen synes at have skabt netop denne indbildte frihed. Således må disse fortællere medgive, at sådanne taler, usande og støjende som de påstås at være, trods alt gør noget og er en del af historien. At talerne fra dækket alligevel kan høres og i det mindste give sig ud for tale. En farlig fiktiv lighed, som får sin egen utydelige virkelighed. Der er således noget paradoksalt på spil i denne distance, som jeg foreslår at oversætte til den kropsmetafor, som også ofte prægede forestillingen om skibets fællesskab. Det her er hænder, som hævder at have en tunge. Paradokset består i, at selv om man kan benægte nok så ivrigt, så synes selve denne gerning – at hævde, at man har en evnen til at tale – at demonstrere, at det faktisk er tilfældet. En hånd kan ikke hævde at have en tunge, hvis den ikke har det.

Intet andet end støj er således fortællingen om forholdet imellem sørejsens beretning og denne sfære af indbildte friheder.

English Summary

Nothing but Noise: The politics and poetics of voyaging, 1577-1744

Nothing but Noise studies the relation between voyage narratives and the shipboard communities voyage narrators found themselves to be parts of. The dissertation focuses on English voyages to what contemporaries called “The South Sea” from Sir Francis Drake’s circumnavigation in 1577-1580 to George Anson’s circumnavigation in 1740-1744.

The many voyages in between had diverse agendas: trade, privateering, espionage, and perhaps most frequently outright piracy. Taking cues from post-colonial history writing, the social history of the Atlantic and its lower classes, and Jacques Rancière’s theories of political events, I examine the narratives produced from these travels, and the way they relate to the shipboard community in which they were written. As with the voyages that produced them, these narratives are a diverse set. They range from the succinct logbooks produced by men whose names are mostly forgotten today to the much-celebrated tomes of figures such as Richard Hakluyt, William Dampier and Woodes Rogers. Some of these narratives would quickly become the kind of texts hidden away in archives, while others would become bestsellers or even be raised to the status of seminal writings of the English Nation.

Despite such differences, It is possible to say that these narratives constitute one body of writing because they share a certain language of the voyage. Hence, we find them structured around a set of intertwined poetics which I propose to denote the “poetics of authority” and the “poetics of observation”. The term “poetics” is to be understood in a certain Aristotelian sense as ways of counter-ing the contingencies of history by a mode of storytelling which tells the story of the voyage according to “likelihood and necessity” (Aristotle 1997, 81). The poetics of voyaging deals in the kind of universals that dictate what “a certain kind of person tends to say or do” (ibid.). Hence, by identifying two different types of poetics, I am discerning between two different narratives of exemplarity with regard to being part of a traveling community.

Both poetic modes are dependent upon creating a certain distance from the traveling community as such. The narrator is to be found at a distance from the men on the deck and their world of discourse. Being the person who tells the story of the voyage is almost always to be different from the people among whom one travels – to be in a certain sense outside the shipboard community.

Hence, the story of the voyage is told against the backdrop of what Miles Ogborn has called “the ship as a political space” (Ogborn 2002, 164). I argue that if we want to understand this body of writing, we must take into account the relationship between these voyage narratives and the ship conceived as a political community. As Ogborn shows, such a community was itself constituted by writing and its materiality. This was also true for these voyages, whether by company instructions or pirate articles. I argue that there is a relation between this space and the narratives created within it. The dissertation attempts to expose this relation by carefully examining the ambivalent oscillation between the stories of the deck, authoritarian commands and the imperative of observation within the various writings on the South Sea. As a whole, *Nothing but Noise* tries to reach across these different narratives in order to extract a pattern that enables a discussion the relation between the ship as a political space and its story.

Ogborn’s succinct formulation: “the ship as a political space” puts something into words which is far too often forgotten: that by necessity, the ship created a community of human beings who lived in both concert and conflict within what was a very crowded and tight space made out of wood. I am, however, less certain of how a seventeenth or eighteenth century captain would have felt about its direct assertion. Even if the writings of seafarers leave no doubt that such a space was also conceived of as “political” at the time, one also senses that captains wished that it was not so. Historical anthropologist Greg Denning has stated that there is a commonsensical character to such institutions saying that they can have no politics within them. Instead they are filled with what is perceived as necessary and natural relations of power (Denning 1992, 132). Hence, the ideal was a ship in which the hierarchies and power relations were predetermined, preferably created through the kind of writing analyzed by Ogborn. A captain would have wished for a ship in harmony created through a clear division of agency that was not to be contested.

However, this is seldom the ship we find in the narratives with which *Nothing but Noise* deals with. Although the authors seem to share the dream of the ship as a well-governed space without negotiation, they portray a reality in which harmony is the exception and not the rule. Instead we find that the ship is always on the verge of falling into what one South Sea traveler would call “a State of Anarchy and Confusion” (Campbell 1747, 17). What is such a state of anarchy? I argue that it is anarchy in the Greek sense: an order which is not an order because it lacks a true founding principle, and which is instead constituted by an illegitimate equality. In such a state of anarchy, any man’s word is as good as any other’s. In other words, we are confronted with a threat from a political space that did not find its own logic in the authoritarian writings which Ogborn places at the center of the shipboard community but rather in a political space of interchange and discourse. Such a state was often linked to piracy. Privateer captain

Woodes Rogers (discussed at length in chapter 6) would describe his own voyage as different from piracy, not because of its aim but because of its foundation in a state of difference as opposed to the scandal outlined above. Pirates, he claimed, “liv’d without Government”, and what he meant was exactly that their community lacked a true beginning: “for the Officers having no Commission but what the Majority gave them, they were chang’d at every Caprice, which divided them, and occasion’d frequent Quarrels and Separations.” (Rogers 1712, xvii) Rogers is likely to have learned of this scandalous community from the narratives of the pirates themselves. However, he would also have heard his own men speaking (fondly) about such disorder, and the trauma itself was older than buccaneering. Sir Richard Hawkins (chapter 3) had voiced a related concern when in 1622, he cautioned future voyagers how a crew would become ungovernable when “once possessed with any imagination” (Hawkins (1622 (1878), 219-20). Hence, what was to be countered was a kind of speech talked by subjects whose proper speech action was not to speak at all. Such scandalous speech would block authoritarian commands from being heard. This is the trauma around which the descriptions of the ship as a political space revolve. Somewhere lurks a ship full of words, described succinctly much earlier by one Elizabethan South Sea voyager (chapter 2): “every man pel mel and spent his mowth with as smal discretion for hym self as attendance for the hearer” (Madox 1976a, 142). This was a community without distinction between speakers, as well as an order in which ways of speaking no longer corresponded to the character of the speaker.

Even pirates themselves wrote about their exploits in a way that was self-consciously distanced from such a scandalous lack of difference. Not that it was not real – they all agreed on that. However, they portrayed such anarchy by exempting themselves from this usurped space. Buccaneer Basil Ringrose (chapter 4) was hailed by his editor as a man different from the norm: “at the same time making Quadrants at Sea, that others sate idle and murmuring upon the Decks” (Ringrose 1685, Preface). Ringrose was to be seen as an exemplary figure, to whom we should listen because he is not part of the scandal ravaging the political ship. Similarly, William Dampier (chapter 5), who was also a witness to the mutiny, would begin his narrative just as he turned his back on this community. He thus starts off by describing how later in 1681 “the abler and more experienced men” left “a great number of the meaner sort” quarreling about who should be captain and constantly changing their minds (Dampier 1697, v). Being a narrator of the voyage thus means being exempt from the caprices of a community without a clear foundation in any given principle – a fickle, anarchic community of what one narrator would instead call “vain Idæa’s” (Dick 1684, 72).

One strategy of distance was to relate the events within the ship as little as possible and instead focus one's eye upon the world. This is constitutive of what I call "the poetics of observation". In this mold, the ship itself is effaced because the narrator, like Ringrose and Dampier, stands with his back to the deck, gazing upon exotic objects ripe to be related. The sea left little for the eye to consume. Francis Bacon (chapter 1) himself had lamented how journals kept at sea were journals about a space in which "nothing [is] to be seen but sky and sea" (Bacon 2002, 374). Narrators like Dampier wrote to Bacon's successors in the Royal Society and to a great extent left out much of what happened at sea, substituting it for observations of foreign countries and visions of the other. At the same time, these omissions do not seem to have meant that these narratives were not perceived as useful to later voyagers. Dampier was referenced extensively by the writers traveling in his wake, thus it seems likely that his book itself traveled along the itineraries described in it. As Anna Neill has argued, Dampier himself wrote to become someone distinct from the rabble among whom he traveled. His narrative thus reads as a performance of his civilized character, allowing him to enter into a small privileged elite and later to command his own official expedition of exploration (Neill 2000). Hence, we can read his narrative as a creation of what we may follow David Featherstone in calling a "relational" identity (Featherstone 2005, 399). However, not only piratical subjects felt a need to distance their own words from those of the people among whom they traveled. Other narratives of observation enact the same performance of a distance from the deck. Richard Simson (chapter 7), aboard a merchantman with a privateering license, would describe how even the most reformed would quickly learn how to "drink and swear of ye Ships Company" (Simson 80). Most men, Simson would argue, were not capable of what they pretended to do. Instead they issued "nothing but noyse" when speaking about the things that did not directly pertain to their station (SLO ms. 86, 36). Hence, the social world of the ship was not one of civilized speech but one of idle murmurs. It would take a special distinction for a man to wield a pen within such a space. A French narrative translated into English and carried along on an expedition in 1718 would give another version of this lamentation that was at the same time a performance of distance. Describing the hardship of life at sea, the cramped quarters and the "Irk-somness" of being constantly among the same people, the author would remark: "how opposite it was to that Quiet and Retiredness which are requisite for Study and Meditation, my greatest Delights ashore." (Frezier 1717, 2) The ship as a material, social and political space was in sharp contrast to the learned register of observation.

However, the opposition upon which the poetics of observation founds itself is often masking a direct link to the shipboard community and the space of what Hawkins had nervously framed as the empty time of "idle navigation" (Hawkins

(1622) 1878, 126). We may note how sometimes the narratives, in spite of themselves, acknowledge this link between high and low. Ringrose would regularly relate strategic observations spoken among the crew members and the prisoners. He would paragraph such observations by calling them “common discourse” (e.g. Ringrose 1685, 75). The ship seems to have been full of words, not all of them altogether different from the types of knowledge presented in orderly books. Dampier himself hints at this when his narrative slips and posits the questioning of the scientific imperative among the scandalous community of the pirates themselves: “They [their fellow pirates] enquired us what we did there? how we lived? how far we had been? and what discoveries we made in those Seas. We related the whole matter, giving them an account” (Dampier 1697, 27). Dampier shows us a deck full of questions and answers – the type of questions and answers one would find in his book. Hence, his narrative seems to align with a discourse already found within the ship, despite the unease with the words of the pirates that otherwise dominates his narrative. I would thus argue that the poetics of observation is configured through a difference which is political in itself, since it effaces the shipboard community as a site of knowledge production because such production was ambivalent if not founded upon a safe difference.

In the writings of authorities within the maritime hierarchy, we often find a different type of poetics which is, however, constituted through a related distance. “The poetics of authority,” we might call it. This mold of voyage narrative similarly portrays itself as inherently different from that “fore-castle conversation” in which “the meanest of the crew were taught that they were as good men as [the captain]” (Shelvocke 1726, 221 and 227). But where the poetics of observation effaces itself from this scene altogether, the poetics of authority situates its own word as that which is to put an end to the anarchy among the men on the decks. An exemplar of this tradition is the previously mentioned Woodes Rogers, who circumnavigated the world from 1708 to 1711. As demonstrated by literary historian Richard Frohock, Rogers fashions his own privateer identity by portraying his mastery of the ship as a site of speech (Frohock 2012). He does so by portraying his command as being rooted in the type of writing to which Ogborn has drawn attention. Hence, Rogers begins his narrative by presenting the reader with his commission and the instructions brought along with the voyages. And his narrative unfolds as a direct consequence of such orderly words. The authority they vest in him is the authority to punish illicit speech. Hence, we find Rogers punishing talk of piracy when he hears one crew member wishing “himself aboard a Pirate” (Rogers 1712, 280). Consequently, his own voice is positioned against the murmurs and “unlawful Friendship”, resonating from the

forecastle (e.g. *ibid.*, 14). And his voice wields the power to produce “quiet” by issuing exemplary punishment to any offender of the law his voice proclaims.

In turn, Rogers himself becomes exemplary, producing an ideological text about how to be an authority. From this safe distance, he can narrate the murmurs of his crew who, according to Rogers, on one occasion “made a private Arrangement” signing a paper with the intent to mutiny. Hence, one political space constituted through writing is portrayed as coming into conflict with the anarchy of the crew, who, with the usurped spoken and written word, threaten the legitimate order of the ship. As befitting of the hero of a narrative of triumphant authority, Rogers succeeds in calming the waters. Hence, his narrative reads like a lesson to future commanders. And it was in this capacity that it was brought along as an instruction on a similar voyage a decade later (a voyage also discussed in chapter 5) (Betagh 1728, 11). Travel writing within this mold traveled as well, itself becoming part of “the ship as a political space”. In this capacity, Rogers’ narrative became part of a long tradition of ideological narratives meant to encourage and instruct seafarers in the idle time of their long navigations. The father of English maritime historiography Richard Hakluyt had recommended for his own writings to be brought along on voyages in order for the seafarers to learn from the examples of the past (Hakluyt 1587, epistle dedicatory). Evidence suggests this happened. And the last Elizabethan South Sea traveler before the long gap leading up to Narborough’s 1669 voyage, Sir Richard Hawkins, had envisioned a similar destiny for the written account of voyages. They were to be set before the eyes of the otherwise unruly crews to show them how their ancestors traveled in “patience, silence and suffering” (Hawkins (1622) 1878, 220). He specifically seems to have had Hakluyt’s monolith of writing in mind. This work put on display the kind of poetics suited for creating a community in which the word was governed by exemplary leaders and their speech acts, and in which the people found their place in history as silent subjects – a narrative which I show (chapter 1-3) as a deliberate construction on the part of Hakluyt, effacing discontents and critiques of the political character of authority. When traveling, the authoritarian voyage narrative itself was to solve the problem of the scandalous political character of the ship by producing silence through examples. This may sound like a token of the Renaissance of Hakluyt and his Elizabethan voyagers. But this poetics was still alive and well when in 1740-44 George Anson (discussed in the concluding chapter) circumnavigated the globe. Anson’s voyage produced a narrative which, according to one editor, was to move through an example of prudence and capacity. Such was “the right Use, that might be made of this Expedition” (Campbell 1744-48, 1:365). Perhaps it was this poetics that moved the Admiralty to buy 31 copies, hinting at the way in which the poetics of authority was perceived as being part of that materiality of writing which was to help govern the ship (Williams 302).

Both as observations and authoritarian examples, these narratives are to be understood in relation to the ship as a political space. Firstly, the distance with which the narratives constitute themselves allows for these authors to grant themselves a mandate to speak, which is seen as a privileged position – by becoming the kind of persons to whom one can attribute certain ways of speaking and acting in contrast to the contingencies of the people. Hence, they ward off the uneasiness put into words by their contemporary Lord Shaftesbury, who derided travel narratives because of their egalitarian character. When reading travel narratives, the readers would, according to Shaftesbury, delight in the voice of the author “be his character or genius what it will” (Shaftesbury 1900, 223). By performing difference, these authors would attempt to avoid this scandal in which any possibility of poetics collapses, due to the narrator being indistinct. Secondly, the voyage narrators would situate their own writing as a practice complicit with the well-governed ship. And the writing itself was to become useful to such a ship as either carrier of geographical and navigational information or as an example of how to govern or be governed. In this capacity, the narratives themselves traveled while effacing links to other narrative traditions that seem to have taken place within the ship.

However, I think that we should read such narratives carefully and consider how the stories told were part of the events that make up the contingent territory of history itself. If we want to fully understand the relationship that I am examining, we ought to take into account the narrative traditions within the ship-board community itself.

In a central chapter (chapter 4), I therefore tried reconstructing the speech heard in the long days and nights of a specific voyage – Bartholomew Sharp’s pirate cruise from 1680 to 1682. This was a voyage documented by an astonishing total of 7 writers, and through juxtaposition it is possible to sense, that this voyage was full of speech, without having to found such a speech community in larger narratives of social, cultural or economic necessities and thereby reducing it to yet another poetic.

Over barbecues, campfires, and games of dice the buccaneers spent evenings in August 1680 on Isle of Plate re-imagining their hoped exploits in the image of Sir Francis Drake (Cox 1684, 22; Dick 1684, 717; Ringrose 1685, 63). Aided by a Spanish prisoner’s stories of legend, they fastened their own golden horizon to that of an appropriated history (ADD. ms. 11410, 711). This was a different Drake than the authoritative figure of spectacular law constructed by Hakluyt (a construction discussed at length in chapter 2.) The marks of history found by the buccaneers in the landscape were neither gibbets nor bones evoking the authority of law as it had been for previous Pacific voyagers (e.g. Wood 1699, 64).

This was a ghost of fortunes—an imaginary of futures disjointed from the present, of different lives altogether.

In the long night of early september 1680 in which the pirates trailed a glimmer of light spotted on the otherwise pitch-black horizon, lights out so as not to alarm the presumed merchant vessel, there must have been ample time to reiterate and refine such stories (Ringrose 1685, 70-72; Add. ms. 11410, 714). However, the voyage presented a series of disappointments. The above-mentioned prize was chased for almost a week only to find a lading of mostly timber. Other engagements were similarly futile. Not only did the autumn not bring gold, it brought instead thirst and hunger as the buccaneers fell victim to the circulation of rumors about their coming. Instead of food and plunder, they found only abandoned towns. This, however, does not seem to have silenced the stories about the potential of the enterprise. Nor were these fables the only stories circulating within such idle time.

While the golden horizon receded, other voices made themselves heard—in fact they already had even earlier in the itinerary. Turning to an anonymous writer whose unpublished narrative mounts a rare critique of authorities, we hear of whispers uttered against the authorities among the pirate crew even before Sharp had been elected its leader. The voyage had started under the command of different tongues – among others’, that of John Coxon who had lead a hodgepodge community across land from the Caribbean. An endeavor which itself seems to be an imitation of different golden stories about the legends of Henry Morgan. However, Coxon seems to have been the subject of speech among the buccaneers. After the failure of taking Panama “some sticked not to defame, or brand him, with the note of Cowardize” (Ringrose 1685, 35). According to Basil Ringrose this made Coxon leave the party. However, according to the anonymous storyteller the agency was with the people: “Then wee put in Capt. Rich. Sawkins into the ship Trinity and made him our Admirall, our former adm[ir]all not behaving himself nobly in time of Ingagement was something houled at by the party, that hee immediately went away to go overland” (ADD ms. 11410, 705). The same voice indicates that there had been more to this howling than accusations of lack of courage. Coxon had kept a sum of 500 gold pieces “which hee wronged the party of by keeping of itt to himself, hee being sworn as well as any other man not to wrong any man” (ibid., 681-2). This voicing of wrong is remarkable, not least because it performs a polemical equality. It speaks something which is ruled out by the authoritative poetics of travel. It unsettles the difference of men by claiming or even demonstrating a common sphere of language to which both Coxon, the narrator, and the “howling” people belong. And by showing this commonality to come into being through a voicing of wrong the narrative asserts what has been labelled as the

performative character of such equalities (Rancière 1999, 30-33). This common erupts and exists through disagreement.

This problematic community would come to bear on Sharp's reality in the first days of 1681. After a long search along the American coastline, in which Sharp became commander following the death of his predecessor, they sought refuge at Juan Fernandez during Christmas of 1680 (Ringrose 1685, 114-119; Sharp 1699, 44-45; ADD ms. 11410, 720).

Speech erupted in the weeks the pirates spent exploring the island, satisfying their hunger on goats, and working to wood and water. In the early stormy days of January, the perceptive Ringrose would equate the roaring waves to the state of the community: "our dissensions being now grown to a great height" (Ringrose 1685, 120). The anonymous storyteller succinctly describes the inevitable mutiny: "Our people cutting wood and filling water w[hi]ch was the greater party, having no love for Captain Batt: Sharp, concluding to turn him out of his Captainship, w[hi]ch they did and putts in his place a stout rugged foreman as Captain" (ADD ms. 11410, 721). In the passage we again find the agency to be with the people. It is "any man" who does the "concluding." However, Sharp himself describes the mutiny from the vantage point of an authority yielding the public words of truth while being betrayed by a speech in private. He remarks that "some of them got privately ashore and held a Consult about turning me out and put another in my Room" (Sharp 1699, 45). As an authority, he thus dissociates the logos of order from the private speech. Dissension erupts at a distance in the same way that Ringrose's scientific logos is distanced from the muttering deck. Thus, in Sharp's authoritarian bifurcation of speech the mutiny is not a symptom of community. It is private men authoring sedition. And like so many narrators before him he makes sure to mark out these authors. Surprisingly, he points to another of our narrators: "a true-hearted dissembling New England Man, John Cox by Name, whom merely for old Acquaintance-sake, I had taken from before the Mast, and made my Vice-Admiral; and not for any Valour of Knowledge he was possess'd of, for of that his Share was but Small." (Sharp 1699, 45-46) The mutiny belongs before the mast and its actors speak out of turn because it is not based on the knowledge which in the tropes of travel writing secures the common good. Hence, it is in a sense unintelligible. However, when Sharp makes his right hand man Cox the author of sedition, the reader comparing narratives is confounded. Cox's own narrative itself is not one of sedition. Rather, it is in full congruence with Sharp's poetics of shipboard authority through difference: "A party of the disaffected to Captain Sharp got ashore and subscribed a Paper to make John Watling Commander, pretending liberty to a free election as they termed it, and that Watling had it by vote." (Cox 1684, 48-49)

A party of pirates are playing a dangerous game of pretend. They are acting *as if* they had “Liberty” to act, and by doing so they are bringing the imagined into being. The scandal is not the democratic vote (after all, every narrative agrees that Sharp got his power by a similar vote) but that a voice has acted on its own fictions instead of the truth of distinction. Cox reassures the truth of such difference by describing the event as “civil Vvar” which is only mitigated because of “prudent men” (ibid.). Thus the fictitious world of words is countered by a world of knowledge and inherent difference. And like Sharp, Cox finds the fictions among the men in need of a face and a reason. They are placed in the mouth of those who desire what they have squandered away by playing dice. Thus, Cox delivers his own reassuring sociology of speech attempting to efface the paradoxical nature of the event.

Thus, I would argue that the *as if* attacked by the writers among Sharp’s crew is the trace of a break within the ‘proper’ order of the relation between speech and speaking bodies as dictated by both the power-relations of the maritime hierarchy and the poetics of voyage narratives. From the horizon of difference, this break takes the form of a “pretend” encroaching upon the order of ‘proper’ speech always distributing unequal relations between the ones who speak and those destined to listen. This is the scandal which Sharp’s narrative revolves around as it pits the speech of the crew against the true order founded upon merit and courage. A discourse which vehemently stresses that a commander is not “any man” as had been stated by the anonymous storyteller.

At heart of this separation lies the assumption of an inherent difference – akin to that formulated by Simson’s formulaic definition of noise. Simply put, the people could not speak what they did not know—they could only pretend to, thereby making noise.

The common of community emerges as the paradoxical form of a terming by those who according to the authoritarian distribution of speech couldn’t speak at all. It is a history acted out on a mandate which is structured like a performative and contradictory *as if* thereby bringing the imagined into being.

The phrasing of Cox’s delimitation of such contentious words “as they termed it” is found in many other narratives of the kind from the period around 1700 (examples are discussed in chapters 5-7). They point to the poetics structuring voyage narratives, warding off voices which make themselves felt and thereby act out a polemical shared space. The authoritarian poetic reaffirms itself by putting these competing voicings back in place as contingent fictions, which hence do not have anything in common with the words of authority.

Yet, the form “as they termed it” betrays itself, revealing a tension within this configuration of differences. It is only able to write this terming off by recognizing it as intelligible—hence, not as “noyse” exactly! And what is heard from this paradoxical voice is not an altogether different language. Rather, is is an appropriation which itself forces a tear in the division between those who speak

priation which itself forces a tear in the division between those who speak and those who merely work. The paradoxical event at the heart of this tear reveals itself if translated into the early modern vocabulary of the body politic (hinted at by the linkage of work and voice, and in the frequent use of the term “Hands”). This subject would appear as a hand claiming to have a tongue. However, such a claim itself seems to perform what is ruled out – if not, no claim could be made.

Hence, the story of Bartholomew Sharp’s voyage sums up the problematics of speech that run through *Nothing but Noise*. Voyage narratives can and should be read as being in a relation to a space of aporetic politics – a space full of paradoxes signaling the appearance of what the assertion of an apolitical ship and its distribution of speech rules out. And a space in which the link between speech and station is not as direct as the poetics of voyaging claims it to be. In the end voyage narrators share a world with such paradoxical speakers who appropriate language. This is the anxiety resonating in that seemingly confident assertion that the speech of the decks amount to “Nothing but Noyse”.

Bibliografi

Utrykte kilder

Rigsarkivet, København. Det Vestindisk-Guineiske Kompagni:

VGK 89. *Breve og dokumenter fra Vestindien*. "Brev til Direktørerne af 24 juni 1698".

VGK 89. *Breve og dokumenter fra Vestindien*. "Milan til direktørerne 26/7-1685".

VGK 169. *Guvernør Adolph Esmits embedsførelse og fængsling m.v.* "Extract af Nicolas Esmits bref de dato St. Thomas dj May 1682".

Public Records Office, National Archives, Kew:

HCA 1/11, 101-105, 107. *Indictment of Bartholomew Sharpe, John Cox and William Williams; Note of the case for the Sessions, Notes of judgements; Minutes of the Sessions – Piracy against Rosario, Killing John Lopez in the Rosario*.

HCA 1/51, 181-189. *Information of Simon Calderon, Thomas Camp; Examination of Bartholomew Sharp, John Cox, William Williams*.

CO 1/49, 137-140, 171. *Letters of Robert Clarke concerning John Coxon; Commission of Capt. John Coxon from Robert Clarke (Bahamas)*.

CO 1/50, 253. *Deposition of Simon Calderon regarding the 'South Sea Men'*.

CO 1/53, 98. *Deposition of Robert Richardson. Nevis*.

British Library, London. Manuscript Collection:

ADD ms. 11410. *COLLECTION of Papers relating to English affairs in the West Indies, and chiefly in Jamaica, 1654-1682*.

SLO ms. 46a. *Sharp's South Sea Voyage Etc.*

SLO ms. 46b. *Sharp's South Sea Voyage*.

SLO ms. 49. *Travels of John Cox (Year 1680-81)*.

SLO ms. 54. *Cowley's Voyage Round the World (1683-1686)*.

SLO ms. 86. *Voyage to the South Seas*.

SLO ms. 3236. *Dampier's Adventure in Darien, Etc.*

SLO ms. 3295. *Strong's Voyage to the South Seas (1689)*.

SLO ms. 3820. *B. Ringrose Journal Into the South Seas (year 1680-1682)*.

Pierpont Morgan Library, New York. Manuscript Collection:

MA 3310. *A journal kept by Capt. Bartholomew Sharpe of his passage over land at the isthmos of Darien to the South Sea of America... as allso an accurat description of the Straghts of Magellan by Capt. John Wood; likewise a jour-*

nal kept by Capt. William Cowley from the Island of Gorgona in the fore-said South Sea of America by the East indiaes to Holland in Europe; and allso an abstract of the said Cowley's journal from Cape Charles in Virginia and to the said island of Gorgona.

National Maritime Museum, Greenwich:

ADM/L/C 301. *Lieutenant's logbook for HMS CENTURION 1743: Lt P Saumarez (journal of the prize NUESTRA SENORA DE COVADONGA).*

GOS 4. *Logbook kept by John Cox 'his travails over the land into the South Seas from thence round the south parte of America to Barbadoes and Antigua', 1680-82.*

GOS 5-6. *Report of his proceedings sent by Sir Thomas Lynch, Governor of Jamaica to the Commissioners of Trade and Plantations, and the Secretary of State for Northern Affairs, also letters containing detailed information of his activity against the pirates, and an attack on Vera Cruz by the pirates under Vanhorne, 1682-83.*

GOS 7. *Journal of Capt Charles Carlile, HM Ship FRANCIS, relating the burning of the TROMPEUSE, Sharp's hulk and a storeship for pirates, St Thomas Island, 1683.*

GOS 8. *Narrative account of Capt Carlile's burning of the TROMPEUSE, and details of other pirates remaining in those waters, 1683.*

JOD 3. *Journal of Sir John Narbrough, 1672.*

JOD 36. *Account of Anson's voyage round the world with inscription by Lamille Champ (see appendix), 1740-44.*

JOD 49. *STREIGHTS MERCHANT, journal of a voyage from London to the Arabian coast, up to the Persian Gulf, ending at Mocha, 1684-86, see appendix.*

Lambeth Palace Library, London:

LP ms. 642. *Miscellany, mainly concerning parliamentary proceedings. "The voyage of Capt. Cowley, a Papist".*

Trykt materiale

Adams, Percy G. 1962. *Travelers and Travel Liars*. Berkeley: University of California Press.

Agamben, Giorgio. 1998. *Homo Sacer : Sovereign Power and Bare Life*. Stanford: Stanford University Press.

———. 2009. *Undtagelsestilstand : Homo sacer II, 1I*. Aarhus: Forlaget Philosophia.

———. 2011a. *The Kingdom and the Glory : For a Theological Genealogy of*

- Economy and Government (Homo Sacer II, 2)*. Stanford: Stanford University Press.
- . 2011b. *The Sacrament of Language : An Archaeology of the Oath*. Stanford: Stanford University Press.
- Althusser, Louis. 2008. *On Ideology*. London: Verso Books.
- An Act for Establishing Articles and Orders for the Regulation and better Government of His Majesties Navies, Ships of War, and Forces by Sea*. 1701. London: The Commissioners of the Navy Office.
- Anderson, Clare. 2012a. "Subaltern Histories of the Indian Ocean: forced migration in the age of sail". Keynote-forelæsning. Aalborg. 24 maj 2012.
- . 2012b. *Subaltern Lives : Biographies of Colonialism in the Indian Ocean World, 1790-1920*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Andrews, Kenneth. 1974. "Latin America". I *The Hakluyt Handbook*, redigeret af David Beers Quinn, 234-243. London: The Hakluyt Society.
- Aristoteles. 1598. *Aristotles Politiquues or Discovrses of Government*. Redigeret af Loys Le Roy. London: Adam Slip.
- . 1984. *The Politics and the Constitution of Athens*. Cambridge: Cambridge University Press.
- . 1992. *The Politics*. London: Penguin.
- . 1997. *Aristotle's Poetics*. Montreal: McGill-Queen's University Press.
- . 2004. *Poetikken*. Frederiksberg: Det Lille Forlag.
- . 2007. *Retorik*. København: Museum Tusculanums Forlag.
- Armitage, David. 2000. *Ideological Origins of British Empire*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ash, Eric H. 2002. "'A Note and a Caveat for the Merchant': Mercantile Advisors in Elizabethan England". *Sixteenth Century Journal* 33 (1): 1–31.
- Ash, Eric H. og Alison Sandman. 2004. "Trading Expertise: Sebastian Cabot between Spain and England". *Renaissance Quarterly* 57: 813–846.
- Ashton, Philip Jr. 1726. *Ashton's Memorial: Or, An Authentick Account of the Strange Adventures and Signal Deliverances of Mr. Philip Ashton*. London: Richard Ford and Samuel Chandler.
- Atkins, John. 1735. *A Voyage to Guinea, Brasil, and the West-Indies; In His Majesty's Ships, the Swallow and Weymouth*. London: Cæsar Ward and Richard Chandler.
- Ayres, Philip, red. 1684. *The Voyages and Adventures of Capt. Barth. Sharp and Others, in the South Sea*. London: R.H. and S.T.
- Bacon, Francis. 2002. *The Major Works*. Oxford: Oxford University Press
- . 2007. *Novum Organum : Første bog*. København: Forlaget Anis.
- Barbour, Philip L., red. 1969. *The Jamestown Voyages Under the First Charter 1606-1609*. 2 bd. London: The Hakluyt Society.
- Barckley, Sir Richard. 1598. *A Discourse of the Felicitie of Man : or his sunnum*

- bonum*. London: VWilliam Ponsonby.
- Baer, Joel. 1994. "“Captain John Avery” and the Anatomy of a Mutiny”. *Eighteenth-Century Life* 18: 1-26.
- Baer, Joel, red. 2007a. *British Piracy in the Golden Age: History and Interpretation, 1660-1730*. 4 bd. London: Pickering & Chatto.
- Baer, Joel. 2007b. *Pirates*. Gloucestershire: Tempus.
- Baffin, William. 1881. "A briefe and true Relation or Journall, contayning such accidents as happened in the fift voyage, for the discouerie of a passage to the North-west". I *The Voyages of William Baffin, 1612-1622*, redigeret af Clements R. Markham, 138-149. London: The Hakluyt Society.
- Barlow, Edward. 1934. *Barlow's journal of his life at sea in king's ships*. London: Hurst & Blackett.
- Barnes, Geraldine. 2006. "Curiosity, Wonder, and William Dampier's Painted Prince". *Journal of Early Modern Cultural Studies* 6 (1): 31-50.
- Barnes, Geraldine og Adrian Mitchell. 2002. "Measuring the Marvellous : Science and the Exotic in William Dampier". *Eighteenth-Century Life* 26 (3): 45-57.
- Bauer, Ralph. 2003. *The Cultural Geography of Colonial American Literatures : Empire, Travel, Modernity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Beaglehole, John Cawte. (1934) 1966. *The Exploration of the Pacific*. Tredje udgave. London: Adam & Charles Black.
- Beier, A.L. 1985. *Masterless Men : The vagrancy problem in England 1560-1640*. London: Methuen.
- Bentley, Jerry, Renate Brodenthæ og Kären Wigen, red. 2007. *Seascapes : Maritime Histories, Littoral Cultures, and Transoceanic Exchanges*, Honolulu: University of Hawai'i Press.
- Benton, Lauren. 2010. *A Search for Sovereignty: Law and Geography in European Empires, 1400-1900*. New York: Cambridge University Press.
- Betagh, William. 1728. *A Voyage Round the World. Being an Account of a Remarkable Enterprize, Begun In the Year 1719, chiefly to cruize on the Spaniards in the great South Ocean*. London: T. Combes, J. Lacy og J. Clake.
- Beverley, John. 2005. "Our Rigoberta? I, Rigoberta Menchú, Cultural Authority, and the Problem of Subaltern Agency". I *Postcolonialisms : An Anthology of Cultural Theory and Criticism*, redigeret af Gaurav Desai og Supriya Nair, 427-447. Oxford: Berg.
- Bhabha, Homi. 1994. *The Location of Culture*. London: Routledge.
- Bialuschewski, Arne. 2008. "Black People under the Black Flag: Piracy and the Slave Trade on the West Coast of Africa, 1718-1723". *Slavery and Abolition* 29 (4): 461-475.
- Block, Kristen. 2012. *Ordinary Lives in the Early Caribbean : Religion, colonial competition, and the politics of profit*. Athens og London: The University

- of Georgia Press.
- Boelhower, William. 2008. "The Rise of the New Atlantic Studies Matrix". *American Literary History* 20: 83-101.
- Boyle, Robert. 1772. *The Works of the Honourable Robert Boyle*. 6 bd. London: Johnston m.fl.
- Braddick, Michael J. 2000. *State Formation in Early Modern England c. 1550-1700*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bradley, Peter T. 1989. *The Lure of Peru : Maritime Intrusion into the South Sea, 1598-1701*. London: The Macmillan Press.
- Bro-Jørgensen, J. O. 1966. *Vore Gamle Tropekolonier: Bind 1. Dansk Vestindien Indtil 1755*. 2 udg. Forlaget Fremad: København.
- Bromley, John. S. (1985) 1988. "Outlaws at Sea, 1660-1720: Liberty, Equality and Fraternity among the Caribbean Freebooters". I *History from Below : Studies in Popular Protest and Popular Ideology*, redigeret af Frederick Krantz, 293-318. Oxford: Basil Blackwell.
- Bulkeley, John og John Cummins. 1743. *A Voyage to the South-Seas In the Years 1740-41*. London: Jacob Robinson.
- Burg, B.R. (1983) 1995. *Sodomy and the Pirate Tradition : English Sea Rovers in the Seventeenth-Century Caribbean*. Revideret udgave. New York og London: New York University Press.
- Butler, Judith. 1997a. *Excitable Speech : A Politics of the Performative*. New York: Routledge.
- . 1997b. *The Psychic Life of Power : Theories in Subjection*. Stanford: Stanford University Press.
- . 2010. *Frames of War : When is Life Grievable?*. Paperback edition. London: Verso.
- Byron, John. 1768. *The Narrative of the Honourable John Byron (Commodore in a Late Expedition round the World) Containing An Account of the Great Distresses Suffered by Himself and His Companions on the Coast of Patagonia, From the Year 1740, till their Arrival in England, 1746*. London: S. Baker og G. Leigh.
- Campbell, Alexander. 1747. *The Sequel to Bulkeley and Cummins's Voyage to the South-Seas: Or, the Adventures of Capt. Cheap, the Hon. Mr. Byron, Lieut. Hamilton, Alexander Campbell, and others, late of his Majesty's Ship the Wager, which was wreck'd on a desolate Island in Lat. 47. s. Long. 81. 40 W. in the South-Seas, Anno 1741*. London: Alexander Campbell.
- Campbell, John. 1744-48. *Navigantium atque Itinerarium Bibliotheca : Or, a Complete Collection of Voyages and Travels*. 2 bd. London: T. Woodward, A Ward, S. Birt, D. Browne, T. Longman, R. Hett, C. Hitch, H. Whitridge, S. Austen, J. Hodges, B. Doo, T. Harris, J. Hinton og J. Rivington.
- Campbell, Mary. 1988. *The Witness and the other World : Exotic European travel*

- writing, 400-1600. Ithaca: Cornell University Press.
- Carey, Daniel. 2009. "Hakluyt's instructions: The Principal Navigations and sixteenth-century travel advice". *Studies in Travel Writing* 13 (2): 167-185.
- Chakrabarty, Dipesh. 1998. "Minority histories, subaltern pasts". *Postcolonial Studies* 1 (1): 15-29.
- Chard, Chloe og Helen Langdom, red. 1996. *Transports: Travel, Pleasure, and Imaginative Geography, 1600-1830*. New Haven og London: Yale University Press.
- Christopher, Emma m.fl., red. 2007. *Many Middle Passages : Forced Migration And the Making of the Modern World*. Berkeley: University of California Press.
- Churchill, John og Awnsham Churchill. 1732. *A Collection of Voyages and Travels*. 6 bd. London: John Walthoe.
- Citton, Yves. 2009. "Political Agency and the Ambivalence of the Sensible". I *Jacques Rancière : History, Politics, Aesthetics*, redigeret af Gabriel Rockhill og Philip Watts, 120-139. Durham og London: Duke University Press.
- Clark, Steve, red. 1999. *Travel Writing & Empire : Postcolonial Theory in Transit*. New York: Zed Books.
- Clymer, Lorna og Robert Mayer, red. 2010. *Historical Boundaries, Narrative Forms : Essays on British Literature in the Long Eighteenth Century in Honor of Everett Zimmerman*. Newark: University of Delaware Press.
- Coates, Peter A. 2005. "The Strange Stillness of the Past: Toward an environmental history of sound and noise". *Environmental History* 10: 636-665.
- "A Comission sett downe by vs the Gou[ve]rnrnor Deputy and Comittes for the Marchaunts of London tradeinge to the East Indies for better direcon of o[u]r loueinge freinds Iohn Sairis Captaine and cheefe Comander and Gabriell Towerson Captaine of the Hector o[u]r principall and cheefe Marchaunts & others the Marchaunts, M[aste]rs: & Marriners in this o[u]r intended eight Voyadge to the East Indies". (1611) 1893. I *The Register of Letters &c. of the Governour and Company of Merchants of London trading into the East Indies 1600-1619*, redigeret af Sir George Birdwood, 396-420. London: Bernard Quaritch.
- Cooke, Edward. 1712. *A Voyage to the South Sea, and Round the World, Perform'd in the Years 1708, 1709, 1710, and 1711*. 2 bd. London: B. Lintot og R. Gosling.
- Cooke, John. 1926. "John Cooke's Narrative". *The World Encompassed and Analogous Contemporary Documents Concerning Sir Francis Drake's Circumnavigation of the World*, redigeret af N. M. Penzer, 142-168. London: The Argonaut Press.
- Cooley, William Desborough. 1830. *The History of Maritime and Inland Discov-*

- ery. Bd. 2. London: Longman.
- Cooper, Frederick og Ann Laura Stoler 1997. "Between Metropole and Colony: Rethinking a Research Agenda". I *Tensions of Empire: Colonial Encounters in a Bourgeois World*, redigeret af Frederick Cooper og Anna Laura Stoler, 1-58. Berkeley, Los Angeles og London: University of California Press.
- Cortemünde, Johan Petri. 1953. *Dagbog fra en ostindiefart 1672-75*. Oversat fra tysk og kommenteret af Henning Henningsen. Kronborg: Handels- og Søfartsmuseet.
- Cox, John. 1684. "The Adventures of Capt. Barth. Sharp, And Others, in the South Sea." In *The Voyages and Adventures of Capt. Barth. Sharp And others, in the South Sea: Being a Journal of the same*, redigeret af Philip Ayres, 1-114. London: Walter Davis.
- Coxere, Edward. 1945. *Adventures by Sea of Edward Coxere*. Redigeret af E.H.W. Meyerstein. Oxford: The Clarendon Press.
- "Courts-Martial". 1906. I *Dampier's Voyages*, redigeret af John Masefield, 2:594-605. 2. bd. London: E. Grant Richards.
- Cowley, William Ambrosia. 1729. "Capt. Cowley's Voyage round the GLOBE". I *A Collection of Voyages*, redigeret af James Knapton, 4:1-44. 4 bd. London: James Knapton.
- Cromwell, Jesse. 2009. "(Ex) Buccaneers and Spanish Subjects on the Campeche Logwood Periphery, 1660-1716". *Itinerario* 33 (3): 43-71.
- Crone, G. R. 1974. "Richard Hakluyt, geographer". I *The Hakluyt Handbook*, redigeret af David Beers Quinn, 8-14. London: The Hakluyt Society.
- Cressy, David. 2010. *Dangerous Talk : Scandalous, seditious, and treasonable speech in pre-modern England*. Oxford: Oxford University Press.
- Cribb, T.J. 1999. "Writing up the log: The Legacy of Hakluyt". I *Travel Writing & Empire : Postcolonial Theory in Transit*, redigeret af Steve Clark, 100-112. New York: Zed Books.
- Curtis, Isaac. 2011. "Masterless People: Maroons, Pirates, and Commoners". I *The Caribbean : A History of the Region and Its Peoples*, redigeret af Stephan Palmié og Francisco A. Scarano, 49-162. Chicago og London: The University of Chicago Press.
- Dampier, William. 1697. *A New Voyage Round the World*. London: James Knapton.
- . 1709. *A Voyage to New-Holland, &c. In the Year 1699*. 2. udg.. London: James Knapton.
- . [1707]. *Capt. Dampier's Vindication of his Voyage To the South-Seas in the Ship St. George*. London: Mary Edwards.
- . 1906. "April 22nd, 1699". I *Dampier's Voyages*, redigeret af John Masefield, 2:333-2:334. 2. bd. London: E. Grant Richards.

- . 1981. *A Voyage to New-Holland : The English Voyage of Discovery to the South Sea in 1699*. Gloucester: Alan Sutton.
- Dee, John. 1577. *General and Rare Memorials pertayning to the Perfect Arte of Navigation*. London.
- [Defoe, Daniel]. 1999. *A General History of the Pyrates*. Redigeret af Manuel Schonhorn. New York: Dover Publications.
- Defoe, Daniel. 2006. *A Review of the State of the British Nation*. Redigeret af John McVeagh. 9 bd. London: Pickering and Chatto.
- Dening, Greg. 1992. *Mr Bligh's Bad Language: Passion, Power and Theatre on the Bounty*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Derrida, Jacques. 1988. *Limited Inc*. Evanston: Northwestern University Press
- . 1994. *Specters of Marx*. London: Routledge.
- . 2009. *The Beast and the Sovereign : Volume 1*. Chicago og London: The University of Chicago Press.
- Dick, William. 1684. "A brief account of Captain Sharp, and other his Companions". I *Bucaniers of America: Or, a True Account of the Most Remarkable Assaults Committed of late Years upon the Coasts of The West-Indies*, af [Alexandre Olivier Exquemelin], 63-84. 2. udg. London: William Crooke.
- A Discourse of the Laws Relating to Pirates and Piracies, and the Marine Affairs of Great Britain*. 1726. London: J. Peele.
- "Documents relating to Mr. Thomas Doughty". I *The World Encompassed by Sir Francis Drake : Being his Next Voyage to that to Nombre de Dios*, redigeret af William Sandys Wright Vaux, 165-177. London: The Hakluyt Society.
- Donno, Elizabeth Story, red. 1976. *An Elizabethan in 1582 : The Diary of Richard Madox, Fellow of All Souls*. London: The Hakluyt Society.
- Drake, Francis. (1628) 1854. "The World Encompassed By Sir Francis Drake, Being his next Voyage to that to Nombre de Dios formerly imprinted; Carefully collected out of the Notes of Master Francis Fletcher". I *The World Encompassed by Sir Francis Drake : Being his Next Voyage to that to Nombre de Dios*, redigeret af William Sandys Wright Vaux, 1-164. London: The Hakluyt Society.
- Earle, Peter. 1998. *Sailors : English Merchant Seamen 1650-1775*. London: Methuen.
- . 2004. *The Pirate Wars*. London: Methuen.
- Eden, Richard. 1555. *The Decades of the Newe Worlde of West India : Conteynyng the nauigations and conquestes of the Spanyardes, with the particular description of the moste ryche and large landes and Ilandes lately founde in the west Ocean perteynyng to the inheritaunce of the kinges of Spayne*. London: Guilhelmi Powell.
- Edwards, Philip. 1994. *The Story of the Voyage : Sea-Narratives in Eighteenth-Century England*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Enthoven, Victor. 2012. "That Abominable Nest of Pirates: St. Eustatius and the North Americans, 1680-1780". *Early American Studies: An Interdisciplinary Journal* 10 (2): 239-301.
- [Exquemelin, Alexandre O.] 1684a. *Bucaniers of America: Or, a True Account of the Most Remarkable Assaults Committed of late Years upon the Coasts of The West-Indies, by the Bucaniers of Jamaica and Tortuga, Both English and French*. 2. udg. London: William Crooke.
- . 1684b. *History of the Boucaniers*. Redigeret af Thomas Malthus. London: Thomas Malthus.
- . 1974. *Bogen om de amerikanske sørøvere*. Forlaget Højbjerg: Wormianum.
- Featherstone, David. 2005. "Atlantic networks, antagonisms and the formation of subaltern political identities". *Social & Cultural Geography* 6 (3): 387-404.
- . 2009. "Counter-Insurgency, Subalternity and Spatial Relations : Interrogating Court-Martial Narratives of the Nore Mutiny of 1797". *South African Historical Journal* 61 (4): 766-87.
- . 2008. *Resistance, Space and Political Identities : The making of counter-global networks*. Chichester, West Sussex: Wiley-Blackwell.
- Fenton, Edward. 1959a. "Sea journal of Edward Fenton in the Galleon Leicester : Magdalene College, Cambridge, Pepys MS 2133 (second section; unfoliated)". I *The Troublesome Voyage of Captain Edward Fenton, 1582-1583*, redigeret af E.G.R. Taylor, 83-149. Cambridge: The Hakluyt Society.
- . 1959b. "Fenton to Burghley and Leicester on his Return, 29 June 1583". I *The Troublesome Voyage of Captain Edward Fenton, 1582-1583*, redigeret af E.G.R. Taylor, 266-272. Cambridge: The Hakluyt Society.
- Fernández-Armesto, Felipe. 2006. *Pathfinders : A Global History of Exploration*. New York og London: W. W. Norton & Company.
- Finney, Ben. 1994. "The Other One-Third of the Globe". *Journal of World History* 5 (2): 273-297.
- Fischer-Tiné, Harald. 2009. *Low and Licentious Europeans : Race, Class and 'White Subalternity' in Colonial India*. Hyderabad: Orient Blackswan.
- Fitzmaurice, Andrew. 2003. *Humanism and America: An intellectual history of English colonization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Flavel, John. (1663) 1698. *Navigation Spiritualiz'd: Or, A New Compass for Seamen*. 4. udg. London: M. Fabian.
- Fletcher, Francis. 1628. *The World Encompassed By Sir Francis Drake*. London: Nicholas Bourne.
- . 1926. "Francis Fletcher's Notes". I *The World Encompassed and Analogous Contemporary Documents Concerning Sir Francis Drake's Circumnavigation of the World*, redigeret af N. M. Penzer, 87-142. London: The

- Argonaut Press.
- Foster, Sir William, red. 1934. *The Voyage of Thomas Best to the East Indies 1612-1614*. London: The Hakluyt Society.
- Foucault, Michel. 1991. *Discipline and Punish : The Birth of the Prison*. London: Penguin Books.
- . 1998. *Aesthetics, Method and Epistemology*. The New Press: New York.
- . 2001. *Talens forfatning*. København: Hans Reitzels Forlag.
- . 2008. *Sikkerhed, territorium, befolkning : forelæsninger på Collège de France 1977-1978*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Frezier, Amedee. 1717. *A Voyage to the South-Sea And along the Coasts of Chili and Peru, In the Years 1712, 1713, and 1714*. London: Jonah Bowyer.
- Frohock, Richard. 2004. *Heroes of Empire*. Newark: University of Delaware Press.
- . 2007. "Bible Overboard : The Word and the Grand Pirate, Captain George Cusack". *Early American Literature* 42 (2): 263-283.
- . 2010a. "Exquemelin's *Buccaneers*: Violence, Authority, and the Word in Early Caribbean History". *Eighteenth-Century Life* 40 (1): 56-72.
- . 2010b. "Woodes Rogers's World of Words: Creating the Privateer in A Cruising Voyage Round the World". I *Historical Boundaries, Narrative Forms : Essays on British Literature in the Long Eighteenth Century in Honor of Everett Zimmerman*, redigeret af Lorna Clymer og Robert Mayer, 56-72. Newark: University of Delaware Press.
- . 2012. *Buccaneers and Privateers : The Story of the English Sea Rover, 1675-1725*. Newark: University of Delaware Press.
- Frost, Alan og Samson, Jane, red. 1999. *Pacific Empires : Essays in Honour of Glyndwr Williams*. Victoria: Melbourne University Press.
- Frykman, Niklas. 2009. "Seaman on Late Eighteenth-Century European Warships". *International Review of Social History* 54: 67-93.
- . 2010. "The Mutiny on the *Hermione*: Warfare Revolution and Treason in the Royal Navy". *Journal of Social History* 44 (1): 159-187.
- Fuller, Mary C. 1995. *Voyages in Print: English Travel to America*. Cambridge: Cambridge University Press.
- . 2006. "Making Something of it: Questions of Value in the Early English Travel Collection". *Journal of Early Modern History* 10 (1-2): 11-38.
- . 2007. "Writing the Long-Distance Voyage: Hakluyt's Circumnavigators". *Huntington Library Quarterly* 70 (1): 37-60.
- . 2008. *Remembering the Early Modern Voyage*. New York: Palgrave.
- . 2009. "Richard Hakluyt's Foreign Relations". I *Travel Writing, Form, and Empire*, redigeret af Julia Kuehn og Paul Smethurst, 38-52. New York: Routledge.
- Fumerton, Patricia. 2006. *Unsettled: The Culture of Mobility and the Working Poor in Early Modern England*. Chicago: University of Chicago Press.

- Funnell, William. 1729. "A VOYAGE round the WORLD. Being an Account of Capt. William Dampier's Expedition into the South Seas in the Ship St. George. With his Various Adventures and Engagements, &c. Together with a Voyage from the West Coast of Mexico to East India. By W. Funnell, Mate to Capt. Dampier". I *A Collection of Voyages*, redigeret af James Knapton, 4:1-4:208. 4 bd. London: James Knapton.
- Gould, Eliga H. 2007. "Lines of Plunder or Crucible of Modernity? The Legal Geographies of the English-Speaking Atlantic, 1660-1825". I *Seascapes : Maritime Histories, Littoral Cultures, and Transoceanic Exchanges*, redigeret af Jerry H. Bentley, Renate Bridenthae og Kären Wigen, 105-120. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- Gordon, Andrew & Bernhard, Klein, red. 2001. *Literature, Mapping, and the Politics of Space in Early Modern Britain*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Greenblatt, Stephen. 1988. *Shakespearean Negotiations : The Circulation of Social Energy in Renaissance England*. Oxford: Oxford University Press
- . 1991. *Marvellous Possessions : the wonder of the New World*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Gøbel, Erik, red. 2005. *Jens Mortensen Sveigaards ostindiske rejsebeskrivelse 1665-1684*. København: Maritim Kontakt.
- Hacke, William, red. 1699. *A Collection of Original Voyages*. London: James Knapton.
- Hackel, Heidi Brayman og Peter Mancall. 2004. "Richard Hakluyt the Younger's Notes for the East India Company in 1601: A Transcription of Huntington Library Manuscript EL 2360". *Huntington Library Quarterly* 67 (3): 423-436.
- Hakluyt, Richard, overs. 1587. *A Notable Historie containing foure voyadges made by certayne French Captaynes vnto Florida*. London: Thomas Dawson.
- . 1589. *The Principall Navigations, Voiages and Discoveries of the English nation, made by Sea or ouer Land, to the most remote and farthest distant Quarters of the earth at any time within the compasse of these 1500 yeeres*. London: George Bishop and Ralph Newberrie.
- . 1850. *Divers Voyages Touching the Discovery of America and the Island Adjacent*. London: The Hakluyt Society.
- . 1877. *A Discourse Concerning Western Planting*. Cambridge: Press of John Wilson and Son.
- . 1903-05. *The Principal Navigations, Voyages, Traffiques & Discoveries of the English Nation*. 12 bd. London: The Hakluyt Society.
- . 1935a. "A Discourse of the Commodity of the Taking of the Strait of Magellanus". I *The Original Writings & Correspondence of the Two Rich-*

- ard Hakluyts, redigeret af E.G.R. Taylor, 1:139-146. London: The Hakluyt Society.
- . 1935b. "Letter from Richard Hakluyt to Sir F. Walsingham, 1585". I *The Original Writings & Correspondence of the Two Richard Hakluyts*, redigeret af E.G.R. Taylor, 2:343-345. London: The Hakluyt Society.
- [Hakluyt, Richard] 1969. "The London Council's 'Instructions given by way of Advice'". I *The Jamestown Voyages Under the First Charter 1606-1609*, redigeret af Philip L. Barbour, 1:49-54. 2 bd. London: The Hakluyt Society.
- Hall, Joseph. 1617. *Quo vadis? A Ivst Censure of Travell as it is commonly undertaken by the Gentlemen of our Nation*. London: Henry Fetherstone.
- Hampton, Timothy. 1990. *Writing from History : The Rhetoric of Exemplarity in Renaissance Literature*. Ithaca: Cornell University Press.
- Harris, Peter. 1705. *Navigantium atque Itinerantium Bibliotheca : Or, a Compleat Collection of Voyages and Travels*. 2 bd. London: Thomas Bennet, John Nicholson og Daniel Midwinter.
- . 1744-48. *Navigantium atque Itinerantium Bibliotheca. Or, a Complete Collection of Voyages and Travels*. Revideret udg. 2 bd. London: T. Woodward, A. Ward, S. Birt, D. Browne, T. Longman, R. Hett, C. Hitch, H. Whitridge, S. Austen, J. Hodges, J. Robinson, B. Dod, T. Harris, J. Hinton, and J. Rivington.
- Hasty, William. 2011. "Piracy and the production of knowledge in the travels of William Dampier, c.1679-1688". *Journal of Historical Geography* 37: 40-54.
- Hawkins, Richard. (1622) 1878. "The Observations of Sir Richard Hawkins, Knight, in his Voyage into the South Sea". I *The Hawkins' Voyages During the Reigns of Henry VII, Queen Elizabeth, and James I*, redigeret af Clements R. Markham, 87-329. London: The Hakluyt Society.
- Hawkins, William. 1959a. "Narrative of William Hawkins 6 July 1583". I *The Troublesome Voyage of Captain Edward Fenton, 1582-1583*, redigeret af E.G.R. Taylor, 277-286. Cambridge: The Hakluyt Society.
- . 1959b. "Opinion of William Hawkins : B.M., Cotton MS Otho E. VIII, f.194". I *The Troublesome Voyage of Captain Edward Fenton, 1582-1583*, redigeret af E.G.R. Taylor, 242-43. Cambridge: The Hakluyt Society.
- Heinsen, Johan. 2009. *Sørøveriets politiske begivenhedshistorie*. Speciale ved Aalborg Universitet.
- . 2010. "Truslen fra den talende sørøver: Utopiske og politiske stemmer i sørøveriets fortællinger". *1066 40* (2): 24-33.
- . 2011a. "Hvor viljen er lov og fornuften i eksil': Fællesskabets grænse i sørejsens, ca. 1600". *Akademisk Kvarter* 3: 93-106.
- . 2011b. "Sørejser og historiografisk politik : Britisk historiefortælling om havet og dets folk". *Slagmark* 63: 113-125.

- . 2012. ““En disposition form og orden” : Fællesskabets form i engelske koloniseringsfortællinger, ca. 1610”. *Akademisk Kvarter* 4: 83-96.
- Helgersen, Richard. 1992. *Forms of Nationhood : The Elizabethan Writing of England*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Hill, Christopher. 1972. *The World Turned Upside Down : Radical Ideas during the English Revolution*. London: Temple Smith.
- . 1986. “Radical Pirates”. *The Collected Essays of Christopher Hill*, af Christopher Hill, 161-187. 3. bd. Brighton: The Harvester Press.
- Hill, Christopher. (1980) 2002. *The Century of Revolution 1603-1714*. 2. udg. London: Routledge.
- Hobbes, Thomas. 1985. *Leviathan*. London: Penguin.
- . 1999. *The Elements of Law : Human Nature and De Corpore Politico*. Oxford: Oxford University Press.
- . 2008. *Leviathan*. København: Informations Forlag.
- Hooper, Glenn og Tim Youngs, red. 2004. *Perspectives on Travel Writing*. Aldershot: Ashgate.
- Hooper, Jane. 2011. “Pirates and Kings: Power on the Shores of Early Modern Madagascar and the Indian Ocean”. *Journal of World History* 22 (2): 215-242.
- Howse, Derek og Norman J. W. Thrower, Norman J. W., red. 1992. *A Buccaneer's Atlas: Basil Ringrose's South Sea Waggoner*. Berkeley: University of California Press.
- Høiris, Ole. 2006. *Antropologi i Middelalderen og Renæssancen: Kristendommen, teologien og de fremmede*. Aarhus: Århus Universitetsforlag.
- Jameson, John Franklin, red. 1923. *Privateering and Piracy in the Colonial Period : Illustrative Documents*. New York: The Macmillan Company.
- Jarvis, Michael. 2010. *In the Eye of All Trade : Bermuda, Bermudians, and the Maritime Atlantic World, 1680-1783*. Williamsburg: University of North Carolina Press.
- Jowitt, Claire, red. 2007a. *Pirates? The Politics of Plunder, 1550-1650*. New York: Palgrave Macmillan.
- Jowitt, Claire. 2007b. “Scaffold Performances: The Politics of Pirate Execution”. I *Pirates? The Politics of Plunder, 1550-1650*, redigeret af Claire Jowitt, 151-168. New York: Palgrave Macmillan.
- Joyce, Patrick. 2010. “What is the Social in Social History”. *Past and Present* 206: 213-248 .
- Kamensky, Jane. 1997. *Governing the Tongue : The Politics of Speech in Early New England*. New York and Oxford: Oxford University Press.
- Kelly, James. 1998. “The Pirate, the Ambassador and the Map-Maker”. *History Today* 48 (7): 49-55.
- Kelsey, Harry. 1998. *Sir Francis Drake : The Queen's Pirate*. New Haven: Yale

- University press.
- Kjersgaard, Erik. 1974. "De amerikanske sørøvere – en bog og en legende". I *Bogen om de amerikanske sørøvere*, af Alexandre Olivier Exquemelin, 253-285. Forlaget Wormianium: Højbjerg.
- Killingray, David, Margarette Lincoln og Nigel Rigby, red. 2004. *Maritime Empires : British Imperial Maritime Trade in the Nineteenth Century*. Woodbridge: The Boydell Press.
- Klein, Bernard og Gesa Mackenthun, red. 2004. *Sea Changes: Historicizing the Ocean*. New York: Routledge.
- Kuehn, Julia og Paul Smethurst, Paul, red. 2009. *Travel Writing, Form, and Empire : The Poetics and Politics of Mobility*. New York: Routledge.
- Kupperman, Karen Ordahl. 2007. *The Jamestown Project*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Labat, Jean-Baptiste. 1970. *The Memoirs of Pere Labat 1693-1705 : Translated and Abridged by John Eaden*. London: Frank Cass & Co. Ltd..
- Laclau, Ernesto, og Chantal Mouffe. 2002. *Det radikale demokrati : diskursteoriens politiske perspektiv*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Lamb, Jonathan. 2001. *Preserving the Self in the South Seas 1680-1840*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Land, Isaac. 2001. "Customs of the Sea : Flogging, Empire, and the 'True British Seaman' 1770-1870". *Interventions: International Journal of Postcolonial Studies* 3 (2): 169-185.
- . 2002. "The Many-Tongued Hydra: Sea Talk, Maritime Culture, and Atlantic Identities, 1700-1850." *Journal of American & Comparative Cultures* 25 (3-4): 412-17.
- Larsen, Kay. 1928. *Dansk Vestindien 1666-1917*. København: C. A. Reitzels Forlag.
- Leeson, Peter T. 2009. *The Invisible Hook : The Hidden Economics of Pirates*. Princeton og Oxford: Princeton University Press.
- Lemisch, Jesse. 1968. "Jack Tar in the Streets : Merchant Seamen in the Politics of Revolutionary America". *The William and Mary Quarterly* 25 (3): 371-407.
- Linebaugh, Peter. 2006. *The London Hanged : Crime and Civil Society in the Eighteenth Century*. 2. udg. London: Verso.
- Lussan, Sieur Raveneau de. 1698. *A Journal of a Voyage made into the South Sea, by the Bucaniers or Freebooters of America; From the Year 1684 to 1689*. London: Tho. Newborough.
- Lyons, John D. 1989. *Exemplum : The Rhetoric of Example in Early Modern France and Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- Mabee, Bryan. 2010. "Pirates, privateers, and the political economy of private violence". *Global Change, Peace and Security* 21 (2) 139-152.

- Machiavelli, Niccolò. 1975. *The Discourses of Niccolo Machiavelli*. London: Routledge og Kegan Paul.
- Mackenthun, Gesa. 1997. *Metaphors of Dispossession : American Beginnings and the Translation of Empire, 1492-1637*. London og Norman: University of Oklahoma Press.
- Madox, Richard. 1976a. "Text". I *An Elizabethan in 1582 : The Diary of Richard Madox, Fellow of All Souls*, redigeret af Elizabeth Story Donno, 69-278. London: The Hakluyt Society.
- . 1976b. "Madox's register or 'booke'". I *An Elizabethan in 1582 : The Diary of Richard Madox, Fellow of All Souls*, redigeret af Elizabeth Story Donno, 279-294. London: The Hakluyt Society.
- Madoxe, John. 1581. *A Learned and a Godly Sermon, to be read of all men, but especially for all Marryners, Captaynes and Passengers, which trauell the Seas*. London: I. Charlwood.
- Mancall, Peter. 2007. *Hakluyt's Promise*. New Haven: Yale University Press.
- Magra, Christopher. 2007. "Faith at Sea: Exploring Maritime Religiosity in the Eighteenth Century". *International Journal of Maritime History* 19 (1): 87-106.
- Markham, Clements R., red. 1878. *The Hawkins' Voyages during the Reigns of Henry VIII, Queen Elizabeth, and James I*. London: The Hakluyt Society.
- . red. 1881. *The Voyages of William Baffin, 1612-1622*. London: The Hakluyt Society.
- Marx, Karl. 1947. *Louis Bonapartes 18. Brumaire*. København: Forlaget Fremad.
- Masefield, John. 1906. *Dampier's Voyages*. 2. bd. London: E. Grant Richards.
- Mather, Cotton. 1993 "The Vial Poured Out upon the Sea". I *Pillars of Salt : An Anthology of Early American Criminal Narratives*, redigeret af Daniel E. Williams, 110-117. Madison: Madison House.
- McKeon, Michael. 1987. *The Origins of the English Novel 1600-1740*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- MacCrossan, Colm. 2009. "New Journeys through Old Voyages: Literary Approaches to Richard Hakluyt and Early Modern Travel Writing". *Literature Compass* 6 (1): 97-112.
- Montaigne, Michael de. 1603. *The Essayes : Or Morall, Politike and Millitaire Discourses of Lo: Michael de Montaigne*. London: Edward Blount.
- Monson, Sir William. 1732. "Sir William Monson's Naval Tracts: In Six Books". I *A Collection of Voyages and Travels, Some now first Printed from Original Manuscripts*, redigeret af John Churchill og Awnsham Churchill, 3:157-3:560. 6 bd. London: John Walthoe.
- More, Thomas. 2003. *Utopia*. London: Penguin.
- Morris, Isaac. 1752. *Narrative of the Dangers and Distresses which befel Isaac Morris and seven more of the crew belonging to the Wager Store-Ship*

- which attended Commodore Anson in his Voyage to the South Sea. London: S. Birt.
- Narb[o]rough, Sir John m.fl. 1694. *An Account Of Several LATE Voyages & Discoveries To The South and North Towards The Streights of Magellan, the South Seas, the vast Tracts of Land beyond Nova Hollandia, &c.*. London: Sam. Smith og Benh. Walford.
- Neill, Anna. 2000. "Buccaneer Ethnography: Nature, Culture, and Nation in the Journals of William Dampier". *Eighteenth-Century Studies* 33 (2): 165-180
- . 2002. *British Discovery Literature and the Rise of Global Commerce*. New York: Palgrave Macmillan.
- Netzloff, Mark. 2003. *England's Internal Colonies : Class, Capital, And the Literature of Early Modern English Colonialism*. New York: Palgrave Macmillan.
- . 2007. "Sir Francis Drake's Ghost: Piracy, Cultural Memory, and Spectral Nationhood". I *Pirates? The Politics of Plunder, 1550-1650*, redigeret af Claire Jowitt, 137-150. New York: Palgrave Macmillan.
- Det Nye Testamente*. 1992. København: Det Danske Bibelselskab.
- Ogborn, Miles. 2002. "Writing Travels: Power, Knowledge and Ritual on the English East India Company's Early Voyages". *Transactions of the Institute of British Geographers* 27 (2): 155-171.
- . 2007. *Indian Ink : Script and Print in the Making of the East India Company*. Chicago: The University of Chicago Press.
- . 2008. *Global Lives : Britain and the World 1550-1800*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Olafsson, Jon. 1905. *Islænderen Jon Olafssons oplevelser som bøsseskytte under Christian IV. Nedskrevne af ham selv*. Oversat af Sigfus Blöndal. København: Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag.
- Olsen, Poul. 2003. "Sørøvere i Vestindien". *Siden Saxo* (3): 4-13.
- Ortelius, Abraham. 1592. *Theatrum Orbis Terrarum*. Antwerpen: Officina Plantiniana.
- [Osborne, Peregrine]. 1707. *Reasons for Reducing the Pyrates at Madascar: And Proposals humbly offered to the Honourable House of Commons, for effecting the same*. London.
- Pagden, Anthony. 1995. *Lords of All the World : Ideologies of Empire in Spain, Britain and France c. 1500-c.1800*. New Haven & London: Yale University Press.
- Palmer, Thomas. 1606. *An Essay of the Meanes hovv to make our Trauailles, into forraine Countries, the more profitable and honourable*. London: Matthew Lownes.
- Palmié, Stephan og Francisco A. Scarano, red. 2011. *The Caribbean : A History of the Region and Its Peoples*. Chicago og London: The University of Chicago Press.

- Parry, J. H. 1963. *The Age of Reconnaissance*. New York: Mentor Books.
- Pearl, Jason H. 2007. "Woodes Rogers and the Boundary of Travel Facts". *Eighteenth-Century Life* 30 (3): 60-75.
- Pearson, Michael. 2009. "Class, Authority and Gender on Early-Modern Indian Ocean Ships: European and Asian Comparisons". *South African Historical Journal* 61 (4): 680-701.
- Penzer, N. M., red. 1926. *The World Encompassed and Analogous Contemporary Documents Concerning Sir Francis Drake's Circumnavigation of the World*. London: The Argonaut Press.
- Pérez-Mallaina, Pablo E. 1998. *Spain's Men of the Sea : Daily Life on the Indies Fleets in the Sixteenth Century*. Baltimore og London: The Johns Hopkins University Press.
- [Philips, John]. 1744. *An Authentic Journal Of the late Expedition Under the Command of Commodore Anson*. London: J. Robinson.
- Piracy Destroy'd: Or, A Short Discourse shewing The Rise, Growth and Causes of Piracy of late; with a sure Method how to put a speedy stop to that growing Evil*. 1701. London: John Nutt.
- Platon. 1979. *Gorgias*. Oxford: Clarendon Press.
- . 2003. *Staten*. København: Museum Tusculanum Forlag.
- Plutarch. 1900. *The Lives of the Noble Grecians and Romans*. New York: Random House.
- Purchas, Samuel. 1625. *Haklvytvs posthumus, or, Pvrchas sis Pilgrimes. In Five Bookes*. 4 bd. London: H. Fetherston.
- Pratt, Mary Louise. 2008. *Imperial Eyes : Travel Writing and Transculturation*. 2. udg. London: Routledge.
- Pratt, Mary Louise. 1982. "Conventions of representation: Where discourse and ideology meet" I *Contemporary Perceptions of Language: Interdisciplinary Dimensions*, redigeret af Heidi Byrnes, 139-155. Washington D.C.: Georgetown University Press.
- Quinn, David Beers, red. 1955. *The Roanoke Voyages 1584-1590*. 2 bd. London: The Hakluyt Society.
- , red. 1974. *The Hakluyt Handbook*. 2 bd. London: The Hakluyt Society.
- . 1984. "Early Accounts of the Famous Voyage". I *Sir Francis Drake and the Famous Voyage, 1577-1580*, redigeret af Norman J. Thrower, 33-38. Berkeley: Univerisity of California Press.
- Rancière, Jacques. 1994a. *The Names of History : On the Poetics of Knowledge*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- . 1994b. "On the Theory of Ideology". I *Ideology*, redigeret af Terry Eagleton, 141-160. London og New York: Longman.
- . 1995. *On the Shores of Politics*. London: Verso.
- . 1999. *Disagreement : Politics and Philosophy*. Minneapolis: University of

- Minnesota Press.
- . 2004. *The Politics of Aesthetics : The Distribution of the Sensible*. London: Continuum.
- . 2006. *Hatred of Democracy*. London: Verso.
- . 2007. "What Does it Mean to be Un?". *Continuum* 21 (4): 559-564.
- . 2010. *Dissensus*. Continuum: London.
- . 2011a. *Mute Speech: literature, critical theory, and politics*. New York: Columbia University Press.
- . 2011b. *The Politics of Literature*. Cambridge: Polity Press.
- . 2011c. *Althusser's lesson*. London: Continuum.
- Rediker, Marcus. 1987. *Between the Devil and the Deep Blue Sea : Merchant Seamen, Pirates, and the Anglo-American Maritime World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- . 1997. "Hydrarchy and Libertalia: The Utopian Dimensions of Atlantic Piracy in the Early Eighteenth Century". I *Pirates and Privateers : New Perspectives on the War on Trade in the Eighteenth and Nineteenth Centuries*, redigeret af David J. Starkey, E.S. Van Eyck Van Heslinga og J.A. De Moor, 29-46. Exeter: University of Exeter Press.
- . 2004a. "Toward a People's History of the Sea". I *Maritime Empires: British Imperial Trade in the Nineteenth Century*, redigeret af David Killingray, Margarette Lincoln og Nigel Rigby, 195-206. Rochester: Boydell Press.
- . 2004b. *Villains of All Nations: Atlantic Pirates in the Golden Age*. Boston: Beacon Press.
- . 2007. "The Pirate and the Gallows: An Atlantic Theater of Terror and Resistance". I *Seascapes : Maritime Histories, Littoral Cultures, and Transoceanic Exchanges*, redigeret af Jerry H. Bentley, Renate Bridenthal og Kären Wigen, 239-250. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- Rediker, Marcus og Peter Linebaugh. 2000. *The Many-Headed Hydra : The Hidden History of the Revolutionary Atlantic*. London: Verso.
- Rennie, Neil. 1995. *Fat-Fetched Facts : The Literature of Travel and the Idea of the South Seas*. Oxford: Clarendon Press.
- Ringrose, Basil. 1685. *Bucaniers of America. The Second Volume*. London: William Crooke.
- Ritchie, Robert C. 1986. *Captain Kidd and the War against the Pirates*. Cambridge og London: Harvard University Press.
- Rodger, N. A. M. 2003. "The Pirate Wars, by Peter Earle". Anmeldelse af *The Pirate Wars*, af Peter Earle. *English Historical Review* cxviii. 473: 1394-1395.
- Rogers, Nicholas. 2002. "Caribbean Borderland: Empire, Ethnicity, and the Exotic on the Mosquito Coast". *Eighteenth-Century Life* 26 (3): 117-138.

- Rogers, Woodes. 1712. *A Cruising Voyage Round the World : First to the South-Seas, Thence To The East-Indies, And Homewards By The Cape Of Good Hope*. London: A. Bell.
- [Rooke, Lawrence] 1666. "Directions for Sea-men, Bound for far Voyages". *Philosophical Transactions* 1: 140-143.
- Rouleau, Brian J. 2007. "Dead Men Do Tell Tales: Folklore, Fraternity, and the Forecastle". *Early American Studies: An Interdisciplinary Journal* 5 (1): 30-62.
- Rubiés, Joan-Pau. 1996. "Instructions for travellers: teaching the eye to see". *History and Anthropology* 9 (2-3): 139-190.
- . 2000. "Travel Writing as a Genre: Facts, Fictions and the Invention of a Scientific Discourse in Early Modern Europe". *Journeys* 1: 5-33.
- Rupert, Linda. 2012. *Creolization and Contraband : Curacao in the Early Modern Atlantic World*. Athens og London: The University of Georgia Press.
- Ryan, Lawrence V. 1981. "Richard Hakluyt's Voyage into Aristotle". *The Sixteenth Century Journal* 12 (3): 73-84.
- Sacks, David Harris. 2006. "Richard Hakluyt's Navigations in Time: History, Epic, and Empire". *Modern Language Quarterly* 67 (1): 31-62.
- Sainsbury, W. Noel m.fl., red. 1860-. *Calendar of State Papers, Colonial series*. 45 bd. London. I teksten forkortet CSP.
- Scammel, G.V. 1974. "Hakluyt and the Economic Thought of his Time". I *The Hakluyt Handbook*, redigeret af David Beers Quinn, 1:15-22. 2 bd. London: The Hakluyt Society.
- Schleck, Julia. 2006. "'Plain Broad Narratives of Substantial Facts': Credibility, Narrative, and Hakluyt's 'Principal Navigations'". *Renaissance Quarterly* 59 (3): 768-794.
- Shaftesbury, Anthony. 1900. *Characteristics of Men, Manners, Opinions, Times, etc.*, London: Grant Richards.
- Shapin, Steven. 1994. *A Social History of Truth : Civility and Science in Seventeenth-Century England*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Sharp, Bartholomew. 1699. "Captain Sharp's Journal of his Expedition. Written by Himself". I *A Collection of Voyages*, redigeret af William Hacke, 1-55. London: James Knapton.
- Shelvocke, George. 1726. *A Voyage Round The World By the Way of the Great South Sea, Performe'd in the Years 1719, 20, 21, 22*. London: J. Senex.
- "Short abstract of the present voyage, in hand-writing of the time". 1854. I *The World Encompassed by Sir Francis Drake : Being his Next Voyage to that to Nombre de Dios*, redigeret af William Sandys Wright Vaux, 178-186. London: The Hakluyt Society.
- Sidney, Philip. 1962. "An Apology for Poetry". I *English Critical Texts : 16th Century to 20th Century*, redigeret af D.J. Enright og Ernst de Chickera,

- 3-49. London: Oxford University Press.
- Slauter, Eric. 2008. "History, Literature, and the Atlantic World". *Early American Literature* 43 (1): 153-186.
- Smith, John. (1612) 1969 . "A Map of Virginia. Vvith a Description of the Covntrey, The Commodities, People, Government and Religion". I *The Jamestown Voyages Under the First Charter 1606-1609*, redigeret af Philip L. Barbour, 2:327-464. 2 bd. London: The Hakluyt Society.
- . 1624. *The Generall Historie of Virginia, New-England, and the Summer isles with the names of the Adventurers, Planters, and Governours from their first beginning An: 1584 to this present 1624*. London: Michael Sparkes.
- . 1627. *A Sea Grammar, With the Plaine Exposition of Smiths Accidence for young Sea-men, enlarged*. London: Iohn Haviland.
- Snelgrave, William. 1734. *A New Account Of some Parts of Guinea, And the Slave-Trade*. London: James, John, and Paul Knapton.
- Spate, Oskar Hermann Khristian. 1983. *Monopolists and Freebooters: The Pacific since Magellan, Volume II*. London: Croom Helm.
- Spencer, James. 1981. "Introduction". I *A Voyage to New-Holland : The English Voyage of Discovery to the South Sea in 1699*, af William Dampier, 13-36. Glouchester: Alan Sutton.
- Spivak, Gayatri. 1988. "Can the Subaltern Speak". I *Marxism and the Interpretation of Culture*, redigeret af C. Nelson og L. Grossberg, 271-313. Basingstoke: Macmillan.
- Starkey, David J. 2001. "Pirates and Markets". I *Bandits at Sea: A Pirates Reader*, redigeret af C. R. Pennell, 107-125. New York: New York University Press.
- Standish, Ralph. (1612) 1934. "A Journall of the Tenth East Indea Vaige, maid by the Worrshipfull Mr. Thomas Best, Generall of the Dragon and Hossian-der". I *The Voyage of Thomas Best to the East Indies 1612-1614*, redigeret af Sir William Foster, 93-182. London: The Hakluyt Society.
- Stoler, Ann Laura. 2002. "Colonial Archives and the Arts of Governance". *Archival Science* 2: 87-109.
- . 2008a. *Along the Archival Grain : Epistemic Anxieties and Colonial Common Sense*. Princeton: Princeton University Press.
- . 2008b. "Epistemic Politics: Ontologies of colonial common sense". *The Philosophical Forum* 39 (3): 349-361.
- Suranyi, Anna. 2008. *Genius of the English Nation : Travel Writing and National Identity in Early Modern England*. Newark: University of Delaware Press.
- Taylor, E.G.R., red. 1935. *The Original Writings & Correspondences of the Two Richard Hakluyts*. 2 bd. London: The Hakluyt Society.
- . red. 1959. *The Troublesome Voyage of Captain Edward Fenton 1582-*

1583. London: The Hakluyt Society.
- “The Instructions, as Issued on 9 April 1582”. I *The Troublesome Voyage of Captain Edward Fenton, 1582-1583*, redigeret af E.G.R. Taylor 50-59. London: The Hakluyt Society.
- Thomson, Janice E. 1994. *Mercenaries, Pirates and Sovereigns : State-building and extraterritorial Violence in Early Modern Europe*. Princeton: Princeton University Press.
- Thompson, Carl. 2007. *The Suffering Traveller and the Romantic Imagination*. Oxford: Clarendon Press.
- Thorup, Mikkel. 2008. *Pirater, terrorister og stater*. Århus: Forlaget Klim.
- Thrower, Norman J. W., red. 1984. *Sir Francis Drake and the Famous Voyage, 1577-1580*. Berkeley: University of California Press.
- Titlestad, Michael og Pamila Gupta. 2009. “Introduction: The Story of the Voyage”. *South African Historical Journal* 61 (4): 673-679.
- Toczyski, Suzanne. 2010. “Jean-Baptiste Labat and the Buccaneer Barbeque in Seventeenth-Century Martinique”. *Gastronomica: The Journal of Food and Culture* 10 (1): 61-69.
- Todorov, Tzvetan. 1996. “The Journey and Its Narratives”. I *Transports: Travel, Pleasure, and Imaginative Geography, 1600-1830*, redigeret af Chloe Chard og Helen Langdon, 287-296. New Haven og London: Yale University Press.
- Trouillot, Michel-Rolph. 1995. *Silencing the Past : Power and the Production of History*. Boston: Beacon Press.
- Trve declaration of the estate of the colonie in Virginia : vvith a confutation of such scandalous reports as haue tended to the disgrace of so worthy an enterprise. Published by aduise and direction of the Councell of Virginia. 1610. London: William Barret.
- Turley, Hans. 1999. *Rum, Sodomy, and the Lash: Piracy, Sexuality, and Masculine Identity*. New York: New York University Press.
- Ulrich, Nicole. 2009. “Dr Anders Sparrman: Travelling with the Labouring Poor in the Late Eighteenth-Century Cape”. *South African Historical Journal* 61 (4): 731-749.
- Uring, Nathaniel. 1726. *A History of the Voyages and Travels of Capt. Nathaniel Uring*. London: J. Peele.
- Vaux, William Sandys Wright, red. 1854. *The World Encompassed By Sir Francis Drake*. London: The Hakluyt Society.
- Vickers, Daniel og Vince Walsh. 1999. “Young Men and the Sea: The Sociology of Seafaring in Eighteenth-Century Salem, Massachussets”. *Social History* 24 (1): 17-38.
- Vivies, Jean. 2002. *English Travel Narratives in the Eighteenth Century : Exploring genres*. Aldershot: Ashgate.

- Von Martels, Zweder. 1994. "Introduction: The eye and the mind's eye". I *Travel Fact and Travel Fiction : Studies on Fiction, Literary Tradition, Scholarly Discovery and Obsevation in Travel Writing*, redigeret af Zweder von Martels, xi-xviii. Leiden: E.J. Brill.
- Wafer, Lionel. 1903. *A New Voyage and Description of the Isthmus of America : Reprinted from the original of 1699*. Cleveland: The Burrows Brothers Company.
- Walker, John. 1959. "John Walker to Leicester 14 June 1582". I *The Troublesome Voyage of Captain Edward Fenton, 1582-1583*, redigeret af E.G.R. Taylor, 219-220. London: The Hakluyt Society.
- . 1976. "The diary of John Walker". I *An Elizabethan in 1582 : The Diary of Richard Madox, Fellow of All Souls*, redigeret af Elizabeth Story Donno, 295-340. London: The Hakluyt Society.
- Walter, Richard. 1748. *A Voyage Round the World*. 2. udg. London: John and Paul Knapton.
- Wallis, Helen. 1974. "The Pacific". I *The Hakluyt Handbook*, redigeret af David Beers Quinn, 223-233. London: The Hakluyt Society.
- . 1984. "The Cartography of Drake's Voyage" I *Sir Francis Drake and the Famous Voyage, 1577-1580*, redigeret af Norman J. Thrower, 121-163. Berkeley: Univerisity of California Press.
- Welbe, John. [1708]. *An Answer To Captain Dampier's Vindication of his Voyage to the South-Seas, in the Ship St. George*. London: B. Bragge.
- Westergaard, Waldemar. 1917. *The Danish West Indies under Company Rule (1671-1754)*. New York: The Macmillan Company.
- Williams, Daniel E. 1987. "Puritans and Pirates : A Confrontation between Cotton Mather and William Fly in 1726". *Early American Literature* 22 (3): 233-251.
- Williams, Glyndwr, red. 1967. *Documents Relating to Anson's Voyage Round the World 1740-1744*. London: The Navy Records Society.
- . 1994. "Buccaneers, Castaways, and Satirists: The South Sea in the English Consciousness Before 1750". *Eighteenth-Century Life* 18 (3): 114-128.
- . 1997. *The Great South Sea*. New Haven: Yale University Press.
- . 1999. *The Prize of All the Oceans : The Triumph and Tragedy of Anson's Voyage Round the World*. London: HarperCollinsPublishers.
- . 2003. "George Anson's Voyage Round the World : the making of a best-seller". *Princeton University Library Chronicle* 64 (2): 288-312.
- Williamson, James A. 1946. *The Age of Drake*. 2. udg. London: Macmillan.
- Wills, John E. 2001. *1688 : A Global History*. London: Granta Books.
- Wood, Capt. 1699. "Captain Wood's Voyage Through the Streights of Magellan" I *A Collection of Voyages*, redigeret af William Hacke, 56-99. London: James Knapton.

- [Woodward, Jonathan] 1696. *Brief Instructions For Making Observations in all Parts of the World : As also For Collecting, Preserving, and Sending over Natural Things Being An Attempt to settle an universal correspondence for the Advancement of Knowledg both Natural and Civil*. London: Richard Wilking.
- Wolf, Burckhardt. 2008. "Das Schiff, eine Peripetie des Regierens. Nautische Hintergründe von Kybernetik und Gouvernamentalität". *MLN* 123 (3): 444-468.
- . 2011. "Der Kapitän : Zur Figurenlehre neuzetlicher Seherrschaft". *Arcadia* 46 (2): 335-356.
- Worden, Nigel. 2009. "'Below the Line the Devil Reigns': Death and Dissent aboard a VOC Vessel". *South African Historical Journal* 61 (4): 702-730.

SPIRIT PhD Series:

1	Christina Fiig A Feminist Public Sphere - An Analysis of the Habermasian Public Sphere in a Danish Gender Political Context	2004
2	Björg Colding Education and ethnic minorities in Denmark	2004
3	Camilla Elg Set og overset. Unge kvinder med indvandrerbaggrund i Danmark	2005
4	Lærke K. Holm Folketinget og Udlændingepolitikken – diskurser om naturaliserede, indvandrere og flygtninge 1973-2002	2006
5	Trine Lund Thomsen Immigrant Entrepreneurship as Gendered Social Positions - A study on motivations and strategies in a biographical perspective	2006
6	Lars Andersen Politik og forvaltning i arbejdsskadeforsikringen i Danmark 1898-1933	2006
7	Helene Pristed Nielsen Deliberative Democracy and Minority Inclusion in Australia and New Zealand	2006
8	Berhanu Balcha Restructuring State and Society: Ethnic Federalism in Ethiopia	2007
9	Kirsten Hviid "No Life"- om gadelivsstil, territorialitet og maskulinitet i et forstadskvarter	2007
10	Anette Kanstrup Jensen Development Theory and the Ethnicity Question - The Cases of Lao People's Democratic Republic and Thailand	2007
11	Poul Duedahl Fra overmenneske til UNESCO-menneske. En begrebshistorisk analyse af overgangen fra et biologisk til et kulturelt forankret menneskesyn i det 20. århundrede	2007
12	Jens Eistrup Enhed og inkongruens. En analyse af politiske selvbeskrivelser i Danmark og Frankrig i årene efter Første Verdenskrig - med særlig vægt på relationen mellem Folkeforbundets internationale	2007

normativitet og begreber om enhed, suverænitet og demokrati i den nationale politik

13	Sune Q. Jensen
Fremmed, farlig og fræk. Unge mænd og etnisk/racial andenhed - mellem modstand og stilisering	2007
14	Louise N. Kallestrup
Trolddomsfølger og trolddomstro: En komparation af det posttridentine Italien og det lutherske protestantiske Danmark i det 16. og 17. århundrede	2007
15	Corrie Lynn McDougall
Why Food Aid Persists and Food Security Recedes	2008
16	Torsten Rødel Berg
Lokal vandressourceforvaltning i Nepal: Socio-økonomisk forandring og institutionelle reaktioner	2008
17	Andrea Graw-Teebken
Nationaliserede grænserum. En undersøgelse af nationale diskurser i Østfrisland og Slesvig, 1815-1867	2008
18	Mette Frisk Jensen
Korruption og embedsetik - en undersøgelse af det danske styres syn på korruption og embedsetik blandt centraladministrationens embedsmænd i det 19. århundrede	2008
19	Martin Bak Jørgensen
National and Transnational identities: Turkish identity in Denmark, Sweden and Germany	2009
20	Louise Takeda
Transforming Forestry on Haida Gwaii: The Politics of Collaboration and Contestation in the Struggle for Justice and Ecological Integrity	2009
21	Lotte Bloksgaard
Arbejdsliv, forældreskab og køn – forhandlinger af løn og barsel i tre moderne virksomheder	2009
22	Ingeborg Nordbø
Living with tourism. The case of small-scale rural tourism businesses in Norway and Chile	2009
23	Karina M. Smed
Tourism & Identity - Accumulated tourist experience and travel career narratives in tourists' identity construction	2009

24	Jeppe Plenge Trautner Beliefs and the Politics of Modern Military Interventions. An analysis of how pre-conceptions about the nature of war and armed conflict shape the democracies' generation, use and direction of military force	2009
25	Susi Meret The Danish People's Party, the Italian Northern League and the Austrian Freedom Party in a Comparative Perspective: Party Ideology and Electoral Support	2010
26	Helle Stenum Migration management at the margins. Transnationalized and localized government of marginalized migrants in Denmark: Au pairs and destitute EU citizen	2011
27	Lise Rolandsen Agustín Gender Equality and Diversity at the Transnational Level. Challenges to European Union policy-making and women's collective mobilization	2011
28	Daniel Gustafsson A study of the operational strategies and organisational structures of traffickers operating the Danish and Swedish market for commercial sex	2011
29	Peter Wilgaard Larsen Partnerskab og Regional Erhvervsfremme i Danmark	2011
30	Julia Zhukova Klausen Transnational Living in Everyday Practices: A Study of Social and Discursive Aspects of Transnational Networking and its Role in Identity Construction	2011
31	Jakob Ørnbjerg Mod en ny tid? Studier over det aalborgensiske rådsaristokratis økonomiske, politiske, sociale og kulturelle udvikling 1600-1660	2011
32	Abdulkadri Osman Farah Diaspora Development, Space Formation and Mobilization: The Case of Somali Diaspora in Denmark and the UAE	2011
33	Pennie F. Henriksen Small Tourism Firms' Inter-organisational Relations and Knowledge Processes: The Role of Social Embeddedness in Networks. The case of the municipality of Viborg, Denmark.	2012
34	Jørgen Mührmann-Lund Borgerligt Regimente – Politiforvaltningen i købstæderne og på landet under den danske enevælde	2012

35	Zelege Bekele Worku Factors that affect adverse outcomes of pregnancy among women with ages 15 to 49 in Pretoria, South Africa	2012
36	Helle Hjortnæs Kristensen Regional Policy, Partnership and Institutional Change – exploring the interactions between policy developments at the European, national and regional levels with particular focus on the organizational principle of partnership.	2012
37	Jacob Roesgaard Kirkegaard Larsen Family Holiday Homescapes. Place, individual and social perspectives on the intra-family experience dynamics at the holiday home destination	2013
38	Line Dahl Olesen Regionalisering af kulturarven. En analyse af praksisbaserede Videns- og samarbejdsdynamikker i en kulturregional udviklingsproces	2013
39	Bonn Juego Capitalist Development in Contemporary Southeast Asia. Neoliberal Reproduction, Elite Interests, and Authoritarian Liberalism in the Philippines and Malaysia	2013
40	Jesper Manniche Territorial Knowledge Dynamics and alternative food: The case of Bornholm	2013
41	Betina Verwohlt Den rygende rEvolution. Interdependent medikalisering mellem stat, borger og epidemiologi	2013
42	Johan Lund Heinsen Intet andet end støj: Poetik og politik i engelske sørejseberetninger, 1577-1744	2013